Wilhelm Hünermann
A rajnaparti dóm
(Premontrei Boldog Hermann)

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a http://www.ppek.hu internetes címet.

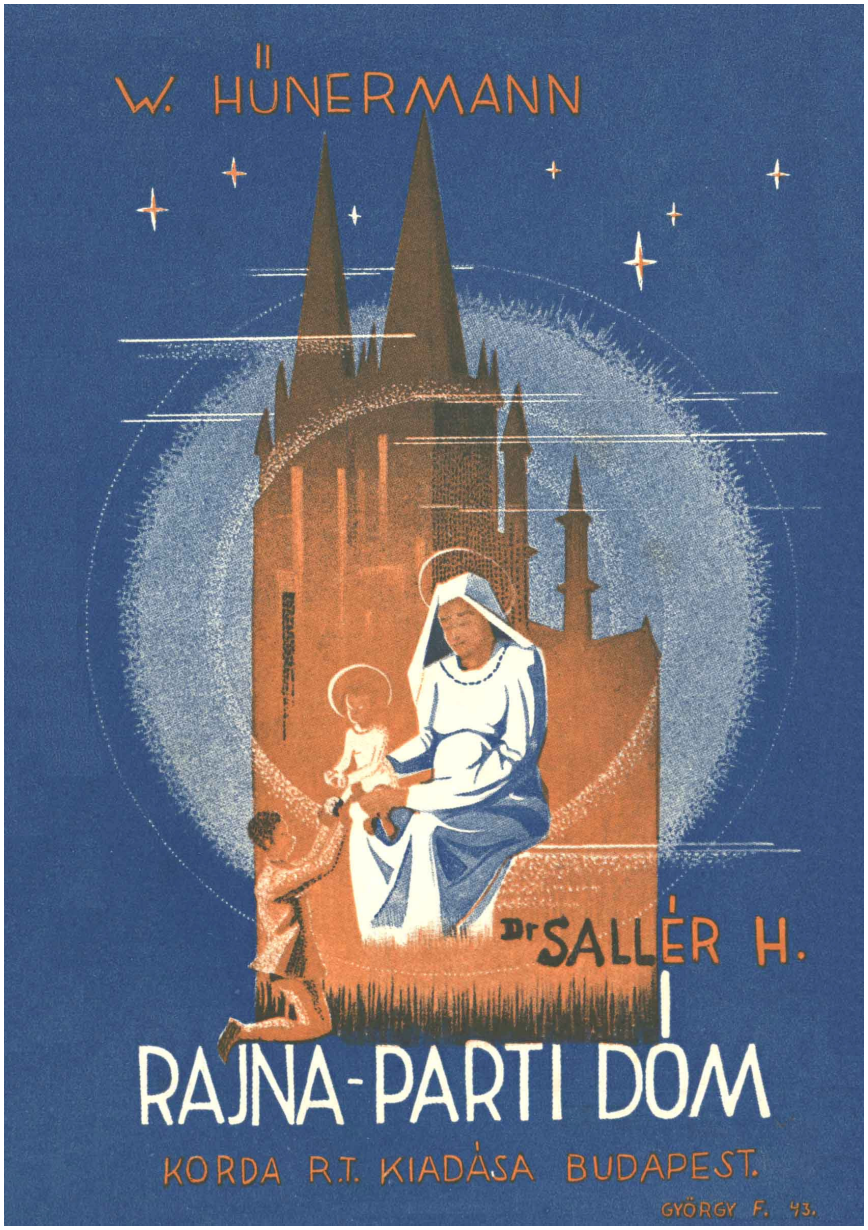

Impresszum

Wilhelm Hünermann
A rajnaparti dóm (Premontrei Boldog Hermann)

Fordította
Dr. Sallér Hermann

Nihil obstat.
Ladislaus Keresztesy
O. Praem., censor.

Nr. 85/1943. Imprimatur.
Csornae, die 2. Aprilii 1943.
Eugenius Simonffy
Administrator Praepositurae Csornensis.

Nihil obstat.
Dr. Stephanus Kosztolányi
censor dioecesanus.

Nr. 3875/1943. Imprimatur.
Strigonii, die 10. Maii 1943.
Dr. Joannes Drahos
vicarius generalis.

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv Budapesten jelent meg 1943-ban, a Korda R. T. kiadásában. Az elektronikus változat a Korda Kiadó engedélyével készült. A könyvet lelkipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más szerzői jog a Korda Kiadóé.

Tartalomjegyzék

Impresszum 2
Tartalomjegyzék 3
Érsek, aki nem tud áldani 4
A szentmergeni konyhás nővér 8
Szent József perecei 12
A lángokban álló kereszt 16
Harc a szamárért 20
A csillogó folyam 24
Az eifeli szél 28
Ágoston elűzi a denevéreket 31
Szent Mihály kardja 35
Mária-gát 39
Kísértetek, metamorfózisok és kásás fazekak 44
A három-rózsás kehely 47
A szolgálat, a vezeklés és a béke csodája 52
Húsz nemzet királya és a rablóvezér 56
A három napnyugati király útja 60
A Szűzanya csodája 64
Az aranyrózsa 68
A farizeus és a vámos 72
A gyermekek hadjárata 76
Az édesanya ideje 80
Az égi jel 85
Az igazi öröm és a két alma 90
Az Énekek Éneke 93
A sárga veszedelem 97
Az új idők kapusa 101

Érsek, aki nem tud áldani

Arnold von Randerode kölni érsek, kiáltva ugrik fel párnái közül. A vér vadul lüktet halántékán. Homlokán verítékcseppek gyöngyöznek. Borzalmasat álmodott, de most már ébren van. A nagy hálószoba sötétjébe bámul, amelybe csak néha-néha lobban bele az olajmécses halvány fénye.

Az érseknek úgy rémlik, mintha a sötétből lopódzva, fenyegetve valami vészthozó, ellenséges alak jönne. Mindjobban közeledik. Feléje fúj a hatalmas oszlopokról. Jön minden irányból, a kerek boltívekről. Feléje kúszik a bolthajtás felől. Hideg, erős kéz gyanánt ragadja meg torkát, szívét. Az érsek újra felkiált. Ezüstös csengettyűje után nyúl, amelynek hangja segélykiáltón sivít bele az éjszakába.

Az érsek figyel, még lélegzeni sem mer. Figyel… Semmi!… Mintha óriáskéz ragadná meg az oszlopokat, a boltíveket. A boltozat megremeg, meginog és összeomlik … A kis csengettyű ismét belesír a sötétségbe, hosszan, elnyújtottan, mint valami vészkiáltás.

Végre kinyílik az ajtó. Szolga lép be, gyertyával a kezében. Haja fehér. Keze, amelyikben a gyertyát tartja, remeg.

– Kegyes uram! – dadogja az öreg.

– No végre, itt vagy! – nyögte az érsek. – Jöjj közelebb, közelebb! Mit állsz itt? Menj, gyújts világosságot! Gyújts meg minden gyertyát. Hallod, valamennyit! Megöl ez a homály, elemészt ez a sötétség!

A szolga fáradtan mászik fel a székre. A mennyezetről alácsüngő hatalmas csilláron meggyújt minden gyertyát.

– Így … jó, jó! Most már jobban vagyok! – mormogja az érsek.

– Kegyes uram! Hisz ön beteg! Elhívjam az orvost? – kérdezi a szolga és megtörli a püspök verítékező homlokát.

– Nem, nem kell! Rajtam orvos nem segíthet! Az én bajom mélyen a szívemben van, egészen a mélyén. Oda nem ér el orvosműszer és semmiféle ír. De jöjj ide, egészen közel, jöjj és ülj le ide mellém a takaróra. Jöjj, add ide a kezedet! Beszélni akarok veled.

– De tisztelendő, uram!

– Hagyd ezt most! Ne feszélyezd magad! Felejtsd el, hogy érsek vagyok! Így, add ide a kezedet! Mondd csak, Barthel, mióta is vagy te már szolgálatomban?

– Jó harminc éve, püspök uram! Még Szent Andrásnak volt a prépostja, amikor idejöttem! Akkor bizony még jó idők jártak, uram!

– Igazad van, Barthel! Valóban jó idők voltak azok! Azután meghalt Hugó püspök. Ekkor lopódzott szívembe a dicsőség hajhászása. Igen, igen, a nagyravágyás! Hallgasd csak, Barthel! És az enyéim nem hagytak nyugton. Pénzt nyomtak a kezembe. Hallod, Barthel, pénzt! Aranykulccsal nyitottam meg a dóm ajtaját… Barthel, ide figyelsz?

– Aludjék, uram! – dadogja a szolga.

– Nem, maradj! El kell ezt mondanom. Megöl, ha elhallgatom. Tehát jól idefigyelsz? Aranykulccsal nyitottam ki a dóm ajtaját. Tudod, hogy nevezik ezt, Barthel?

– Uram, kérem, mentsen fel a válasz alól! – könyörög az öreg.

– Nem mentlek fel! Akarom, hogy ezt a szót a szemembe mondd! – lihegi az érsek.

– Nos, hát simóniának nevezi ezt az Egyház, de …

– Semmi de! Igazad van! Simónia! – A beteg pár pillanatig elhallgat. Aztán tovább beszél nyomott, kínos hangon:

– De élt ekkor egy szerzetes, Barthel! Egy szerzetes. Szentnek tartják az emberek. Bernátnak hívják, ő a clairvauxi apát. Feljelentett Jenő pápánál. A pápa törvényszék elé idézett. Én azonban azért sem mentem el, és erre a pápa megtiltotta püspöki hatalmam gyakorlását. Felfüggesztett, még kezemet is megkötötte, s most még szentelni és áldani sem

tudok, Barthel! Azóta nincs se éjjelem, se nappalom. Csak aggodalom és rémület kínoz. Menj, hozz egy pohár vizet vagy csak egy kortyot is, mert elepedek. Hév emészt bensőmben.

Az érsek mohón szürcsöl a víziből, amelyet szolgája kínál neki.

– És Isten elküldte csapásait. Ostorával verte az áldás nélkül maradt várost! Köln utcáin zendülés harsant végig a püspök ellen. És ez a kéz, amely áldást nem oszthatott, ökölbe szorult és ütött. Lesújtott saját gyermekeire. És Isten vészt küldött. Barthel, mi is volt 1148-ban?

– Pestis Kölnben!

– És 49-ben?

– Fél Köln lángban állott!

– És 50-ben?

– Rossz termés és éhínség, uram!

– És mit mondanak az emberek, hallod, hogy vélekednek Kölnben? Honnan ered ez a sok csapás?

– Nem tudom, kegyelmes uram, keveset forgolódom az emberek között! – feleli remegve a szolga.

– Jól tudod te azt, mondd csak bátran! – nyögi a lázas beteg, és félig fölegyenesedve erősen megrázza az öreg vállait. – Lelkedre mondd meg az igazságot!

– Nos, hát az emberek azt mondják, hogy e sok csapás… Ne adjon arra, uram, az emberek beszélnek, sokat fecsegnek…

– Tovább! – parancsolja az érsek.

– Mind e sok szerencsétlenség, azt mondják, onnan származik… – ismét megakad az öreg.

– Nos, tovább!

– … Onnan, így mondják, hogy a városnak olyan püspöke van, aki nem oszthat áldást! – dadogja a szolga.

Az érsek nyögve hanyatlik vissza párnái közé.

– Érsek, aki nem oszthat áldást! – hebegi utána. – De hallgass ide, ez még nem minden, még nincs vége. Újabb csapás jön! Álmomban láttam, Isten újra felemelte ostorát. És lesújtott a rajnai hegyekre. És zúg a víz a magasból, zúg a völgyeken keresztül, nő, növekedik és hömpölyög Köln felé, mint valami ezerarcú szörnyeteg. Jön, jön az ár, a szürke, hideg ár! Isten haragja Köln ellen! Nem hallod zúgását? Nem hallod, hogyan tajtékzik, hullámzik és morajlik? Menj, Barthel, tárd ki az ablakot! Most aztán figyelj! Nem hallasz semmit?

– De igen, a Rajna zúg, a vize magasan hömpölyög. De Kölnnek jó gátjai vannak! – nyugtatja meg a szolga.

– Ám hol van az a gát, amelyet ember építhet Isten lesújtó ökle ellen? Nem hallasz semmit? Mit nézel?

– Különös dolog ez, uram. Emberek futkosnak a Rajna partján fáklyával és lámpásokkal a kezükben. Egy helyre fut mindenki. Most valaki kiáltott…

– És … és …? – sóhajt a beteg.

– Jézus, Mária! Mi az?… A gátőr belefújt a kürtjébe … Uram! Uram! Mi az? – nyögi a szolga.

– Átszakad a gát! – Tompa és hosszas kiáltás sivít be a nyitott ablakon keresztül. A kiabálás erősbödik, végül is százszoros visszhangban tör ki: – Átszakadt a gát! Jön az ár! Itt az ár!

– No és, Barthel, tovább! – parancsolja a püspök izgatott hangon. – Mit látsz még?

– Mindig több lámpás és fáklyás ember érkezik a folyóhoz… A kapuk és az ablakok mindenütt feltárulnak! Fény árad ki, uram! Most jól lehet látni a fáklyák fényében. A víz áttörte a gátat és széles hullámban hömpölyög az utcákon keresztül. Zúdul a palota felé! Uram, felverem a cselédséget, hogy az ajtókat torlaszolják el!…

– Nem, Barthel, maradj! – nyögi a püspök. – Ki torlaszolhatja el a kapukat Isten haragja elől? De mégis, menj csak és kelts fel mindenkit! Menjenek az utcára és a házakba. Talán tudnak valamit segíteni, asszonyokat vagy gyermekeket menteni… menj csak, menj!

És Arnold von Randerode ismét egyedül van és figyel az éjszakában. Tompa kürtszó hallatszik Szent Péterben, Caeciliában, Mártonban és a dómban. Köln minden templomában zúgnak a vészharangok. És a víz árad, utcákon át rohan, hömpölyög már. Benyomul az ajtókon és szaggatja a fából készült árusbódékat. Mindezt túlharsogja a kétségbeesettek, átkozódók és imádkozók kiáltozása. Köln vészkiáltása belesikolt a püspök hálószobájába. Arnold von Randerode feltápászkodik. Kiszáll ágyából. Az ablakhoz támolyog és eltorzult arccal mered a hömpölygő pokolra, amely fölött fáklyák és lámpások fénye imbolyog. Majd az érsek felemeli a kezét, mintha keresztet akarna vetni a borzadály fölött. Azonban erőtlenül hanyatlik le a kéz. Arnold von Randerode belekiált az éjszakába:

– Köln! Köln!… itt áll püspököd, aki nem oszthat áldást! – A püspök hangja belevész a lármás sötétségbe. Csak néhány, a félig leégett dóm boltozatában fészkelő fekete madár röpköd ijedten a zajos sötétségben. Arnold von Randerode ájultan rogyott össze az ablaknál, ahonnan kipillantott a város borzalmaira.

Ugyanebben az órában tárta fel az István utcai Kristóf posztókereskedő pincehelyiségének az ajtaját. Felemeli lámpáját. Letopog egypár lépcsőn a sötétben. És már lábát nyaldossa a víz. Széles folyamban ömlik a pincelyukon keresztül. Kristóf tágranyílt szemekkel bámul az örvénylő és tajtékzó sötétségibe, ahol minden vagyona odaveszett. Hatalmas rakás flandriai szövet, bársony, selyem és brokát volt itt felhalmozva. Egész vagyonát a kereskedésbe fektette. És most egy csapásra minden tönkre ment, minden elpusztult. A víz gúnyosan bugyog lábainál.

Kristóf még lejjebb száll, amíg a hideg víz a csípőjéig nem ér. Elszédül. Piros karikák táncolnak szeme előtt. Csörömpölve esik ki a lámpa kezéből és lefelé gurul a lépcsőfokokon, majd sisteregve elalszik a nedves mélységben. Kristóf tévelyegve tapogat torka után, belemarkol köntösébe, és mély sóhaj szakad fel kebléből.

– Elveszett! Mindenem elveszett! Istenem! Milyen kemény is a Te kezed!

Kristóf legott beleveti magát a zajló áradatba, mintha bizony testével ellenállhatna a veszedelemnek. A posztórakomány fölött a pincelyukhoz botorkál. Megragad egy deszkát, hogy a benyomuló vízár előtt a nyílást eltorlaszolja. De az ár oly feltartóztathatatlanul jön, hogy a deszkát kiragadja kezéből.

Kristóf kézzel-lábbal tapogatódzva csúszik vissza a posztógöngyölegeken a lépcsőhöz. Elesik, botorkál a vízben. Ismét felegyenesedik.. Végre egyik kezével eléri a lépcső karfáját. Fáradtan vonszolja fel magát a fokokon. Fent zihálva összeesett. Percekig volt magán kívül.

Majd hirtelen összeszedi magát. Mintha valaki kiáltott volna. Talán a felesége? Hogy is feledkezhetett meg róla, aki fent a szobában e félelmetes éjszakában éppen gyermeket várt? Vajon ez nem éppen az anya kiáltása volt-e?

– Istenem! Istenem! – nyögi a férfi. – Oltalmazd az asszonyt és születendő gyermekemet!

Kristóf feltámolyog a szűk lépcsőzeten és benyit a hálószoba ajtaján.

– Csend! Csend! – int Katalin, a szomszédasszony a hevesen belépő felé.– Nézze csak, itt van a fiúcska!

– Ezzel megmutatja a férfinak a kapálódzó újszülöttet. És Kristóf már nem érzi, hogy a víz patakokban csurog ruhájáról. Nem érzi a testén végigfutó hideget és hőséget. Tágranyílt szemekkel csak a gyermeket nézi és anyját, aki viaszhalvány arccal fekszik párnái között. Aztán felesége ágyára veti magát és hirtelen zokogásban tör ki az erős férfiú. Fejét vadul a párnák közé nyomja és sír, egyre csak sír… Az asszony pedig halvány kezével gyengéden megsimogatja a nedves, zilált hajzatot.

– Az Isten megvert bennünket, Mária! – nyögi Kristóf. – Mindenünk elveszett, mindenünk odavan!

S az asszony halkan, alig hallhatóan súgja bele az éjszaka lármájába:

– Az Isten megáldott bennünket, Kristóf! Gyermekünk született!

Midőn Arnold érsek ájulásából magához tért, fehérruhás szerzetest látott maga előtt, amint kezét fekete skapuláréja alatt csendben összekulcsolta. Termete szikár, tekintete szigorú és komoly. Szeme tüzel a benső lángtól.

A püspök hosszasan bámul a különös vendégre.

– Bernát apát, ön az? A clairvauxi Bernát?

– Arnold von Randerode! – mondja a szerzetes tompa hangon. – Sok szenvedés érte Kölnt ön miatt. Tegye le a pásztorbotot, amelyet pénzen vásárolt meg! – A ciszterci apát hangja dörög, mint iszonyatos mennydörgés. – Arnold von Randerode, hogy fog ön megállni Isten ítélőszéke előtt?

A fekvőhelyről nyögés hallatszik. Aztán fáradtan, folytonosan lélegzet után kapkodva így felel a püspök:

– Nem kell letennem a pásztorbotot, Bernát apát. Másvalaki jön, aki már itt áll az ágyamnál, aki kiveszi azt a kezemből. A halál! Bernát apát! A halál! Milyen nehéz is meghalni!

A lázas beteg szaggatottan lélegzik. Aztán félig felemelkedik.

– Apát! Jöjjön közelebb! Adja ide a kezét! Én nagyon neheztelek önre! Pedig önnek igaza van! Bocsásson meg nekem, apát! Mondja csak, nincs számomra semmi vigasztalása? Csak lesújtó szava? … Bernát apát, félek az örök ítélettől!

– Isten nem akarja a bűnös halálát, hanem hogy megtérjen és éljen – válaszolja Bernát mélységes komolysággal.

– Köszönöm önnek e jóleső szavakat! – sóhajt fel az érsek. – De figyeljen csak ide! Még egy aggodalom kínoz. Talán jobban, mint a saját üdvösségemért való aggodalom. Bernát apát, aggódom Köln miatt! Isten átka van a városon én miattam, Bernát! Van-e vigasztaló szava? Kérem, beszéljen!

És mintha próféta ajkáról szólna a felelet:

– Arnold von Randerode! Az ön vétke miatt veri Isten a várost! De az ön bűnbánata miatt meg is fogja áldani! – Aztán az apát némán az ablakhoz lép. Kitárja az ablakokat és kitekint az éjszakába. Hosszú szünet után ismét megszólal. Mintha távoli hang hallatszanék:

– Isten megáldja városát! Köln, Isten megáld téged! Ahol most dómodnak leégett ívei merednek a sötétbe, ott új, hatalmas szentély nő majd ki. Tornyai magasbanyúló karként szökellnek majd az ég felé. Ó, mily felséges, ó, mily gyönyörűséges ez! Isten megáld téged, Köln!

Arnold remegve hallgatódzik. Keze egymásba fonódik s ajka mintha imára nyílnék. Ismét csend. Aztán az apát újra megszólal:

– Még mást is látok. Nagyobbat, kimondhatatlanabbul dicsőbbet, mint a dóm. Köln! Isten megáld téged! Megadja neked a legnagyobb kegyelmet, amit csak magában rejthet az Ég gazdagsága. Isten a mai éjszakán gyermeket ad neked, aki fölé kiterjeszti védelmező jobbját. Köln! A jajos éjszakában szentéletű gyermeket kaptál.

A capitoliumtéri templom kis Madonnájának akadt dolga bőven, hogy a sors csapásaitól lábaihoz űzött embereket megvigasztalja, felemelje. A gátat megjavították és megerősítették. De Köln városában megmaradt a nagy nyomor, betegség és éhínség. Nem csoda, hogy a kis Madonnának annyi tennivalója akadt, hogy gyakran szinte jó lett volna saját gyermekét is kiengedni öleléséből, hogy így végigsimogathassa felszabadult kezével a hozzá esdeklőket. Sok Madonna-kép volt Köln szent városában. De mind magas trónon ült, amint ez

királynőhöz illik. Csak a kis capitoliumtéri Madonna volt más. Nem ült, hanem állva tekintett az emberekre. Bájosan és jóságosan nézett, mintha csak azt akarta volna mondani:

– Jöjjetek csak hozzám! Mondjátok el, mi nyomja a szíveteket! Hisz én mindnyájatoknak anyja vagyok!

Amint mesélik, valamilyen jámbor szerzetes hosszas imádság közben készítette e képet. Ilyen Istenanya nincs is több Köln templomaiban. A capitoliumtéri kis Szűzanyát ezért keresték fel bajukban az emberek a legszívesebben.

A nagy áradás után két hétre jelent meg ismét Mária asszony a templomban. Karján hozta gyermekét, aki a keresztségben Hermann nevet kapott. Az anya letérdelt a szentkép előtt. Gyermekét Szűz Mária felé emelte és így imádkozott:

– Anyám, nézd, elhoztam Neked gyermekem! Vedd oltalmadba! Odateszem a Tied mellé, a szívedre. Oltalmazd kegyesen, ó jóságos, ó kegyes, ó édes Szűz Mária!

És Mária, az Istenanya, kegyesen mosolygott az anyára és gyermekére, akit sok egyéb megbízatása mellett most szintén gondoskodó pártfogásába vett.

Amikor az anya hazafelé ment, az egész városban szomorúan kongtak a harangok. – Meghalt a püspök! – hangzott az utcákon. Az anya pedig halkan imádkozott: Uram, légy irgalmas lelkének! – és gyermekét még szorosabban szorította keblére.

Három nap múlva temették el az érseket a Szent András-templomban.

A szentmergeni konyhás nővér

A régi Kölnben, a capitoliumtéri templomot szentmergeni kolostornak nevezték. Ennek konyhás nővére, Iburga, kipirult arccal éppen főzőkanalat tartott kezében. A tűzhely előtt hatalmas leveses üstben kevergetett. A leves pompásan gőzölgött. Iburga nővér olyan odaadással kevert a fővő lében, hogy Gertrudnak, a konyhaleánynak, sokszor és hevesen meg kellett ráncigálnia Iburga kötényét, hogy egy fontos üzenetet átadhasson.

– Mit akarsz? – kérdezte Iburga mérgesen, mert nem szívesen vette, ha konyhai dolga közben zavarják.

– A tisztelendő perjelnő azt üzeni, hogy holnap Gyümölcsoltó Boldogasszony lesz! – adta át az üzenetet a leány most már kissé bátortalanul.

– Tudom! – morgott Iburga és tovább kevert.

– És hogy az nagy ünnep, üzeni a perjelnő.

– Azt is tudom!

– És jó lenne, mondotta, ha Iburga nővér a Szent Szűz iránt érzett különös tiszteletét azzal mutatná ki, hogy valami jót készítene az asztalra.

– A perjelnő ínyenc, nyalakodó! – morogta Iburga és kanalát vadul forgatta a levesben. A konyhaleányt azonban nem egykönnyen lehetett zavarba hozni.

– A tisztelendő perjelnő egypár finom és jó gyengére sült csirkére gondol!

– Igen, a perjelnő a Szűzanya tiszteletére gondolja.

Azt mondja, hogy a „Kövér tyúkhoz” címzett árusboltban látott pecsenyének való csirkéket.

Erre fordult egyet a konyhásnővér. A főzőkanalat mint kormánypálcát tartotta egyik kezében, a másik kezét meg csípőjére tette.

– Maga a perjelnő is kövér tyúk! – dörgött rá a szegény leányra. – Különben is én vezetem a konyhát és a pincét, nem pedig a perjelnő!

Ha látta volna valaki, milyen fejedelmien forgatta Iburga a főzőkanál-kormánypálcát, az nem kételkedhetett uralkodói kiáltványának igazságában. De Iburga értett is a vezetéshez. Hiszen harminckét ősére tekinthetett vissza, tehát éppen kétszeresére, mint amennyit a

szentmergeni nemes női kolostorba való felvételnél megköveteltek. Azután meg atyja gróf volt valahol a Rajna alsó folyásánál, vára is volt és száz katonája.

– Különben is, – folytatta tovább Iburga és minden szavához főzőkanalával verte a levegőben a taktust – különben is nem tudom, hogy miért jelent olyan különleges tiszteletet a Miasszonyunk számára, ha ünnepén ártatlan kis csirkéket fogyasztunk el. Inkább főzök reggel jó tartalmas szegénylevest. A Szűzanya is szívesebben tekint majd a szegénylevesben úszó zsírfoltokra, mint a perjelnő csirkéire. Úgy, most pedig segítsd ezt az üstöt a kapuhoz cipelnem, mert a mi Urunk koldushada már éhes!

Iburga a kolostorkapuban is szigorú rendet tartott a szegény vendégek között. A nagy áradást követő években a szegénység sok embert kényszerített már a szentmergeni kolostorhoz. Iburgának már korán hozzá kellett látnia, hogy mindenki megkapja a részét és egy szegény se rövidítse meg a még szegényebbet. Szigorúsága ellenére is mindenkihez volt egy-két jó szava. Jókedvet teremtett és reményt keltett a csüggedő szívekben. Nem csoda, hogy a vendégek a helyett, hogy fogytak volna, mindinkább szaporodtak. A házgondnok nővér vallatóra is fogta a konyhásnővért. De mit lehetett tenni? Adelheid, az apátnő, Iburga pártjára hajlott. Az apátnő pedig szent volt. Mindezt tudta egész Köln. A szenteknek pedig mindig igazuk van.

Éppen egy sovány, hatéves bájos fiúcska tartja bögréjét Iburga nővér elé. Kis kék szemével olyan esdve tekint fel reá, hogy a konyhásnővérnek egészen meglágyul a szíve. A különben nagyon pontos nővér szokatlan lassúsággal keverget és merít a levesből. Amikor a bögre megtelt, tett bele még pár húsdarabot is.

– Isten fizesse meg, Iburga nővér! – gügyögte a fiúcska csengő hangon. – Anyuka azt mondta, hogy Iburga nővér a mennyországban aranyos széket fog kapni bársonypárnával.

– Valóban ezt mondotta anyukád? – mosolygott Iburga.

– Igen, ezt mondta. Én nem szoktam hazudni! – bizonyítgatta a fiúcska szemrehányóan. – Én azt hiszem, hogy anyuka vörös bársonypárnáról beszélt.

– Igazán, vörösről? – nevetett a nővér. – De mondd csak, Hermann, hogy van édesapád?

– Még mindig erősen köhög! – válaszolta a gyermek szomorúan. Igen, Kristóf, a gyermek atyja, már azóta köhög, amióta Hermann a világon van. A nagy áradás óta, amikor a pinceraktárban hideg vízben mentette az árukat.

– Bizony, sokat kell imádkoznod érte! – vigasztalja Iburga.

– Igen, a Szűzanyához! Ezt mindennap megteszem! – felelte buzgón a gyerek. – De most már indulnom kell hazafelé. Különben hideg lesz a leves.

– No, várj csak még egy kicsit! – mondta a konyhásnővér. Zsebébe nyúlt és szép piros almát kotorászott elő. – Nesze, ez a tied a vörös bársonypárnáért!

Csillogó szemekkel nyúlt a gyermek a szép gyümölcs után.

– Ó, köszönöm, Iburga nővér! Hiszen ez paradicsomalma! A kolostorkert végéből való valamelyik fáról.

– No nézd csak, milyen jártas vagy te a mi kertünkben! De most már aztán indulj! Itt még sokan vannak, akik levesre várnak. Nem várakoztathatom meg őket te miattad.

– Igen, Iburga nővér, már megyek is. A vörös párnára egész biztosan számíthat ám!

A gyermek óvatosan vitte hazafelé a leveses bögrét. – Ettől biztosan meggyógyul édesapa. Főleg, ha még imádkozom is érte. A Szent Szűz is közvetlenül mellettünk lakik a capitoliumtéri templomban. Könnyen be lehet hozzá térni.

Hermann kinyitja lábával a Szentmergenbe nyíló hatalmas ajtószárnyat. Nem volt ma ideje arra, hogy az ajtókat gazdagon díszítő pompás faragásokat megcsodálja. Még szenteltvízbe sem tudta mártani az ujját. A levesesbögre olyan nehéz volt, hogy mindkét kezét lefoglalta. A fiú egyenesen a Szent Szűz képéhez megy, akit mindenekelőtt és legjobban szeretett. A Szűzanya pedig bizonyára jobban örült a párolgó levest vivő gyermek láttára, mintha most egy főpap ezüstös füstölővel közeledett volna feléje. Hermann a Mária-

oltár lépcsőjére leteszi a gőzölgő bögrét, összekulcsolja kezét. Majd azt a fenséges imát rebegi, amelyre Bernát, a keresztes prédikátor tanította meg Köln népét, és amely azóta visszhangra talált minden templomban és minden ember szívében: Ave Maria! Aztán a gyermek égi Anyjával még másról is beszélgetett, amit imakönyvben nem lehet megtalálni.

Ha Iburga nővér gondolatban már látta is,, amint vörös bársonypárnás arany égi székén ül, e szent álmodozásból nemsokára a siralomvölgyi szenvedésre kellett felébrednie. Az apátnő a szegények kiszolgálása után magához hivatta a konyhásnővért, hogy négyszemközt beszéljen vele. Gertrud, a konyhásleány, Iburga üzenetét majdnem szószerint elmondta a perjelnőnek, aki mérgében azonnal Adelheid apátnőhöz futott panaszával.

– Iburga nővér! – mondotta komolyan az apátnő. – Ön súlyosan vétett a szeretet ellen!

– Én konyhásnővér vagyok Szentmergenben! – igyekezett Iburga védekezni. Jól tudta, hogy honnan fúj a szél.

– Ön vétett a szeretet ellen! – ismételte nyugodtan Adelheid. – Ezenfelül a konyhásleány előtt olyan kifejezéseket használt a perjelnőről, amelyek annak a tekintélyét a cselédség előtt könnyen megcsorbíthatják.

– Igen, tudom. Azt mondtam, nyalakodó – ismerte be a konyhásnővér. – Ezt én nem gondoltam komolyan. Aztán meg a kövér tyúk is csak úgy észrevétlenül csúszott ki a számon. Sajnos, nagy hibám, hogy a számra nem tudok kellően vigyázni.

– Kérjen bocsánatot a perjelnőtől! – határozott az apátnő. – Aztán meg jól tenné, ha most elmenne a templomba és ott a Szűzanyától kicsit több türelmet és szelídséget kérne!

– Igenis, készséggel megteszem! – mondta engedelmesen Iburga. – És még ma elmegyek i „Kövér tyúkok” árusboltjához, hogy a perjelnőnek megvegyem a csirkéket.

– Erre aztán már semmi szükség sincs, Iburga – mosolygott Adelheid. – Abban azonban igaza van, amit a szegényeknek készítendő zsírosabb ünnepi levesről mondott, amely kedvesebb a Szűzanyának. E véleménye mellett ki is tarthat. Sőt, ha a perjelnő; maga is többet gondolkodik a dolgon, ő is igazat fog adni magának.

Így történt aztán, hogy nemsokára a szentmergeni konyhásnővér is bejött a díszes kapun a templomba, hogy a Kegyeknek Anyja képe előtt vezekeljen.

– Ó, szentséges Anyám! – eszmélődött fel hirtelen a nővér. – A fiúcska ott térdel a levesesbögrével a Szent Szűz oltáránál. Nézz is csak bele a bögrébe, Mária, mert szakácsművészetemért ugyancsak nem kell szégyenkeznem! Nagyon finom étel van abban a bögrében.

A gyermek Hermann pedig nagy kék szemét a kis Madonnára szegezte. Az volt az érzése, hogy már nem is képet lát, hanem az égi Anya trónusa előtt térdel, hogy kérését jó szívére bízza.

– Ave Maria! – imádkozott a fiú. – Mondd csak meg Fiadnak, hogy gyógyítsa meg édesapámat. Csak egy kicsit kell megfordítanod a fejedet s már Fiad fülébe súghatod. Ő aztán megteszi azt, amit Te kérsz tőle. Hiszen én is megteszem mindig, amit édesanyám mond. Szépen kérlek, Mária Anyám, add, hogy édesapám ne köhögjön többé, hogy édesanyám ne sírjon annyit s hogy Iburga nővérnek ne kelljen számunkra levest főznie.

– Ezért igazán ne hallgasd meg a gyereket, – így meg a nővér imádkozott. – Hermann nekem nagyon kedves vendégem – mondotta most a nővér. – Ámbár jó lenne, ha Kristófot meggyógyítanád. Hiszen úgyis elég a nyomorúság az István utcai házban.

– Anyám, ha nem lennék olyan szegény, valamit adnék is Neked – imádkozott tovább a fiúcska. – A kanonok bácsi mondta, hogy ha az ember imádságához áldozatot is hoz, akkor az könnyebben talál meghallgattatásra. De mit is adjak én Neked? A levesből biztosan nem kérsz! Sokkal jobb van Neked az égben!

– Nesze neked az elbizakodottságért! – suttogta magában Iburga. Majd újra csendben maradt, lélegzetet is alig mert venni. Úgy látszott, hogy szeme előtt valami csoda történik.

– De most valami eszembe jutott, Anyám! – mondta hirtelen a fiú. – Iburga nővér adott nekem egy almát. Ezért adhatsz is neki az égben aranyos széket. Nézd csak meg ezt az almát. Valóságos paradicsomalma. A kolostorkert végéről való az egyik fáról. Különben is mindenütt van kezedben alma, a dómban, az Apostolok templomában és az Orsolya-templomban is. Csak itt, Szentmergenben nincs. Anyám, fogadd el almámat!

Iburga nővérnek hevesen dobogott a szíve. Vissza akarta tartani a fiút naiv tettétől. De nem tudta tagjait mozgatni. Megigézve térdelt a templom egyik padjában. Olyan mozdulatlanul, ahogy az emberek viselkednek akkor, amikor a pap az aranyos szentségtartóval áldást oszt vagy amidőn Úrfelmutatáskor a csengő szól.

Közben a fiú felmászott a kis Madonna oltárára. Letérdel előtte a szent asztalon és feléje nyújtja almáját. Ekkor a tavaszi nap aranyos sugara bevetődik a templomablakon és az oltárt a gyermekkel együtt ragyogó fénybe borítja.

– Fogadd csak el, Anyám! Nyújtsd ki kezedet! – könyörgött ismét a gyermek Hermann.

A fény mindig erősebb lesz, aranyos köd burkolja be a fiút, aki az oltáron a Szent Szűznek kínálja az almáját. Iburga nővér szeme ekkora ragyogástól könnybe borul. Hirtelen felsikolt s az oltáron már nem a merev képet látja. Maga az égi Királynő jelent meg. Szentnek és hatalmasnak látszik. Ezerszínű fénypompában ragyog. Karjában tartja isteni Gyermekét.

– Anyám, fogadd el, csak fogadd el! – hallja Iburga a kis Hermannak egészen nyugodt, kedves hangját.

– A gyermek talán nem látja a csodát? – gondolkodik Iburga. – Nem nyűgözi le az égi tünemény? Vagy a gyermeknek a csoda talán már olyan mindennapos dolog?

Most azt látja a nővér, hogy a Szűzanya mosolyog és kinyújtja a kezét. A gyermek Hermann a Szűzanya kezébe adja almáját. És ismét mosolyog az égi Asszony.

Iburga hirtelen keze közé rejti arcát. Ez már sok. Ezt emberi tekintet el nem viseli. De most mintegy távolról hallja a gyermek kiáltását:

– Anyám, Mária! Ne feledkezzél meg édesapámról!

Midőn a nővér kis idő múlva feltekintett, már nem látott semmi rendkívülit. A Madonna-kép ismét ott állt az oltár felett. A kis Hermann pedig csendesen felvette a levesesbögrét és kifelé indult a templomból. Egészen nyugodt volt, mintha semmi sem történt volna. Csak az Iburgára mosolygó szemekben csillogott olyan különös fény, amilyent Iburga még sohasem látott emberi szemekben. Csak annak ragyoghat így a szeme, aki már egyszer megpillantotta a mennyországot.

Iburga még sokáig térdel imádságba merülten. Az Istenanya oltárát még mindig csillogó fény ragyogja körül, amelyben kis felhőcske úszik az ég felé. Ez még Iburga levesesbögréjéből szállt fel.

Később a nővér elmesélte a csodát az apátnőnek. Az élmény hatása alól Iburga sehogy sem tudott szabadulni. Sőt még mindig kételkedett abban, amit tulajdon szemével látott. Ekkor az apátnő ezt mondta neki komolyan:

– Ne kételkedjék, Iburga nővér! Nem oly idegen dolog a csoda a földön. A Szűzanya miért ne hallgathatná meg csodás módon egy gyermeknek az imáját is, és miért ne vihetné el Fiához egyszer egy gyermek ajándékát is? Ön, Iburga nővér, csodát látott. Olyan csodát, amely naponta százszor is megismétlődik. A Szűzanyát látta, aki egy tisztaszívű gyermeknek meghallgatta az imáját.

Maga a perjelnő is nagyon csodálkozott, midőn ugyanazon a napon Iburga csillogó szemekkel ment hozzá és ezt mondta:

– Perjelnő anya, bocsássa meg nekem az ínyenc és a kövér tyúk megjegyzést! Az ön hírvivőjének pedig ezer hálával tartozom. Neki köszönhetem, hogy szemtanúja lehettem egy csodának.

A perjelnő zavartan tekintett Iburgára. Még válaszolni sem tudott. Iburga, a szentmergeni konyhásnővér pedig Köln harangjainak zúgására figyelt. A harangok Gyümölcsoltó Boldogasszony beköszöntését hirdették és szavukkal betöltötték a várost.

Szent József perecei

– Ó, milyen jót tesz falábamnak ez a nap! – sóhajtotta jólesőn a malzbücheli Márton cipész. A betegeskedő Kristófot jött el meglátogatni az István utcába. Gyümölcsoltó Boldogasszony napja volt. Éppen most jöttek ki a nagymiséről. Kisleányát, az ötéves Margitot is magával hozta. Margit Hermannal együtt csöndesen ült a tűzhely mellett lévő padocskán. Margit fehér cicát ölelgetett. Akkor szaladt karjaiba, amikor idejöttek.

– Egy nagy kutya szaladt utána! – mesélte a kisleány kicsi pajtásának. – Szegény cicuska! Simogasd meg te is, Hermann. – És a fiú óvatosan végigsimogatta kezével a selyemszőrű kis cicát.

– Úgy van, jót tesz a nap! – helyeselte most az egykori posztókereskedő is. – Tegnap óta én is jobban vagyok.

– Nem is köhögtél annyit az éjszaka! – jegyezte meg vidáman Mária asszony.

– Ó, ha mégegyszer egészséges lehetnék! – sóhajtott fel a férfi. – De jó is volna ismét munkát kapni és dolgozni! Mégis csak szégyen, hogy a kolostori szegény levesen kell élnünk!

– Bizony, a szegénység fáj az embernek! – vetette közbe a cipész.

– Apám, a szegénység rossz dolog? – kérdezte hirtelen a fiúcska.

– Nagyon rossz! – sóhajtotta az apa.

– Hát mi szegények vagyunk?

– Nagyon szegények!

– És akkor mi rosszak vagyunk? – kérdezősködött tovább a gyermek és egészen közel lépett atyjához.

– Mi nem, csak a szegénység! – felelte Kristóf.

– Az üdvözítő is szegény volt? – faggatta tovább a gyermek.

– Igen, persze, hogy az!

– Akkor a szegénység mégsem rossz! – döntötte el a vitát Hermann határozottan. A dolog világos volt, és ezért ismét játszhattak a cicával.

– Miket tud ez a fiú mondani! – csodálkozott a cipész.

– Hermann mindent tud! – állapította meg a kis Margit. Elismerő csodálattal tekintett a fiúra, aki egy évvel idősebb és fél fejjel magasabb volt nála.

– Márton bácsi! Meséljen a török háborúról! – mondta Hermann kis szünet után. A cipész nem is kérette magát sokáig, mert a mesélés szívügye volt. Főleg ha a török háborúról volt szó.

– Jól van hát, de aztán figyelj is ide! – mondta kedvesen hunyorgatva. – Tehát imigyen volt. 1147-et írtak. Ekkor indultak el a kereszteshadak Kölnből sok lotharingiai háborús néppel. Nagy hajókkal úsztak a Rajnán lefelé. A szentéletű clairvauxi Bernát apát szívünket olyan tüzessé hevítette beszédével, hogy a sarokba dobtam a kaptafát. Letettem bőrkötényemet, feleségemet megcsókoltam és ezt mondtam neki: Asszony, most kezdődik a játék. Keresztesháborúba megyek. Engem vagy nem látsz többé vagy csak majd mint hőst!

– Szegény szultán! – sóhajtotta feleségem és köténye csücskével megtörölte a szemét. Azt azonban még máig sem tudom, vajon engem siratott-e vagy pedig a szultánt.

A cipész most szünetet tartott. Úgylátszik, mérlegelte a dolgot.

– Meséljen tovább! – kérte a fiúcska, aki közben a volt keresztesvitéz térdei közé kuporodott.

– Igen, tehát fölkerekedtünk. Útközben még kétszáz hajó csatlakozott hozzánk flandriai és angliai keresztesekkel. Aztán mindig csak délnek haladtunk. Lisszabonnál kikötöttünk. A városban kétszázötvenezer vagy ötszázezer szaracén katona volt és még sok más hitetlen népség. Tábort vertünk. Aztán megragadtuk kardunkat és rohamra indultunk. A külvárost hamar elfoglaltuk. A város azonban olyan magas sziklán épült és olyan nagy falakkal volt körülvéve, hogy támadásunk nem tudta megingatni. Négy hónapon keresztül ostromoltuk a várost. Lisszabonban éhség tört ki. Az emberek macskát, kutyát és patkányt ettek. Csak a katonáknak volt még elég eleségük. Október 21-én mégegyszer támadtunk, mert mi már tovább akartunk indulni a Szentföld felé és nem akartunk egy egész örökkévalóságon át Lisszabon előtt vesztegelni. – Itt a háborút viselt cipész újra megállt, hogy kissé összeszedje magát a döntő ütközetre.

– Tovább, meséljen tovább, Márton bácsi! – türelmetlenkedett Hermann.

– Először a spanyol lovagok harcoltak. A szaracénok azonban Lisszabon falairól kinevették őket. De amikor mi kölniek láttunk a csatához, és csatakiáltásunkat meghallották, akkor inukba szállt a bátorság. Még ostromlétra sem kellett, már lerakták a fegyvert. Kegyelemért esedeztek. A város kapui megnyíltak. Lisszabon kapui fölött a keresztények zászlaja lengett.

Hermann égő szemekkel figyelt. Csak most, a végén lett egy kicsit hitetlen.

– Minden további nélkül lerakták a fegyvert, amikor magukat meglátták? – kérdezte bizalmatlanul.

– Persze – erősítette a cipész. – De még más is történt ekkor. Tudod úgyis, hogy október 21-én van Szent Orsolyának és tizenegyezer társnőjének az ünnepe. Sok keresztes látta, egész világosan látták, hogy a tizenegyezer szűz egyszer csak aranyos fegyverzetben megjelenik. A mohamedánok mégcsak akkor ijedtek meg igazában. Ez már aztán igaz, mert hiszen Szent Orsolya és a tizenegyezer szűz egy kölnit sem hagy el. Hasonló eset már máskor is előfordult. Midőn Attila, a hunok királya, Köln városát ostromolta, akkor is megjelent neki a tizenegyezer szűz és hanyatt-homlok menekült katonáival együtt.

– Ez igaz! – sietett elismerni Hermann. – Radegunda nővér már sokszor mesélt nekem az Orsolyák kolostoráról. De mi történt ezután a keresztes sereggel?

– Hogy mi? Elindultunk a Szentföld felé.

– És … És?

– És ott lőtték el a lábamat a semmiháziak, a hitetlenek! – morogta a cipész.

– És aztán melyik várost foglalták el maguk? – akarta tudni a kis Hermann.

– Igen, a … – az öreg keresztesvitéz megvakarta a fejét, mert a török háború gyászos végéről már nem szívesen beszélt. – Erről majd más alkalommal!

– És mikor indul el a legközelebbi keresztes sereg? – kérdezősködött Hermann.

– Nem tudom, vajon megy-e még– felelte szomorúan a cipész. – Talán új császárunk, Sváb Frigyes, vállalkozik rá mégegyszer. A pápa bizonyára tanácsolta neki a múltévi koronázáskor. Márpedig akkor a császár meg is teszi.

– Én is elmegyek, ha a császár a Szentföldre megy! – sóhajtott fel a gyerek.

– Akkor én is elmegyek! – döntött a kis Margit is.

– Nem, te itthon maradsz és kötényeddel te is törülgeted majd a könnyeidet, mint anyukád! – válaszolta a jövendő keresztes vitéz.

Márton cipész harsányan felkacagott. Kristóf atya érthetetlenül motyogott valamit. Mária asszony meg csendben a fejét rázta. Margit hirtelen felkiáltott:

– Jaj, a cica elszaladt!

A hűtlen állat valóban megszökött a nyitott ablakon át a kölni keresztes hadjárat kellős közepén.

– Keressük meg! – ajánlotta Hermann és kérő pillantást vetett anyjára.

– Hát csak menjetek! – engedte meg Mária asszony.

Ezzel a fiú kézen fogta Margitot, és a következő pillanatban már kint is voltak az ajtón.

–Különös gyereke van, Kristóf! – mondta a cipész elgondolkozva. Az ajtó felé nézett, ahol éppen most tűnt el a két gyermek. – Úgy kérdezősködik, hogy az embernek megáll az esze. És micsoda szeme van!

– Nem is tudom, honnan vette mindezt ez a gyerek! – válaszolta Kristóf elgondolkodva.

Mária asszony hallgatott. Jól tudta a gyermek születése óta, hogy Isten e gyermekben különösképpen megáldotta.

– Biztosan a temetőbe szaladhatott a cica! – mondta Hermann. – Ott sok fa van.

– Úgy van, biztosan a temetőbe! – és már mentek is mindketten a régi temetőbe. Az István utcán keresztül, a capitoliumtéri templom mellett haladtak el. Mentek Isten szentmergeni szántóföldjére, – a temetőbe.

De a cicát nem találták ott.

– Lehet, hogy a szénavásártéri kúthoz ment, mert szomjas! – vélekedett Margit.

– Vagy a Mennyország utcába – gondolta Hermann.

– Vagy az árusbódék alá húzódhatott!

– Egye kánya! Ítéletnapig is kereshetnők! Tudod mit, menjünk Szentmergenbe!

Így a két gyermek egymás kezét fogva a gyönyörű capitoliumtéri templom felé tartott. Az ékes faragással díszített ajtók előtt megálltak.

Ez aztán a gyönyörűség! Az Úr Jézusnak egész élettörténete volt itt művészien fából kifaragva. Kezdve az angyal názáreti üdvözletétől egészen a mennybemenetelig.

A gyermekek nem tudtak betelni nézésével. Látni lehetett, hogy a kutya félelmében összekuporodott, amikor az angyal a pásztoroknak az örömhírt megvitte. Látni lehetett az ökröt és a szamarat, amint a jászolban fekvő Kisdedet párájukkal melengettek. Látható volt a gonosz Heródes király is, Zacheus a fügefán, az Egyiptomba való menekülés és még sok más szép dolog. A kis Hermann szépen elmesélt mindent a még kisebb Margitnak, aki mind csodálkozóbban tekintett Hermannra és így szólalt meg:

– Te mindent tudsz, Hermann!

– Nem mindent, Margit! – utasította vissza szerényen a gyermek. Aztán hirtelen felkiáltott:

– Nézd, Margit, ő is olyan!

– Kicsoda? – kérdezte a leány.

– Szent József!

– És Szent József milyen?

– Hát szegény! Ez pedig rossz dolog, ahogy apa mondja.

– Honnan veszed azt, hogy szegény?

– Hát nézz csak ide! Éppen itt van az egyiptomi menekülés. Láthatod, amint Szent József szamarat vezet.

És hát látsz te Szent Józsefnél kosarat, amely tele volna ennivalóval?

– Nem, én nem látok.

– Úgy van! Csak a vállára tett vándorbotján lóg valami.

– Csakugyan, vastag kolbászok lógnak! – mondta Margit vidáman és tapsolt kis kacsójával.

– Dehogyis! Azok nem kolbászok, hanem perecek! – javította ki a fiú.–Tudod, olyan két perec az, amilyent Iburga nővér osztogat ki böjti napokon a kolostor kapujában. Ez így is van. Szent József az Egyiptomba való menekülés kor Szentmergenbe is eljött és itt a konyhásnővér két perecét adott neki. Egyet Szent Józsefnek, egyet pedig a Szűzanyának.

– Te mindent tudsz! – csodálkozott a lányka ismét.

– Úgy bizony, most már láthatod, hogy Szent József is szegény volt, ha neki is Szentmergenbe kellett jönnie perecért. És ezért a szegénység nem rossz dolog. Mert Szent József sem volt rossz, hanem szent!

Mindkét gyermek hallgatásba merült. Margit jól a szívébe véste mindazt, amit Hermann a szegénységről mondott neki. Végül valami más jutott eszébe.

– Biztosan elmégy a Szentföldre?– kérdezte a fiútól.

– Egészen biztos! – válaszolta Hermann határozottan.

– Hol is van tulajdonképpen a Szentföld?

– Ó, nagyon messze. Ahol a pogányok laknak.

– És ki lakott Egyiptomban, amikor Szent József Máriával, a kis Jézussal és a két pereccel odamenekült?

– Ott is pogányok laktak. Ez természetes!

– De hiszen Szent József nem vitt magával kardot, hogy megölje a pogányokat! Ő csak botot vitt meg a pereceket!

– De magával vitte Máriát, aki ölében tartotta a kis Jézust. Láthatod a képen! És a pogányok biztosan megtértek, amikor Szent József megmutatta nekik Máriát és a kis Jézust.

– Mi jobb, megölni a pogányokat vagy pedig megtéríteni? – kérdezte a leányka kíváncsian.

– Hát hogyne volna jobb őket megtéríteni!

– Akkor ne mint keresztes vitéz menj a Szentföldre. Kérj Iburgától két perecet. A pogányoknak meg mutasd meg Máriát és a Jézuskát. Egész biztos, hogy megtérnek majd.

Hermann ezen sokáig gondolkodott.

– Azt hiszem, igazad van! Ha én József lehetnék, akkor a Szűzanyát és a Megváltót az egész földkerekségen minden embernek megmutatnám. Utóvégre Iburga nővér két perecnél többet is tud adni nekem – mondta elgondolkodva.

– Persze! Hogyne tudna! – hagyta helyben Margit örvendezve.

– Ide figyelj! Ezt most nekem mind pontosan kell tudnom! – mondta Hermann. – Menjünk a templomba és kérdezzük meg magát a Szűzanyát!

A két gyerek áhítattal lépett be a templomba. A szentély felé mentek.

– De kár! – sóhajtott Hermann – be van csukva a szentély rács.

Szomorúan álltak a gyerekek a magas vasrács előtt, amely a szentélyt és a templom hajóját elválasztotta. A hatalmas vasrudak mögül az oltár felé tekintettek, ahol a Szűzanya képe gyertyák fényében úszott.

Hermannak úgy tűnt fél, mintha a Szűzanya integetne. Úgy látta, mintha a Szűzanya karján az isteni Kisded is felemelné a kezét és integetne feléje.

– Átmászom! – susogta a gyermek Margitnak.

– Le fogsz esni onnét! – óvta a leányka.

– Eh mit! Már megyek is. Odaát van a Szűzanya. Mi rossz történhetik velem? – és a gyermek már meg is ragadta a rácsot és mászott felfelé. Erős lendülettel akart keresztüljutni a rács tetején. De ekkor fájdalmasan felkiáltott.

– Mi az? – kérdezte a leány aggódva.

– Úgy érzem, mintha szög ment volna a szívembe. És mégse látok semmit. Pedig borzalmasan fáj! – Habozás nélkül átmászott a szentélybe és odament a Szűzanya oltárához.

A kisleány türelmesen várt a rácsajtónál. Bámulattal nézett a fiúra, aki tiszta gyermekszívvel valóban beszélt az égi Anyával! Margitnak az volt az érzése, mintha Hermann a Szűzanyával és Jézuskával játszanék. Csodálatos látvány volt ez. A leány párszor meg is törölte a szemét, mert úgy érezte, hogy már nem is a földön van, hanem az égben.

Sokáig tartott, amíg Hermann a rácson visszamászott. Szeme úgy csillogott, ahogy Margit még sohasem látta. Hermann hallgatagon megragadta a leány kezét és kiment vele a templomból. A remek ajtószárnyak előtt azonban megállt és így szólt:

– Margit! Igazad van! Józsefnek lenni jobb, mint keresztes vitéznek! Hirtelen fájdalmasan nyögött fel és kezével a szívéhez kapott.

– Még mindig fáj? – kérdezte Margit részvéttel.

– Nagyon fáj! – sóhajtotta a gyermek. – Magam sem tudom, hogy mi ez.

A szentéletű Hildegard apátnő egy nővérrel ugyanebben az órában ment keresztül a Rupert-hegy kolostorkertjén. A nővér éppen a tövises út miatt panaszkodott, amely az embert Isten színről-színre látásától távoltartja.

– Kedves nővér! – felelte az apátnő komolyan. – A legtöbb ember, még ha jóakaratú is, csak a szentélyrácsig jut el, amely mögött az Isten lakozik. Akit azonban Isten különös szeretetével tüntet ki, azt felemeli magához dicsőségébe. Az emberi szívnek azonban az isteni szeretet megnyilvánulásait szenvedéssel kell megfizetnie. Azért menjen csak és örüljön szenvedésének!

A két gyermek hallgatagon ment egymás mellett az István utcán felfelé. Végül is Hermann szólalt meg:

– Te, tudod mit?

– No mit?

– Kérlek, ezután mindig csak Józsefnek szólíts! De úgy ám, hogy senki meg ne hallja. Mert ez a mi titkunk. Megteszed?

– Megteszem, József! – mondta a leányka határozottan. Csillogó szemekkel nézett fel kis pajtására, aki némán és keményen szorította meg a kezét. Ezzel pecsétet tettek szent titkukra.

A lángokban álló kereszt

Éjféltájban Hermann felriadt ágyában. Mi volt ez? Vajon kiáltott valaki vagy az a különös fájdalom ébresztette fel, amely azóta szúrja a szívét, hogy két évvel ezelőtt a szentmergeni szentélyrácson keresztülmászott? Megdörzsölte a szemét. Kiugrott ágyából. Kikémlelt a padlásszoba ablakán. Csodálkozó kiáltásba tört ki. Az egész ég vöröslött. Tűz volt! Látta, amint a lángok a tetőkön itt is, amott is felcsapnak.

Hermann gyorsan lemászott a lépcsőkön szülei hálószobájába. Alighogy felkeltette őket, már meg is szólalt az éjjeliőr kürtje. Szent Mártonban kongtak a vészharangok. Sőt most már Szentmergenben is.

– Tűz van a Márton utcában! – lihegte Kristóf ijedten. – Ha a szél a Rajna felől fúj, a tűz még minket is felperzselhet!

– Krisztus, kegyelmezz! Mindenszentek, könyörögjetek érettünk! – sóhajtozott Mária asszony.

– Segíteni megyek! – kiáltotta Kristóf és felkapkodta ruháit. És már Hermann is rohan az utcán puszta nadrágban és mellényben. Szeme káprázott a tűz fényétől. A tűz eszeveszett mohósággal nyaldosta a régi kunyhókat, a favázas épületeket, és mint végtelen lángtenger tört az égig.

Mindig több és több ember gyűlt egybe. Arcuk sápadt volt az ijedtségtől és a megtakarított vagyonkájukért való aggodalomtól. Az emberek az égő utcából jajgatva menekültek. Kezükben szorongatták ingóságukat, amelyet a nagy sietségben még össze tudtak kapkodni. Majd révetegszemű, kétségbeesett anyák jöttek kuszált, perzselt hajjal. Kisdedüket szorosan szorították karjuk közé. Valahol egy őrült kacagása hallatszott, aki égő gerendával a kezében táncolni kezdett a tűz fényénél.

Majd itt, majd amott roskadt össze a tetőgerendázat, vagy omlott egy-egy házfal a lángokba, és szikraeső szállt a parázsló ég felé.

– Hála Isten! – nyögött fel Kristóf fohászkodva. – A szél a Rajna felé fordul! – Aztán Szentmergen mellett elhaladva, a Márton utcába szaladt. Itt már a segíteni akarók lelkes kis csoportja verődött össze. A temetői és a malzbücheli kútból vedrekben hordták a vizet az égő helyekre. A hőség már szinte elviselhetetlen volt, minden pillanatban csak növekedett. Az emberek, bár homlokukról csak úgy csorgott a veríték, mégis helytállottak. Az évek során át beköszöntő sok elemi csapás megingathatatlan segítségfrontba kovácsolta őket össze.

Hermann is, aki ekkor nyolcéves volt, beállt a segítők sorába. A vödröt adogatta, amíg kis karja el nem fáradt. Majd a fáradtságtól és a hőségtől teljesen kimerülve kitántorgott a sorból. Lihegve esett össze egy ajtóküszöbön. Nehézkesen kapkodott levegő után. Ismételten erős köhögésben tört ki. Még mindig heves fájdalom és hőség kínozta torkát.

Hermann hirtelen papot pillantott meg. Az égő utcából jött ki, amelyen keresztül a szél mint valami vitorlást dagasztotta fel a tüzet. A fiú a papban a kis Szent Márton plébánosát ismerte fel. Ruhája és haja megperzselődött. A pap nem törődve a veszéllyel, tiszteletteljes lépésekkel vitt egy cibóriumot. A kis Hermann tisztelettudóan térdelt le egy kőre. Az Úr Jézushoz imádkozott, aki most a poklon ment keresztül.

Aztán ijedten riadt fel ismét. Mintha tüzet fogna a plébániatemplom, amely még sértetlenül állt a lángtenger közepében. Hermann megigézve bámult a tűzön keresztül arra a helyre, ahol a templomtető lehetett. A lángok szétnyíltak. A plébániatemplom tornya, mint Isten házának szent békehegye, sötéten állt a lobogó tűzben. De Hermann látta azt is, hogy a lángok miként nyaldossák minden oldalról a templom tetejét. Látta, hogy vörös tűznyelv csap fel a templomkereszthez. Látta, hogy lángok törnek elő a toronyablakon keresztül. A harangok még mindig kongtak, segítségért és könyörületért esdekeltek.

– A templomot! – kiáltotta a gyermek vad rémületében. – Mentsétek a templomot! Égni kezd az is! – De ebben a szörnyű lármában senki sem hallotta meg a gyermek kiáltását. Ki is merészelt volna keresztülhatolni az Isten házához az égő lángtengerben? Úgy látszott, hogy a templom is elpusztul.

És a fiú ismét látta, hogy a templom tornyát lángok nyaldossák körül. Nagy mohósággal most már a kereszt körül szikráztak. De mi az ott? A kereszt hirtelen megnőtt a tűz fényében. Felnyúlt egészen az égig. Hermann úgy látta, hogy az Úr testét millió láng emészti. Az Úr háza felett kitárta a kezét. A lángok erre, bár a tornyot és a templomtetőt már minden oldalról nyaldosták, összezsugorodtak, mint a tekergő kígyók. Isten háza sértetlenül állt a pokol áradatában.

– Ez csoda! – kiáltott Hermann. Aztán átfurakodott a nagy embertömegen. Rohant Malzbüchelen át a szénapiachoz, hogy onnan jobban láthassa a templomot. Itt újból lángokban látta az Úr keresztjét és áldó karját, amint szent házát védelmezi.

A gyermek tovább sietett. Rá se hederített, hogy a csípős füst szinte megfullasztja, hogy arca már koromsötét lett a füsttől és a koromtól. Az almapiacon keresztül a zsidóutcába rohant. A Márton-templom felett ismét lángokban állt az Úr és védelmezte hajlékát.

Recsegve-ropogva házak omlottak össze az égő utcákban. Törmelék, szikra, por örvénylett föl egészen az égig. Sikoltó jajkiáltás hallatszott. Közben Köln minden tornyában zúgtak a vészharangok. Forró szél csapkodta körül a gyermek arcát és homlokát. Szemét le nem vette volna a templomtető keresztjéről. Mintha a gyilkos hőségben az egész világ tűzben állana és összedőlne. A Márton-templom tornya pedig a Golgota hegye lett. Rajta állt a kereszt, kiterjesztve kezét ég és föld között. Ahol pedig az Úr kitárta elgyötört karját, ott kialudt minden tűz. A lángok becsaptak a Keresztrefeszítettnek nyitott oldalán. A pusztítás lángja az isteni Szív örök szeretet-tüzévé változott.

Egész éjszaka dühöngött a tűz. Egész városnegyed lett hamuvá és omladékká. Végre is csak a széles vásártereken lehetett véget vetni a tűz garázdálkodásának. A végeláthatatlan romokból sértetlenül emelkedett ki a kis Szent Márton-plébániatemplom. Másnap, amikor a pap visszavitte az Oltáriszentséget, a tűz még mindig fel-fel-lobbant körülötte. Felperzselt

plébániája romjain be akarta mutatni a szent áldozatot. Krisztus hazatért szerencsétlen gyermekeihez. A szeretet a következő hónapokban kitárta kapuit. A kolostorok élelmezték az éhezőket. Ruházták a mezíteleneket, szeretettel ápolták a betegeket. A hajléktalanoknak vendégszerető szállást adtak. A krisztusi szeretet a szűkölködőket Isten vendégeinek és a mennyország kamarásainak nevezte el. Mindenki tisztelettel és türelemmel gondoskodott róluk.

Hermann padlásszobájában hosszú ideig feküdt lázasan. A szomszédok találtak rá valahol azon a rémületes éjszakán. Hamutól és portól piszkosan, eszméletlenül feküdt egy ajtó küszöbén… Édesanyja nem mozdult el ágyától. Hűsítően tette kezét fia homlokára, ha vadul felriadt lázálmában. A beteg még mindig látta a lángokban álló keresztet. Kiszikkadt ajka kiabálni kezdett:

– Tárd ki jól a kezedet! Tárd ki az egész világ fölé! – aztán újra összeesett és lihegve feküdt a vánkosok között.

Így telt el egy hét. Midőn egy napsütéses reggelen magához térve ismét felnyitotta szemét, édesanyját látta maga mellett. Arca halvány és sovány volt az átvirrasztott éjszakák sok-sok aggodalmától.

– Anyám! – suttogta a fiú és anyja kezét kereste.

Aztán még másvalakit is látott ágya mellett. A malzbücheli cipész leánykáját, aki kis pajtását minden reggel meglátogatta.

– Margit! – mosolygott a beteg. – Iskolába kell már menni?

– Ugyan! – válaszolta a kicsike fontoskodva. – Te még nem is tudod? Az egész tűzvészből még az az egyedüli szerencse, hogy az iskola is leégett!

– Nézd, és én a viasztáblámat benthagytam! – sóhajtott fel Hermann ijedten.

– Bizony, alaposan összeolvadhatott! – mondta a leányka elgondolkodva.

Hermann egyideig becsukott szemmel feküdt és látszott rajta, hogy erőlködve gondol valamire. De egyszercsak felnyitotta a szemét és anyjára nézve így szólt:

– Anyám! keresztjén függve láttam az Urat a lángok között. Amerre csak kitárta kezét, ott kialudt minden tűz. Te, Anyám, micsoda jó lenne, ha én és mások is segíthetnénk a Megváltónak! Ha minket is felvenne a keresztjére! Ha vele együtt kitárhatnánk kezünket a lángok fölé, akkor a tűz nem pusztíthatna tovább!

Az anya csodálkozva tekintett fiára. Vajon nem lázban beszél-e a gyermek? De hisz a szeme oly csillogó és tiszta! Betegségben nem ilyen a szem. E fényt a fiú szemében csak Isten gyújthatta meg!

– Ugye, anyám, akkor sokat kellene szenvednem? Biztosan sokat szenvedhet az, akit Jézus magához vesz a keresztjére! No és anyám, ha az ember mindezt szeretetből teszi? A szeretet hatalma nagy, a minap prédikálta a kanonok bácsi!

– Igen, fiam! A szeretet hatalma nagy! – susogta az anya és megcsókolta gyermekének kiszáradt ajkát.

– Akkor nekem el kellene innen mennem! – elmélkedett a fiú. – Kolostorba kellene lépnem. Ott lakik a szeretet, mondta a kanonok bácsi. Vagy hát hová menjek, anyám?

– Fiacskám, ahová a jó Isten hív! – válaszolta Mária asszony.

– Eifel vidékéről járt itt Szentmergenben az a premontrei kanonok bácsi. Jó szerzetes lehet! Azt hiszem, a steinfeldi kolostorból való!… A szeretet is biztosan ott lakhatik! Anyám, ha meggyógyulok, Steinfeldbe megyek!

Mintha csak késsel szúrtak volna az anya szívébe, amikor egyetlen fiacskája így beszélt. Tudta jól, hogy aki kolostorba lép, annak el kell mindent hagynia, apját és anyját is. Viszont azt is tudta, hogy gyermekét a jó Istennek és a Szűzanyának ajánlotta fel. Az önző anyai szeretet vajon elvághatja-e az utat, amelyen Isten e gyermeket oly nyilvánvalóan és csodálatosan akarja vezetni?

– Ahogy Isten akarja és a Szűzanya! – mosolygott az édesanya fájdalmasan. – De ez még mind nagyon messze van, fiam. Te még nagyon fiatal vagy!

– Ha te kolostorba mégy, én is oda megyek, József! – mondta Margit határozottan.

– Ó, te csak nővérnek mehetsz, Margit. Kanonissza-kolostorba azonban nem léphetsz. Neked nincs tizenhat ősöd! Pedig kell ennyi, a perjelnő mondta ezt nekem.

– Mit!… ősök! Majd megszerzem azokat is! – jegyezte meg a leányka bizakodva.

– De mit csinálnak a többi Márton utcai diákok? – kérdezte egyszercsak Hermann.

– Török-háborút játszanak a Márton utcában. A félig leégett iskola a törökök vára. Abban székel a szultán. A Sassenhof utcai István a szultán. Görbe fakardja van. Lepedőből készített magának turbánt. Amikor arrafelé mentem, megszólított és azt akarta, hogy legyek a szultán felesége. De nekem nem volt arra időm, mert hozzád kellett jönnöm. A többiek, a Háromkirály utcai Engelbert, a Mennyország utcai Péter és a Csirkepiac-téri Arnold égett répával dobálták a szultánt. A répákat a zöldségpiacon kerítették elő a hamu alól.

– És a szultán? – kérdezte Hermann kíváncsian.

– A szultán félig megszenesedett hordón ül. Szaracénjait küldi a harcba, akik a keresztények fejéhez jókora köveket hajigálnak. Olyan közönségesek!

– Ej, ha én is ott lehetnék! – sóhajtott Hermann.

– Anyám, én úgy gondolom, hogy egészséges vagyok már! Felkelhetek?

– Nem, fiacskám! Pár napig még az ágyban kell maradnod! Arra majd meggyógyulsz! – válaszolta az édesanyja. – Csak légy még egy kicsit türelemmel!

– Úgy van, türelem! – mondta Hermann. – Türelem a legnehezebb erény. De te, Margit, eredj és mondd meg a keresztényeknek, titokban menjenek át a Geyer utcán. Ott a szaracénok biztosan nem állítottak őrséget. Aztán másszanak keresztül az iskolamester disznóólján. A hátsó ajtón menjenek be egyenesen az iskolába. Akkor máris kelepcébe csalták a szultánt! Menj, de gyorsan! Mondd meg nekik!

– Jó, jó, már futok is, József! – válaszolta a leány készségesen és már rohant ki az ajtón.

– Miért mond Margit téged mindig Józsefnek? – kérdezte Hermann édesanyja.

– Anyáim, ez titok! – válaszolta Hermann habozva.

– Anyád előtt titok? – érdeklődött Mária asszony álmélkodva.

– Nos, hát te megtudhatod, de senkinek sem szabad elmondanod! – Hermann pedig felfedte édesanyjának gyermekszíve titkát.

– Akkor bizony keresztényeidnek nem elpáholniuk kellene a szaracénokat, hanem meg kellene őket téríteniük! – mosolygott az édesanya.

– Csakugyan, igazad van! – mondta Hermann elgondolkozva. – De én erre nem is gondoltam. Ezenkívül a Sassenhof utcai István már meg is van keresztelve. Nem árt neki, ha egypár répát kap majd a fejéhez.

Ezzel megoldódott a keresztesháború súlyos problémája. Hermann egy darabig még figyelt a lármára, amely az utca felől hallatszott. Aztán csendesen elaludt.

Egy óra múlva Margit futott a szobába, hogy Hermannak megvigye a keresztények győzelmének hírét. A keresztények a disznóólon át valóban megrohanták a szultán várát. Mária asszony azonban intően tette ajkára ujját.

– Csend, gyermekem, már alszik!

– Győztek! – súgta Margit az alvó fülébe. Hermann erre mosolygott álmában.

Mária asszony pedig ismét leült a beteg ágya mellé. Hosszasan gondolkodott, mit is jelenthet az, hogy gyermeke József nevét vette fel. Miért beszélt álmában és ébren is olyan különös dolgokat a lángokban álló keresztről. Lelkébe az a sejtelem lopódzott, hogy fia Isten kegyelmének a gyermeke és hogy ezért a kegyelemért még sokat kell majd szenvednie.

Harc a szamárért

Rainald von Dassel, kölni érsek, a nagy császárnak, Barbarossza Frigyesnek volt a kancellárja. 1162 karácsonyának előnapján dolgozószobája hatalmas karosszékében ült az érseki palotában. Tisztelettudó vigyázzban Gerhard tiszttartó állt az érsek előtt. Gerhard a püspöki javak felügyelője volt.

– Az utóbbi hetekben felülvizsgáltam a kincstári uradalmakat! – kezdte az érsek a vésztjósló csendben – Gerhard úr, számadást kérettem kasznáraitól. És mit gondol, Gerhard úr, mit tapasztaltam?

– Remélem, mindent rendben talált, tisztelendő uram! – akadozott a tiszttartó.

– Igen, ön ezt hiszi? – nevetett Rainald von Dassel dühösen. – Tudtára adom, amit tapasztaltam. – Az érsek lassan felemelkedett karosszékéből. Pár lépést tett szobájában és aztán Gerhard úr elé lépett. Mint mennydörgés zúgott le egyszerre kifakadása: – Züllött gazdaságot találtam. Kasznár uramék csak a hasukat tömték és nyúzták a parasztokat. A földet és az aratást tékozlásukban zsidókézre juttatták. Ezeknek aztán joguk volt, hogy az üres pénztárt hálából újra megtömhessék. Az urak bizonyára azt gondolták, a püspök a császárral valahol messze, Itáliában járhat. Lehet, hogy – szerencsére – a milánóiak elemésztik. Ki tudja, visszajön-e ismét? – A püspök most rettenetes dühbe tört ki és haragjában kiduzzadt az ér a homlokán. – De az urak elszámították magukat! Gerhard úr, igenis hazajöttem és most törvényt ülök!

– Kegyes uram! – dadogta a kormányzó, aki a szavak hallatára hamuszürkévé változott.

– Nem vagyok kegyes úr! Nagyon is kegyetlen úr vagyok, de igazságos úr, tiszttartó úr! – kiáltott a püspök és kezét ökölbe szorította. – Ez itt a kasznárok névsora! Az ünnepek után jelentkezzenek nálam számadásra. Az itt felsorolt javakat azonnal a kampi és altenbergi ciszterciekknek kell átadniuk. Ők fogják azokat művelni és a jövedelmet kezelni.

– De tisztelendő uram, ez ellenkezik minden eddigi szokással! – vetette közbe a tiszttartó.

– Mit számít nekem a szokás! Fütyülök rá! Javaimmal gazdálkodjanak tisztességesen; nekem ez a fontosabb. Menjen csak Kampba és Altenbergbe és nézze meg ott a kolostor javait! Mintagazdaság az, mondhatom önnek! Tudom, a ciszterci apátok haragusznak reám Viktor pápával való esetem miatt. Ők titokban Sándornak a hívei, ezt jól tudom. De a pápa csak pápa, a gazdaság meg gazdaság. Azt azonban elismerem, hogy gazdálkodni jól tudnak a ciszterciek. – A nagy úr lassan csendesedni kezdett és visszaült székébe. – Még egyet, tiszttartó úr! A soesti erdőt a püspöki pénztárba befizetendő kamat ellenében át kell adni az ottani Patrokli-templomnak. A soestiek irtsák ki az erdőt és tegyék szántóföldd é. Akkor majd jövedelmezni fog a birtok és ellátja majd a parasztokat is. Derék fickók azok a soesti parasztok.

– Meglesz, tisztelendő uram!

– Így, most távozzék és küldje hozzám a szertartásmestert. – Bizony a tiszttartó szívesen fordított mára hátat szigorú gazdájának.

– Szertartásmester úr, – mondta az érsek, amint belépett a pap – milyen a kölni szokás karácsony éjjelén? Hol szokták tartani a misét? Hiszen jól tudja, hogy az idén először töltöm Kölnben a karácsonyi ünnepeket.

– A dómban tartott vecsernye után, tisztelendő atyám – kezdte felvilágosítani a szertartásmester – kocsin méltóztatik indulni. A kocsit a püspöki tisztviselők húzzák a capitoliumtéri Szűz Mária-templomig. Ott lesz az éjféli mise. Azután egy szamarat hoznak majd a Szűz Mária-beli apácák. Kegyes atyám hajnalban a szamár hátán megy majd a misére Ceciliába. A nappali mise aztán a dómban lesz.

– Szamáron kell mennem? – kérdezte bosszúsan Rainald. – Már üzenheti is az apácáknak, hogy a szamarat megtarthatják maguknak. Lovon fogok menni, éspedig szürke ménlovon. Már csak mégsem illő, hogy egy birodalmi kancellár szamárra üljön!

– De, kegyes uram, ez ellenkezik minden eddigi szokással! – vágta közbe szörnyűködve a szertartásmester.

– Ön is a szokással hozakodik nekem elő? – kacagott a püspök gúnyosan. – Igaz is, az ön szamara és az a bizonyos szokás éppen összeillenek. Márpedig szamár ide, szokás oda, én a ménlovamon fogok menni.

Ezzel az érsek határozott gesztussal az asztalán heverő iratai közé temetkezett. A szertartásmester leverten távozott a szobából.

Ezalatt Hermann, aki időközben tizenkét éves élénk fiúcskává serdült, a szentmergeni szamár mellett tett-vett az istállóban.

– Lakjál csak jól! – bíztatta a szürkét és teli marék illatos szénát tartott a szája elé. – Ma éjjel szolgálatban leszel. Az érseket kell vinned. A nagyhírű Rainald von Dassel kegyes urat, a kancellárt. Eléggé tudatában vagy megtiszteltetésednek?

– Ia, – kiáltott a szamár és fejével igenlően bólintott.

– Fehér nyerget kapsz szürke púpodra. Abban ül majd az érsek úr. És minden ember megbámul majd titeket. Téged is meg az érseket is.

– Ia! – hagyta helyben a szamár.

– Nincs szükség a szamárra! – hallatszott a nyitott istálló felől egy hang. Éppen Iburga nővér lépett oda. – Az érsek még hallani sem akar a szamárról. Ménlován akar bevonulni. A dóm szertartásmestere éppen most futott lélekszakadva és az apátnőnek újságolta.

– De hiszen ez nem lehetséges! – kiáltott a fiú. – A kölni püspök mindig szamáron vonult a Szent Cecilia-templomig. A mostaninak is így kell tennie. Mit gondolsz te, kis csacsim?

– Ia! – kiáltott a szamár.

– De hiszen ő nem is törvényes érsek! – szidta Iburga fennen. – Dasseli Rainald fel sincs szentelve. Sándor pápa nem ismerte el. A másik meg, vagyis Viktor pápa, akit a császár feltétlenül Szent Péter székébe akar ültetni, szintén nem szentelheti fel érvényesen.

– Ki hát tulajdonképpen az igazi pápa? – kérdezte Hermann kíváncsian.

– Ki tudná megmondani! A császár és a kancellárja azt mondják, hogy Viktor. Sándor meg azt hirdeti Rómában, hogy ő az igazi pápa. Egyik a másikát kiközösíti. Ki tudna ezen kiigazodni? Az én fejem buta ehhez. Legjobb, ha az ember ráhagyja magát Istenre és a szentjeire. Akkor tudjuk, hányadán állunk!

– De csak egy pápa lehetséges – mondta Hermann határozottan. – Ha két pápa van, az már régen rossz. A fel nem szentelt püspök meg nem ér semmit.

Igen vészes idők voltak ezek! A szkizma ekkor osztotta meg az egész kereszténységet. Nem csoda, hogy az emberek többször könyörögtek a szentek közbenjárásáért, mint azelőtt. Hiszen ebben az ínséges időben, amikor nem lehetett tudni, vajon a papnak áldó keze nincs-e megbénítva kiközösítés által, biztos kézre volt szükségük. Mély vallásos érzés járta át a kort. Bensőségesebben és áhítatosabban szállt Istenhez az imádság. A művészek új ábrázolású képeiken a trónusokon fenségesen ülő szenteket közelebb hozták az ínséges emberek szívéhez. A keresztények a szentek sírja és koporsója köré sereglettek. Sokkal inkább, mint ezelőtt, hogy náluk találjanak segítséget minden bajukban és keserűségükben.

Köln mindig tisztelte szentjeit. Falai közt a szenteknek dicsőséges serege talált otthonra. De a három leghatalmasabb szent ezen a nyáron tért be hozzájuk. Rainald von Dassel hozta őket Olaszországból márványkoporsóban. A három szent Király koporsója fényárban úszott a dómban. Beláthatatlan embertömeg jött körmenetben Kölnbe, hogy imádkozzék a szentek sírjánál. A három király kedvéért szerette Köln püspökét. Késznek mutatkozott még arra is, hogy minden kétely ellenére kitartson Viktor pápa mellett, akiért a püspök síkraszállt.

– A püspöknek szamárháton kell mennie! – mondta Hermann hosszú gondolkodás után határozottan.

– Hát akkor mondd meg neki ezt magad – nógatta Iburga.

– Igaza van! Elmegyek hozzá! Ne félj csacsim! Mégis te viszed a püspököt! – Hermann ezzel már ki is futott az istállóból. Iburga nővért olyan nevetés fogta el, hogy a gyereket már nem tudta visszahívni. – Ez aztán szépen állít be most a püspöki palotába!

Az érseki palota kapusa hangosan felnevetett, amikor egy tizenkét éves gyerkőc szegényes ruhában hozzáment és arra kérte, hogy vezesse be a püspök elé.

– Kitűnő, pompás! – kiáltott fel ismételten a kapus és hangos kacajjal félrekapta a fejét. – Iderohan egy ilyen gyerek és egyenesen az érsekhez akar menni, mint ha csak cipészhez vagy szappanfőzőhöz akarna bejutni. Hát aztán mit akarsz te az érseknél?

– Nagyon fontos! A szamár miatt! – felelte Hermann komolyan.

– Szamár miatt? Biztosan megszökött tőled és most a püspök segítsen megkeresni? – Az utolsó szavakat a kapus már alig tudta kimondani. Hangos nevetésben tört ki.

– Itt van, vegye csak ezt az almát! – próbált a fiú alkudozni. Bizony nem volt mindegy, hogy a szép almát, amelyet maga is Iburga nővértől kapott, ajándékba adja ennek a pocakos, nevető kapusnak.

– Hát csak add ide azt az almát! – mondta a szolga és rögtön bele is harapott.

– Akkor vezessen most az érsek elé! – követelődzött a fiú.

– Hm, hm! – utasította vissza az őr. Szája tele volt és ezért vonakodását nem tudta érthetőbben ki fejezni.

– Akkor majd magam megyek – morogta Hermann, aki joggal haragudott meg, hogy az ember, bár almáját megette, kívánságát mégsem akarta teljesíteni. Már el is surrant mellette. Végigfutott egy hosszú folyosón. Majd egy szobából hallatszó dörgő hangra lett figyelmes.

– Így csak a püspök kiabálhat itt! – gondolta helyesen a gyermek. Mielőtt az ajtóőr megakadályozhatta volna, minden további nélkül felnyitotta az ajtót.

– Apát Úr! Mondjon le azonnal a hivataláról! – hallotta, amint az érsek kemény, szigorú hangon beszélt egy paphoz, aki remegve állott előtte. – Püspökségem kolostoraiban fegyelemnek és rendnek kell lennie. A kolostor az ima, áldozat és munka helye legyen, nem pedig a kicsapongásé és a világi pompáé. Ön, apát úr, nem jól látta el a hivatalát! Ezért mást fogok küldeni az önök kolostorába. Feladatául tűztem ki, hogy a kolostort ismét Istennek tetsző hellyé tegye, és hogy a kolostor az emberek javát méltóképpen szolgálja. Távozhat!

A letett apát remegve hagyta el a püspöki termet.

– Mit akarsz itt? – kiáltott Rainald most a gyermekre, aki megállt az ajtóban. Hogy kerültél ide? – Szeme vésztjóslón fürkészte a gyermeket, aki azonban derekasan viselte el az ellenséges pillantásokat.

– Hm! Hm! Hm! – próbálkozott a felvilágosítással a megrémült kapus, de egy szót sem tudott kimondani.

– Miért nem beszélsz rendesen? – förmedt rá a püspök.

– Alma van a szájában! Az én almám! – magyarázta a gyerek.

– Takarodjál! – parancsolta Rainald a szolgának és közben alig tudta visszafojtani a nevetést.

– Nos, mit akarsz? Hogy mersz csak úgy berontani hozzám, hogy velem beszélj? – dörgött most az érsek ismét a gyerekre. De a fiú csak csodálkozva nézett rá ragyogó szemével és így szólt:

– Én még a jó Istennel is beszélek, és akkor megyek hozzá, amikor akarok!

– Úgylátszik, nem estél a fejed lágyára! – tetszett a kancellárnak a felelet. – Hát aztán mit akarsz?

– A szamár miatt jöttem!

– A szamár miatt?

– Igen, önnek ma éjszaka szamáron kell mennie, nem pedig a ménlován – mondta határozottan a fiú.

– No és miért kell? – az érsek haragosan ráncolta össze homlokát.

– Mert az Isten is így akarja! – felelte a gyermek.

– Be tudod ezt bizonyítani?

– Igen! Az Úr Jézus is szamáron ment! Sőt kétszer is! Amikor Egyiptomba menekült és virágvasárnapján. A kisszentmártoni tanító bácsi mondta… A mama is mondja. Sőt ezt láthatja a szentmergeni ajtófaragásokon is.

– Na és? – fenyegetődzött a kancellár.

– És ha az Úr szamáron lovagol, akkor egy püspökhöz sem illik, hogy lóra üljön a szentéjszakán! – fejezte be a fiú villogó szemekkel.

Különös, hogy a kancellár, aki előtt egyébként mindenki remegett, most a gyermek pillantásának nem tudott ellenállni. Nagy lépésekkel fel-alá kezdett járkálni. A gyermek szavai szívébe markoltak. Ez nagyobb érv volt mindannál, amit a szertartásmester a szokásról mondott. Az érsek hirtelen megállt a gyermek előtt.

– Akarsz még valamit? – förmedt rá ismét, hogy visszaszerezze lelki nyugalmát.

– Kérdezni szeretnék valamit – felelte Hermann.

– Tessék!

– Melyik az igazi pápa, Sándor vagy Viktor?

A kancellárnak ismét ki kellett térnie a fiú pillantása elől. Csak nagynehezen szedte magát össze.

– Az az igazi pápa, aki a szent birodalom és annak császára oldalán áll. Ez a pápa pedig Viktor. – Különös, hogy ezt már annyiszor mondta a kancellár, ámde sohasem mondta ezt olyan bizonytalanul, mint most.

– Ezt nem tudja biztosan az érsek úr! – válaszolta a gyermek rettenthetetlenül. – Érzem a hangján. Lehet, hogy a császár is hibás, mert az igazi pápát nem akarja elismerni! Nem így van, érsek úr?

– Te még gyerek vagy és ezt nem tudod felfogni! – terelte el a beszédet a püspök. Ajka remegett. – Mit akarsz még?

– Iburga nővér azt mondja, hogy önt még nem szentelték fel, érsek úr! – folytatta tovább Hermann nyugodtan. – Fel nem szentelt püspök pedig nem sokat ér!

– Én az ország kancellárja vagyok! – kiáltott fel Rainald hevesen. És csodálta saját magát, hogy a kellemetlen kérdezősködőt már régen ki nem dobta szobájából. De ennek a gyereknek a pillantása és szava olyan lenyűgöző volt, hogy mindig feleletet kellett neki adni.

– Mi egy kancellár egy paphoz képest! – mondta Hermann. – Ön hatalmas ember a földi birodalomban, de semmi az Isten országában. Szenteltesse fel magát, kancellár úr, az igazi pápával!

Hosszan hallgatott az érsek és csodálta a különös gyermeket. Végül is szelíden megkérdezte: – Hogy hívnak, fiacskám?

– Hermannak! Az István utcai Kristóf kereskedő fia vagyok.

– Te szegény vagy! – mondotta a püspök.

– Természetesen! És ennek örülök! A szegénység szent!

– Még cipőd sincs! Adok neked pénzt, végy rajta egy párt. Ma még hó is lehet.

– Nincs szükségem a kancellár úr pénzére! Valaki, aki gazdagabb önnél, adna nekem, ha szükségem lenne rá.

– Egy valaki, aki gazdagabb nálam? – bámult el a kancellár.

– A Szűzanya – mondta csendesen a fiú. – Ő már sok szükségből kisegített engem.

Az érsek ismét csak hallgatott. Eszébe jutott, hogy valaki már tett neki jelentést különös, csodálatos dolgokról. Állítólag egy gyermekkel történtek a szentmergeni Madonna-kép előtt.

Bizonyára ez az előtte álló gyermek lehetett az, akit Isten úgy kitüntetett kegyelmével. Vajon nem az Úr küldte-e hozzá, hogy szíve ajtaján kopogtasson? Hisz hatalma teljében is annyit gyötrődik lelkiismeretfurdalásaitól! A kancellár tiszta életet élt, ebben nem lehetett kétség. De a becsvágy rossz dolgokra vezette. Nem mindig sikerült szívének panaszos hangját elcsitítania. Sok méreggel teli napja és álmatlan éjszakája volt már. Vajon nem éppen Isten küldötte-e ezt a gyermeket? Talán valami jót kellene vele tenni? Az kedves volna Isten előtt is és talán elnémítaná saját szívének gyötrő intéseit is.

– Van valami kívánságod, amit teljesíthetnék? – kérdezte az ifjútól.

– Igen, a szamár! – felelte Hermann habozás nélkül.

– Egyébként semmi? Magadnak nincs? – mosolygott az érsek.

– De igen! Uram, ön segíthetne rajtam! – szólt határozottan az ifjú rövid gondolkodás után. – A steinfeldi premontreiek kolostorába szeretnék belépni. Apám azonban nem engedi meg. Azt mondja, túlságosan szegény ahhoz, hogy az ellátást fizesse. És ez igaz is. Atyám meggyógyult ugyan, de szegénységünk megmaradt.

– Jól van, segítek rajtad, gyermekem! – döntött az érsek. – A püspök kívánságát és segítségét apád nem fogja visszautasítani. De van egy feltételem!

– Milyen? – érdeklődött Hermann csodálkozva.

– Imádkozzál értem! – szólt halkan a kancellár. Az egyébként parancsoló szemek most a szegény gyermek pillantását keresték.

– Ó, természetesen! – mondta vidáman a fiú. – Mindennap megteszem. Imádkozom majd az ön üdvösségéért és boldog haláláért!

– És boldog haláláért! – ismételte a püspök. Majd erősen megszorította a gyermek kezét.

– És most mi lesz a szamárral? – kérdezte Hermann.

– Várj! – Az érsek csengetett az asztalán fekvő ezüstcsengővel.

– Azonnal jöjjön a szertartásmester! – parancsolta a belépő szolgának. A szolga szerfölött elcsodálkozott, amikor Rainald von Dassel csendesen ezt mondta neki:

– Természetesen megmaradunk a régi szokásnál! A szentmergeni szamáron megyek a Szent Cecília-templomhoz!

Ezer gyertya égett a szentmergeni szentélyben a legszentebb éjszakán. Művészi orgonajáték kíséretében énekelték a nővérek az éjféli mise korálisát. Az érsek stallumában ült. Arcát kezébe temette. A gyermek Hermann pedig ott térdelt az oltárnál a többi ministránssal együtt. Szíve mélyéből imádkozott jótevőjéért.

A mise után ősrégi szokás szerint szamarat vezettek a püspök elé. A perjelnő a szokásnak megfelelően selyemzacskót adott a kegyes úrnak. A zacskóban három arany volt. A kövér gondnoknő egy pár kesztyűt, a kulcsáros nővér pedig viaszgyertyát nyújtott át. Rosszkedvűség ült a kancellár arcára, midőn meglátta a szamarat. De a tömegben csakhamar felfedezett egy gyermeket, akinek a szeméből örömfény sugárzott. A püspök elmosolyodott és felszállt a fehér nyeregbe.

– Ká! – ordított a szamár. A nép örömujjongása közepette vonult az érsek a Szent Cecília-templomhoz.

A csillogó folyam

A következő év Hermann számára sok kegyelmet rejtegetett. Első szentáldozásra készült.

A szentmártoni plébános éppen most lépett be az iskolába és megkezdte az ifjú szívek előkészítését.

Hermann viselkedésében különös változás állt be ebben az évben. Ezután is mindig vidám, élénk fiúcska maradt, örömét találta abban, ami szép és tiszta volt. De most már

gyakran komoly lett és néha különös kifejezés ült a szemében. Idegen, elmélázó tekintete miatt édesanyja mind nagyobb csodálkozással telve mondta férjének:

– Magábazárkózott lett ez a gyerek!

Egy napon Hermann két másik fiúval ült együtt a Rajna partján. Napbarnított lábszárukat vidáman lógatták a szürke vízbe. Egy darabig hallgatagon ültek egymás mellett. Végre az egyik feketehajú, előkelő arcvonású gyerek megszólalt:

– Tudjátok azt, hogy itt a vízben arany van? Egyszer egy hős sokszáz évvel ezelőtt roppant nagy kincset dobott a folyóba. Sok aranykannát, serleget, karkötőt és koronát. Vannak éjszakák, amikor a folyó medrében ezek a kincsek csillogni kezdenek.

– Láttad ezt már, Szultán? – kérdezte Hermann.

– Még nem láttam! – felelte Szultán. Azért nevezték így iskolatársai a Sassenhof utcai Istvánt, mert a háborús játékokban mindig a török seregnek volt a vezére. – Még nem láttam. Pedig titokban már jópár éjjel kiosontam a Rajna-partra. Egyszer majd mégiscsak eljön az ideje, hogy megláthatom a kincset. Akkor majd lebukom a vízbe és mindent kiemelek onnan. Gazdagabb leszek az érseknél is. Köln legszebb palotája az enyém lesz.

– Álmodozol – gúnyolta a Mennyország utcában lakó Péter, aki vakmerő, vad tekintetével rácáfolt utcája nevére.

Ajka kiduzzadt, kabátja tépett volt, vörös haja szétborzolódott. – Rajnában kincs? Kitalált mese az egész! – mondta.

– Márpedig van! Mégha mese találta is ki a kannákat és a koronákat. Nézzétek csak lenn azt a háromárbocos kereskedőhajót. Látjátok, mint fekszik bele a hajó a vízbe? Alig látszik ki a pereme! Valahonnan Flandriából vagy Napkeletről jöhet.

Gyomra tele van fahéjjal, borssal, szőnyeggel meg selyemmel. Mindezt tízszeres áron adja el a tulajdonos Kölnben, Bonnban és Mainzban. Hát nincs igazam? Igenis van arany a Rajnában! Ha én nagy leszek, és ha mindez mese, amit a kincsről mondanak, akkor kereskedő leszek én is. Pénzzel és arannyal megtömött zsákokat halmozok fel pincémben. – Sóvárogva nézett a gyermek a kereskedőhajó után. A hajó súlyosan megterhelve vitorlázott felfelé a Rajnán.

– Ugyan hagyd azt a nyomorult szatócshajót! – szólt rá Péter. – Miattam ugyan fahéjastul, selymestül együtt elsüllyedhet. Igen, mégha északi emberek hajója lenne vérvörös sárkányfejjel! A vikingek kétszáz évvel ezelőtt így utaztak felfelé a Rajnán. A városokat felgyújtották, hogy fáklyaként világítsanak a tánchoz. A parasztokról és a polgárokról leszakították a mellényt. Kiitták a prelátusok hordóit. A kolostorokat felégették. Ez volt mégcsak az igazi élet! – A fiú felugrott, kezével vadul hadonászott. Arcát a fény felé fordította és így kiáltott: – Élni akarok, élni! Mit tudtok ti! A bolond Berthold csapatával ismét végiglovagol Pfalzon! Úgy vágtatnak, mint az ördögök. Fosztogatnak, mindenkit agyonütnek és felperzselnek mindent! – A féktelen gyermek szeme vadul szikrázott. Hermann önkénytelenül is arra a vadmacskára gondolt, amelyik egyszer vadul ráfújt az erdőben. – Szultán, tömd csak tele zsákjaidat arannyal. Aztán majd jövök a vad Bertholddal és magammal viszem.

– Nagyszájú! – szólt csendesen Szultán és köpött egyet.

– De közönséges vagy! – jegyezte meg komolyan Hermann.

– Ah, mit tudtok ti! Én úgy akarok élni, mint az őrült Berthold! Ez az igazi bátorság és erő! Ez az élet! Mit tudsz ez ellen felhozni? – gúnyolódott Péter.

– Ez nem nemes dolog! – válaszolt Hermann keményen.

– Nem nemes? Nem egy nemesnek van ilyen élete! – védekezett a jövendő bandita.

– Nem a név tesz nemessé! A szív tesz azzá! – figyelmeztette villogó tekintetével Hermann a kis csavargót. – A védtelent kirabolni nemtelen lélekre vall!

– No és mi a te véleményed az életről? – biggyesztette le ajkát Péter gúnyosan.

Hermann hosszasan hallgatott. A lenyugvó nap utolsó sugarai csillogtak a folyóban. Aztán mintha magának mondaná, így szólt csendesen:

– Élni! … Az élet magasztos, fenséges valami!

– Te, Salamon! Mi van azzal a magasztossal? – gúnyolódott Péter.

Hermann némán nézte a vizet. Már sötétpirosan kezdett tükrözni.

– Látjátok, hogy csillog ez a víz? – kérdezte társaitól.

– Az aranykincs! – kiáltotta István.

– A vikingek tüze – rikkantott Péter.

– Ami ott csillog, az egészen más! – gondolta Hermann.

– Ez a magasztos, a fenséges!

– Mi az? – kérdezték kíváncsian a fiúk.

– A Rajnában a szentek vére folyik. Mechtern-nél végezték ki őket. Szent Gereont, a vezért és társait. És megölték Orsolyát és szűz társait. Ez a magasztos, ez a fenséges, ez az igazi élet!

– Szegény bolond! Az neked az élet, hogy megölették magukat? – gúnyolódott Péter.

– Igen, Krisztusért szenvedni vértanúhalált!

– És ha nem lettek volna pogányok, akik megölték őket?

– Akkor éltek volna Krisztusért! – mondta Hermann határozottan. Felkelt. Arca csillogott a nap fényében. – Szerintem a magasztos nem kívül van, nem a Rajnában, nem is az erdőben, hanem bennünk van. Igen, a magasztosnak itt, bennünk kell lennie.

Péter ostobán viccelődött. Szultán pedig a fejét rázta. Hermann azonban rájuk sem hederített. Álmodozva tekintett a csillogó víz tükrére. – Ez a szent, ez a magasztos, ez az élet! – susogta mégegyszer alig hallhatóan. Aztán csendben a dóm felé vette útját, ahol három koronával ékesített lobogó lengett.

A másik két gyerek ugyancsak hamar elcsendesedett. Különös társuk után tekintettek, akinek a feje felett három korona fénylett a magasban. Aztán ők is szó nélkül elszéledtek.

Amíg Szultán egész éjjel csendesen horkolt és az aranyzsákokról álmodott, Péternek most először életében nem jött álom a szemére. Órák hosszat feküdt így és meredt a sötétségbe. Sehogy sem akart kimenni a fejéből, amit Hermann az igazi nagyról és az életről mondott neki. Igaz, Péter eddig nem is igen ismert mást, ami életét kitöltötte, mint a verekedést, dulakodást és a durva játékot. Ezen az éjszakán történt meg vele először, hogy most valami egészen más jutott az eszébe, amitől sehogy sem tudott szabadulni. Még mindig látta Hermannt, amint a nap és a víz fényében a magasztosról és a szentről beszélt. Az életről és az igazi nagyságról, amely nem kívül van, hanem bennünk. Ő is készült az elsőáldozás napjára. De amit a plébános mondott, még sehogy sem hatott el szíve mélyéig. Tekintete és gondolatai a hittanóra alatt még mindig a durva és a csábos világban időztek.

– Nem nemes, azt mondta! – sóhajtott az ifjú. – Ostobaság! Locsogás az egész! A plébános után szajkózza mindezt! – akarta magát megnyugtatni. De belül, fiatalos, nyers keblében megmozdult valami, ami nem hagyta nyugodni. Nem tudott szabadulni a gondolattól, amit játszótársa Szent Gereonról és Orsolyáról mondott. Igen, Péter a templomokat csak kívülről ismerte. Egyébként nem sokat tudott róluk. Egyszer érdeklődni kellene Hermanntól, végül is így határozott. Igen, ezt mindenesetre meg lehet tenni! Ezzel az elhatározással aztán el is aludt Péter a kora reggeli órákban.

Másnap reggel iskolábamenet így szólt Hermannhoz:

– Te, amit a vikingekről és az őrjöngő Bertholdról mondtam, az természetesen csak mese volt ám! Csak nem vetted komolyan? De te, Gereonról és társairól mégiscsak szívesen hallanék még egyet-mást!

Hermann szeme örömfényben csillogott.

– Tudom, durva vagyok irántad, Hermann! – folytatta aztán Péter habozva. – De ha barátom akarsz lenni…? – Odanyújtotta kezét, amely ezen a reggelen sem volt egészen tiszta.

– Jól megérthetnék egymást, azt hiszem és … én megvédelek, ha szükséged lesz rá! – Megkönnyebbülten sóhajtott fel. Most már ismét hazai vizeken járt. Semmi sem esik ugyanis olyan nehezére egy vérbeli ifjúnak, mint az, ha más számára kell kitárnia a szívét, még akkor is, ha ez a más tulajdon édesanyja.

Hermann csillogó szemmel nézett borzas társára. Mélyen a szemébe nézett. Aztán belecsapott a feléje nyújtott kézbe és így szólt:

– Péter, te talpig ember vagy!

A büszke, erős Péter most ismét bosszankodott. Elpirult, de lelke boldog volt.

A két új pajtás néhány napon át együttjárta különös útját. Lementek a templomok kriptáiba. Az apostolok, Szent Mergen és Szent Gereon oltárai alatt lévő régi, gyönyörű kápolnákba. A kicsi, pislákoló mécses különös titokzatossággal szőtte fényét a régi oszlopok között. Itt álltak a vértanúk kőkoporsói. Pálmák és korona ékesítette mindegyiket.

– Ez a nagy, ez a magasztos! – susogta Hermann és barátja keze után nyúlt. – Itt van az élet!

– Mit is jelent tulajdonképpen ez a szó: kripta? – kérdezte egyik nap a kisszentmártoni plébánostól.

– Kripta annyit jelent, mint elrejtett! – felelte a plébános.

Tehát az elrejtettben van a magasztos, a fenséges, az élet! – elmélkedett magában Hermann. Igen, így is van. Ez megfelel annak, amit a tisztelendő bácsi az Úr testéről szokott mondani. – Az ostya az Isten kriptája, az élet kriptája!

Hermann gyakran sétált barátjával, a mennyország utcai Péterrel, a folyóparton. Időközben Hermann elhallgatott és gondolataiba merülten ment barátja oldalán. Lelke az első szentáldozás napján időzött. – Krisztus az élet! – mondta a tisztelendő bácsi. Tehát a fenséges, a hatalmas Élet jön be a szív kriptájába, a szív benső kamrájába.

– Te, ez olyan fenséges, oly nagyszerű, olyan végtelen! – szólt aztán hirtelen barátjához. A mennyország utcai Péter, a nyers és féktelen gyerek, nem sokat értett abból, amit Hermann mondott neki. Mégis valami bensőséges tisztelet fűzte őt különös társához, akinek szeméből és szavaiból oly titokzatos lelkesedés áradt.

– Én vagyok az élet! – Krisztus szava nem ment ki Hermann fejéből. Most minden élőt más szemmel nézett. Minden élőben olyat látott, amit emberi szem még fel nem fogott. Valami elrejtettet, kriptát, mély, titokzatos valamit. Hermann minden élőnek bensejében ott sejtette az örök életet: Istent.

Egyszer észrevette, hogy egy fiú meggondolatlanul leszakított egy rózsát, aztán a földre dobta és széttaposta.

– Nem érzed, hogy az életet taposod szét? – szólt rá haragosan.

– Ej, mi egy rózsa? – nevetett zavartan a kis gonosztevő.

– Élőlény! – válaszolta Hermann komolyan. – Márpedig minden élő Istentől van!

Hermann úgy érezte, mintha minden teremtményben Isten lélegzetét hallaná. A gyermekben egyre jobban nőtt a tisztelet minden élőlény iránt. Szerette a csendet és a magányt, amelyben megtalálta a magasztosat, a fenségeset, az életet. Meghittebben és bensőségesebben imádkozott a Szűzanyához, jóságos, védelmező anyjához. Azt az anyát látta benne, aki az Életet hordozza karjaiban.

Közeledett az első szentáldozás napja. Mindig forróbb lett a gyermek imája. Az egykor gyermekies játékot kemény küzdelem váltotta fel: viaskodás Istenért, kegyelemért, az életért. Isten az ifjú szívét erősen kezébe vette és akarata szerint alakította.

Az első szentáldozás napján végtelen boldog volt. Úgy tűnt fel Hermannak, mintha mérhetetlen csillogó folyam törne be lelkébe. A folyam magával ragadta, áradásával felduzzasztotta egész énjét. Belesodorta az élet tengerébe. Úgy érezte, mintha távolról Szent Ágoston szavait hallaná: „Hol van hely bennem, ahol Istenem elfér? Hova jöhet hozzám az

Isten, aki az eget és a földet teremtette? Uram Istenem! Hát van bennem valami, ami befogadhat Téged? Vajon befogadhat-e az ég és a föld, amelyeket Te teremtettél és amelyekbe engem is belealkottál? Szűk az én lelkem háza, hogy be tudj abba költözni. Tágítsd ki! Törékeny az, építsd azt újjá! …”

Hermann ezeket az órákat teljesen az örökélet karjaiban töltötte. Mindazonáltal szeretett volna felkiáltani fájdalmában, amelyet a szívén ütött seb okozott.

Ezen a napon Kristóf, a gyermek atyja, aki az érsek közbenjárása ellenére is még hosszú ideig habozott, megadta gyermekének a végleges beleegyezést, hogy a steinfeldi premontreiek monostorába léphessen. Amint az ősz beköszöntött, útrakelt Hermann. Nehezére esett a búcsú az otthontól, szüleitől, a szentmergeni Boldogságos Asszonytól és a háromkoronás várostól.

– A Szűzanya oltalmazzon – mondta Mária asszony könnyezve és gyengéden homlokon csókolta gyermekét.

– Meglásd, József, én is utánad megyek! – ígérte meg a kis Margit.

Hermannak nem sok szava volt. Amint Köln falait maga mögött hagyta, messzi síkságot látott maga előtt. Minél közelebb ért az eifeli hegyekhez, annál csendesebb lett a vidék.

A gyermek pedig boldogan nézett fel a magános csúcsok felé. Tudta, hogy a hegyeken túl a csend vár reá, és benne az Isten és az élet.

Az eifeli szél

Őszi vihar vonult át az eifeli dombokon. A felhőket úgy kergette az égen, mint farkas szokta a juhnyájat. Az erdei- és jegenyefenyőknek megrázta bozontos lombkoronáját. A hársfákról és nyírfákról pedig teli kézzel tépdeste a tarka lombozatot.

Vad fickó volt az eifeli szél. Szívében még valószínűleg vérbeli pogány lehetett. A monostorba vonuló kis Hermannak kegyetlenül paskolta orcáját. Hermann éppen a steinfeldi premontrei prépostsághoz vezető utolsó emelkedésen tartott felfelé. A szél belemarkolt öklével Hermann ujjasába és ráncigálni kezdte.

Mintha csak vissza akarná tartani az Istennek szentelt helytől. De a kölni fiúcska teljes erejével ellenszegült csökönyös társának. Lihegve kúszott fel a magaslatra. Holtfáradt volt a hosszú úttól. Zülpichben töltötte az éjszakát. A vihar és az erdőben kószáló farkasok üvöltése nem igen engedték pihenni. Most végre céljához közeledett. Tekintetét állandóan a kolostor két hatalmas tornyára szegezte, amelyek mint Istennek erős bástyái meredtek az ég felé. Itt van a célnál. Ebben a szent várban találhatja meg a nagyot, a magasztosat, a szíve mélyéből óhajtott magános életet.

Amint a kolostor kapuján belépett, hatalmas kutyák ugrottak feléje. Dühösen megugatták. Végül is az istállók felől jövő éles fütty visszaparancsolta az ebeket.

– Szép kis fogadtatás! – sóhajtott fel a fiúcska kissé elfogódottan. Aztán tétovázó léptekkel ment a szerzetestestvérhez, aki éppen egy pompás almásszürke paripát vezetett be az istállóba.

– Várj csak, Eberhard testvér! – hallott Hermann egy erős, éles hangot. Amint arrafelé fordult, öreg szerzetest látott. Mankójára támaszkodva, köszvénytől már félig meggörbülve, nehézkesen jött arrafelé.

– Miféle ló az? – kérdezte az öreg.

– Pompás négyéves, tisztelendő prépost uram – felelte a testvér sugárzó szemekkel. Ilyen nincs több az egész kolostori istállóban. Micsoda csontja, izma és foga van ennek az állatnak. Nézzen csak ide, tisztelendő: uram! – Ezzel Eberhard testvér felnyitotta a ló száját és megmutatta a fogakat.

A prépost figyelmesen nézte az erős fogazatot és megelégedetten bólintott. Aztán pedig megkérdezte:

– Honnan való ez a ló?

– Örököltük! – felelte a testvér.

– Önkéntes adományból maradt ránk? – érdeklődött tovább a prépost.

– A kolostor egyik alattvalójától szállott ránk. Felesége hozta hozzánk.

– Nem, nem, ezt nem engedem! – mondta keményen a prépost. – Az asszony szegénységre jut. Vidd vissza neki azonnal ezt a lovat.

– Igen, tisztelendő uram!– felelte Eberhard vonakodás nélkül. Arcán mély sajnálkozás árnya futott végig.

Most a prépost Hermannhoz fordult.

– Hát te mit akarsz itt? Útban vagy!

– Szerzetes akarok lenni a maguk kolostorában! – mondta a fiú és bátran nézett a galambősz férfi szemébe.

– Hermann vagyok.

– Atyámat Kristófnak hívják. Kölnben lakik.

A megelégedés sugara villant át az öreg arcán. Azután pedig így szólt a nélkül, hogy a kézre nézett volna, amelyet az ifjú vonakodva nyújtott feléje:

– Majd meglátjuk, hogy lehet-e téged valamire használni. – Aztán bement az istállóba. Eberhard éppen a nyerget hozta ki.

– Új ember vagy nálunk? – kérdezte bátorítva a gyermektől. – Gyere, ülj erre a lóra. Aztán velem lovagolhatsz a parasztasszonyhoz. Visszavisszük neki a szürkét. A többit majd meglátjuk később.

A prépost éppen ebben a pillanatban jött ki ismét az istállóból.

– Eberhard testvér! Ki kell hányni a trágyát! – parancsolta szigorúan. – Halló, fiam! – szól aztán a gyerekre, aki örömmel mászott fel a nyeregbe. – Bizonyára nem lovagolni jöttél hozzánk. Szállj le azonnal! Itt van a villa! Láss hozzá és szórd ki a trágyát. Ha Eberhard testvér visszajön, ő is segít majd neked.

Hermann elpirult. Aztán gyorsan leugrott a lóról és megfogta a villát. Még soha életében nem tisztított istállót. Mégis bátran nekilátott. A gőzölgő trágyát az istálló ajtaja elé szórta.

– Odébb! Inkább félre! – parancsolta a prépost. – Különben majd trágyadombon mászhatsz keresztül, ha ismét ki akarsz jönni. És most rajta gyerek serényen! – Aztán hátat fordított Hermannak és visszament a kolostorba.

Különös gondolatok jutottak a gyermek eszébe, amikor most minden erejével a munkához látott. Fáradtan és kiéhezve érkezett meg a hosszú út után a steinfeldi kolostorba. Hányszor álmodott róla, mint olyan helyről, amelyben majd szent áhítatba merülhet. De most senki sem kérdezte tőle, vajon fáradt-e vagy éhes. A prépost egyszerűen kezébe nyomta a durva, csúnya villát. Most ott állt az istállóban és szórta ki a trágyát. Hogyan függhet össze az istálló, a villa és a trágya a magasztossal, a naggyal? – ezen gondolkodott Hermann.

Amint Eberhard testvér vagy jó félóra múlva visszatért, a gyermek homlokáról csurgott a veríték. Keze remegett a nagy megerőltetéstől. Az istálló azonban teljesen tiszta volt.

– Jó munkát végeztél, gyerek! – dicsérte meg a fráter és nevetett. – Nem is gondoltam volna, hogy egy városi gyerek ezt így el tudja végezni. Bizonyára jól elfáradtál a hosszú úton is!

– Ó, testvér! – sóhajtott fel Hermann és ruhája ujjával letörölte arcáról a verítéket. – Tulajdonképpen nem is a trágyázás miatt jöttem én ide. Hát ilyen szigorú ember a prépost?

– Persze! Hiszen Eifelben szigorúan fúj még a szél is – nevetett fel Eberhard. De mindezt megérted majd, ha már itthon érzed magadat!

Hermann a villát az istálló ajtajához állította. Felnézett a komor tornyokra, amelyek most az esti szürkületben szinte kísértetiesen nyúltak a felhők felé. Elgondolkozott, vajon valamikor is jól fogja-e magát érezni ebben a házban? Hiszen minden más volt, mint ahogy otthon, Kölnben elképzelte. Otthon, ahol a jó Iburga nővér élt, otthon, ahol édesanyja lakott. Talán már most is erőt vett volna rajta a honvágy, ha a másik érzés parancsolóan nem jelentkezett volna.

– Mondd, testvér, hát ti itt sohasem éheztek meg?

– Ó dehogynem, sőt úgy megéhezünk, mint a farkasok! – nevetett Eberhard.

– És mikor esztek ti itt?– kérdezte tovább Hermann.

– Amikor az ideje van. Most már nemsokára itt lesz. Rögtön asztalhoz hív a harang.

Hermann mélyen felsóhajtott.

– Legjobban teszed, ha rögtön veszed a batyudat és elmégy a kapus testvérhez. Ő majd tovább irányít – parancsolta Eberhard.

Hermann fáradtan ment a kapuhoz. Szeme valósággal szikrázott a nagy éhségtől. A kapus testvér elvette batyuját és azt mondta, hogy az alvóhelyet majd idejében megmutatják neki. Aztán valahol egy harang szólalt meg.

– Étkezésre szól – sóhajtott fel Hermann. E sóhajban benne volt éhes gyomrának minden vágyódása.

– Először mosakodjál meg! Istállószagod van! – parancsolta a kapus testvér. – Ott fönn a keresztfolyosón van a mosdóterem. A kőfaragó testvér macskafejeket vésett a mosdótálra. A macskák meg tiszta állatok! Csak aztán tiszta is légy, fiacskám!

Hermann sokkal éhesebb, fáradtabb volt annál, semhogy megcsodálta volna a hatalmas kőtál szépségeit, vagy a belőle fakadt szökőkutat. Mégis alaposan megmosta a kezét és az arcát. Hiszen a kapus testvérnek igaza volt. Eléggé bepiszkolta a vándorlás, és az istállóban végzett munka. Most megpillantotta a szerzeteseket is. Fehér kámzsában tartottak az ebédlő felé. Az ebédlő a keresztfolyosónak a másik végén volt. Mögöttük mentek a szerzetesnövendékek. Ifjú arcukhoz meglehetősen különösen állt a fehér rendi öltözet. De ők is ünnepies csendben vonultak. Kezüket komolyan a skapuláré alá rejtették. Hermann sietve törölte meg az arcát és a kezét. Majd csatlakozott a növendékekhez. De ó jaj, az étkezőterembe való bemenetkor visszatartotta őt a prépost.

– Voltál már a kápolnában? – kérdezte. – Nem? Akkor menj azonnal! Bevonulásodkor mégis csak lesz valami mondanivalód a mi Urunknak és a Szűzanyának!

Egyik testvér hallgatagon kísérte a gyermeket a kolostor templomába. Hermann hódolattal hajolt meg a tabernákulum előtt. Előtte vörösen égő lámpa fénylett. Elimádkozott egy Miatyánkot. Ajkáról még sohasem szállt a kérés ily bensőséggel a mindennapi kenyérért. Aztán letérdelt egy szép, régi Mária-kép előtt. De az egyetlen ima, amely egy Ave után eszébe jutott, csak ez volt: „Édes Szűzanyám, add, hogy a prépost gondoljon arra, hogy éhes vagyok.”

Rövid idő múlva így szólt hozzá a testvér:

– Most jöjj velem! – és az éhes gyermeket most már igazán az ebédlőbe vezette. Itt a növendékek asztalánál helyet mutatott neki. Hermann elmondta szokott asztali imáját. Végre nekiláthatott a gőzölgő levesnek, amely nagy fatálban illatozott előtte. Nagy darab kenyér is feküdt mellette. Hála Istennek, hogy az ember mégis csak kap valamit enni a jámbor kolostorban.

Amikor már kínzó éhségét elűzte, akkor gondolt Hermann először arra, hogy körülnézzen az ebédlőben. Ott fenn, a hosszú asztal mellett a páterek lehettek. Az asztal felső végénél ült a prépost. Mellette valaki más. Vidám volt a tekintete és élénk a szeme. Ez volt a perjel atya, amint később Hermann megtudta. Aztán sorrendben a többi atyák következtek. A második asztalsorban ültek a testvérek. Hermann Eberhard testvért is látta, akit már az istállóból ismert és aki barátságosan mosolygott most feléje. Aztán a növendékek asztala következett.

Fenn ültek a nagyobbak. Ezek már egészen komolyan és tiszteletreméltóan viselkedtek. Az asztal végénél ülő trivium kis tanulói azonban még nem igen juthattak messze az életszentségben. Kíváncsi pillantásokat vetettek feléje. Hermann tisztán látta, hogy egy szöszkehajú fiúcska szomszédját ismételten megbökte és rejtett vigyorgással reá, az újoncra mutatott. Valószínűleg valami különös élvezetet talált abban a jó étvágyban, amelyet Hermann nem tudott eltitkolni.

Csak most vette észre az új növendék, hogy az ablaknál szerzetes állt egy állvány előtt. Nagy könyvből olvasott. Latin lehetett, mert Hermann itt is, amott is hallott egy-egy szót, amely a 'lépcsőima szerint hangzott. Kölnben ugyanis gyakran szokott ministrálni.

– Mit olvas az? – kérdezte asztaltársától. Ez kis, szeplős, hetykeorrú, élénkszemű fiú volt, aki állandóan nevetett.

– Vita Sancti Norberti! – felelte büszkén.

– Aztán te érted ezt? – kérdezte tovább Hermann.

– Persze, szóról-szóra!

– Ó jaj! – sóhajtott magában Hermann. – Lefordíthatnád majd nekem – indítványozta új pajtásának.

– Ezután silentium van!

– Mi az?

– Hallgatás – fordította le a derék latin tudós.

Másik asztalszomszédja hirtelen megrántotta Hermann kabátja ujját és azt súgta neki:

– Egy kukkot sem ért ám belőle! Vigasztalódhatsz! – Hermann egy kissé valóban megvigasztalódott. Ez a nagyfokú tudományosság gyanúsnak tűnt fel előtte.

– De most már hallgass el! – susogta neki a vigasztaló. A prépost már állandóan erre les. Úgyis mindent észrevesz. Aztán lesz dolga a vesszőnek!

A prépost azonban most vagy semmit sem vett észre, vagy pedig erre az alkalomra felmentést akart adni a szabály alól. Mindenesetre a latin bűnösök büntetés nélkül úszták meg. Az étkezés után valóban szigorú hallgatás következett. A templomban végzett rövid esti ájtatosság után csendesen pihenőre tértek.

A hálóteremben a fekvőhely kemény volt. De Hermann alig érezte ezt a nagy fáradtságtól. Csak azt hallotta még, hogy künn az őszi vihar végigsepert és dühöngve szabdalta az ablakokat. Azután elaludt.

Ágoston elűzi a denevéreket

Másnap reggel Hermann tanításra ment a kolostori trivium kis tanulóival. Így nevezték azokat, akik már megkezdték latin tanulmányaikat. Az iskolapadban is előző esti asztaltársai ültek mellette. A kis növendékek még nem nagyon haladtak előre a tudományban. Fridolin atyának, a magiszternek, állandóan feddeni és javítania kellett őket. Különösen Konrád, a szeplős fiúcska, aki Szent Norbert latin életrajzát szóról-szóra megértette, olyan menthetetlenül dadogott a deklinációban, hogy az egész osztály ismételten hangos nevetésben tört ki. De csakhamar elhallgattak. Fridolin kemény fegyelmet tartott.

– Te, – mondta Hermann később a szünetben a nagy latinistának – nem akarod még most sem elmesélni, hogy mit olvasott tegnap a páter az asztalnál? Hiszen te szóról-szóra megértettél mindent! Nem igaz? – Hermann szeméből a huncutság mosolygott.

Konrád bizalmatlanul nézett új barátjára. Aztán nagyképűen elébe állt és így szólt:

– Te kételkedel benne, fickó?

– Ez nincs benn az apostoli hitvallásban! – nevetett Hermann.

– Mit tudsz te az apostoli hitvallásból, te világfia? – válaszolta a trivium növendéke. – Hiszen még meg sem vagy keresztelve! Hé, fiúk, – kiáltotta barátainak – Hermann még meg sincs keresztelve! Nekünk kell egy kicsit gondunkba vennünk ezt a szegény pogány gyereket.

Erre csatakiáltásban törtek ki valamennyien és támadásra indult a csuklyás növendékek egész csapata. Mielőtt Hermann észrevette volna, tíz-tizenkét ököl máris megragadta és a mosdóhoz hurcolták. Hermann kézzel-lábbal kapálódzott, a nagy erővel azonban nem tudott megbirkózni. A mosdószobában Hermannt felkapta a fékevesztett csapat. Beledobták a hatalmas bazaltmedencébe. Aztán néhányszor jó alaposan lenyomták a víz alá. Végül vad kiabálás közepette körültáncolták a szegény áldozatot. Hermann csuromvizesen, prüszkölve és vizet köpködve mászott ki a kényszerű fürdőből. Hermann éppen nem volt szelíd és jókedvű ebben a pillanatban. Még társa egyházi ruhájával sem törődött. Bizonyára jó kis nevelő leckét adott volna a szeplősnek, ha éppen ebben a pillanatban meg nem jelenik köztük a quadrivium egyik tanulója.

– Hermann, azonnal menj a prépost úrhoz! – mondta.

– A préposthoz? – lihegte az ifjú és lerázta a vizet a hajáról. – Ilyen vizes ruhában hogy mehetnék?

– Ha a prépost azt parancsolta, hogy rögtön menj, akkor azonnal kívánja is – oktatta őt a felsős tanuló.

A trivium tanulói egészen elcsöndesedtek, amikor a prépost nevét meghallották. Aztán csendben szétszéledtek és helyet adtak pajtásuknak.

– Ezt az egyszer kicsit rosszkor csináltátok! – jegyezte meg a quadrivium tanulója.

– Ha bepanaszol bennünket a prépostnál, aprószentek ünnepén nem lesz kisprépost-ünnep! – dörmögte Antal, egy kicsi, feketehajú latinista.

Ez az ünnep főeseménye volt a tanévnek. Ilyenkor a kolostor legifjabb növendéke vette fel a préposti jelvényeket, az asztalfőn ült és egyéb préposti kiváltságokat élvezett.

Midőn Hermann belépett a prépost szobájába, a szigorú rendfőnök éppen levelet olvasott. A kölni püspök futárral küldte neki. Sokáig tartott, amíg felnézett és az ifjút megpillantotta. Hermann ruhájából csakúgy csurgott a víz. A prépost arcán különös vonaglás cikázott. Hallotta a lármát, és jól tudta, hogy mit jelent az. Egy darabig behunyta a szemét. Igen, akkor is így történt, amikor ő is mint kisgyerek jött a kolostorba. Akkor ő is megkapta a kolostori keresztséget. Őt is ilyen csuromvizesen hívták Evervin préposthoz. Evervin akkor hasonló vizsgálatnak vetette őt alá, amilyent most maga is tervezett. Igen kíváncsi volt arra, vajon az előtte álló ifjú ugyanolyan derekasan állja-e meg a helyét, mint ő annakidején.

– Miért vagy te ilyen vizes? – kérdezte szigorúan.

– Én … én … én … beleestem a vízbe! – hebegte Hermann.

– Nem taszított meg valaki egy kicsit? – figyelte a prépost. Ez volt ugyanis a döntő kérdés. Az ifjú lehajtotta a fejét és szótlan maradt.

– Nem hallottad, mit kérdeztem tőled? – dörögte Ulrich.

Ekkor Hermann felemelte a fejét és értelmes szemével könyörögve nézett a szigorú rendfőnökre. A prépost megértette a néma gyermeki kérést. Kezét végighúzta arcán, hogy derűs mosolyát elrejtse a fiú elől.

– Nagyon ügyetlen fiúnak látszol, hogy így minden ok nélkül vízbe esel! – mondta azután. – Van másik ruhád?

– Nincs! – volt a válasz.

– Akkor menj a Vilmos testvérhez. Ő majd ad neked habitust. Addig viselheted azt, amíg a ruhád megszárad. De aztán ismét ezt veszed fel, mert a rendi öltözet tiszteletreméltó ruha, amelyet előbb meg kell szolgálni.

Hermann kipirult az örömtől, hogy most először viselheti a szent ruhát.

– Aztán az északi toronyba mégy! – parancsolta tovább a prépost. – A Mihály-kápolna felett van a könyvtár. A második sorban jobbra, a legalsó sarokban vannak Szent Ágoston könyvei disznóbőr-kötésben. Hozd fel nekem az első kötetet!

– Igenis, tisztelendő úr!

– Aztán még egyet! A torony bolthajtásában mindenféle madár rakott magának fészket. Denevérek, baglyok és más madarak. Menj és hajtsd ki onnét őket!

– Igenis, tisztelendő úr! – felelte Hermann, bár ez a parancs nagyon különösnek tűnt fel előtte.

Hermann kevéssel később szép fehér reverendában mászott fel a toronyba. A könyvtárt csakhamar megtalálta. A könyvek a magas polcokon egészen a mennyezetig értek. Legtöbbje latin volt, ahogy Hermann a könyvcímekből látta. A prépost biztosan már ezeket mind elolvasta, gondolta magában. Nem csoda, hogy oly ráncos, görbe és fanyar kedvű lett. Hosszas keresés után Szent Ágostont is felfedezte. A disznóbőr-kötetet karjában tartva egyre feljebb mászott.

A lépcső szörnyen szűk volt és olyan tekergős, hogy könnyen el lehetett szédülni. Ezenfelül egyszerre olyan sötét is lett, hogy még a kezét sem látta. Balkezével szorosan fogta a kötelet. Felülről lógott le ez és a karfát pótolta. A fiú szíve hevesen kezdett dobogni.

Végül fénysugarat látott. Az egyik keskeny toronyablakból vetődött a lépcsőre. Aztán ment tovább a sötétségben. Ismét egy szűk ablak következett. Hermann kissé pihenni akart. Felkúszott a vastag márványpadra. A szél fütyült az ablakon át és felborzolta a fiú haját. Hermann ajkába harapott. Egészen előrehajolt. Kinézett az alatta elterülő néma, messzi vidékre.

Ott voltak az eifeli dombok, puszták, rétek, a komor, sötét fenyvesek. Jó messze a távolban hét hegyet látott. Ezek Bonn városa mögött, a Rajna mellett emelkedtek. Igen, és ott a szürke ködfátyolban, ott kell lennie Kölnnek! Köln! Ott él édesanyja. Mit csinálhat most? Bizonyára megint sebesre mosta ujjait. Vagy éppen a szentmergeni kapuban állhat, s Iburga nővér biztosan mindennap megkérdezi tőle, hogy megy a fia sorsa.

És valahol ott dolgozhat édesapja a nagy tárházban, ott keresheti szegényes kenyerét. Talán a templomtorony volt az, amit Hermann a szürkés alkonyatban látott? Talán éppen a szentmergeni templomtorony? Ott van a Szűzanya oltára. Ott ajándékozta oda egyszer almáját a Szűzanyának.

Igen, Köln volt az, a hazája. Ott volt ő otthon! Ott minden más volt, mint itt a steinfeldi kolostorban. Egészen másként képzelt el itt mindent. Az a két nap, amelyet itt töltött, valóban nagy megpróbáltatásokat hozott reá. Újra meg újra eszébe jutott minden. Itt volt a prépost, aki mindig szigorú arcot mutatott. „Isten hozott” helyett trágyás villát nyomott a kezébe. Itt voltak az iskolatársak, akik vízbe dobták őt. Itt van most a szörnyű sötét toronyban. Denevéreket kell innen elűznie. Pedig nemsokára megint csak visszatelepednek.

Hermann nagyot sóhajtott. Nem volna-e jobb visszatérnie azon az úton, amelyen idejött? Szélroham csapott az ablakban álló fiúcska arcába. Ez az eifeli szél, így mondta Eberhard testvér. Igen, ez az eifeli szél vad, goromba legény. De hát ezek gyűrjenek le engem? – Ej, mit! Hiszen nem vagyok már gyerek! – dörmögte Hermann. – Mindjárt elbánok majd velük! – Fogát jól összeszorította. Felfelé sietett az utolsó lépcsőn. Fel a torony bolthajtásáig.

Minden sarok fekete madárral volt tele. A baglyok barátságtalanul gubbasztottak a homályos sarkokban. Nagy szemekkel és szemrehányóan néztek az ifjúra. Minden boltozaton és minden gerendán fejükkel lefelé csüngtek az alvó denevérek. Egy közülük felébredt. Köröskörül röpködött a bolthajtásban. Súrolta az ifjú arcát. Félelem és undor lopódzott szívébe. Ámde Hermann Ágostonát erősen szorította a kezében. Bátran nyomult előre a csúnya madarak felé. A felriadt állatok lármájától és szárnycsapkodásától hangos lett az egész torony. Aztán mind kirepültek a toronyablakon.

Rendi ruhája már nem volt oly tiszta és ragyogó, amikor újra belépett a prépost szobájába. A prépost asztalánál ült és éppen homokot szórt egy levélre. A kölni érseknek válaszolt. Aztán nehezen felkelt székéből, átadta a levelet a futárnak. Mélyen a szemébe nézett és így szólt:

– Az érsek úr arra kért, hogy gazdai megbízatással testvért küldjek egyik birtokára. Nem teljesíthetem uradnak ezt a kívánságát. Juh, ökör és ló elég van istállómban. Ezekből urad kaphat, amennyit csak akar. Testvért azonban nem adok. Nekem ugyanis a számadás napján nem juhaimról, ökreimről és lovaimról kell számot adnom, hanem igenis a kolostor minden testvéréről. Mondd meg ezt az érseknek!

Az üzenetvivő némán meghajolt és elhagyta a termet.

– Nos, – fordult most a prépost Hermannhoz – elűzted a fekete madarakat a toronyból?

– Igen, tisztelendő úr! – felelte a gyermek.

– Valamennyit kiűzted? – faggatta tovább a prépost.

– Igenis, uram!

Ekkor Ulrich erélyesen a fiú elé állt. Kezét a fiú homlokára és szívére tette és ezt kérdezte:

– Innen is kiűzted őket?

A fiú hajagyökeréig elpirult. Majd bátran és határozottan bólintott a fejével.

– Akkor jól van! – sóhajtott a prépost, öreg, elgyötört arca egyszerre derűs lett. – Ágostonnal űzted ki őket, nem igaz?

– Igen, uram! – mondta Hermann és Ulrichnak nyújtotta a vastag könyvet.

– Ágoston! – gondolkodott el magában a prépost. Aztán végigsimogatta a disznóbőrkötetet. – Igen, ebben a könyvben világosság van, sok világosság. Egypárszor már nekem is segített kiűzni a toronyból a fekete madarakat.

Hermannak nevetnie kellett. Elképzelte, milyen furcsa is lehetett az, amikor az öreg köszvényes prépost Szent Ágostonnal mászott a toronyba, hogy elűzze a denevéreket. De aztán ismét komoly lett. Megértette, amit a prépost mondani akart.

– Jól van, gyerek, most elmehetsz! – mondta Ulrich. Elsőízben nyújtotta kezét a gyereknek, amelybe Hermann derekasan belecsapott.

– Megállta a próbát! – morogta magában Ulrich jólesően, midőn a gyermek eltávozott. Aztán újra visszaült támlásszékébe és felnyitotta Szent Ágostont.

Amikor Hermann a kolostor udvarába lépett, a nap áttörte fényével a szürke felhőket. Úgy tűnt fel a gyermeknek, mintha minden megváltozott volna. Mindent olyan szépnek, olyan jónak és otthonosnak látott.

– Elűzted a madarakat a toronyból? – nevetett Eberhard testvér, aki egy hosszú szekérrel éppen most tért be a kolostor udvarára. A szekeret két sárga eifeli ökör húzta. – Láttam, hogy röpködtek!

– Igen, elűztem a madarakat! – mosolygott Hermann. – A vastag disznóbőrkötéses Szent Ágostonnal űztem ki őket. Ez kell nekik, így mondta a prépost!

– Valóban ez kell nekik! – helyeselte Eberhard. – De gyere csak ide, ruhád tele van pókhálóval! Ezt is el kell távolítani!

– Igen, ezt is el kell távolítanom! – nevetett Hermann.

– Finom kis keresztelő ruhát kaptál! – gúnyolódott a szeplős Konrád, midőn Hermann visszatért a növendékekhez.

– Igen, igen! – nevetett Hermann.

– Bevádoltál bennünket? – kutatta tovább egy másik.

– Nem vagyok én vénasszony! – válaszolta Hermann.

– Rendes fiú vagy! Hozzánk illesz! – mondta Konrád. – Barátaid leszünk, ha te is úgy akarod!

És Hermann másodízben csapott bele büszkén és vidáman egy feléje nyújtott kézbe.

Szent Mihály kardja

A steinfeldi kis növendékek hosszú seprőkkel takarították össze az őszi falevelekkel borított kolostorudvart. Mindjobban tornyosult az aranyos rakás. A növendékek odaadó buzgósággal szorgoskodtak, mert a legközelebbi nap nagy ünnepet hozott. Ilyenkor a szakács testvér, nem is számítva a lelki örömöket, mindig valami különös jót szokott tálalni a kolostor asztalára. A következő reggelen került sor ugyanis az újonnan épített Szent Mihály-kápolna felszentelésére.

– Talán kerül valami az asztalra abból a borjúból, amelyet Eberhard testvér a mészáros testvérhez vitt! – gondolta Arnulf, egy meglehetősen jól táplált latinista.

– Ma piros, holnap élettelen! – sóhajtott fel Antal szomorúan. Antalnak ugyanis voltak órái, amikor merengeni szokott.

– A borjú? – ébredt fel Arnulf élvezetbe merült gondolataiból.

– Ostobaság! Én a lombról beszélek! Tegnap még vidáman rezgett a fákon, ma még szép aranypiros, de holnapra már szemét!

– Sic transit gloria mundi! – idézte Albert, akinek könnyen járt latin versekre a szája.

– Ti baglyok! – kiáltott közbe Konrád, a szeplős. – Úgy beszéltek, mint Gertrud, a duvenforsti vén remeteasszony. Hiszen a világ dicsősége csak most kezdődik! Vagy csehországi apát leszek, vagy pedig kölni érsek. Akkor aztán hajlonghattok előttem, ha én majd ott állok. Látjátok, így állok majd ott! – Erre Konrád ugrott egy nagyot. Már fenn is volt az óriás levélrakáson. Seprőjét olyan méltósággal tartotta kezében, hogy valóban azt hihette volna az ember, hogy pásztorbot.

De nem sokáig tartott Konrád uralma. A többi kolostori növendék is tüstént felrohant a levélhalomra. Minden oldalról tarka lombbal bombázták az ál-érseket. Végül lerántották ingatag helyéről. Csakhamar az egész steinfeldi trivium a levélrakásban túrt. Az aranytorony összeomlott és szétrepült minden irányba. A skolasztikusok csapata testekből és tagokból álló kibogozhatatlan gomolyaghoz hasonlított: dulakodva, birkózva, bokszolva hengeredett körbe a lombbal fedett földön. Ki tudja, hogy az egybetartozó testek és tagok együtt kerültek volna-e ki kellő rendben, ha Fridolin atya, a magiszter, éppen ebben a pillanatban oda nem érkezik. Mivel vessző nem volt nála, seprőt ragadott. Ezzel oly kegyetlenül csépelt bele a lombból és gyerekekből álló bősz gomolyagba, hogy a harcos kakasok rikoltozva ugrottak széjjel. Borzas hajjal, összekarmolt arccal álltak tanítójuk előtt. Közben nem egy kéz simogatta a csuklyának azt a részét, amely alatt a kegyetlenül elpacskolt testrész sajgott. Utoljára Hermann mászott ki a levélrakásból. Ő volt az egyetlen, aki világi ruhát hordott. A falevelek fülig beborították. Csillogó szemével megelégedetten tekintett a magiszterre. Hermann fonák helyzete olyan élvezetes látványt nyújtott, hogy Fridolin keze közé rejtette arcát. Így akarta eltitkolni nevetését. Mindez azonban nem kerülte el a kis gonosztevő éles figyelmét. Erre a trivium tanulói is hirtelen olyan jóízű nevetésben törtek ki, hogy még az öreg prépost is nagynehezen odacsoszogott az ablakhoz. Igaz örömét lelte a kedves gyermekcsínyben.

– Úgylátszik, te vagy itt a főkolompos! – szólt Fridolin Hermannra, amint egy kissé komolyabb lett. – Úgylátszik, még mindenféle világi butaság van a fejedben! Rajta csak! Söpörjétek össze újra a lombot! Te meg Hermann, velem jössz s két óra hosszat gondolkodhatsz a toronyban azon, hogyan kell viselkednie a szerzetesnövendéknek.

– Én voltam a főkolompos! – ugrott elő Konrád. – Hermann csak véletlenül került a lombba.

– Téged meg nem kérdeztelek! – felelte erélyesen Fridolin. Majd a kolostor udvarán át az északi toronyhoz vezette a fiút. Hermannak sejtelme sem volt arról, hogy mi történik vele. Fridolin aztán bezárta a könyvtárba.

Így ni, itt maradsz két óra hosszat! – Aztán könyvet vett le a polcról. – Ezt olvashatod! – Ezzel a magiszter magára hagyta a gyermekét és bezárta maga mögött az ajtót.

A fekete madarak ebben a pillanatban ismét zajongva, suhogva repkedtek a torony körül. – Bezártak! – nyögte Hermann – egészen ártatlanul zártak be! – Igen, a magiszter túlságosan szigorú volt. Nem is szigorú, sőt igazságtalan! – gondolta magában elkeseredetten. Bizonyára azt hitte a magiszter, hogy én voltam a főkolompos. Egye kánya, ez nem is olyan rossz! Hiszen mindig a csendet kívántam! Most legalább két óráig csendben lehetek! A fekete madarak még egy széles ívet írtak le a torony körül. Azután elszálltak a szélrózsa minden irányába.

Hermann felütötte a kis könyvet és elolvasta a címét:

„A tiszteletreméltó xanteni Norbert érsek élete.”

Ugyanebben a pillanatban Fridolin atya a prépost előtt állott.

– Az ön megbízása, tisztelendő atyám, nehéz számomra – mondotta. – Rendet akarok tartani… de igazságtalanul?

– Eh, mit – morgott Ulrich. – Hogy viselkedett a fiú? Dacolt, ellenkezett?

– Nem, csak szomorúnak látszott. Nagyon szomorú volt – válaszolta a magiszter.

– Nem tesz semmit! Egyáltalán semmit! – nevetett a prépost. – A mi kolostorunk nem apácakolostor, hanem harci tábor. Steinfeldnek hívják és valóban kőmező is. A kezek, amelyek itt irtanak, nem lehetnek lágyak. Hozzá még, amint tudjátok, Steinfeldből utak ágaznak messze Keletre, Cseh- és Morvaország felé. Ott katonákra van szükségem. Katonákra, akik megállják a helyüket a nehézségekben is. Norbert fiainak olyan katonáknak kell lenniük, akik már kiálltak egy nehéz küzdelmet.

Fridolin atya némán bólintott.

– Nézzen csak ide! – kezdte újból a prépost. Hangja halálosan komoly volt. – Levelet kaptam Csehországból. Gezo apát azt írja, hogy egyik kolostorunkban a fegyelem aggasztóan meglazult. Reiner apát gyenge ahhoz, hogy fegyelmet tartson.

De én majd újból rendet teremtek Csehországban, magiszter! Beláthatja, hogy nekem Steinfeldben meg kell vizsgálnom, keményen próbára kell tennem, mielőtt egyik gyereknek is feladnám a premontreiek tiszteletreméltó reverendáját.

A magiszter hallgatagon ismét lehajtotta a fejét. Jól tudta, hogy prépostjának igaza van.

Ezalatt Hermann kipirult arccal ült a Rendalapító életrajza mellett. A xanteni lovagi gyermek viharos ifjúságát és csodálatos megtérését olvasta. Azt olvasta, hogy Isten kegyelme villámként szállt le Norbert szívébe. A Rendalapító hosszú vándorlásairól is olvasott. Egész Németországot mezítláb járta be a legnagyobb hóban is. Majd a nagy magdeburgi érseknek alakja állt a kis olvasó előtt. A rosszakaratúak azzal rágalmazták meg Norbertet a magdeburgiak előtt, hogy feltörte az oltárokat és a szentséggel és az ereklyékkel titokban meg akar szökni. A nép dühe mérhetetlen volt. Az érseket övéi az ősi székesegyház tornyába rejtették. A nép körülfogta és megostromolta. „Nyissátok ki, nyissátok ki!” – kiabálták az ostromlók. „Húzzátok ki, húzzátok ki!” Ezalatt Norbert liturgikus ruhába öltözötten állt fenn a toronyban. Szent Pál ünnepének matutinumát énekelte.

Hermann égő szemekkel olvasta tovább.

– A templom ostroma egész éjjel tartott. Amikor beköszöntött a reggel, néhányan megrohamozták a tornyot. Mások nyíllal lőttek az érsekre és papjaira. Egyszercsak, akikről azt mondják, hogy Norbertre halált esküdtek, merészen felmásztak a toronyba. Kihúzott kardjukkal Norbertre rohantak. Amikor azonban Norbert bíborruhájában rettenthetetlenül eléjük lépett, mindnyájan a földre estek és bocsánatért esedeztek. Mások, akik ezeket nyomon követték, már azt hitték, hogy az érsek halott. Erre az egyik érseki kamarást ragadták meg. Nyakába döfték kardjukat. A kamarás félig holtan terült el a földön. Norbert, hogy a további

vérontást megakadályozza, halált megvető bátorsággal a tömeg közé ugrott. Most a kamarás gyilkosa arra vetemedett, hogy teljes dühvel Norbert vállára csapjon. Ekkor azonban a kard visszapattant, nem ejtett sebet. A kamarás vérétől csepegő kard vérrel hintette be a püspök süvegét díszítő rojtokat. Mindez örökre látható maradt.

Norbert a következő napon segédlet nélkül csendes hálaadó szentmisét mondott.

A szentmise után arca fényben ragyogott. Vidáman és élénken tért vissza palotájába.

A tárgyalásnál is új zavarra került a sor. Ellenfelei bortól, sörtől részegülten jelentek meg. Így akarták kierőszakolni akaratukat.

Norbertet már előbb arra kérték barátai, hogy egy-időre ne mutatkozzék. De hiába. A tárgyalás napján a polgárság megadott jelre kiabálni kezdett. Norbert, amikor megtudta, hogy a tömeg a Mária-kolostorból a testvéreket akarja kiűzni, mosolyogva csak ennyit mondott: „Az égi Atya ültetvényét sohasem lehet kipusztítani!”

Ez a magasztos, ez a nagyszerű! – gondolta magában Hermann. – Végre csendben és magányban tölthet most egy órát, hogy megvizsgálja, vajon megtalálta-e a magasztosat, az Életet?

Ebben a pillanatban valaki vállára tette a kezét. Nem hallotta, hogy kinyílt az ajtó. Ezért nagyon meglepődött, amikor egyszerre csak a magiszter atyát látta maga előtt.

– Idő d lejárt, elmehetsz! – mondta Fridolin.

– Már letelt? – dadogta Hermann. – Kár! – ezzel csendesen becsukta a könyvet. A magiszter elvette tőle.

– A mi rendalapítónk talpig férfi, nemde? – kérdezte Fridolin.

Hermann csak fejével bólintott. Szeme azonban úgy égett, mint a tűz.

– Reggel az ünnepi misén ministrálhatsz – mondta neki a magiszter. – A tömjénezőt is lóbálhatod!

– A tömjénezőt? – dadogta a gyermek örömtől kipirultan.

– Aztán kérd Szent Mihály Arkangyalt, segítsen meg, hogy a nagy Norbertnek derék fia lehess.

Isten házában áhítatos örömujjongás hallatszott az ünnep reggelén. A perjel atya mondta az ünnepi beszédet. A hatalmas angyalról beszélt, aki Istennek tüzes kardját, a férfias bátorság lángját, az áldozat szikráját, a szeretetnek magasztos tüzét tartotta a kezében.

Az oltáron az angyal ércszobra trónolt. Előtte állt Hermann és lóbálta a tömjénezőt.

Felcsendült a Te Deum.

Téged, Isten, dicsérünk!
Téged Úrnak ismerünk!
Téged örök Atya Isten …
Mind egész föld áld és tisztel.

A kápolna ablakán át besugárzott a reggeli fény. Szent Mihály kardja úgy szikrázott, mint a tűz. Az ezüstös edényből, amelyet Hermann kezében lóbált, ragyogó felhők szálltak felfelé.

Neked minden szent angyalok,
Egek és Hatalmasságok.

Mindig csillogóbban ragyogott Szent Mihály kardja. A tömjénezőt tartó gyermek hirtelen megijedt. Szeme tágranyílt a rémülettől. Ott, a templom nyitott ajtajánál tűz volt! Lobogó lángok csaptak össze. Hermann kiáltani szeretett volna. De sápadt ajkát egy szó sem hagyta el.

Kerub- és Szeráfseregek,
Szüntelen így énekelnek:

Ó, hát a többiek nem látják a tüzet? Hiszen az egész kolostor lángokban áll. Hermann szívében érezte az égő parazsat. A többiek azonban úgylátszik, semmit sem látnak. Mintha Szent Mihály, a hatalmas angyal égő kardjával felgyújtotta volna az egész kolostort. Hermann körül lobogott a tűz. És ebben a parazsas lángolásban a szerzetesek és a növendékek felséges dalt énekeltek. Dalt, amely az eget és a földet egy dallammá, egy örömujjongássá, egy lánggá olvasztotta össze:

Szent vagy, szent vagy,
Seregek szent Istene vagy!
Nagyságoddal telve ég, föld,
Dicsőséged mindent betölt…

Úgy érezte a gyermek, hogy kezében izzik a tömjénező. Az ezüstös köd pedig szállt felfelé a szent Angyal és villogó kardja felé. Amikor a pompás örömének utolsó dallama csendült fel, Hermann azt látta, hogy a tűz is elhamvad. Többé semmi sem volt látható. Minden olyan volt, mint máskor. Hermann azonban tudta, hogy az örök fénybe, az örök erőbe tekintett. Tudta, hogy az eget és a földet, a kolostort és tulajdon szívét halhatatlan lángban egyesítő örök szeretetbe nézett.

A karácsonyest is elmúlt. A steinfeldi kolostorban egyre nagyobb lett a feszült várakozás. Közeledett a „prépost-ünnep”. – Konrád lesz a prépost. Antal lesz a perjel. A kövér Arnulf pedig alperjel. Így gondolták ki ezt már régen a trivium tanulói.

Éppen most tartották az aprószentek előtti vesperást. A Magnificat dallama csengett. A kar éppen ezt a verset énekelte:

A hatalmasakat letaszította a trónról,
S fölmagasztalta az alázatost.

Ekkor a kolostor kántora karmesteri pálcáját odaadta az egyik növendéknek. A növendék fejezte be a szent éneket.

Másnap a kolostorban az egész rend felcserélődött. Igen, Isten a hatalmasokat megalázta, a kicsinyeket pedig felmagasztalta. A szent szertartás alkalmával a trivium tanulói a szerzetesek padjában ültek. A szerzeteseknek pedig a növendékek helyét kellett elfoglalniuk. A préposti székben Konrád trónolt. Egy napra Steinfeld prépostja volt. Valóban méltósággal viselkedett. Mindenesetre nem lehet biztosan állítani, vajon az istentisztelet alkalmával nem gondolta-e át mégegyszer uralkodói programját. Mindez ugyanis már nagyon régen történt.

Kétségkívül, a prépostság sokféle meglepetésre számított.

Az ebédlőben a szerzeteseknek hasonlóképpen helyet kellett cserélniük a növendékekkel. Konrád szigorú fegyelmet tartott. Észrevette, hogy Fridolin atya szomszédjához szólni merészelt. Azonnal a toronyba küldte mindkettőt, hogy elűzzék a denevéreket.

Igen, a hatalmasok lebuktak trónjukról. Ezt különösen a káptalani teremben kellett tapasztalniuk. Itt mint bíró, Konrád prépost elnökölt a trivium tanulóival együtt.

Ulrich prépostra Konrád csak testi fogyatékossága miatt volt tekintettel. Különben neki is a toronyba kellett volna másznia. A magiszter huszonötöt kapott testére, mert a lombcsata alkalmával az ártatlan Hermannt zárta be a toronyba. Pedig Konrád, a gonosztevő szolgált volna rá erre a büntetésre. Fridolin a büntetést alázatosan fogadta.

Igen rosszul járt a szakácstestvér. Remegve lépett az ifjú prépost bírói emelvénye elé.

– Az a bűnöd, szakácstestvér, hogy a levesben túlságosan sok a víz és kevés benne a zsír. Mit hozol fel mentségedre?

A szakács csak morgott valami érthetetlent. Közben kezével izgatottan simogatta pocakját.

– Tapasztald ki te is, hogyan ízlik a víz! – parancsolta tovább Konrád prépost. – A két literes kancsót titokban te sörrel töltötted meg magadnak. Most vizet öntünk bele és szemünk láttára kell kiinnod.

A meggyötört testvért kiverte a veríték.

– Kegyelem, tisztelendő uram! – dadogta. De Konrád nem engedett, amíg a kövér testvér a kancsót fenékig nem ürítette. A belső áradás szánalmas zavarba hozta egészségét. Végül is továbbállt.

– Tisztelendő Hermann testvért pedig azonnal kolostori ruhába kell öltöztetni. Megérdemli! Érthetetlen, hogy még mindig világi ruhájában jár! – Konrád prépostnak ezt a parancsát azonnal teljesítették.

Hermann végtelenül boldog volt. Főleg, amikor másnap Ulrich prépost elődjének rendelkezését nem vonta vissza.

Igen, a hatalmasokat letaszították a trónról. Az alázatosakat pedig felmagasztalta az Isten. Ez történt a steinfeldi kolostor „prépost-ünnepén” is: aprószentek napján.

Mária-gát

Vihar tépdesi a frízek országát. Ijesztően paskolja a halligok magános majorjait, a széles sorban földre kuporodó lápok és puszták parasztházait.

Vihar korbácsolja a tomboló tengert, amely bömbölve zúdul a gátnak. A tenger megrázza bilincsét! Jaj, ha a bilincs szétszakadna, jaj, ha a gát betörne! Az áradat tovahömpölyög a vidéken és tönkreteszi azt, amit az emberkéz épített. A halál örvényébe ragad minden életet. Mint vadállat leselkedik az áradat az északi tengerparton. A frízek gyilkos tengernek hívják itt a tengert. Mégis felveszik ellene a harcot a sovány rögért, amit úgy hívnak – haza.

A parasztok szobájukban szentelt gyertyát gyújtottak a Kegyelemmelteljes képe előtt.

– Szűzanyánk, – rebegte ajkuk – óvd meg hazánkat! Védd a gátat, amelyet Neked szenteltünk! Védelmezz minket az ártól és a nyomorult haláltól!

A mariengarteni premontrei kolostor tornyából a hajnali harangszó kihallatszik a viharos éjszakába.

– Áldás szálljon Frigyes apátra! – imádkozzák az emberek szobájukban. – Áldás szálljon a mariengarteni apátra!

Igen, áldás legyen az apáton! 1164 kemény telén Frigyes, a steinfeldi anyakolostor filiájának, Mariengartennek az apátja, a tengerparthoz parancsolta a fríz parasztokat. Kezével rámutatott a fagyos tengerre és így szólt:

– Férfiak, ha megjönnek a tavaszi viharok, gátunkat összezúzza a jég. A gát még nem elég erős. Ezért szélesebbre és magasabbra kell építenünk, hogy semmiféle jégzajlás át ne tudja törni.

A férfiak bizony zúgolódtak, hogy tél közepén hívták őket gátépítésre. A mariengarteni apát azonban nem engedett és senkit sem kímélt. – Aki nem akar gátat építeni, álljon félre! – mondta.

A frízek ősrégi törvényét szigorúan érvényre juttatta. A kapák és a fejszék belevágódtak a fagyos földbe. A munka emberfeletti volt. De Frigyes és a premontreiek mindenkit megelőztek a munkában. Az öreg apát úgy forgatta a fejszét, mint a legerősebb fríz paraszt. Végül is holtfáradtan rogyott a földhányásra. A gát, amelyet szerzetesek és parasztok emeltek

a fenyegető ár ellen, hatalmas bástyává nőtt. Amikor a védőmű elkészült, Frigyes a Szűzanya tiszteletére szentelte fel.

– Áldás szálljon Frigyes apátra! – imádkozza minden ajak. – A Mária-gát erősen tart! – Aztán a hajnali harangszóra figyelnek, amely égi segítség ígéreteként zúg a viharos éjszakában. A mariengarteni szerzetesek és növendékek hallgatagon mennek az éjszakai karimádságra. A téli gátépítés munkájában megkérgesedett kezek imára kulcsolódnak. Minden arcon mély komolyság ül. Maguk a növendékek is tudják, hogy mi történik ezen az éjszakán.

Néhány héttel ezelőtt küldte el őket Ulrich prépost Steinfeldből az újonnan épített fríz kolostorba, hogy ott fejezzék be tanulmányaikat. A prépost jól tudta, miért küldte el ifjú fiait erre az agyonkínzott, agyongyötört vidékre. Sehol sem tanulhatják meg úgy az imádságot és a munkát, mint éppen itt. Ez fontosabb volt a latinnál, amelyet Fridolin atya most már felső Frízországban tanított. Frigyes apát és a perjel, aki Steinfeldből együtt jött vele a leánykolostorba, semmi fáradságtól sem kímélte növendékeit. A tél majdnem emberfeletti megerőltetést kívánt a gátépítésnél. Most meg nemsokára megkezdődik a munka a mocsárban és a lápban is. A kolostori növendékeket ott sem szabad kímélni.

– Anyám, vedd oltalmadba a gátat – dobogja Hermann szíve is, miközben ajka a zsoltárokat mormolja. Míg azonban mások arcán nagy aggodalom ül, Hermann szeme őszinte bizodalmat sugároz. Hiszen a gát nem szakadhat be, mert az égi Anya az oltalmazója. Mária Nyugat-Frízország gátjainak a Védője.

Hermann ekkor tizennégy éves volt. Termete nyúlánk, vonásai lassankint határozottabbak lettek. Máriához és isteni Fiához való bizalmában azonban gyermeki maradt továbbra is. Gyermek, aki határtalanul hitt Anyjában.

A növendékek és az atyák ima közben hirtelen felfigyeltek. Vad ütések kalapáltak a kolostor ajtaján. Az arcok elsápadtak, az ajkak alig tudták kiejteni a zsoltárima szent szavait.

A páter, aki éjjeli őr volt, sietve felmegy a kórusra. Egyenesen az apáthoz tart és néhány szót súg a fülébe. Erre az apát felkel magas székéről. – Imádkozzatok tovább! – parancsolja és nyugodt léptekkel kimegy a templomból.

Egy pillanatra fennakadás támad a karimádságban. Atyák és tanulók borzalommal bámulnak egymásra. Ijedt szavak hallatszanak.

– Mi történt? Tán beszakadt a gát? Jön az ár? – Maga a kórusvezető sem találja meg a megfelelő imát. Ekkor azonban a növendékek padsorából tiszta, nyugodt hang hallatszik. Határozottan rákezd a következő zsoltárra:

– Az Úr szava a vizeken:
A dicsőség Istene mennydörög.

Csodálkozva néznek az atyák Hermannra, aki olyan bizalommal és nyugodtan folytatja kórusimáját, mintha semmi sem történt volna. Mintha nem is a vész, a halál titokzatos ökle dörömbölt volna az imént a kolostor kapuján. Majd újra magukhoz térnek. Állhatatosabb, erősebb és könyörgőbb lesz a zsoltárimádság:

Az Úr a nagy vizek fölött.
Az Úr szava erősséges nagyon!
Az Úr szavában ékesség vagyon!
Az Úrnak szava cédrusokat tördel,
Libanon-hegyi cédrusokat tördel…

– Mit akarsz? – kérdezi Frigyes apát a hírnököt, aki a széltől és vihartól vadul megtépázva áll előtte.

– Uram, Keletfrízországból jövök! – lihegi a kolostor környékéről származó paraszthírnök. – Tíz óra hosszat lovagoltam! Az ár nyomomban volt! Uram, Jeverlandban minden gát beszakadt! Betört a tenger a földekre! Mérföldnyi területeket önt el a síkságon! Udvarokat, házakat, egész falvakat dönt össze. Lovon vágtattam uram, lovon! Véresre vertem a lovamat! – A hírnök remegve csimpaszkodik kezével az apát ruhájába. – Mögöttem volt az ár és a halál. Emberek és állatok rettenetesen jajveszékeltek! Lovon vágtattam, mintha üvöltő farkasok falkája lett volna a nyomomban! – lihegve akad el a hírnök, hevesen lélegzik és keze tétován simít végig verítéktől nedves homlokán. – Uram, ha a mi gátunk is beszakad, elvesztünk. Jég és áradat dörög a gátunkon! Ha beszakad, miránk is ránkjön az ár és a halál! Mit tegyünk, Frigyes apát? – Agyongyötört arccal mered a paraszt a kolostor főnökére. Keze még mindig a szerzetes skapuláréjába kapaszkodik.

A prépost erélyes mozdulattal hárítja el a kimerült ember markolását.

– Menj haza! – Mondta aztán nyugodt hangon. – Feleséged és gyermekeid aggódnak érted. A többi Isten kezében van!

– És mit tegyünk az ár ellen? – nyögi a hírnök.

– Új gátat építünk! – felelte keményen Frigyes.

– Ezen az éjszakán új gátat? – hebegi a paraszt.

– Igen, ezen az éjszakán! Imáinkkal építünk új gátat. Most pedig menj haza, gyújts szentelt gyertyát a Szűzanya képe előtt és imádkozzál otthon feleségeddel és gyermekeiddel. Így te is közreműködöl a gátnál, amelyet Isten kegyelme és a Szűzanya segítsége épít nekünk ezen az éjszakán.

A kórusban az atyák már a vége felé énekelték a zsoltárverset:

A vízözön felett az Úr székén uralkodott,
És mindörökké országolni fog.
Erőt ád az Úr népének bőséggel,
Megáldja népét békességgel.

Érces hangon énekli az apát a Gloria Patri-t. Éppen most tért vissza a kórusra.

Dicsőség az Atyának és Fiúnak és Szentlélek Istennek …

Ezen az éjszakán felépült a második gát is. A mariengarteni szerzetesek, növendékek és a majorok egyszerű parasztjai építették imájukkal. A télvíz idején fagyos kezekkel épített gát mellé felépült az imádság gátja is.

– Áldás legyen Frigyes apáton! – imádkozta másnap reggel minden szív, amikor már az ár és a vihar elvonult. – Áldás szálljon az apátra, hála a Szűzanyának és áldás a Mária-gátra!

A jégzajlás és a vízáradat néhány rést vágott a gáton. Ezért Frigyes apát még jobban feltöltette a gátat… Növendékei körében még egy tengert látott az erélyes szerzetesfőnök. Egy másik tengert, a fiai tekintetéből feléje áradó ifjúi élet duzzadását. Frigyes szerette a tengert, a mérhetetlen, örökifjú, zúgó tengert. De ugyanúgy szerette tanítványai szemében és szívében is az élet áradását. Bennük pezsgett a tavasz, az ifjúság diadalmas ereje. Frigyes ezért gyakran kereste fel növendékeit. Acélkék szemével vizsgálta őket, minthacsak tekintetével is hatni akarna rájuk.

– Fiúk! Építsetek gátat az áradat ellen! Ragyogó a tenger és ragyogó az élet! Az élet nem egyéb, mint Isten teljességének a hulláma. Legyetek urai életeteknek, amint a fríz parasztok is urai a tengernek! Jaj, ha a gát beszakad! Jaj, ha ifjúi éveitekben meg nem fékezitek a zajló élet zúgó áradását! Mint pusztító végzet tör rátok s akkor a vég nem élet lesz, hanem halál!

A növendékek megértették az apát mélyértelmű beszédét, így a frízországi Mariengarten-kolostorban újból építették a gátat. Azt a gátat, amellyel az ifjúságnak kell feltartóztatnia szíve viharzását.

Hermann is építette a szent gátat. Az ő szívében is zajlott az ifjúi élet tavasza, ő is érezte vérének áradását. Zabolátlan szenvedélyű hullám azonban nem szentségtelenítette meg szívét, gondolatát vagy kezét. Szíve gátja ellenállt. Mária-gát volt ez is, mint az ott a tengerparton. Az ifjúi élet megfékezésére a Szűzanya képe előtt gyűjtötte az erőt. A Szűzanya fennkölt tekintete előtt tisztán és épen őrizte meg szívét. Hermann, a kis kolostori növendék, továbbra is a Szűzanya fegyvernöke maradt. Magasztos szolgálatban állt s így nemes szívében nem lehetett helye a nemtelennek.

A tengerrel való megbirkózás hatalmas erőpróbája az embernek. De kimondhatatlanabbul dicsőbb az ifjú küzdelme, ha gátat emel szíve viharának.

Ennek az évnek egyik tavaszi napján Frigyes apát komoly arccal lépett be a kolostori iskolába és így szólt:

– Isten keze ismét érezhető az Egyház kormányzásában. Vége a szakadásnak! Meghalt Viktor, az álpápa, akit Stauf Frigyes Szent Péter örökébe akart ültetni. Imádkozzatok lelke üdvéért! Viktor egyházi átok alatt múlt ki e világból. De imádkozzatok a császárért és a Birodalomért is, hogy a veszedelmes vész el ne pusztíthassa ismét a gátat, amelyet Isten emelt a földi uralom ellen. Imádkozzatok Rainald von Dasselért, a mi érsekünkért, hogy mint a császár kancellárja, jó, Istennel töltekezett tanácsadó legyen!

Hermann újból visszaemlékezett arra az órára, amikor a hatalmas kancellár imádságért fordult hozzá. Sohasem felejtette ezt el. De ezen a napon még bensőségesebben imádkozott az érsekért.

Két év telt el. Rossz hírek jöttek a kolostori iskolába. Barbarossza Frigyes Viktor halála után szembeszállt Sándor pápával is. Rainald von Dassel gonosz tanácsára a kardinálisok kisebbségével Crema Guidót mint III. Paszkált állította ellenpápának és most hatalmas sereggel tartott Itáliába, hogy Paszkált ünnepélyesen vezesse be a pápák városába.

Tusculumnál kemény csatára került sor a Róma-pártiak és a császárpártiak között. Sokáig úgy látszott, hogy a pápapártiak győznek. Ekkor Rajnald von Dassel kezébe ragadta a Szent Péter képével díszített kölni zászlót és kétszáz némettel olyan erővel tört az ellenségre, hogy azok megrémülve hátráltak és borzalmas veszteség közepette megfutamodtak. A császárnak most már szabad volt az útja Róma felé. Nagy pompával vonult be kancellárjával a szent városba és Paszkált, az álpápát, ünnepélyesen megkoronáztatta a Szent Péter-templomban. A császár és kancellárja most a földi hatalom legmagasabb csúcsán állott.

– Bátor ember ez az érsek! – vélekedett a mariengarteni Konrád. – Zászlóvivőként rohamra indulni az élen, ezt csak talpig ember tudja megtenni!

Hermann azonban nem felelt. Szomorúan tekintett barátjára. Aztán a kolostortemplomba ment, hogy az érsekért az Égi Királynő képe előtt imádkozzék.

Ez a nap Mária mennybevitelének volt az ünnepe 1167-ben. Hermann ismét Letérdelt a mariengarteni Madonna-kép elé. Órák hosszat maradt ott bensőséges imába merülten. Konrád, aki Hermannt valamilyen munkára akarta elhívni, nem merte őt háborgatni. Hermann mélyen imádkozott. A sötétség beálltáig térdelt az Istenanya képe előtt. Csak amikor a harangok a nagy ünnep beköszöntését hirdetni kezdték, kelt fel csendesen és kiment a templomból. Arcán benső öröm tükrözött. Mária meghallgatta gyermekét.

Ugyanebben az órában, a Szűzanya mennybevitelének előestéjén, Rainald von Dassel halálos ágyán feküdt. Isten keze keményen érintette a büszke császárpártolót, aki azt hitte,

hogy földi dicsőségének tetőpontján áll. Dögvész pusztított a császárpártiak táborában. Huszonötezer férfit döntött le lábáról a pestis, közöttük elsőnek a császár kancellárját.

Az érsek eltorzult arcát nyögve rejti el párnái közé.

– Isten! Szigorú vagy! – sóhajtja.

– Isten igazságos! – feleli a szerzetes, aki fekete ruhában áll a haldokló mellett. – Ön súlyosan vétkezett Isten és parancsa ellen. Viszályt támasztott szent Egyházában. Azt hitte, hogy gátat építhet Isten haragja ellen. Isten mint a játékszert, úgy tépte szét a gátat. Most Isten büntetése sújtja önt!

– Isten betörte a gátat! – sóhajtja a kancellár fáradtan. – Aztán rövid idő múlva remegő hangon kérdezi: – Szerzetes! Hol van a császár?

– A császár elmenekült! Elmenekült Isten ostorcsapása elől! – mondja komolyan a másik.

– Elmenekült! A császár elmenekült? – hörgi Rajnald von Dassel. – Magamra hagy, magamra! … És hol van Paszkál, akit Péter trónjára ültettünk?

– Cremai Guido bíboros, akit Paszkálnak neveztek, és aki nem igazi pápa, hanem álpápa, elmenekült! – válaszolja szánalom nélkül a szerzetes.

– Ő is elmenekült! – sóhajtja a kancellár. Aztán hirtelen feldobja magát. Olyan ijesztően, oly iszonyatosan kacag, hogy a szerzetest borzalom fogja el. – Mind elmenekült! Mindennek vége! Haha! – sivítja a kancellár. – Emberek! Emberek! Hahahaha!

– Rainald von Dassel, ön nincs egészen egyedül – mondja neki a szerzetes. – Isten kegyelme van önnel és vár. Emlékezzék csak, kancellár, emlékezzék! Tett jót valaha is egy szegénnyel vagy nyomorulttal? Adott-e alamizsnát koldusnak, vigasztalást és igazságot az özvegynek? Lehet, hogy most éppen ezek kulcsolják imára kezüket és imádkoznak önért. Sokat nyom az ilyen imádság Isten mérlegén.

– Koldus? szegény? nyomorult? – ó, a nyomorult tömeg! Szerzetes! – sóhajtja a kancellár. – Mit használ nekem ez a csőcselék?… Mit, hogy még imádkoznak is értem?… Átkozni fognak, páter, átkozni! Jól ismerem én az embereket! Az embereket! Haha! – És ijesztően tör fel ismét a nevetés a haldokló szobájában. Az érsek kétségbeesetten vágja sebes arcát a vánkosok közé. Nyögve dől vissza ágyában a kíntól elcsigázott nagyúr.

De egyszerre csak kép elevenedik meg előtte. Mikor is lehetett az? Akkor egy gyermek állt előtte, aki valami szamár miatt jött hozzá. Nem ígérte-e meg a fiú, hogy imádkozni fog érette?

A beteg csendesebb lesz. A rút arcon örömsugár vonul végig.

– Ám lehet, hogy önnek igaza van, páter! – lihegi már alig hallhatóan. – Lehetséges, hogy valaki imádkozik értem… – Ismét csend. Az érsek valami messzi, távoli hangra figyel. – Igen, úgy van, valaki imádkozik értem!

– Béküljön ki Istennel! – mondja szigorúan a szerzetes.

– Igen, békét akarok kötni! – kiáltja most a kancellár. – Békét, békét… Úgylátszik, mintha a szó szelíd csengését figyelné. – Békét Istennel és békét Sándorral, a pápával… Jöjj s hallgasd meg gyónásomat, páter!

És a haldokló megérzi Istennek igazságosságát és látja irgalmasságának csodáját. A bűnből és a kiközösítésből feloldja a pap szava. Azután mélységes áhítattal magához veszi az Úr szent testét vigasztaló útravalóul. A haldoklók szentsége pecsétet rak agyongyötört érzékeire.

Rainald von Dassel mintha messzi távolból hallaná a pap szavait, aki az utolsó imákat mormolja. Mintha világos fényt fedezne fel valahol. Közelebb jön, mindig közelebb. Majd felismeri a csillogásban a Szűzanya ruháját, aki azért jött, hogy békét hozzon a háborgó szívbe.

Hű emberei hónapokkal később a kancellár testét Kölnbe szállították. A dóm Mária-kápolnájában találta meg utolsó nyugvóhelyét a Szűzanya ősrégi képe alatt.

Kísértetek, metamorfózisok és kásás fazekak

Ludgernek hívták a mariengarteni kolostor juhászát. Csendes, magába mélyedő ember volt. Nem sokat beszélt, bár ajka megszakítás nélkül mozgott, még akkor is, ha egyedül volt. Ráncos arcát fehér fürtökben övezte a szakáll.

Ludger egyik este Beowulffal, a kutyájával üldögélt a kolostor kapuja előtt. A sötétedő éjszakába bámult. Szeme ijesztőn meredt egy irányba. Ajka érthetetlen szavakat mormolt.

– Mi az, Ludger? – kérdezte egy üde gyerekhang.

A juhász hirtelen hátranézett.

– Ah, te vagy az, Hermann? – suttogta a juhász. Aztán keményen megragadta a növendék karját. Másik kezével meg az éjszakába mutatott. – Nem látsz semmit? Ott, ott! Ismét ott van. Onnan jön a mocsár felől.

– Semmit sem látok, egyáltalán semmit! – felelte Hermann.

– Nézd csak, nézd! – makacskodott a juhász. – Nem látod ott azt a szürkeséget? A talajból jön elő és a föld felett száll.

– Az a lápból felszálló köd – magyarázta Hermann.

– Köd? Köd? – morogta az öreg. – Te ködnek mondod azt? Azt hiszed tán, hogy az olyasvalami, mint a posztó vagy a kő, hogy élettelen? Pedig nem! Az valami egészen más! Ismered a frízek szigorú törvényét? A becsületről elfeledkező leányt vagy asszonyt családjának férfitagjai a mocsárba dobják. Itt aztán elmerül gyalázatával együtt. Bizony sok embert temettek el már a lápban. S ami itt a közelben a sötét talajból száll fel, azt te ködnek nevezed? Ködnek? Mintha az semmi sem volna? Tudod, mi az? Azoknak az asszonyoknak szelleme, akiket a lápba taszítottak. Derült éjjeleken kiszállnak borzalmas sírjukból. A föld felett bolyonganak és siratják elvesztett becsületüket. Nem hallod a sóhajtozást? Nem hallod, mint nyögnek és jajgatnak?

– Az szél. A fenyők zizegése! – állította Hermann.

– Szél, szél? Ezt megint úgy mondod, mintha az semmi sem lenne, hanem csak élettelen valami. Te, bizony nem semmi az! Minden tele van élettel! Ott lappang a rekettyésben. Ott buzog a fenyőkben. Az élet ott fú a pusztákon. Az élet üstökön ragad és szívedbe markol!

– Igaza van, Ludger bácsi. Minden tele van élettel! – felelte a növendék. – Minden telve van élettel, mert minden telve van Istennel… Igen, telve van Istennel! Azért jó az élet, mert Istentől van.

– Isten, Isten? – mondogatta az öreg gondolkodva. – Igen, ott van az Isten. Ott van a templomban és valahol a csillagok felett az égben. A földön azonban kísértetek, lidércek és boszorkányok vannak. Nem látod, hogy jön felénk a láp felől a szürkeség? Nézd, még a kutya is ugatni kezd. Az is látja!

– Dehogy, bolhák kínozzák a kutyát – nevetett Hermann. – Juhász bácsi, jámbor neve van magának. Nagy Szent Ludger nevét viseli, a westfáliai misszionáriusét. És mégis még ennyire pogány!

– Hiszen még gyerekkoromban megkereszteltek! – védekezett a juhász.

– Igen, de a régi pogány babona még megmaradt a szívében. Az élőt a természetben látja. Az élőkben pedig kísértetet, titokzatosat, rémet lát. Így aggodalom és borzadály tölti el a lelkét. Kísérteteket lát ott, ahol Isten ujját kellene látnia! – Abban igaza van, hogy eleven élet lüktet mindenütt. Élet azonban csak Istentől van. Isten van az életben. Ezért derűs az élet és jó!

– Az élet derűs és jó – morogta utána az öreg hitetlenül és megrázta a fejét.

– Márpedig, tudod, – mondta az öreg sietve – mégiscsak vannak lidércek! Néhányszor magam is éreztem, amikor belopództak a szobámba és szívemet úgy megszorították, hogy félelmemben felkiáltottam. Bizony, vannak lidércek!

– Úgylátszik, akkor este sok kását evett! – nevetett Hermann. – Éjjeli szörnyek, lidércek nincsenek! De a nappalnak igenis van Asszonya! A tiszta, dicső asszony, a Szűzanya. Menjen csak hozzá, Ludger bácsi. Szívéről majd eloszlat Ő minden nyomást. Én magam már százszor is tapasztaltam. Nézze, Ludger bácsi, a különbség a következő. A pogányság annyi, mint sötétség. És maga azt hiszi, hogy a sötétségben a kísértetek azért járnak körül, hogy kínozzák magát? A mi templomainkban világosság van. Isten és a szentek előtt ezer gyertyát gyújtunk. Isten ragyogásából és a szentek fényéből vigasztalás és béke száll reánk.

– Vigasztalás és béke! – hebegte utána az öreg.

– Menjen csak Máriához, Ludger bácsi! – intette Hermann mégegyszer. Hermann aztán a kolostori templomba indult, ahová éppen kompletóriumra hívott a harangszó. A Salve Regina éneknél úgy érezte a kis növendék, mintha vele együtt egész Frízország könyörögne Máriához világosságért és békéért. Frízország, amelynek berkeiben, ingoványaiban és szívében még oly sok pogány szellem rejtőzött.

A juhász azon az estén egy Üdvözlégy Máriával feküdt le a szalmára. A lidércek pedig nem találták meg a szobájába vezető utat.

Hermann az utolsó években megkomolyodott. Komolyabb és csendesebb lett, jóllehet arcán mindig valami különös vidámság honolt. Egyebekben olyan volt, mint kortársai. Közülük csak kevesen szereztek tudomást Hermann szívének Istenbe merült mélységéről. Hermann sokkal mélyebben nézett az életbe. Isten csalhatatlan mérlegén mért mindent.

Egyik napon a növendékek a római költőnek, Ovidiusnak egyik Metamorfózisát olvasták.

– Az öreg Ovidius Naso nevetséges történeteivel idegeimre megy! – morogta Konrád, aki éppen Hermann mellett ült.

– Szinte beteg leszek latin galandférgeitől!

– Ugyan hagyd! – súgta Hermann. – Mit számít ez Isten előtt?

– Mi beszélnivalótok van egymással? – szólt bele Fridolin magiszter.

– Páter! Mit ér egy metamorfózis Isten előtt? – kérdezte Hermann, aki felállt és komolyan nézett tanítójára.

– Isten előtt? – dadogott Fridolin atya zavarában.

– Igen, Isten előtt! – felelte Hermann határozottan. – Nem is tudom, miért olvassuk a kolostori iskolában pogány írók munkáit. Délutánonkint meg alig marad időnk arra, hogy a Biblia és a szentatyák bőségéből is meríthessünk.

Fridolin atya úgy nézett Hermannra, ahogyan az antik nyelv tanára nézhet tanítványára, amikor az semmi érdeklődést sem mutat a klasszikus nyelvek szépsége iránt.

– Csodálkozom, Hermann! – rázta a fejét aggódva. – Hát nem leled örömödet e pompás versekben? Hiszen a kolostorok mindig a klasszikus műveltség menedékhelyei voltak. Szerzeteseink írták le a könyveket, amelyek különben elpusztultak volna …

– Valami okosabbat is csinálhattak volna! – morogta Konrád.

– Az Egyház nagylelkű! – folytatta a magiszter. – Amint a zsidók Egyiptomból való kivonulásukkor arany- és ezüsttárgyakat vittek magukkal, mondja Szent Ágoston, akként vesszük át mi is, keresztények a római költők műveiből az aranyat és ezüstöt, hogy ügyesen használhassuk fel az evangélium hirdetésénél. A pogány tartalom, e költői művek babonája nekünk már nem árthat. Szépségükkel azonban megörvendeztetnek bennünket. Márpedig az igazi szépség mindig Istenhez vezet!

Hermann elgondolkodva ült vissza helyére. Arra, amit a magiszter mondott, nem talált feleletet. Mégis úgy tűnt fel neki, mintha mégse lenne szükség ilyen utakra és kerülőkre, hogy Istenhez juthassunk.

– Különös növendék ez a Hermann! – panaszkodott a magiszter az apátnak tanítás után. De Frigyes úr csak ennyit mondott:

– Valóban különös. De talán igaza van. Lehet, hogy mi kevés tekintettel vagyunk az örök szépségekre. Egy biztos: Hermann mindebből többet lát, mint mi mindnyájan. Megfigyelte már őt egyszer ima közben?

– Igen, meg. Úgylátszik ilyenkor, mintha nem is a földön lenne – felelte Fridolin atya.

– A kegyelem gyermeke ő! – mondotta Frigyes apát és hangja remegett a rejtett tisztelettől.

A magiszter gondolataiba merülve hagyta ott az apátot. Lelke a tisztelet és a részvét között tétovázott. Tisztelet között, amelyet a kegyelem gyermekének, tanítványának titokzatossága miatt érzett, és a részvét között, amely a leócsárolt Ovidius Nasonak szólt.

– Ezt jól megcsináltad! – dicsérte meg Egbert, egy zömök fríz gyerek Hermannt a szünetben és keményen a vállára ütött. – Mit untat bennünket a magiszter ilyen vacakkal! Inkább mesélne nekünk a fríz hősökről, a hatalmas Beowulfról, aki az Északi-tengert megzabolázta. Vagy miattam akár a hős fríz asszonyokról, akik a dánokat megfutamították. Úgyis ismered ezt a történetet! A dánok betörtek egy fríz faluba. Embereink meghátráltak az ostromlók támadásai elől. De ekkor beavatkoztak a csatába a fríz asszonyok is. Éppen dél volt, és minden házban forró kásával teli fazekak gőzölögtek a tűzhelyen. Ekkor felkapták az asszonyok a fazekakat és a megfőtt kását úgy vágták a dán ördögök arcába, hogy örökre elment a kedvük, hogy mégegyszer visszajöjjenek. Ilyenek a fríz asszonyok. És ezek az igazi metamorfózisok! Különbek, mint Ovidiuséi! Erről meséljen nekünk a magiszter!

– Inkább beszéljen nekünk Istenről, de ne meséljen!– mondta Hermann komolyan.

– Ezzel azt akarod mondani, hogy a kásaháború mese? – förmedt rá Egbert haragosan és ökölbe szorította a kezét. – Csak szólj még egyet, s akkor a hátadra írom a kása történetét.

– Maradj nyugodtan, fríz! – avatkozott most bele Konrád. – Hogy igaz-e az, amit te a hős asszonyokról meséltél a kásával kapcsolatban, azt nem tudom. De hogy elődeid Dokumnál Szent Bonifácot gyáván és alattomosan meggyilkolták, azt tudom!

Egbert halotthalvány lett a haragtól. Egy darabig dermedten állt, aztán pedig vad kiáltással a derék Konrádra vetette magát. A többiek köréjük sereglettek. Az ifjú frízek honfitársuk pártján állottak. Csakhamar kemény csata dúlt a steinfeldiek és a frízek között. Hermannt is magával ragadta a verekedő örvény, ütlegelésben és rúgásban természetesen nem volt hiány. Csak amikor Frigyes apát hirtelen odaérkezett és dörgő hangjával beavatkozott, a harcolók akkor hagyták abba a veszekedést. A skolasztikusok közül egypárat alaposan kikészítettek.

Frigyes apát szigorú ítéletet hozott.

– A quadrivium növendékei éppen úgy verekedtek, mint a trivium legkisebb tanulói!

– Nem engedjük, hogy minket gyávának nevezzenek! – szólt Egbert lihegve. – Egy fríz sohasem gyáva! – Így megtudta az apát, aki maga is fríz volt, hogy a harc a frízek nemzeti becsületéért folyt. Hirtelen támadt hazafias felbuzdulásában az ő szeme is szikrázni kezdett. Aztán így szólt:

– Alkalmat fogok adni mindnyájatoknak, hogy megmutassátok bátorságtokat és erőtöket. Holnap a testvérekkel együtt ti is elmentek két hétre a mocsárba. Ott majd bőven találhattok munkát fölösleges erőtök levezetésére!

– Szegény Ovidius Naso, most aztán pihenhetsz! – gúnyolódott Konrád. – Két hét metamorfózisok nélkül!

A mocsárban együtt dolgoztak egyetértésben a testvérek és a növendékek, steinfeldiek és a frízek. A munka nehéz volt, kezük megkérgesedett. De senki sem forgatta olyan serényen az ásót, mint az ifjú frízek. A munkát és fáradságot hazájuknak szentelték.

Így lett béke a mocsárban az eifeliek és a frízek között. A heves kis kakasok közül Frigyes senkit sem távolított el a kolostorból.

– Vadak az én ifjú frízeim – mondta a perjelnek.

– Vadak, kemények és zabolátlanok. De olyan fából vannak, amelyből Szent Norbert fiait faragják.

Hermann mindjobban kezdte érezni, hogy egészen más világban él, mint társai. Mindig jobban húzta valami a magányba, a szent helyre, ahol az ember egyedül lehet Istenével és akiben végre megtalálhatja az életnek teljességét.

Csodálatos, hogy társai közül csak oly kevesen értették meg a kegyelem gyermekét! Hermann idegen lett sok barátjának. Főleg azok a nyers, szöszke frízek hidegültek el tőle, akik együgyű különcöt láttak benne. Kemény beszédükkel gyakran megsebezték Hermann szívét. Amikor Isten egy napon Hermannt visszataszító betegséggel, az arcán rút kiütésekkel sújtotta, erős, egészséges társai közül sokan elfordultak tőle. Hermann pedig a testi betegségnél nehezebben viselte el társai gúnyolódását. Egyik Mária-ünnepen azonban teste hirtelen meggyógyult.

– Gyenge a mi zord vidékünkhöz – gondolta egyik nap a perjel. – Erősebbnek és edzettebbnek kellene lennie! – Az apát azonban, aki Hermannt úgy ismerte, mint Mariengartenben senki más, így szólt:

– Ha ön azt hiszi, hogy ez a gyerek gyenge, akkor nagyon téved, perjel atya. Tudja azt, hogy ez a gyerek éjjelenkint deszkán alszik a helyett, hogy szalmára feküdnék? Tudja azt, hogy vánkosul nehéz követ tesz feje alá? Hermann olyan kemény önmaga iránt, mint senki más. Isten azonban túlságosan gyengéd és érzékeny szívet adott neki, melyet, higgye el nekem, szeretetének forró kezével naponkint újjáalakít.

A három-rózsás kehely

Iburga nővér nehézkesen, botra támaszkodva csoszogott végig Köln utcáin. Már régen nem ő volt a konyhásnővér Szentmergenben, mert az öregség elgyengítette és púpossá tette. Parancsolgatni sem tudott már, jóllehet harminckét őst számlált. Az idő az embereket ismét kicsinnyé és alázatossá teszi. Szegény, gyámoltalan teremtésként kell Isten kezébe visszatérniük ugyanúgy, amint e világra jöttek. Iburga már régóta kibékült a világgal, sőt magával a perjelnővel is, aki röviddel halála előtt megbocsátotta neki a kövér tyúk és a nyalakodó megjegyzést.

Iburga nehezen tette meg a Szent Pantaleonba vezető utat. Útközben többször megállt, hogy kifújja magát. Végre mégiscsak célhoz ért és belépett Frigyes mester műhelyébe, aki Szent Pantaleonnak, a bencés kolostornak volt híres aranyművese.

Gőz és meleg csapott Iburga arcába. Úgy érezte, mintha titokzatos boszorkánykonyhába lépett volna be. Mindenütt fortyogó edények, lombikok és tégelyek álltak. Az egyik kohóban faszéntűz izzott. Az inas fújtatóval heves szelet szított. Kicsiny ülőn állt a magastermetű Frigyes mester. Fakalapáccsal ezüst darabot kovácsolt.

És Iburga most valami szerfölött szépet látott. Ott állt a hátsó falnál az ablak alatt. Kicsi templomhoz hasonlított. Színaranyból és ezüstből készült. Tetejét pompás figurák díszítették.

– Mi készül itt? – kérdezte az aranyművest.

– Ereklyetartó Szent Mórnak, a kölni apátnak és vértanúnak! – felelte Frigyes. – Szent Pantaleonban állítják majd fel.

– Jaj de szép! – kiáltotta a nővér elragadtatásában. Szemét nem tudta levenni a pompás műremekről.

– Sok szelet kellett fújtatnom hozzá! – fecsegett közbe a kotnyeles inas és tovább fújtatott.

– Ez az ereklyetartó alkotásaim koronája, – szólt a mester – a legszebb, amelyet csak Isten dicsőségére és szentjeinek a tiszteletére kovácsolhattam. De mindez semmi! – nyögött fel fájdalmasan. – Tudja, nővér, rajtam kívül más művész is él itt a környéken. Deutzban

rendezte be a műhelyét. Gottfriednek hívják és a Maas vidékéről jött. Most Heribert püspöknek készít egy ereklyetartót. Alkotásának a híre eljutott a műhelyembe is. Én csak nevettem rajta és gúnyolódtam, de a szívem mélyén mégiscsak aggódtam. Egyszercsak felkerekedtem és átmentem a Rajnán Deutzba, a holland mester műhelyébe. Haraggal mentem, gúnyszavakkal az ajkamon. Nővér! Amit azonban ott láttam! Az valami csodás volt és olyan fenséges, hogy le tudtam volna előtte térdelni. Könnyeztem öreg létemre. Majd némán megszorítottam Gottfried mester kezét és szó nélkül távoztam. Ebben az órában úgy éreztem, hogy koldus lettem. De ugyanakkor gazdag is, mérhetetlenül gazdag, mert a szívem megtelt gyönyörűséggel. – Némán bólintott maga elé a mester. Aztán kiegyenesedett, szeme távolba meredt, mintha nagy-nagy messzeségbe nézne. – De még más is jön majd, aki nagyobb lesz nálam, sőt még a deutzi Gottfried mesternél is nagyobb. Fülöp püspök a Három királyok részére ereklyetartót akar kovácsoltatni a dómba. Olyan remekműnek kell lennie, amilyen nincs több a földön! Ó, ha azt úgy meg tudnám csinálni, amint a lelkem látja, az lenne ám még csak pompás ereklyetartó! Úgy van! Eljön majd a királyi aranyműves, és ereklyetartója méltó lesz a három koronához, a három koronás Kölnhöz.

A mester ismét elhallgatott. Tekintetével végigmérte a segédet, aki éppen remekművű kis munkán dolgozott. A mester szavára felfigyelve kezét ölébe csúsztatta. Frigyes megkérdezte Iburga nővért:

– De mi hozza önt hozzám, nővér?

– Kelyhet szeretnék készíttetni. Egy újmisés papot akarok vele megajándékozni felszentelése napján – válaszolta a nővér.

– Kelyhet? – ismételte a művész megilletődve. – Ez szent munka! Ez több, mint egy értékes ereklyetartó, mert a kehely Isten szent vérének az edénye. Meg óhajtja nézni, amit mintául vagy tervben tudnék mutatni?

– Nem, mester! Nem hiszem, hogy meg tudnám találni azt, amilyent én akarok. Nézze csak, én olyan kelyhet szeretnék, amelynek talpából három ág nőne ki. Ezek egymásba fonódnának és a kehely nyakánál három rózsába bontakoznának ki. Frigyes mester! Meg tudná ezt csinálni?

– Három rózsát kehelydísznek? – aggodalmaskodott Frigyes. – Ez szent edényen szokatlan dolog. Nem gondolja, hogy ez kissé világias? Rózsával, virággal díszítsek egy kelyhet?

– Nem tudom, uram – latolgatta Iburga. – Az, akié a kehely lesz, mindennél jobban szereti a rózsákat. Százszor is láttam, hogy rózsacsokrot vitt a Szűzanyának. – „Isten legszebb teremtménye a rózsa” – mondogatta ő mindig. „A rózsában Isten szeretetét érezzük.” Ezért úgy gondolom, hogy a rózsákat nyugodtan alkalmazhatná kehelydíszül.

– Frigyes mester, nem csinálhatnám meg én ezt a kelyhet? – szól közbe most a legény. – Azt hiszem, hogy a tisztelendő anyának igaza van! Nézze csak, új idő kél. Ilyenkor az emberek megértik a teremtés néma örömét, amely csak arra vár, hogy kifejezésre juthasson az emberek ajkán. Az emberi szívben feltör a vágy, hogy a teremtmények sóhaját testvériesen felfoghassa és az égbe vigye. Felséges díszben ragyognak Isten templomai. Az oszlopok úgy tartják a boltozatot, mint a világ tükrözi az ég kékségét vagy a napnak a sugarát. Uram, hadd készítsem el én ezt a kelyhet. Ez lenne mesterművem.

– Miklós, már régóta mestere vagy szakmádnak – dicsérte meg Frigyes. – Legyen hát! Iburga nővér is meg lesz majd elégedve!

– Miklós itt a legügyesebb – súgta az inas, midőn Iburgának kinyitotta az ajtót. – Lotharingiából jött ide. Feje fölé nő még mesterének is. De erről ne beszéljen! – Ezzel bizalmasan hunyorított szemével a nővér felé. A következő héten Iburga újból és újból elment a műhelybe, hogy figyelemmel kísérje a készülő kelyhet. Iburga ilyenkor a sistergő lángba meredt, amelyben a segéd a nemes ércet izzította.

– Nem árt a tűz a kehelynek? – kérdezte aggódva. Miklós nevetett és így felelt:

– Ha az aranyat meg az ezüstöt újra meg újra meg nem izzítják, senki sem tudja megmunkálni.

Az aranyműves műhelyében lassan kibontakozott a háromrózsás kehely alakja.

E közben Hermann a steinfeldi kolostorban pappászentelésére készül. A szegénység, tisztaság és az engedelmesség hármas fogadalmát már letette. Így a rend teljesjogú tagja lett. A fogadalmakkal járó szent kötelezettséget szívesen vette vállára. Amikor kimondta a háromszoros igent, önkénytelenül is a Köln város címerében lévő három koronára gondolt.

A papszenteléshez az utolsó előkészületeket Werner prépost irányította. Ulrich halála után Werner prépost volt a steinfeldi kolostor ura. Aranyművesként formálta a legnemesebb anyagot, azoknak a szívét, akiket Isten hívott az Ő szolgálatára. A legmélyebb tisztelettel végezte munkáját. Amit tanítványainak szokott mondani, azt magával szemben különösképpen érvényre juttatta.

– Tisztelettel közeledjetek minden emberi szívhez! Amikor Isten az emberi szívet megteremtette, csodálatos kép állt örökkévaló szeme előtt. Ezt az isteni képet minden ember a szívében hordja. Az emberek feladata az, hogy hasonlók legyenek az istenképhez. A pap hivatása pedig az, hogy ezt az elrejtett képet felismerje és segítse kialakítani. Mi papok kovácsok vagyunk. Feladatunk az, hogy az emberek szívéből Isten csodálatos képét formáljuk ki. Mindenekelőtt azonban saját szívünket kell Isten szent kelyhévé kovácsolnunk. A kovácsoláshoz a tüzet Isten adja. Isten hármas lánggal hevíti a szíveket: munkával, harccal és szenvedéssel.

Ezekben a napokban Hermannt ismeretlen vágy fogta el a csend után. Majd elhagyta társait és bement a templomba. Amikor az oltár előtt letérdelt, eltűnt számára a világ minden színpompája és csábítása. Ismét elárasztotta szívét a ragyogó, végtelen áradat. Úgy, mint akkor, első szentáldozása napján. Hermann most megsejtett egy eleven valóságú világot, amely annyira meghalad minden képességet, hogy a bámuló teremtménynek majd megszakad a szíve. Lelkét az Isten kimondhatatlan magas fénybe vonzotta. Oda, ahol az örök szeretet trónol. Mi volt most az imádsága? Nem beszéd, nem szófüzér, hanem végtelen látás, ámulat, dadogó döbbenet. Együtt akart dalolni az ég ujjongó örömével, amit a tündöklő Teljesség ihletett. Fényes csoda ömlött el lelkén, de sohasem vált megfoghatóvá.

Isten minden időben kiválasztott embereket, akikkel jelenlétét érzékelteti, akik beletekinthetnek fölségének hozzáférhetetlen dicsőségébe. Különösen akkor jelenik meg Isten a tisztaszívűeknek, amikor isteni arcát az emberi bűn és gyarlóság fájdalmasan meggyalázza. Ilyen kegyben részesült Hermann is a steinfeldi kolostorban. Lelke kehely volt. A vészes időben Isten beleöntötte ragyogó teljességét.

Ezekben az órákban gyötrődés kínozta Hermann szívét. Mintha csak izzó érc ömlött volna a szívébe. De mindannyiszor teljes fényben látta a Boldogságos Szüzet. Arcáról kimondhatatlan vigasztalás és béke áradt feléje.

Isten pedig hevítette a szívet, amelyet áldozati kehelynek választott ki magának.

1176 tavaszán a hazatérő fecskékkel együtt rossz hírek jöttek dél felől. Két éve már, hogy Stauf Frigyes hatalmas hadsereggel ismét átkelt az Alpokon, hogy a lombard városokat megfenyítse és az újra épített várakat lerombolja. Ezeket a várakat az ő bosszantására a hatalmas Sándor pápáról nevezték el. „Szalmavárosnak” csúfolták a császáriak Alessandriát, mert az első házakat a nagy sietségben szalmával fedték be. Ám Szalmaváros két hónapig mégiscsak ellenállt. Közben a császáriak sorait újabb szörnyű járvány ritkította.

Ekkor tért haza gyűlölettel a császár leghatalmasabb vazallusa, az uralomra vágyó Oroszlán Henrik, aki megunta már az itáliai örökös herce-hurcát. Frigyes harci ereje Henrik visszavonulása miatt felére csökkent. De újabb szörnyű hírek érkeztek. A császárt ismét Isten ostora sújtja. Legnano-nál Frigyes serege megsemmisítő vereséget szenvedett. A császár

csapatai élén ezüst fegyverzetében a végsőkig harcolt. De hirtelen lándzsától találva kiesett a nyeregből. Katonái azt gondolták, hogy meghalt. Erre vad futással megfutamodtak. Mérhetetlen zsákmány került a lombardok kezébe. Hol a császár? Senki sem látta. Páviában időző felesége már gyászruhát is öltött, amikor egy szép napon, egészen váratlanul Frigyes állt eléje. Egészségesen, sértetlenül. A császár tekintete azonban feltűnően komor volt, amilyennek a császárné még sohasem látta.

Ugyanekkor a kölni dómban premontrei Hermann József homlokára egy püspök teszi a kezét, hogy Isten papjává felszentelje.

Az ifjú pap mintha már nem is ebben a világban élne. Mintha csak az ég szállt volna a földre, amikor a Mindenszentek litániáját imádkozták. Mintha ég s föld egy csengésbe, egy lángba, közös testvéri szeretetbe olvadt volna össze.

Midőn a püspök kezét az ifjú pap homlokára tette, Hermann úgy érezte, mintha a szentelés királyi szentségében Isten helyezné fejére a kegyelem koronáját.

– Ez legyen a töviskoronám! – kéri esdekelve. – Uram, áldj meg fájdalmakkal! Nem akarok más lenni, csak a te szent áldozati kelyhed. Uram, hadd legyek a te áldozatod!

A templom tornyán háromkoronás zászlók lobogtak és örömujjongva zúgtak a harangok.

Hermáim gyakran készült arra, hogy felszentelése reggelén majd eszébe jusson, kiért is kell imádkoznia. Kolostorára gondolt. Steinfeldi, fríz, cseh és morva testvéreire. Anyjára, aki ott térdelt a templom egyik oszlopánál. Édesapjára gondolt, aki a múlt évben költözött az örökkévalóságba. Eszébe jutott az a sok szenvedő lélek, akikkel naponkint találkozott a kolostorkapuban. Végül tulajdon szívéről sem feledkezett meg. De mindezeket a gondolatokat most valami más homályosítja el. Lelki szemei előtt látja azt a sok gyötrelmet, amely az Egyházat és az államot egyformán emészti. Látja a mérhetetlen nyomort, amelyet a pápa és a császár versengése idézett elő. Látja a fölséges császárt, akit már egyszer Kölnben is látott. Látja Sándort, Péternek sorsüldözött római utódját. Látja a nagy nyomort, amelyet a kereszténység fenerákja, a schizma lopott az emberek lelkébe. Hermann úgy érezte, mintha a világon minden baj és szükség így kiáltana hozzá segítségért: „Isten papja, a te kezed felér az égig, kérd az Istent, legyen már egyszer vége az ínségnek!”

Az újmisés pap összekulcsolja kezét, s ajkára egyetlen ima jön csak szentelése reggelén: „Uram, adj békét! Adj békét napjainkban! Legyen vége a szíveket emésztő gyötrelemnek… Békítsd ki Isten országát és a németek birodalmát.”

Az ifjú papok együtt mondják a püspökkel a miseimát. Visszafojtott hangon recitálják, a szent szöveget. Agnus Dei-kor a békéért könyörgő ima olyan fájdalmasan, olyan bensőségesen száll Hermann ajkáról, hogy társai csodálkozva tekintenek föl és a püspök is ijedten néz hátra.

– „Isten báránya, aki elveszed a világ bűneit, adj nekünk békét!”

A szentelési szertartás után otthon, az István utcában az édesanya szeretetével halmozza el gyermekét. Félénken, nagy tisztelettel érinti meg fiának felszentelt kezét. Az özvegyasszony nagy áldozatot hozott a reggelen. Gyermeke személyében mindent elvett tőle az Isten. Szíve mégis tele volt örömmel és köszönettel.

– Egyedül leszel, anyám! – mondta Hermann és megsimogatta Mária asszony hófehér haját.

– Boldog vagyok, gyermekem, nagyon boldog! – felelte az anya. – A pap édesanyja soha sincs egyedül. Mindig gyermekével van és vele együtt az Istennel.

– Anyád a szentmergeni kolostorban otthonra fog találni! – határozott Iburga nővér.

– Ó, én nem származom nemesi családból! – mosolyog bátortalanul Mária asszony.

– A pap édesanyja a világ legnemesebb asszonya! – feleli a nővér.

– Egy korporálét hímeztem neked, Hermann! – mondja röviddel utána Mária asszony. – Nehezemre esett, mert bizony kezem már nagyon remeg, és szememmel sem látok már jól.

Egy pár öltés bizony nem is sikerült. De ha mégis jónak látod és megfelelne arra, hogy az Úr szent Teste mise közben rajta pihenjen, akkor igen boldoggá tennél vele, ha elfogadnád.

– Ó anyám, ez lesz számomra a legértékesebb korporálé. Ezt használom majd az Egyház legnagyobb ünnepein, húsvétkor, pünkösdkor, karácsonykor és a Szűzanyának minden ünnepén! – ezeket mondta és megcsókolta édesanyja remegő kezét.

– Ne nevess ki, Hermann! – mondta zavartan Mária asszony. – Tudod úgyis, hogy Mária az én nevem. Ha te az Úr testét ráteszed arra a kendőre, amelyiket én készítettem, akkor én is hasonló leszek a Szűzanyához. A kis Jézus jászolába is a Szűzanya tette a gyolcsot. Ugye, milyen ostoba gondolata támad az embernek, amikor megöregszik?

– Igazad van, Mária anyám! – felelte Hermann mélységesen meghatódva.

– Ó, úgyis oly kevés az, amit én neked adhatok! – sóhajt az anya. – Tudod, nem vagyunk gazdagok. – Iburga nővér azonban hozott neked valamit, aminek láttára szemed könnybe lábad.

– Mi lehet értékesebb az édesanya ajándékánál? – védekezik Iburga. De már ő sem bírja tovább. Remegő kezével felnyit egy finoman elkészített tokot. Bársony alján értékes kehely csillan meg. – Újmiséd emlékére! – mondja az öreg nővér. A drága kincs még mindig nem engedi szóhoz jutni az ifjú papot. – A püspök a kelyhet már felszentelte. Nem is tudom, kezembe vehetem-e?

Hermann megilletődötten veszi ki a kelyhet tartójából. A szűk ablakon beszüremkedő napfény elé tartja.

– Ó! Ez a kehely az enyém? – rebegi. A sápadtság eloszlik, és hirtelen pír ömlik el arcán. Zavartan mered a nővérre.

– Igen! Még párnás támlát is szeretnék kiérdemelni az aranyos égi székhez! – tréfálkozik Iburga, és boldog, hogy az újmisés is örül az ajándéknak.

– Rózsák vannak a kelyhen! Rózsák! Jaj, de remek! – mondogatja az ifjú pap.

– Jól tudom, hogy nagyon szereted a rózsákat! – magyarázza Iburga. – Frigyes mester egyik segéde készítette Pantaleonban. Lotharingiai származású. Miklósnak hívják. Jóformán egy pillanatra sem tette le kezéből ezt a kelyhet, amíg el nem készült. Kétszer-háromszor is eljött az utóbbi napokban Szentmergenbe, hogy munkáját mégegyszer megnézhesse. Mit szólsz hozzá Hermann? Ugye érdekes?

– Ez nem is segéd-, hanem mestermunka! – állapítja meg Hermann határozottan. Kezével tisztelettel simít végig a három rózsán. Oly élethűek, mintha valóban élnének, lélegzenének, illatoznának. A pantaleoni segéd igazán pompásan készítette el munkáját. Aztán a pap a nővér felé fordul és így szól: – Nem is tudom most megköszönni. Majd reggel köszönöm meg, ha a kelyhet az áldozat bemutatásakor kezembe veszem.

Később Márton mester is átjött, a malzbücheli cipész. Az újmisésnek ő is szívből kívánt sok-sok boldogságot. Minthogy az elfogódottság miatt senkinek sem jött szó az ajkára, Márton mester egyszercsak hozzákezdett a meséhez. Újból elmesélte a kölniek kereszteshadjáratát, Lisszabon ostromát és a tizenegyezer szűz csodáját.

– Bizony, bizony, az ember megöregszik és elhagyatott lesz, Mária asszony – sóhajtott aztán, és megsimogatta falábát. – Maga odaadta a fiát, én meg Margitomat. Füssenich-ben van a premontrei apácáknál. Képzeld csak, Hermann, milyen ostoba dolgot írt Margit. Azt írta, hogy emlékszel-e még Szent Józsefre és pereceire? Azt kérdezi, hogy most te is Szent József leszel-e? S az üdvözítőt és a Szűzanyát most te is megmutatod majd a világnak? Úgylátszik, lányomnál baj van a szent főkötő alatt!

– Dehogy is van baj – nevetett Hermann. – Megírhatja neki, hogy az üzenetét megértettem!

Aztán az ifjú pap régi barátai után érdeklődött. Vajon a Sassenhof utcai István kiemelte-e már a kincset a Rajnából? Vannak-e már a pincéjében arannyal telt zsákok? Márton mester

mindent tudott. István még nem jutott odáig. Ellenben kereskedelmi vállalatba kezdett és a legjobb úton jár a gazdagság felé.

– Hát a Mennyország utcai Péterrel mi van? –kérdezte Hermann várakozóan.

A cipész megvakarta a fejét és így szólt:

– Bizony, vad fickó lett belőle, amióta te elmentél. Egyideig csak megvolt, de aztán heves vére mindenféle rossz útra térítette. Most a császáriakkal ment el Itáliába. Senki sem hallott róla azóta semmit.

Hermann nem kérdezősködött tovább. Hosszasan gondolt arra a nyers fiúra, akivel egykor a kölni templomok kriptáit járta, hogy keresse a magasztosat és a fenségeset.

Hermann, midőn este a régi padlásszobájába vezető lépcsőn felment, egyik kezében a gyertyát, másikban meg a szent kelyhet tartotta. A kehelytől sehogy sem tudott megválni. Fenn a szobában nagy meglepetés várta. Szegényes fekvőhelyét csupa fehér rózsa borította. Az egész szobában rózsaillat áradt.

Hermann örömmel eltelve szemlélte a virágokat. Hányszor rakott ő fehér rózsát Szentmergenben az Istenanya oltárára! Vajon a fekvőhelyén talált rózsák nem az Istenanya köszöntését tolmácsolták-e újmiséje alkalmából?

A Szűzanya üdvözlete! Mária köszöntése! – dadogta ajka. Aztán kivette tokjából az aranykelyhet és a szent edényt színültig megtöltötte a pompás virágokkal.

Másnap reggel Hermann a Szűzanya oltáránál misézett. Ott, ahol első szentmiseáldozatát bemutatta. Előbb azonban rózsával hintette be a Szűzanya oltárát. Amikor Úrfelmutatáshoz emelte a kelyhet, napsugár szökött be az ablakon. A fehér rózsák csillogó fényben ragyogtak. Az egyik oszlopnál Miklós térdelt, a segéd. Csillogó szemmel tekintett fel az isteni Vért magában rejtő kehelyre. A szent edény felmutatásakor látta, hogy ragyognak az aranyrózsák. Mintha a rózsákkal együtt a teremtés vágyódása is felfelé szállt volna Istenhez.

– Minden teremtmény várja a megdicsőülést! – mormolta az aranyműves.

Az áldozati oltár mellett bensőséges imába merülve idősebb nő imádkozott. Az újmisés anyja úgy állt ott fiának újmiséjén, mint a Szűzanya állt a keresztfa alatt. Ebben az órában Mária asszony is meghozta a maga áldozatát.

De hogy Isten ifjú papja ebben az órában mit érzett lelkében, azt emberi toll le nem írhatja …

A szolgálat, a vezeklés és a béke csodája

Hermann atya feladata lesz, hogy kiszolgál az asztalnál. Arnulf atya lesz a segítője – így határozott Werner prépost az első káptalanon, amelyen már az újonnan felszenteltek is résztvettek.

Vidám nevetés futott át a szerzetesek arcán, amikor a rendelkezést meghallották. A prépost a sovány Hermann és a kövér Arnulf személyében érdekes két embert rendelt egymás mellé.

– A szűk és a kövér esztendő – súgta Albert atya a szomszédjának, a feketehajú Antal páternek.

– Ezek ketten védőszentemre emlékeztetnek – nevetett Antal.

– Ha ezek szolgálnak fel az asztalnál, önkénytelenül is az jut majd az eszünkbe, hogy elöl megy Szent Antal, a szigorú remete, mögötte meg a gömbölyűre hízott disznócskája lépdel.

– Micsoda ötleteid vannak! – súgta Albert tettetett felháborodással. – Hogy beszélhetsz ilyen szeretetlenül kövér társunkról?

– Ó, a hasonlat érintkező pontja csupán csak a zsír! – felelte Antal nevetve.

E közben a prépost tovább osztotta a kolostori tisztségeket. Theobald atya sekrestyés lett, Albert pedig könyvtáros.

– Antal atya az öreg Ervin atyának fog segíteni a biblia-másolásban. Ott majd lesz alkalma arra, hogy kissé jobban vigyázzon hirtelenkedő nyelvére. Fájdalom, Ervin atya teljesen süket.

– Nesze, megkaptad a gúnyolódásodért! – nevetett Albert kajánul.

– Konrád atya reggel Mariengartenbe utazik, ahonnan a fríz telepesek egy csoportját fogja magával vinni Csehországba. A többit majd ott megtudja.

Konrád szíve hirtelen megdobbant, aztán pedig mérhetetlen öröm sugárzott szeméből.

– Fiat! Fiat! – dadogta. Hiszen mindig az volt a titkos vágya, szíve forró kívánsága, hogy mint Isten és a Haza előharcosát, Keletre küldjék. A hősök országa volt Kelet újonnan munkába vett területe. Verítékkel és vérrel puhítottak meg itt minden talpalatnyi rögöt. Szerzetesek és telepesek követték az előharcosokat, akik a birodalom és a kereszténység védelmében pompás határvédelmi övet építettek a tatárok és a mongolok fenyegető áradata ellen. Aki itt szántott és irtott, annak az eke és a fejsze mellett kardra is volt szüksége. Sokan pusztultak el ínségben és nélkülözésben, mégis mindig újak jöttek, akik vidám lélekkel léptek nyomukba. Keletre menni a legnagyobb kitüntetés volt minden premontrei számára. Ezért a káptalan után mindenki szívből kívánt szerencsét a kiválasztott Konrádnak.

– Sokat hagysz el, Konrád! … a hazádat! – mondta Hermann, amint kezét nyújtotta.

– Mi az ahhoz a fölséges hivatáshoz képest, hogy Isten számára szerezhetünk új hazát – mondta nagy komolysággal a különben mindig olyan vidám szerzetes. – Egyébként mindenütt otthon vagyok én, ahol Szent Norbert ruháját hordhatom. – Aztán újból kitört belőle a kópé. – Persze, egypárszor majd az egyiptomi húsos fazékra gondolok, amelyet a kövér Arnulffal tálalsz fel majd a kolostor asztalára.

– Ah, szép kis feladatot bízott rám a prépost! – sóhajtotta Hermann szomorúan.

– Szép állás, szép állás! – vallotta Arnulf, aki éppen most érkezett oda és megelégedetten dörzsölte össze kövér kezét. Ilyen jó viszonyban lenni a konyhával, ez már igen, ez aztán az állás!

– Nem tudom, vajon a konyhaszagok serkentik-e az összeszedettség szellemét?

– Mit? Falaztasd be magadat! – szidta Arnulf. – A duveni erdőségben lévő remetecella üres!

– Ez már igazán nem okos és nem is nemes dolog, hogy gúnyolódsz olyanon, amit nem értesz meg! – mondta Hermann erélyesen. – A remeték között sok komoly és nemesen gondolkodó ember van. Tudják nagyon jól, hogy gonddalterhes, bűnös korunknak szüksége van vezeklésre. Aki hisz Krisztus keresztjében, az nem gúnyolódhatik a vezeklésen. Bizony nagy dolog az, ha valaki Istenért lemond a nagyszerű földi javakról és a szabadságról. Én az önként börtönbe vonultak iránt, Isten rabjai iránt csak mélységes tiszteletet tudok érezni!

– Én előttem az az anya, aki gyermekeit Krisztusnak neveli, tiszteletreméltóbb, mint a legjámborabb remetecella! – mondta Konrád határozottan.

– Lehet, hogy igazad van, – felelte Hermann – anyának lenni kimondhatatlanul nagy dolog. De azért a vezeklés sem értéktelen. Különben is minden magasztos vállalkozásnak joga van a tiszteletre, ha azt valóban jószív és jó akarat sugallja! Azt hiszem, sok áldás fakad a vezeklés nyomán, ha Istenre irányult lélekkel végzi az ember.

– Nem akarlak meghazudtolni Hermann – szólt Konrád elgondolkozva. – Lehet, hogy néhány ember számára az üdvösség valóban valamelyik remetecellában vagy kolostorban születik meg.

– Márpedig azt hiszem, – folytatta tovább Hermann – jó darab világtörténelmet csinálnak azok is, akik csendben, alázatosságban, önzetlenségben, ismeretlenül és magányba vonultan szolgálják az Istent. A népek történelme végül is nem a földi uralkodóknak a hatalmában van, hanem Isten kezében. Isten kezét pedig ima és áldozat serkenti békére és áldozatra!

– Igazad van, Hermann – felelte Konrád és komolyan tekintett barátjára. – Ezért kérésem van hozzád, még mielőtt innen eltávoznék. Imádkozzál értem!

– Nagyon szívesen! Nem feledkezem meg rólad! – biztosította Hermann meghatottan.

– Akkor minden rendben lesz! – felelte a Keletre utazó, és derűs mosollyal a szemében fűzte még hozzá:

– Hiszen voltaképpen hálásnak is kell lenned irántam, mert én adtam rád a kolostorkeresztséget a fürdőben. – Nevetve vált el egymástól a két jóbarát.

A következő napon a két páter először tálalt fel a kolostor asztalán. Steinfeldben az volt a szokás, hogy az asztalnál az atyák szolgálták ki a szerzeteseket, testvéreket, sőt még a tanulókat is. Vidám mosoly jelent meg minden arcon, amikor kinyílt az ajtó és a két páter megjelent a megrakott edényekkel. A magas, sovány Hermann atya mögött a kövér Arnulf lihegett. Pufók arcán apró szeme oly vidáman mosolygott jobbra-balra, a főzelékes tál pedig olyan édesen nyugodott kiszökellő pocakján, hogy a növendékek harsány kacagásba törtek ki. Antal atya az előző napi dorgálás ellenére is nagy gyönyörűséggel nevetett fel:

– Antal a kísérőjével együtt!

Maga a prépost sem tudta visszafojtani a nevetést. A felolvasó is megakadt egy pillanatra Szent Norbert életében.

Az ebédlői szolgálat sok munkával járt a steinfeldi kolostorban. Arnulf atya szívesen végezte ezt a konyhával való bensőséges viszony miatt. Hermann azonban szívéből sajnálta, hogy olyan kevés ideje maradt az imádságra és az elmélkedésre. Sőt többnyire a konventmiséről is előbb kellett elmennie a két felszolgálónak, hogy az asztalt idejében előkészítsék.

Arnulf atya derekasan végezte munkáját. Hermann azonban sokszor szomorkodott, hogy a prépost miért éppen ezt a munkát jelölte ki számára.

Csak egynek örült. A szolgák csak akkor étkezhettek, amikor a konvent már felkelt az asztaltól. Hermann örült, hogy most észrevétlenül több napon is böjtölhetett. Vidám volt, hogy így hasonló lehet az Úrhoz, aki szintén gyakran éhezett a földön. A közös asztalnál nem böjtölhetett volna oly könnyen. Most azonban csak Arnulf atya vette ezt észre, aki minderről hallgatott. Az egyenlőtlen elosztással ugyanis, ahogyan Hermann a tálat kezelte, nagyon is meg volt elégedve.

Hermann már egy év óta végezte az asztali szolgálatot. Egyik napon tisztsége miatt annyira elkeseredett, hogy elhatározta, megkéri a prépostot, mentse fel alóla. Előbb azonban mégegyszer elment a templomba, hogy tanácsot kérjen a Szűzanyától.

Már régen nem imádkozott ilyen bensőségesen. A hivatalával járó gond eddig mindig lefoglalta. Mélységes vágy fogta el a lelkét, hogy teljesen az imádságnak és elmélkedésnek szentelhesse idejét.

– Szűzanyám, – imádkozott – Te ismered szívem belsejét, Te tudod, milyen szívesen élnék én csak Neked és isteni Gyermekednek. Kérlek, vedd el tőlem e tisztséget, mert távoltart Tőled, és földi dolgokkal foglal el. Szűzanyám! Vedd el tőlem ezt a tisztséget!

Ekkor úgy érezte, mintha az Istenanya válaszolna. Egészen világosan és félreérthetetlenül hallotta lelkében a Szűzanya feleletét:

– Tudd meg, nincs nagyobb kötelességed annál, mint hogy szeretettel szolgálj testvéreidnek!

Hermann erre csodálatos módon megvigasztalódott. Most látta először tisztségét egész nagyságában és értékében. Amikor rövid idővel később visszatért cellájába, felnyitva találta a Szentírást. A prépost, aki jól tudta, mi gyötri az ifjú pap lelkét, nyitotta fel a Bibliát Szent Lukács 22. fejezeténél. Hermann lelke mélyéig megrendülve olvasta a szavakat:

„Versengés is támada köztük arról, ki tekintendő közülük nagyobbnak. Ő pedig mondá nekik: a nemzetek királyai uralkodnak azokon; és akik hatalmat gyakorolnak rajtuk, azokat kegyelmeseknek hívják. De ti ne úgy; hanem aki nagyobb köztetek, legyen mint a kisebb, és aki elöljáró, mint a szolgáló. Mert ki nagyobb, az-e, aki asztalnál ül, vagy aki felszolgál? Nemde aki asztalnál ül? Mégis én úgy vagyok köztetek, mint aki szolgál."

Hermann csendesen csukta össze a szent könyvet és szíve mélyéből imádkozott.

– Istenem, köszönöm a tisztséget, amelyet nekem adtál!

Röviddel később a prépost mégiscsak felmentette Hermannt az asztal szolgálatától és sekrestyésnek tette meg. Eddig a testvérek asztalánál szolgált, most az Úr asztalát kellett előkészítenie.

Hermann szent buzgósággal látott hozzá új feladatához … A legnagyobb tisztelettel készítette elő az oltárokat, a kelyheket és az egyházi ruhákat. Legnagyobb öröme azonban az volt, hogy új szolgálata révén majdnem állandóan Isten közelében tartózkodhatott. Így egész életét, imádságát és munkáját az örök fény ragyogása aranyozta meg.

Gyakran térdelt a tabernákulum előtt. Felszentelésének napja óta szüntelenül egyért könyörgött. Ez volt minden imájának az alapgondolata: „Uram, adj békét!"

Az ifjú pap kimondhatatlanul szenvedett az Egyház és az állam versengése miatt. A szakadás, amely az Egyházat és a birodalmat elválasztotta, mélyen átjárta szívét.

Hermann ismét ott térdelt a tabernákulum előtt az öröklámpa fényében. Békéért esdő imája bensőségesebb volt, mint valaha. A kolostornak majdnem minden lakója a mezőn szorgoskodott. Aratás ideje volt. A sarlókalapálás és a kaszapengetés behallatszott a templom csendjébe.

– Uram, adj békét! Békét az országnak, békét az Egyháznak! – könyörgött a pap. – Béke Királynője, eszközöld ki számunkra a békét! Inkább az én szívemet sújtsd ezer kínnal, csak adj nekünk békét!

Ekkor hirtelen gyors lépés zaja hallatszott. Antal atya jött. Megrázta hevesen az imádkozó vállát és így szólt hozzá:

– Hermann, húzd meg a harangokat! Béke van! A császár Velencében békét kötött a pápával! Mégiscsak egy pápánk van: Sándor! Béke van, béke!

Hermann erre kitárta a templom kapuit. Magához intett egy pár növendéket, akik gabonás szekéren éppen most érkeztek haza, és így kiáltott fel:

– Béke van! gyerekek, béke! Segítsetek harangozni! Ujjongva rohantak a gyerekek a kötelekhez, és a csendes Eifelt betöltötte a steinfeldi harangok zúgása.

A nagy Mária-harangot maga Hermann atya húzta. Szeme könnybe lábadt. Szíve együtt zengte a harangokkal: béke, béke!

– Béke, béke! – kiáltották az aratók. Egy darabig szünetelt a munka. Minden kéz imára kulcsolódott. Aztán még vidámabban suhogott a kasza az aranyos gabonaszárakon.

Békét zsongott a kereszténység minden harangja. Emberek, akik egymást sohasem látták, egymás karjába borultak és kiáltották: Béke, béke!

A két hatalmas uralkodó kibékült. A pápa és a császár őszinte szívvel adott egymásnak békecsókot. Békét esküdtek az Evangéliumra. Az elkeseredett ellenségekből barátok lettek.

Az egyik premontrei atya vezetésével Csehországba tartó telepesekhez is eljutott a békehír. Az öröm határtalan volt náluk is.

Konrád önkénytelenül Hermann szavaira gondolt: A világtörténelem jó részét azok csinálják, akik csendben, alázatosságban, önzetlenségben, ismeretlenül és magányba vonultan szolgálják az Istent.

– Igazad van, öreg barátom – mormolta maga elé.

– A velencei béke a kegyelem csodája!

Az arcok felderültek. Az új hazát keresők lépései keményebbek és határozottabbak lettek. Elszánt szívükből feltört a kivándorlók dala:

Kelet vár, rajta, előre!
Kéklő szép tavakon át
zöldelő nagy mezőkre,
Keletre induljunk hát!

Isten szolgái velünk:
zöldelő rónákon át
így vigadozva megyünk,
fújva egy jobb kor dalát. (Fáy E.)

Könnyebben ropták az utat, szebb lett a világ, csalogatóbb a cél.

Késő este volt már, amikor a steinfeldi kolostorban Hermann atya még mindig húzta a Mária-harangot: Béke! Béke! Béke!

Húsz nemzet királya és a rablóvezér

Az öreg András a tűzhely padkáján ült és vastag bükkfahasábot dobott a sistergő parázsra. Ráncos arcát jól megvilágította a láng fénye. András vidáman felnevetett, kezével megfogta a mellette ülő Hermann atya karját és így szólt:

– Na, Hermann atya, most már minden rendben van, nem vagyok szegény. Ezt a telet már kolostori leves nélkül húzom ki. Különben nem is tudja, kivel beszél. Azt hiszi ugye, hogy egy öreg eifeli paraszttal? Úgy van! De csak hiszi! Mert én különb vagyok, mint maga Barbarossza Frigyes császár! – Az öreg szempillátlan szeme megelégedetten csillogott. Egy darabig a csodálkozó premontrei atyára bámult, aztán tovább folytatta: – Mennyi népe lehet Barbarosszának? Mit gondol? Nemde, Németország, Olaszország és … semmi több! Tehát mindössze kettő. Nekem meg húsz népem van. Olyan országon uralkodom, amelyben sok százezer alattvalóm van és a királynők is nekem hódolnak!

– Maga a méheiről beszél! – nevetett Hermann.

– Természetesen hogy a méheimről! Jó állatok, derék, szorgalmas állatok.

– Csak néha szúrnak! – ingerkedett a páter.

– Igen, ezt megteszik, de az öreg méhésznek mindez csak cirógatás. Az emberek fullánkja sokkal mérgesebb és jobban fáj! – Az öreg komoly arccal bólintott maga elé. Sok fájdalmat ért meg a hosszú nehéz évek alatt.

– Szóval viasz kellene önnek, Hermann atya?

– Úgy van! A gyertyakészítéshez!

– Olyan sok gyertya még úgy sem égett a steinfeldi templomban, mint amióta ön a sekrestyés. De jó is, ha égnek a gyertyák. Égjen is csak minél több jó viaszból készült gyertya. Rossz idő járja, gyanús csőcselék kóborol az eifeli erdőkben. Néha valósággal megborzad az ember, ha sötétben megy keresztül a duveni erdőségben. A gonoszlélek űzi itt a játékát, Hermann atya! A gonosz-lélek! – A méhész gyorsan nagy keresztet vetett magára.

– A gonoszléleknek nincs hatalma a jóakaratú embereken! – vigasztalta az atya.

– Ó, ön ezt nem tudja, atya. Maga jó ember, de az ördögről nem sokat tud. Ismeri a duvensteini történetet? Figyeljen csak ide, elmesélem. Több mint kétszáz éve már ennek. Az ördög egy szép ifjú lovagnak, Fariantnak alakját vette fel és az ahri Siegbold gróf szolgálatába szegődött. A gróf jókedélyű ember volt. Szívesen forgatta a kancsókat és eregette a vadászfalkákat. Fariant, az ördög, azt hitte, hogy a grófot könnyűszerrel tudja

karmába kaparintani. De egy szép napon Siegbold grófnak könnyű kénszag szállhatott az orrába, mert meg akart szabadulni a veszedelmes cimborától. – Vadászvárat akarok építtetni az eifeli erdőben – mondta. Fariant örömmel ajánlkozott, hogy segédkezik a munkában. A falak gyorsan nőttek a földből. Fariant saját kezével hordta oda a legnehezebb köveket. Csodálatos gyorsan emelkedtek a tornyok. Amikor aztán az épület készen volt, Fariant hirtelen szörnyű átkozódásba kezdett. Még az ég is belerendült. Az egyik tornyon keresztet látott, amelyet a gróf helyeztetett oda. – Minek az a kereszt? – dúlt-fúlt dühében. – Láttál te már kolostort kereszt nélkül? – válaszolta Siegbold nevetve. Ekkor vette csak észre az ördög, hogy bolondot csináltak belőle. Eszeveszett haragjában felkapott egy hatalmas sziklát, és eldobta a messzeségbe. – Íme, Hermann atya, ez a duyvensteini történet és a steinfeldi kolostor alapításának az eredete!

– Mese az egész! – nevetett Hermann.

– Mese? – hördült fel az öreg. – Kérdezze csak meg az embereket Eifelben! Mind ezt fogják önnek mondani. És nézze, azóta az ördög állandóan ott kóborol a pusztákon, a mezőkön, a steinfeldi falak és tornyok körül. Higgye el nekem, a gonoszlélek jár körül a duveni erdőben. Tegnap éjjel is fényvillanásokat vettem észre a fák között. Látja, ezek az ördög lámpásai! Ezért jó, ha a templomban Isten lámpái égnek, ha sok-sok gyertya ég a mi Urunk tiszteletére és a Boldogságos Szűz dicséretére!

– Maga kísérteteket lát! – nevetett Hermann atya. – De azért igaza van. Ahol az Isten gyertyái égnek, oda az ördög be nem teheti a lábát.

Elgondolkozva ment haza Hermann a kolostorba. Óvatosan vitte kezében a viaszt. Dermesztő szél fújt a mezőn és a földeken. Térdig ért a hó. Amikor Hermann átment a Duven-erdőségen, egy pillanatra az volt az érzése, mintha gyanús alakok surrannának a fák között.

– Biztosan szegény fátkeresők lehetnek! – nyugtatta meg magát a szerzetes. – Aztán kitárta a keblét a csillogó föld szépségének. – Isten ragyogása hullott a földre! – susogta maga elé. – Jég és hó, dicsérjétek az Urat! Harmat és fagy, dicsérjétek az Urat! – imádkozta a három ifjú magasztos himnuszából. Még nagyobb tisztelettel szorította magához a gyertyakészítéshez vásárolt viaszt. Hiszen Isten gyönyörű alkotásának kis darabját vihette kezében. Benne volt a rét lehelete, a szorgos méhek mézillata. Ragyogó áldozati adományt készíthet majd a viaszból, amely a templom oltárain fog elégni.

Este lett, mire Hermann újra a kolostorba ért. – Hermann, jól figyelj az éjszaka! – mondta neki a fríz Egbert. Az éjféli zsolozsmáig Hermannak kellett vigyáznia a kolostorra. Egbert szintén premontrei volt és most Steinfeldben tartózkodott. – A kolostor közelében gyanús népség kószál. Nem hallottad, amint tegnap éjjel is ugattak a kutyák? Himmerod-ban a banditák feltörték a sekrestyét és ellopták a legértékesebb kelyheket. Vigyázz tehát Hermann! Vagy én is virrasszak veled? Nekem van egy jókora fütykösöm is az egyik toronyszobában. Azzal olyan lyukat tudnék vágni a legények fejébe, hogy még a nap és hold is bevilágíthatna.

– Nem kell, hagyd csak, Egbert, már őrködöm is! – utasította vissza a sekrestyés a segítséget.

– No, akkor jó munkát!

– Jó éjt, Egbert!

A konvent most is, mint máskor, korán tért nyugovóra. Itt is, amott is hallott Hermann egy-egy lépést vagy ajtócsapódást. Aztán minden elcsendesült.

Mennyire szerette Hermann a csendet! Sohasem tudott oly bensőségesen imádkozni, mint matutinum előtt a csendes éji órákban. Ekkorra már a nappalnak minden fénye kialudt. Csak az örökmécses izzott a tabernákulum előtt, meg egy gyertya a Szűzanya képe előtt. Ilyenkor érezte csak igazán az Isten közelségét, az örök szeretetet. Isten szeretete kezébe vette Hermann szívét, mint ahogy valaki a fészkéből kiesett madárkát felemeli és kezében

melengeti. A csendes éji órákban kimondhatatlanul boldog volt. Érezte a Szűzanya jóságát, aki olyan közel volt most hozzá, mint otthon az édesanyja, amidőn a tűzvész éjjelén kezét a homlokára tette. De nemcsak közelségét érezte, hanem teljes fényességében és szelídségében is láthatta a Szűzanyát.

Kezét meg is tudta fogni és úgy beszélhetett vele, mint otthon édesanyjával. A magányt szerető Hermann számára szentek voltak a steinfeldi éjszakák, mert Istennek és a Boldogságos Szűznek szentelhette őket.

Szerette, ha az órákat teljesen magáénak mondhatta. Ezért utasította vissza Egbert ajánlatát, hogy együtt virraszt vele.

Mint mindig, Hermann ezen az estén is ott térdelt a tabernákulum előtt. Nagy nyugtalanság vett rajta erőt, amelyet nem tudott legyőzni. Állandóan felriadt, ha a Mária-oltár gyertyája sistergett vagy ha a régi fapadlózat pattogott. Minden apró kis zajt észrevett a hallgatag éjszakában.

Sehogysem tudott imádkozni. Bement a sekrestyébe, meggyújtotta a viharlámpát és lámpással a kezében járta be a keresztfolyosó csarnokait. Minden ajtónál megállt és hallgatódzott. A falak közt süvítő szélre figyelt. A kolostor biztonsága és békéje függött Hermann éberségétől.

Végül is visszament a sekrestyébe és hozzálátott, hogy méhviaszból gyertyát öntsön. Milyen lassan múltak az éjjeli órák! Hermann a sekrestye falán függő nagy ingaóra mutatójára többször is ránézett. Még a súlyok zörgése is megijesztette. Sajnálta, hogy nem fogadta el Egbert ajánlatát.

Ugyanebben az órában a Duven-erdőben különös alakok gubbasztottak a sistergő tűz körül. Fekete volt az arcuk, ruhájuk pedig egyenesen fantasztikus. Az egyik rongyokban, a másik ütött-kopott bundában, a harmadik szakadozott katonaköpenyben kuporgott.

A férfiak némán és unottan meredtek a lángba. Végül az egyik, aki bőrellenzőt viselt a szemén, megtörte a csendet. Durván meglökte a mellette lévő tagbaszakadt csavargót. Ruhájáról ítélve a csavargó valamikor hadviselt ember lehetett. Most azonban nagy töprengésében arcát két kezébe temette.

– Hóhérra mondom, már nem ismerek rád, főnök! – dörmögte a félszemű.

– Hisz oly elszánt voltál máskor, mint senki más. Ma meg lógatod a fejedet, mintha a hóhér rátette volna már a nyakadra a kötelet. Pfuj! Az ördögbe is, vágj már egyszer más pofát!

A rablóvezér felugrott, vadul nézett szemközt a másikkal és így förmedt rá:

– Hallgass! Elég legyen már a fecsegésből!

– Ugyan, hagyd! Csak úgy mondom – morogta a másik és a tűzbe köpött. Aztán ismét csend lett. Egy korsó bor járt körbe. Amikor a vezérnek nyújtották, hevesen visszalökte.

– Barát futott az utadba, főnök? – morgott egy himlőhelyes arcú. – Ne légy oly babonás! A steinfeldi kolostorban jó fogás kínálkozik. Elég kolostori kenyeret kaptam én ott, ismerem minden szögletét. Van a sekrestyében egy nehéz, vassal kivert láda. Tele van aranyszerekkel. Van ott kehely, szentségtartó, ereklyetartó és mindenféle szent portéka. Az lesz ám csak jó fogás! Ott majd kedved kerekedik, főnök és megrészegülsz az örömtől, mint nemrég, amikor Himmerodban a jámbor ciszterciekét egy éjjel meglátogattuk. Tehát rajta, vezér, igyál egy kortyot, ez kiűzi a bogaraidat!

– Fogjátok be a szátokat mind! – kiáltotta a főnök, és szemében vad tűz lángolt. Felállt és bement a behavazott erdőbe.

– Az a barát, mondom nektek! – dünnyögte a félszemű a többieknek. – Azt az átkozott barátot, aki ma útjába került, nem tudja a fejéből kiverni. Azért ilyen szeszélyes a főnök. Majd elmúlik és megint csak a régi lesz.

Valóban szerzetes volt az, akit a főnök nem tudott elfelejteni. Szinte nevetséges is volt! A szerzetes tekintete tette mindezt. Ez a tekintet egy ifjúra emlékeztette a bandavezért. Jó sok

évvel ezelőtt vele járta be Köln templomainak a kriptáit, hogy keresse a magasztosat, a nagyszerűt.

– Gyerekes ostobaság! Az ördögbe is! – szitkozódott magában a bandita. Aztán ismét maga előtt látta a gyermeket, a reá tekintő szemeket, amelyeket sohasem tudott elfelejteni. Igen, ezek ugyanazok a szemek voltak, amelyekkel a szerzetes a cserjésben rátekintett.

– Ej, mit! – mondta a rabló. – Éppen Hermannal találkoznám itt az úton? Különben is a frízek közé ment akkor mindjárt. Lehet, hogy még most is ott van vagy valahol Csehországban. Ilyen rémkép miatt csak nem szalasztom el a steinfeldi kolostorban kínálkozó jó fogást!

A főnök kemény léptekkel tért vissza a tűzhöz.

– Van még bor a korsóban? – morgott rá a társaira.

– Hogyne volna, főnök – ujjongott a vad banda.

– Adjátok ide! – Aztán jó nagyot húzott, megtörölte a száját, köpött egyet és parancsolt. – Hát rajta, Steinfeldbe! Itt az idő, különben a zsolozsmára hívó átkozott harangszó felébreszti az egész kolostort.

A kolostor sekrestyéjében Hermann az órának lejárt súlyait ismét felhúzta. Tizenegy óra!

– Hála Istennek, még egy óra és itt a zsolozsma ideje! – sóhajtotta áhítattal. Aztán ismét a gyertyákkal foglalatoskodott. Hirtelen felriadt. Mintha lépések közelednének a keresztfolyosó vagy a templom felől! Remegő kézzel nyúlt a viharlámpa után és bevilágított a keresztfolyosóba. Minden sötét volt és csendes. Aztán átsietett a templomba. Itt sem látott semmit. Csak a Madonnakép mellett volt valami különös fény! Talán az ablakon bevilágító holdfény ez! Hermann közelebb lépett, felemelte a lámpát és belevilágított a Csillagkoronás arcába. Azután hirtelen visszalépett. Ismét a Szent Szüzet látta. Nem kép volt ez, hanem maga az ég Királynője.

– Szűzanyám! – sóhajtotta a pap. És már hallatszott is az egyre növekvő ragyogásból a Madonna felelete:

– Miért oly nyugtalan a szíved ezen az éjszakán? Miért hallgat az ajkad? Szíved miért nem talál imát?

– Őrködnöm kell, Szűzanyám, virrasztanom kell, mert rossz időket élünk! – rebegte Hermann.

– Virrasztani és imádkozni! – jött a hang a fényességből.

– Az én kezemben van az egész kolostor biztonsága! – védekezett Hermann.

– Az enyémben van a steinfeldi kolostor sorsa! – hangzott az égi felelet.

– A te kezedben, Anyám. Igen, a te kezedben! – rebegte az atya. Ekkor hirtelen nyugalom és öröm szállt szívébe. Térdre hullott a Kegyelemmelteljes képe előtt és szíve mélyéből imádkozott.

Hosszú idő telt el. Egyszerre csak kemény csapások döngtek a kolostor kapuján. Durva szitkok hallatszottak. Oly erős volt az ütés zaja, hogy az egész kolostor beleremegett. – Előre! Előre! Törjétek be az ajtót! Mielőtt a jámbor társaság összegyűlne, már készen kell lennünk!

– A főnök hangja volt ez, aki durván káromkodva rendelkezett.

Ekkor az ajtó magától kinyílt. Valaki belülről félretolta a vasreteszt. Egy szerzetes lépett ki a küszöbön, lámpáját magasan tartotta a kezében.

– Mit akartok? – kérdezte szokatlan nyugodt hangon. – Kik vagytok? Miért háborgatjátok éjjel a kolostor csendjét?

A vad fickók visszahőköltek. Egy szót sem találtak a kapu védője előtt, aki maga nyitott kaput a banditáknak.

– Üssétek le a fejét! – kiáltotta a himlőhelyes. Egyszerre csak hatalmas bunkót emelt fel, hogy rásújtson a papra. A következő pillanatban azonban egy ökölcsapás földre terítette. A rablóvezér a pap és a banditák közé ugrott.

– Halál fia az, aki a szerzeteshez mer nyúlni! – kiáltott fel vadul. Aztán az egyik rabló kezéből kikapta a fáklyát és a pap arcába világított. Ekkor a haldokló hörgéséhez hasonló nyögés tört elő kebléből. Kezével tétovázva kapott a szeméhez. Valami titkos érzés mégis arra kényszerítette, hogy a szerzetesre nézzen, akinek tekintete úgy látszott, hogy elégeti a szívét.

– Hermann, Hermann! – nyögött fel a rabló.

– Péter, mit keresel te itt Steinfeldben? – kérdezte a pap nyugodtan.

– Én… én nem tudom! – hebegte a főnök.

– De én tudom, Péter! – felelte a pap. – Te Istent és az ő kegyelmét keresed! Te a Madonnát keresed, aki olyan régóta vár rád!

Erre mint a vadállat, úgy ordított fel a rabló és kirohant az éjbe. Közben a kolostorlakók is felriadtak, a kapuhoz rohantak, hogy megvédjék a kolostort. Hermann arra már újra bezárta a kaput és mosolyogva mondta az izgatottan kérdezősködőknek:

– Semmi sem történt. Csak egy eltévedt ember kopogtatott az ajtón. – Aztán a toronyba ment és zsolozsmára húzta meg a harangot. A kis harang a steinfeldi kolostort védelmező Istenanya békéjét hirdette. A menekülőt pedig, aki kimondhatatlan kínnal bolyongott a kolostor erdejében, minden harangszó ostorcsapásként érte.

Hermann még mindig a Kegyelemmelteljes képe előtt térdelt és egykori barátjának lelkéért imádkozott, amikor a reggel már régen beköszöntött.

A három napnyugati király útja

Éjfél körül a kölni dóm kapuján csikorogva fordult zárában a hatalmas vaskulcs. A templomszolga alig tudta kinyitni a kaput. Komoly, sápadtarcú férfit bocsátott be, aki égő gyertyát tartott a kezében.

– Csak egy óráig imádkozhassam! – suttogta a sekrestyésnek a késői templomlátogató. – Hiszen tudhatja, hogy nappalom a munkáé, éjjelem meg az Istené. – Ezzel ezüstpénzt nyomott a sekrestyés markába.

– Jól van! – mondta a szolga. – Egy óra múlva visszajövök és bezárok. – Ezzel elcsoszogott. A másik meg kopogó léptekkel ment be az üres templomba. Mélyen térdet hajtott az öröklámpa előtt. Gyertyáját a Madonna-kép előtt lévő gyertyatartóba dugta. Aztán halvány arcát kezébe temette s hosszú ideig maradt így imádságba merülten.

Egyszercsak fájdalmasan felsóhajtott. Kezét görcsösen tördelte. Hangja kétségbeesetten sírt a sötét templomban.

– Uram, nem bírom tovább. Valósággal a porba sújt! Segíts rajtam, Uram, vezesd kezemet és kalapácsomat, hogy munkámat befejezhessem!

– Hogy befejezhessem! – hangzott a visszhang a magas boltívekről.

– Uram! Tied minden tisztelet! Tied minden dicsőség, egyedül csak a Tied! Segíts rajtam, Uram! A kezem mintha megbénult volna. Sötétbe borult lelki meglátásom. Uram, segítened kell rajtam! Ezt kívánja templomod dicsősége és a falak közt nyugvó három király tisztelete. Tied a munkám, egyedül a Tied! Mindent, amit csak kezem alkotott, a Te műved, a Te kegyelmed, Uram, én semmi sem vagyok, semmi, csak a Te eszközöd, vésődő és kalapácsod, amit a Te kezed vezet! – és ismét elhallgatott a különös ember. Csak a lelke esdekelt forró imádságban.

Egyszerre csak úgy látta, mintha az örökfény a mécsben mindig világosabb lenne. A fény ragyogó csillaghoz hasonlított, folytonosan növekedett. Végül is a naphoz hasonló roppant fényáradat valósággal megvakította, lenyűgözte az imádkozót. A ragyogásban ékszert látott, amely pompásabb és szebb volt minden földi kincsnél.

– A három király ereklyetartója! – kiáltott fel az éjféli imádkozó. A csodálatos fényből alakok rajzolódtak ki, mintha angyalok, próféták, apostolok keltek volna életre. Mintha Krisztusnak, az egész mindenség Urának királyi képe jelent volna meg.

A művész felkiáltott elragadtatásában. Szinte magába itta, magába szívta a szent alakokat és újra meg újra örömet és köszönetet hebegett mámoros szívvel.

Az égi kép a homályban már rég szertefoszlott, amikor a művész vállára hirtelen kéz nehezedett. Megtépázott arccal, rongyokra szaggatott ruhában egy idegen állt előtte.

– Bocsásson meg! – szólt az idegen – nyitva találtam a templomot és hallottam, hogy valaki imádkozik. Azt hiszem, ismerem önt. Nem a lotharingiai Miklós, aki a három királyok ereklyetartóján munkálkodik?

– De én vagyok! – felelte elcsodálkozva a művész.

– Honnan ismer engem?

– Csodálkozik ugye? – válaszolta még rejtélyesebben az idegen. – Bizony, jónéhányszor ott ólálkodtam műhelye körül, és elhiheti nekem, hogy nem éppen a legjobb szándékkal. Sok arany, ezüst és drágakő van a ládáiban!

– Ön az…? – dadogta rémülten Miklós.

– Igen, a rabló! – nevetett a másik. – A vörös Péter! Bizonyára hallott már rólam!

A művész rémületében halk kiáltást hallatott.

– Hagyja ezt! Ennek már vége! – folytatta az idegen. – Csak voltam! Meggyűlölt a bandám, gyűlölnek a jók is meg a rosszak is!

– És mit kíván tőlem? – kérdezte Miklós mester.

– Uram, ön művész a maga mesterségében. De ért-e még máshoz, is? Aranyat és ezüstöt össze tud forrasztani, de egybe tud-e kovácsolni egy összetört szívet? Ért-e ehhez, Miklós mester?

Ebben a pillanatban lépett be a sekrestyés a templomajtón és hangosan zörgetett a kulcscsomóval.

– Jöjjön velem! – mondta társának az aranyműves és együtt ment ki vele a templomból.

– Tulajdonképpen magára kellett volna zárnom a templomot e magános éjben, Miklós mester! – magyarázkodott a templomszolga. – Gyanús népség könnyen belopódzhatik az Isten házába – s ezzel gyanakvóan végigmérte pillantásával a tépett ruhájú Pétert.

– Most már mindegy, öreg szolga! – mondta Miklós. Ezzel kilépett társával a templomból. Az utcán szótlanul mentek egymásmellett. Végre egy ház elé értek. Miklós kinyitott egy sereg kaput és szobájába vezette Pétert, ahol magános gyertya égett.

– A műhelyem! – mondta a művész.

Péter csodálatában felkiáltott. Mintha megvakította volna a túláradó fény, amely a szoba közepén lévő félig kész ékszerről szikrázott feléje.

– A három királyok ereklyetartója! – dadogta zavarában.

– Igen, a három királyok ereklyetartója – mondta Miklós vontatottan. – Mindennél pompásabbnak kell lennie. Nem is az én művem ez, hanem az Istené. De én egy másik ereklyetartót is ismerek, amely hasonlíthatatlanul magasztosabb, kimondhatatlanul értékesebb, mint a három királyok ereklyetartója.

– Mester, szinte hihetetlen! Miféle szekrényről beszél?

– Ez az ereklyetartó a te lelked! – felelte komolyan a művész. – Péter, te azt kérdezted tőlem, hogy meg tudom-e gyógyítani a szívedet? Itt bizony már megáll az én tudományom. Tudok azonban valakit, aki ért ehhez is. Szerzetes egy kolostorban. Isten gazdagon kitüntette kegyelmével. Meggyógyít majd téged, lelkednek széttört ereklyetartóját ő majd újból összeállítja.

– Ki az a szerzetes és hol lakik? – kérdezte Péter hevesen és a művész keze után kapott.

– Hermann atya az, a steinfeldi premontrei kolostorban! Őhozzá menj el!

– Nem! Hozzá nem! Nem tudok a szeme közé nézni! – kiáltott fel Péter. – Nem, amíg bűnbánatot nem tartottam!

– Igazad van! Magad tudod a módját! A vezeklés majd meggyógyítja szétszaggatott szívedet és békét visz a lelkedbe.

– De hogy is vezekelhetnék? – nyögte Péter.

Tűnődve simított végig kezével a mester a három királyok ereklyetartóján, aztán így szólt:

– Három király megy újból a Szentföldre. A három napnyugati király, akik leghatalmasabbak a földön. Frigyes, a németek császára, Oroszlánszívű Richárd Angliából és Fülöp Ágoston francia király. Keresztes hadat vezetnek. Vezekelj és vedd fel te is a keresztet! Ez majd visszaadja lelked békéjét.

Péter kiáltva kapott a művész keze után. Hevesen megszorította. Elkínzott arcán öröm csillant meg és kirohant az éjszakába.

Szent vihar vonult át Európa országain.

Ijesztő hírek érkeztek a Szentföldről. A hatalmas Szaladin szultán megverte a keresztény sereget. A kezeügyébe kerülő lovagokat kíméletlenül megölette, s maga is saját kezével számtalan rabot végzett ki. Majd megostromolta Jeruzsálemet. Nem lehet elmondani azt a szörnyűséget, ahogyan a szent várost meggyalázták. A kolostorokat és templomokat istállóvá alakították át. A tornyokról leszaggatták a kereszteket és gúnyolódva hurcolták végig az utca sarában.

Minden harangot összetörtek.

Ekkor a borzalom visszhangja zúgott át a keresztény országokon. A szerelemről daloló hárfák elhallgattak, s húrjukon keresztesháborúra gyújtó dalok csendültek fel. Egyházi átok terhe alatt hétéves harcra esküdtek. A szent háború idején minden veszekedésnek el kellett némulnia. A vőlegény elszakadt menyasszonyától és felvette a keresztet. Szegény és gazdag a szent zászló alatt gyülekezett. Orbán pápának megszakadt a szíve, amikor hírül hozták, hogy Jeruzsálem elesett. A kardinálisok VIII. Gergely személyében sietve új pápát választottak. Megesküdtek, hogy maguk is gyalog vesznek részt a kereszteshadjáratban. Fülöp Ágoston őseinek sírjánál vette kezébe a zarándokbotot és a frank birodalom aranytüzes zászlaját. Oroszlánszívű Richárd, Anglia vitéz királya, várakat, városokat adott el, eladta birtokait, hogy a kereszteshadjáratra felfegyverkezhessék.

Elsőnek Barbarossza Frigyes, a németek nagy császára vette kezébe a keresztet. Nagyjait Mainzba hívta birodalmi gyűlésre, amelyet Krisztus gyűlésének nevezett. Trónusát üresen hagyta, hogy így is jelképezze, hogy ennek a birodalmi gyűlésnek a feje Krisztus. „Krisztus uralkodik! Krisztus győz!” Ez lett a német keresztesek csatakiáltása, tábori jelszava. 1189 tavaszán indult el a kereszteshad a Szentföldre. Ezerötszáz kölni vett részt e kereszteshadjáratban. Szent Péterrel és a hármas koronával díszített zászlajuk magasan lobogott az élen. A kereszteshadjárat sikere érdekében lovag Hermann von Rodenkirchen is elzálogosította birtokait.

Kíséretében volt egy harcos, akinek komoly tekintetében különös vágy, szent sóvárgás égett, hogy harcolhasson, hogy szenvedhessen, hogy bűnhődjék. Vörös Péter járta vezeklő útját a császár hadseregében.

A csendes steinfeldi kolostorban is hullámot vert a nagy idő. Egbert páter is hadbakelt a keresztesekkel.

– Ha sikerül jó napot kifognom, akkor Isten irgalmazzon a török koponyáknak! – nevetett a hatalmas fríz, amikor elbúcsúzott. Az idősebb növendékek és testvérek közül is sokan felcserélték a kámzsát a páncélinggel és Kölnbe vonultak, hogy csatlakozzanak a kereszteshadakhoz. A trivium kis tanulói, amikor keresztesháborúsdit játszottak, megtörtént,

hogy nem egyszer jókora daganatot kaptak a fejükre. A keresztények és a pogányok csataüvöltése félelmetesen hallatszott fel a csendes szerzetesi cellákba.

A kövér Arnulf atya eleinte még morgott a böjt miatt. A kereszteshadak sikere érdekében hetenkint egyszer böjtölni kellett. Végül is megnyugodott, mert hiszen ebben a vészes időben ő is meg akarta hozni a maga áldozatát.

Hermann mindennap félóráig húzta a Szűzanya harangját, hogy e csengő imaáradattal áldást esdjen a kereszteshadakra. Áhítatosabban imádkozott, mint valaha, önmaga iránt kérlelhetetlenül szigorú volt. Szenvedésért könyörgött Istenhez, mert a kereszteshadak nagy áldozatából ő is ki akarta venni részét.

És Isten megadta neki a szenvedést. A fájdalom kelyhét színültig töltve kellett kiinnia.

Az atyát testi bajok gyötörték. Fájdalmas gyomorbaja nem hagyta nyugton sem éjjel, sem nappal. Gyakran az volt az érzése, mintha belülről emésztődnék. Minden harapás kenyér nagy kínt okozott. Hermann mégsem ismert kíméletet. Még a legszükségesebb alvást is sajnálta magától.

– Majd alhatunk, ha a kereszteshadjáratnak vége lesz! – mondta testvéreinek, akik le akarták beszélni túlzott szigorúságáról. – Most virrasztanunk, imádkoznunk és szenvednünk kell!

A késő éjjeli órákban ott térdelt a tabernákulum előtt és Istentől kért erőt, ha teste lázadozott a szenvedések miatt.

– Még jobban, Istenem! Add, hogy többet szenvedjek! – És Isten újból lesújtott hű szolgájára. Nemcsak testét, de a lelkét sem kímélte. Hermann csak az imában talált vigasztalást. Aki oly gyakran érezte Isten közelségét, most súlyos megpróbáltatásban vergődött. Úgy járt, mint ahogy egyszer gyermekkorában kívánta. Az Üdvözítő magához vette keresztjére. Testét a fájdalom tüzes lángja égette, lelkét pedig Isten az elhagyatottság gyötrelmébe taszította.

Hermann éjjeleken át térdelt a tabernákulum ellőtt. Istenhez könyörgött vigasztalásért és világosságért. Isten egének csillaga azonban nem akart felragyogni. A Golgota legszörnyűbb kínjának jajszavát ismételgette:

– Istenem, Istenem, miért hagytál el engem!

Voltak napok, amikor Hermann valósággal zavartnak látszott. Társai nem ismertek rá. Máskor mindig vidám tekintetű volt. Most azonban süket fülre talált az is, aki vigasztalni akarta.

– Mit mondhatna az ember, amikor maga a jó Isten is hallgat! – sóhajtott fel fájdalmában.

Hermann még a szentségekben sem talált vigasztalást és erőt. Remegve ment az oltárhoz, hogy bemutassa a szent áldozatot. Titokzatos félelem vett rajta erőt az Egyház főünnepei előtt. Pedig hogy örült máskor, amikor az ünnepi ének zengése töltötte be a templomot. Milyen meghittek voltak számára a Szűzanya ünnepei! És most milyen kínnal készül mindezekre!

A nagy ünnepek vigíliáján rendkívül boldogtalannak érezte magát. Mintha eltaszította volna az Isten. Mintha égi Anyja és a szentek is magára hagyták volna. Az egész konvent mély részvéttel volt iránta. Senki sem mert hozzá szólni, hogy fájdalmát ne tetézzék még azzal is, hogy oktalanul nyúlnak lelke sebéhez.

Isten lesújtott papjára, aki a szenvedés kelyhéért könyörgött.

Szent karácsony előnapján úgy látszott, hogy a kín Hermann minden erejét meghaladja. Testét ezer láng marcangolta. Amit azonban a lelke szenvedett, az minden képzeletet felülmúlt. Hermann a sekrestyési szolgálatot sem tudta ellátni. Pedig máskor mennyire örült, főleg a szent éjszakán. Helye első ízben maradt üresen a karimában.

Bensőséges részvét ült az atyák arcán, amikor a karácsonyi zsoltárimába kezdtek.

Amikor azonban a szentestén megkondult a harang, Isten megkönyörült szenvedő szolgáján. A magárahagyott pap lelkébe kimondhatatlan megnyugvás költözött. Isten

szeretetét és a Szűzanya jóságát ismét érezte. Minden kíntól és gyötrelemtől megszabadult. Felugrott és a templomba sietett. Az oltárok már karácsonyi fényben ragyogtak. Elfoglalta helyét a kórusszékben. A testvérek pedig, akik csodálkozva tekintettek Hermann örömtől sugárzó szemébe, azt gondolták, hogy angyal arcát nézik. És amint Hermann erős hangon belekezdett a zsoltármondásba, minden arc felvidult. A karácsonyi ének ujjongva töltötte be Isten hajlékát.

Az éjféli mise következett. Ezután a hajnali, majd a nappali mise. Hermann lelkében a növekvő világossággal együtt növekedett a vigasz és a béke is. Örömében szeretett volna felkiáltani.

Az istentisztelet befejezése után Hermann a sekrestyébe ment. Látta, hogy az óra megállt. A súlyok lejártak. A mutatókat gondosan megigazította. Azután mosolygósan fordult a mellette álló Antal atyához:

– Úgy van az ember a szívével is, mint az órával. A szív súlya a szenvedés. A szenvedés arra való, hogy a szív a helyes úton járjon. Ha azonban a szenvedés túlságosan nagy és a porba sújt, akkor ugyanaz történik, mint az órával. Nem megy tovább. Ekkor jön az Isten keze és a szív súlyait ismét a helyükre teszi. – Hermann ekkor megragadta a súlyokat és mosolyogva ismét felhúzta őket.

Ugyancsak karácsony hajnalán történt, hogy Miklós mester a mise után a műhelyébe ment és a három királyok tiszteletére készített remekművében gyönyörködött.

A német keresztes hadsereg kimondhatatlan fáradalmak után Konstantinápoly kapui előtt ülte meg a szent ünnepeket. Frigyes császár szeméből győzelmi remény sugárzott. A vezeklők útját járó Péter arca pedig vágyódástól égett. Vajon mi nyomhatott többet Isten mérlegén, a Miklós mester készítette ereklyetartó, a császár hadjárata vagy Hermann atyának az eifeli kolostorban végzett csendes keresztútja? Ki tudná ezt megmondani? Isten különös mértékkel mér és ami a világ szemében semmit sem ér, Isten serpenyőjében sokszor súlyosnak találtatik.

A Szűzanya csodája

Jepa nővér, a füssenichi apácakolostor magisztrája, szinte gyanúsan hosszú ideig vesződött az ósdi faliórával. A súlyokat odébb tolta és úgy rángatta a láncot, hogy a kerék kiesett a helyéről. Végül is megkönnyebbülve így sóhajtott fel:

– Hála Istennek! Megállt! – aztán kiment a kolostorudvarra és hangosan kiáltott: – Margit nővér!

– Itt vagyok! – hangzott valahonnan egy csengő hang.

– Gyere ide! – parancsolta a magisztra. – Gyere velem a sekrestyébe!

– Nézd csak ezt az órát! – mondta elszomorodva, amikor mindketten beléptek a szent helyre.

– Megállt! – állapította meg Margit. Aztán a súlyokkal csörömpölt egy darabig és rázta a fejét. Végül mosolyogva tekintett az elöljáró nővérre és mégegyszer megismételte: – Igen, megállt, magisztra nővér!

– No, és most mit csináljunk? – latolgatta Jepa erőlködve.

– Vajon mit? – kérdezte Margit huncutul. Jól tudta már, hogy mit is kell ilyenkor tenni.

– A steinfeldi Hermann atyát kell elhívatnunk, aki már annyiszor kisegített bennünket a bajból.

– Úgy van! József atya mindenhez ért – mondta sugárzó arccal Margit nővér.

– Én úgy tudom, Hermannak hívják.

– Úgy van, Hermannak. Elég az hozzá, hogy Hermann atya mindenhez ért!

– Igen, elküldünk valakit Steinfeldbe, hogy hozza el a pátert. Szólj csak Alderik kondásnak, hogy gyorsan fogjon be és hozza ide Hermann atyát. De minél gyorsabban! Olyan rossz, ha az embernek nincsen pontos órája. A szent rend így fenekestül felborul!

– Igenis, tisztelendő magisztra! – felelte Margit.

– Hermann atya egyben rövid lelki buzdítást is intézhet hozzánk. Alderik erre is kérje meg, hogy az atya útközben gondolkodhassék az elmélkedési pontokon.

Különös! – gondolta magában a kondás, mialatt az öreg szürkét a még öregebb kocsi elé fogta. Egy idő óta mindig van valami baja az órának. Pedig milyen rendesen járt azelőtt!

De csak azelőtt! Ebben igaza volt Alderiknek. Azelőtt mindig jól járt. De amióta híre ment az eifeli kolostorokban, hogy Hermann atya milyen ügyesen javítja az órákat, egyszerre megváltozott minden. Ezóta Füssenichben, Meerben és a többi apácakolostorban mindig akadt óra, amelyik megállt. Ez azért volt, mert a páter nemcsak az órákhoz értett valamit, hanem a szívekhez is. Egyet-mást ott is rendbe tudott hozni. Jepa nővér bár jámbor, mégis vigasztalásra szoruló nővér volt. Isten megbocsátotta neki, hogy az örökké javításra szoruló óra címén kis cselhez folyamodott. Hermann atya olyan szívhezszólóan szokott beszélni, mint senki más. Valószínűen azért, mert magát is súlyos fájdalmak kínozták. A szenvedés okossá és jóságossá tesz.

Így hát elindult Alderik kanász. Eifelen keresztül hajtott a steinfeldi kolostor irányába. Csendes ember volt, néhány évvel ezelőtt jött a füssenichi apácakolostorba, ahol kondásnak fogadták fel. A disznók nagyon meg voltak vele elégedve.

Szomorú gondolatok jutottak eszébe. Mennyi szenvedést hoztak az elmúlt esztendők! Először Barbarossza Frigyesnek, a keresztessereg vezérének a halálhíre érkezett meg. Vízbefúlt idegen országban. A lélekharang szomorúan és hosszasan szólt minden toronyban. Mii lesz Németországgal? A császár fia, VI. Henrik, atyját hamarosan követte a sírba. Halála után Sváb Fülöp és Ottó, Oroszlánszívű Henrik fia, vetélkedett a trónért. Polgárháború tört ki. Adolf, a kölni püspök a welfek pártjára állott. Fülöp hadserege perzselve és gyújtogatva vonult végig a Rajna vidékén. Bonn és Remagen lángban állott. Fülöp fegyelmezetlen hordái még a csendes Eifelbe is betörtek. Nyomukban jajveszékelés, ínség és halál járt. Alderik sok elpusztított majort és leégett falut látott a kocsi bakjáról.

Mechernichnél hirtelen feltartóztatták. Két katona előreszegezett lándzsával elzárta előtte az utat. Egy tiszt jött feléje, aki súlyos háborús sebet viselt az arcán. Szigorúan tudakolta, honnan jön és hová akar menni.

– Maga nem vett részt a kereszteshadjáratban? – kérdezte most a tiszt.

– Igenis, uram!

– Melyik zászló alatt?

– A francia zászló alatt! – felelte Alderik.

– Hiszen akkor ön… – dadogta a tiszt rémülten.

– Kondás vagyok a füssenichi kolostorban! – felelte gyorsan a másik.

– Kanász? Kondás? – a tiszt hangosan felnevetett. – Én meg azt gondoltam, hogy maga… Tudja, kihez hasonlít átkozottul? … Nem? … A francia király fiához! Menj csak, öreg barátom, menj! – kiáltott aztán a tiszt és jóízűn kacagott. Alderik már jódarab utat tett meg, midőn a tiszt még mindig fuldokolt a nevetéstől. – Kanász és én a francia hercegnek tartottam.

Hermann boldog volt és örült, hogy a kolostorban ő lehetett a sekrestyés. Nagy odaadással gondozta az oltárokat. Milyen gondosan mosta a gőzölgő üstben a templomi ruhákat! Mély áhítattal vette kezébe a szent szereket.

– A sekrestyés-szolgálat valóban Szent Józseféhez hasonlít! – mondta egyik napon Arnult atyának. – Miként Szent József, én is a tabernákulumban rejtőző isteni gyermeknek vagyok

az őrzője. Az oltárokat is úgy terítem meg, mint Szent József. És amint Szent József tartja a lámpát a jászolos képeken, úgy vigyázhatok én is az örökmécs fényére és úgy gyújthatom meg a gyertyákat. Így tehát Szent Józsefhez hasonlítok s ez igen boldoggá tesz engem!

A kövér Arnulf atya a sekrestyés szavait továbbadta másoknak. Így történt aztán, hogy az atyák és a testvérek Hermannt mind Józsefnek hívták. Először csak tréfálkoztak. Később azonban mindnyájan úgy érezték, hogy Krisztus és a Szent Szűz Védőjének a neve valóban ráillik a hallgatag szerzetesre. Istent és a Szent Szüzet senki sem szolgálta volna ilyen szívtisztasággal és őszinteséggel.

A steinfeldi testvérek néma, különös tiszteletük jeléül most ugyanazt a nevet adták Hermannak, amelyen a szentmergeni kapuk előtt kis barátnőjével neveztette magát még kisgyermek korában.

Hermann József még hűségesebben végezte sekrestyési szolgálatát, mint valaha. Az új név, ahogyan társai nevezték, először megrémítette. Igen merésznek tartotta e nagy életeszménnyel valló összehasonlítást, de egyúttal még nagyobb buzgalomra és fokozottabb gondosságra serkentette. A pék testvérnek ostyát segített készíteni. Az ostyákat gondosan megvizsgálta, vajon hibátlanok és tiszták-e. Még a mosdócella kútvizét sem tartotta oltárra valónak. A kolostorhegy lábánál csörgedező forráshoz ment le reggelenkint. Kezében korsót vitt és senki sem és semmi sem állhatta útját. Nem volt olyan rossz idő, nem fújt olyan metsző szél, amely Hermann Józsefet megakadályozta volna, hogy vizet hozzon Isten oltárára.

– József atya! – hallatszott be a sekrestyébe egy növendék csengő hangja. Füssenichi kocsi van az udvaron! Alderik kondás van itt és azt mondja, hogy a magisztra kéreti, Hermann atya hozza rendbe az órájukat. Az ilyesmihez sejtelme sincs az asszonynépnek. Én is elmehetek?

– Ha Ehrenfried apát megengedi… – felelte Hermann József gondolkodva.

– Kérdezd csak meg! – bizakodott az ifjú.

Ehrenfried apát, aki jó pár éve ura a steinfeldi apátságnak, minden várakozás ellenére teljesítette a fiú kérését. Természetesen nem a gyermek kedvéért tette ezt. Hermann Józsefnek akart örömet szerezni szenvedésében. Tudta ugyanis, hogy az atya különösképpen szívébe zárta a kolostori növendékeket, és a trivium kis tanulói is nagy tisztelettel csüngtek rajta.

Így hát hárman kocsiztak erdőn, mezőn át Füssenichbe. Wilfried magánkívül volt örömében. Annyit mesélt és kérdezett, hogy Hermann atyának nem jutott idő az esti oktatáshoz való készülésre. Márpedig az apácák számítottak rá… Mégis, amit az apácáknak mondott, az szíve mélyéből fakadt és tele volt jóságos vigasztalással. A magisztra nagyon meg volt elégedve, noha nem is tudta a beszédet első, második és harmadik részre tagolni.

Margit szeme is ragyogott a boldogságtól. Sőt kicsit büszke is volt, mert a jó atyát már az iskolapadból ismerte. A nővérek irigykedtek is ezért Margitra, de csak egy kicsit, mert az ilyen jellemhiba mégsem illett a tiszteletreméltó ruhához. Amint Hermann József az órát javítgatta, tanácstalanul rázta a fejét, hogyan fordulhatott elő ilyen hiba a kerékszerkezetben. Csak amikor elkészült, indulhatott vissza Steinfeldbe, azaz csak a másik napon, mert a nővérek ily késő éjjel nem engedték útnak. Meg aztán az öreg szürke is határozottan tiltakozott ellene.

Alderik kondás alázatosan csókolt kezet az atyának, amikor Steinfeldbe megérkeztek. Hermann József azonban gyorsan elkapta kezét és így szólt:

– Mi jutott eszébe, Alderik? – aztán hosszasan nézett rá szívigható tekintettel. A kondás úgy érezte, mintha az atya lelkében olvasna. – Alderik! – Az ön önként vállalt vezeklése áldozatos! – fűzte hozzá lassan. – Istennek azonban tetszik.

A kondás tetőtől-talpig elpirult és szeméből örömfény tört elő.

Hermann József visszafelé szokatlan csendben tette meg az utat Eifelen át. Hogy, hogy nem, Wilfried megtudta, hogy Alderik valamikor keresztes vitéz volt. Ekkor aztán a fiúnak annyi beszélnivalója támadt a kocsissal, hogy az atyáról teljesen megfeledkezett. Hermann gondolataiba merült. Nem szívesen hallgatta a kereszteshadjáratról szóló beszédeket, hiszen Stauf halála után oly gyászos volt a vég. Veszekedés, irigység, féltékenység bontotta meg az egyetértést és a keresztes hadsereg ütőerejét. Sok vér ömlött, s a célt mégsem érték el. A seb nem hegedt be, Jeruzsálem a hitetlenek kezén maradt.

Sokan nem tértek vissza azok közül, akik jókedvűen indultak útnak. Egbert páter is ottveszett. Szemtanúk jelentették ezt a kolostornak. Mi lehetett a sorsa a Mennyország utcai Péternek, ifjúkori barátjának, aki később rablóvezér lett? Hermann, Miklós mestertől értesült ugyanis, hogy vezeklő szándékkal Péter is hadba vonult. Hol lehet most? Hermann József bensőséges Ávét imádkozott el érette.

Isten papjának hirtelen valami más jutott az eszébe. Helyes-e az, hogy testvérei állandóan Józsefnek nevezik? Szabad-e felvennie a Szűzanya szent Jegyesének a nevét? Nem bűn vagy tiszteletlenség-e ez? Aggodalom szállta meg, amelytől nem tudott szabadulni.

– Holnap a káptalanon a dolgot az apát elé fogom terjeszteni – határozta el végérvényesen.

Hermann József mint mindig, most is hűségesen teljesítette délutáni szolgálatát. Az alvóterem és az oltárok részére előkészítette a gyertyákat. A miseruhákat rendbehozta a másnapi misékhez.

A testvérek hallgatagabbnak látták, mint máskor. A világgal nem törődött, teljesen magába mélyedt. Amikor a többiek nyugovóra tértek, Hermann csendesen a templomba ment, hogy szokás szerint a zsolozsmáig őrködjék. A kórus bejáratánál az egyik padban letérdelt, arcát kezébe temette és imádkozni kezdett. Lassan elült a világ zaja és Isten házában síri csend honolt.

A magános férfi lelkében nyugtalanság háborgott. Az a gondolat kínozta, hogy mégiscsak helytelen, ha ily szent nevet visel vagy másoktól elfogad. Szíve mélyéből imádkozott a Jótanács Anyjához.

Óra, óra után pergett Hermann József egyszercsak felriadt. Mi volt ez? Az egész szentély fényárban úszott. Az oltárokon minden gyertya égett. A ragyogás növekedett és betöltötte a szent helyet. Csengés és ének hangzott feléje, mintha csak a menny szállt volna a földre.

Isten mennyei dicsőségét ízleltette meg csodálkozó szolgájával.

– Istenem, Istenem! Mit akarsz? Beszélj! – könyörgött a pap. Majd pedig a fényárból az Istenanya lépett ki oly ragyogóan és dicsőségesen, amilyennek a szerzetes még sohasem látta. Ruhája királyi volt, koronája ezerszínű fényben ragyogott. Oldalán angyalok álltak csillogó ruhában. Az egyik angyal a megrémült paphoz lépett. Megfogta kezét s az égi Anyához vezette. Kezét a Szűzanya kezébe tette. Az Istenanya jóságosan mosolygott. Aztán hallotta, amint a másik angyal így szólt:

– Bátran viseld csak Szent József nevét, mert ebben az órában lelked egybekelt a Szent Szűzével. – És felcsendült az égi Anya szelíd szava:

– Hordozd csak Gyermekemet, amint József vitte Egyiptomiba. Mivel pedig hasonló terhet viszesz, hasonló névben is legyen hát részed!

Benső hév emésztette a pap testét. Azt hitte, hogy reá szakad az egész ég. Roppant fájdalom marcangolta a szívét. Mégis nagyon boldog volt. Felelni szeretett volna, de a csoda igézete miatt egy szót sem tudott szólni. Á szent ragyogás lassan elenyészett és szertefoszlott a sötétben.

Hermann József a toronyba ment és a konvent nagy csodálkozására éjnek idején nem a zsolozsmára hívó harangocskát, hanem a Szűzanya nagy harangját húzta meg.

Az aranyrózsa

Antal atya gondolataiba temetkezve ült íróasztalánál, amikor belépett Hermann József.

– Végre mégiscsak berepült hozzám a mentőgalamb! – nevetett Antal. – Mit jót hozol?

– Rózsát hoztam neked! – válaszolta Hermann József. – Nézd csak, ugye szép? Úgy gondoltam, Isten kertjének e kedves teremtménye vidámabbá teheti magános celládat. Az iniciálék így még szebbek lesznek graduálédban!

– Köszönöm, József! Derék fiú vagy! És a rózsád talán még segít is rajtam a könyvfestésben. Ismét alaposan megfeneklettem.

– Majd csak sikerül! – vigasztalta Hermann József. – Hisz oly sok pompás dolgot festettél már ebbe a könyvbe. Tudod, mi tetszik nekem a legjobban?

– Biztosan karácsony ünnepének az iniciáléja! A „Puer natus est nobis”, vagyis a „Gyermek született” mondatnak a nagy kezdőbetűje. A címszalagba belefestettem a betlehemi jelenetet is: a jászolt, a Szűzanyát, Józsefet és egy angyalt is.

– Dehogy! Legszebb a „Jubilate” vasárnap J betűje. Jubilate Deo omnis terra! – Az egész föld örvendjen az Úrnak! Igen, ez az! Ez valóban gyönyörű. A hegedülő angyalok, az éneklő madarak, virágok, emberek, igen, mind a nagy mindenség Őt dicséri.

– De ezt én csak festettem, az eszmét azonban te adtad! De most az egyszer megint adhatnál tanácsot. Nézd, a Szűzanya mennybemenetelénél tartok. Gaudeamus omnes in Domino! – örvendjünk mindnyájan az Úrban! József! Mit csináljak a nagy G-ből? Arra gondoltam, hogy angyalt tervezek, aki tömjénezőt tart a kezében és mélyen ráhajol. Mit szólsz hozzá?

– Ez igen ünnepélyes lenne és komor, nem elég vidám! – mondta Hermann József. – Ha azonban a nagy G-t ügyesen hurkolod, eredményül rózsát kapsz. Úgy van! Rózsa lesz a legjobb. Valóban ez illik a Szűzanya mennybemenetelének magasztos napjához. A Szűzanya maga a legpompásabb rózsa, aki a földi nyomor minden tövisétől ment volt. Isten e legszebb földi virágot felvette égi birodalmába. Antal, rózsát tervezz, egy aranyos rózsát! Különben várj, mindjárt hozok egyet!

Amikor az atya visszatért, kezében a háromrózsás kelyhet hozta tisztelettel. – Itt van az aranyrózsa! A három királyok ereklyetartójának a mestere készítette. Ehhez fogható nincs is több az egész világon!

– Ez lesz a leggyönyörűbb iniciálém az egész könyvben! – mondta a művész és hálásan szorította meg Hermann kezét.

Hermann József öröme végtelen volt. – Mária!… A rózsa!… – mondogatta. – Ezután a kolostor ezerillatú rózsaligetébe indult. – Ez a Szűzanya üdvözlete! – ujjongott a pap. „Tavaszi pompával övezi Máriát a völgy rózsája és lilioma!” Az Énekek Énekének hangulata zsongott szívében. „A tél már elmúlt, az eső elállt, elvonult. Földünkön előbújnak a virágok. Eljött a szőlőmetszés ideje s a virágzó szőlő illatot áraszt. Kelj fel barátnőm! Szépségem jöjj!” Mindig nagyobb lett a pap öröme. A templomba ment, letérdelt az Istenanya képe előtt és örömét szavakban is ki akarta fejezni. De hogy is mondhatta volna ki azt, ami szívét végtelen tengerként árasztotta el! Amióta azon az éjszakán kezét a Szűzanya kezébe tette, mérhetetlenül boldog volt. Valósággal úgy érezte, hogy szíve szakad meg a túláradó boldogságban.

Hirtelen orgonazúgást hallott. Először halkan, azután mindig erősebben szólt, végül az egész templom visszhangzott tőle. Rupert atya, a nagy orgonaművész játszott. Hermann József a szent játékra figyelt és együtt énekelt a daloló hangáradattal. Lelke húrját megihlette a szent zene. Szavak keltek ajkán, amelyeket azonban nem lehetett kimondani, csak énekelni! Hermann felkelt, szobájába ment, tollat ragadott. Majd ismét letette, egy Ávét imádkozott és írni kezdett. Leírta mindazt, ami szívében zsongott.

Óra, óra után múlott. Az est is leszállt és parazsas fényt vetett a szerzetes pap szobájába. Végre letette kezéből a tollat. Felvette a lapot, amelyet sűrű sorokkal írt tele és a festő szobájába indult.

– Készen van a rózsa! – mondta Antal atya vidáman és letette az ecsetet. Hermann József nagy csodálattal szemlélte a pompás képet, azután így szólt:

– Az én szívem az égi Rózsának dalolt! Hallgasd csak, testvér! – A pap olvasni kezdett. Antal atya úgy érezte, mintha mennyei dalt hallana:

Gaude, plaude, clara Rosa,
Esto moesto cara prosa,
Salutanti, supplicanti,
Te roganti, dic amanti
In Christo: Te servavero.

Örülj, örvendj, Szeplőtelen!
Ott, ahol csak virág terem,
ott termett a te szép neved;
mostan himnuszt zengek neked,
Jézus anyja, Mária.

Az esti pír mindjobban parázslott. A szoba izzó fényben áradt. Tovább hangzott a dal:

A kegyelem homlokodat
éri; s üdvöt hogy tartogat
kezed; földre hull a vándor
előtted, ha fáradt, máskor
elszunnyad lágy karodban.

A templomban ismét felbúgott az orgona, és az áhítatos dallam betöltötte a szobát. A kegyelmek Anyja dicséretére írt versszakok mind tüzesebbek lettek:

Örülj, örvendj csalogányom!
Ha énekelsz, szívem álom-
szép éneked hallatára
összetörik, s zengő hárfa
lesz még a kék mennybolt is.

Egyik versszak a másik után csendült fel. Már az esti pír utolsó sugara is eltűnt. Csillagok jöttek fel az égen, és Hermann József már nem figyelt a lapra, tekintetével a csillagokat nézte.

A viharos tenger elül,
ha te ragyogsz, s fényed felül-
múlja a nap fényét. Békéd
ott lebeg, s nem látod végét:
mert veled jár az Isten.

A szobában teljesen besötétedett. A Szűzanya éneke tovább zengett:

Örülj, örvendj én Szépségem!
csengő neved, drága ékem:
szüntelen csak azt dalolom,
kísérj el az életúton,
s tisztább leszek, mint a hó. (Fáy E.)

A két szerzetes hosszasan hallgatott. Antal atya lelkében ott visszhangzott a dal, majd társa kezét kereste és így szólt: – Ezt Isten sugallta neked! – Nézd csak, testvér, az én rózsám egészen elhalványodott. Már nem is látom. Nem is csoda! Mit is ér az én aranyrózsám szíved rózsaénekéhez képest!

Hermann József ekkor a Mária-kép mellől gyertyát vett kezébe, meggyújtotta, az írópolcra állította és így szólt:

– Nézd, testvér, most ismét a Szűzanya fényében csillog! – És sokáig nézték még a pompásan csillogó aranyrózsát.

A pap szíve még mindig örömtől volt ittas, amikor az éjféli órákban a templomban virrasztott. Ezt a virrasztást a Szűzanyának szánta. Ezért térdelt ott a képe előtt. Mivel e nap oly igazi örömmel ajándékozta meg, boldogságát felajánlotta szenvedéséért és fájdalmáért.

Hirtelen kopogást hallott a kolostor ajtaján. A sekrestyébe ment, lámpát gyújtott és kinyitotta az ajtót. A gyenge fénynél ütött-kopott ruhában halvány, beesettarcú embert pillantott meg. Bizonyára valami szükségben szenvedő ember lehet, és most az irgalom házában keres menedéket – gondolta magában a szerzetes.

– Az Úr Jézus nevében lépjen be! –szólt Hermann barátságosan az idegenhez, aki némán követte őt az egyik vendégszobába. Azonban alig gyújtott meg néhány gyertyát, amikor a késői vendég felkiáltott:

– Hermann! Tudtam, hogy te kinyitod nekem az ajtót! Isten irgalmára kérlek, ne taszíts el magadtól!

– Péter! – mondta az atya remegő hangon. – Végre, hogy itt vagy! Már oly régóta vártam reád!

– Vártál? – kérdezte a másik megrendülten.

– Igen, tudtam, hogy eljössz – felelte a pap határozottan. – Jer, ülj ide, mindjárt hozok valami harapnivalót. Messziről jössz, ugye?

– Bizony messziről, nagyon messziről! – mormogta Péter. – Gonosz utakon jártam, hisz úgyis tudod, de vezekeltem, Hermann, keményen megbűnhődtem!

– Azt is tudom – válaszolta a szerzetes.

– Igen, úgy volt! – fáradtan roskadt le Péter egy székbe és homlokát kezébe temetve halkan beszélni kezdett, mintha magának beszélne: – Hermann, amikor utoljára itt jártam, jól tudod, akkor is te nyitottál nekem ajtót. Megláttalak, és rémület fogta el a szívemet. Kifutottam az éjszakába, elmenekültem a cimboráim elől, menekültem önmagam, futottam lelkiismeretem elől. De a lelkiismeret nem hagyott békében; éjjel-nappal csak a te szemedet, a te tekintetedet láttam. Szemed szomorúan és mégis szeretettel nézett rám. Ezt nem tudtam elviselni. Rosszabb volt ez, mintha a hóhér hideg szemébe kellett volna néznem! – A beszélő nehezen vett lélegzetet. Veríték lepte el a homlokát, aztán így folytatta:

– Vezekelnem kellett. Mindent jóvá kellett tennem. Ki kellett irtanom magamból mindazt, ami kiirtható. Elmentem a keresztesekkel és mindig az élén küzdöttem. Égtem a vágytól, hogy meghaljak vagy legalább megsebesüljek vagy csak kis sebet is kaphassak. Jelül kívántam mindezt, hogy Isten elfogadja vezeklésemet. A nyíl azonban nem talált el, csak a bőrömet horzsolta a kard. A kereszteshadjárat nem hozott dicsőséget. Dicstelenül tértem haza. Aggodalom vett erőt lelkemen, mert azt hittem, hogy Isten elfordult tőlem és nem

fogadja el vezeklésemet. – Péter zavartan törölte le homlokáról a verejtéket, és gyorsan elhárította, amikor Hermann József vigasztaló szavakat akart mondani.

– És én mentem, mert tovább akartam vezekelni. Sokáig bolyongtam, míg végül is Speyerbe, azaz Pfalzba érkeztem. Itt éppen a dómot építették újjá, amelyet ötven évvel ezelőtt pusztított el a tűzvész. Isten szerelmére kértem az építőket, hogy én is segíthessek. Azzal akartam kiengesztelni az Istent, hogy újjá segítem építeni hajlékát. Kora reggeltől késő estig hordtam a köveket az építéshez. Véresre sebeztem kezemet. Én voltam az első a munkában és utolsó a pihenésben. És nem fogadtam el más bért, csak a napi kenyeremet. És még ez sem volt elég! Még mindig nem volt nyugtom. Hermann! Még mindig kínzott a szemed, a pillantásod. Szemed éjjel-nappal engem nézett. – Péter rövid időre elhallgatott, azután nyögve folytatta:

– Végre elkészült a templom. Márcsak a keresztet kellett feltenni a toronyra. Kértem, hogy én vihessem fel a keresztet. Úgy gondoltam, hogy felállítom a keresztet s ezzel befejezem a vezeklésemet. A keresztet fel is vittem a toronyba. Nagy fáradságomba került, mert igen nehéz volt. Amikor azonban a kereszt már a tornyon állt, elvesztettem eszméletemet, szemem előtt elsötétült minden. Kezemmel az üres levegőbe kapkodtam és zuhantam, Hermann, zuhantam lefelé. Az állványgerendákhoz kaptam, s ez fékezte le az esésemet. Mellényem valahol az egyik szögben megakadt. Egyideig ég és föld között lógtam, mint a gonosztevő a Golgotán. Hogy meddig, arra nem emlékszem. Csak azt tudom, hogy a borzalom e pillanataiban úgy éreztem: Isten taszított el keresztjétől. Aztán elszakadt a ruhám és nagy erővel leestem a földre. Még hallottam a tömeg kiabálását. Rettenetes fájdalmat éreztem. Aztán elvesztettem az eszméletemet. Egy kórházban tértem magamhoz. Sokáig voltam élet és halál között. Meggyógyultam. Törött tagjaimat ismét tudom használni. De itt, Hermann, nézd csak, itt bennem ez a seb sehogy sem akar meggyógyulni. Ezért jöttem hozzád. Kérlek, könyörgöm, mondd meg az igazságot! Isten haragjában taszított-e a mélységbe, mert kezem vakmerően nyúlt a keresztjéhez vagy … vagy … elfogadta a vezeklésemet? – A szerencsétlen ember alig tudott lélegzeni, felugrott, mereven bámult a papra és görcsösen ragadta meg a ruháját. – Hermann, mondd meg nekem az igazat!

A pap szelíd mozdulattal fejtette le magáról a vezeklő kezét és így szólt: – Jól ismered az Úrnak a bűnbánó latorhoz intézett szavait. Valamikor együtt tanultuk ezt Kölnben a plébániai iskolában. Péter, mondd csak el ezeket a szavakat!

Az egykori bandita testén remegés futott végig és dadogva mondta el a megbocsátás fenséges szavait:

– És így szólt az Úr: „Bizony, bizony mondom neked, még ma velem leszel a paradicsomban!”

– Vigasztalódjál meg és ne kérdezősködjél többet! Isten téged is meghallgatott! – mondta a szerzetes.

Egy pillanatra úgy látszott, hogy Péter a földre rogy, de aztán hirtelen térdre borult, arcát kezébe temette és sírt, sírt gyermekkora óta most először. E könnyekben a hosszú évek minden kínja feloldódott.

Amint Hermann József kis idő múlva korsó sörrel és egy egész kenyérrel a kezében visszatért, ifjúkori barátját mintha kicserélték volna. Az előbb még agyonkínzott arcról béke és megnyugvás sugárzott.

– Jöjj, egyél és igyál! – mondta a szerzetes. Péter pedig engedelmeskedett, mint egy gyermek. – Péter! Majd utánanézek, hogy valami jó munkát keressek számodra! – folytatta aztán a páter. Péter némán bólintott maga elé. Hermann József nem tudta, vajon Péter megértette-e, amit most mondott.

– Most pedig jöjj velem! – mondta a szerzetes, miután Péter az evéssel és ivással visszanyerte erejét. Valaki még vár reád!

– Kicsoda? – kérdezte Péter csodálkozva.

– Az Édesanyád! Emlékszel még, hogyan jártuk be Köln templomait és kerestük a magasztosat, a fenségeset?

– Ezt sohasem felejtettem el! – válaszolta Péter fájdalmas mosollyal.

– A magasztosát most megtaláljuk égi Anyánk szívében! – mondta Hermann József. Aztán mindketten a templomba mentek és letérdeltek a Szűzanya képe előtt. A vezeklő és a szerzetes. Sokáig imádkoztak. Majd a pap hálás szívből fakadó örömdalba kezdett:

A kegyelem homlokodat
éri; s üdvöt hogy tartogat
kezed; földre hull a vándor
előtted, ha fáradt, máskor
elszunnyad lágy karodban.

Örülj, örvendj én Szépségem!
csengő neved drága ékem:
szüntelen csak azt dalolom,
kísérj el az életúton,
s tisztább leszek, mint a hó.

A templom ablakán beszüremkedett a csillagok fénye. Az örökfény pedig vörös tartójában úgy izzott, mint a tüzes rózsa.

A farizeus és a vámos

Miklós mester 1206. évnek egyik tavaszi napján műhelyében ült. Kint a fák már zöldelltek. A madarak új reménység dalát énekelték az ágakon. Bizony, jó lett volna, ha a vándormadarakkal együtt a remény és az öröm is visszatérhetett volna a Rajna vidékére. Az elmúlt év túlságosan sok szenvedést hozott. Welf Ottó és Stauf Fülöp között még mindig dúlt a polgárháború. Minden év új pusztulást, vért, nyomort és halált jelentett.

Komor gondolatok emészthették Miklós mester lelkét is, mert keze tétlenül pihent ölében, őszinte szomorúsággal tekintett pompás művére, amely oly sok év multán is csak lassan közeledett a befejezéshez. Már-már úgy látszott, hogy nem is készül el a három királyok ereklyetartója.

A püspök és a város minden támogatást megvont a művésztől. A művészetre nem jutott pénz. Köln már évek óta a városfalakat építette. A mesterhez behallatszott a munkások kalapálása.

Ki is volt ekkor Köln püspöke? Adolf érsek cserben hagyta Ottót, és Fülöpöt ünnepélyesen megkoronázta Achenben. A kölni polgárok Welfhez maradtak hűek. Köln az elvilágiasodott egyházfejedelem helyébe, akit cselekedetei miatt III. Ince pápa kiközösített, sayni Brúnót, a bonni Cassius-kolostor prépostját választotta meg érseknek. Így Adolf saját városával állt szemben és perzselve, égetve pusztította Köln határát. A káptalan kevés kivétellel az újonnan megválasztott Brúnó püspök és Welt Ottó pártjára állt. Adolf püspök unokaöccse, bergi Engelbert, az alig húszéves prépost, a másik oldalra. A szilaj, forróvérű ifjú gróf a Rajna-vidék fosztogatásában méltó versenytársa volt püspöki nagybátyjának.

Ezek voltak azok a szomorú gondolatok, amelyek az aranyműves lelkét emésztették. Hirtelen ajtókopogás riasztotta fel1 gondolataiból. Egy kölni polgár lépett be. Díszes ruhájáról felismerte Miklós a gazdag kereskedőt.

– Bizonyára hallott már rólam, mester! – szólt az idegen önérzetesen. – Én vagyok István, a kereskedő. Valószínűleg azt is tudja, hogy hol van a lakásom, jobban mondva a váram, amelyet néhány évvel ezelőtt építtettem a Rajna partján.

Miklós szemmelláthatóan kellemetlen érzelmekkel tekintett a dicsekvő polgárra, akinek nevét jól ismerte és akiről már hallott is egyet-mást.

– Mit akar tőlem? – kérdezte hidegen.

– Szerencséthozó, sok drágakővel díszített aranynyakláncot akarok rendelni. Feleségemnek szántam ajándékul. Az ár nem számít!

– Megrendelését nem fogadhatom el – válaszolta a mester. – Művészetemet egyedül Istennek szentelem. Világi ékszert nem készítek!

– Különös felfogás! – bámult a kereskedő. – Akkor majd megrendelem egy másik aranyművesnél. Ily kedvező ajánlatot biztosan nem szalaszt el ebben a nehéz időben. De mondja csak, ez a három királyok ereklyetartója? Mestermű, azt mondhatom! Valódi művészmunka! Ejnye, hiszen a díszítésre szánt domborműveket ismerős alakokról mintázta! No nézd csak! Hiszen ez Mózes, a szentpantaleóni kapus testvér! No meg ezt is ismerem itt, azután meg ezt is. Ez meg itt Jónás, hahaha! Emitt meg a szentandrási Ensfried esperes. A minap, hogy az utcán didergő koldust felruházza, saját nadrágját vetette le a talárja alatt és odaadta a szegénynek. – A kereskedő hangos nevetésbe tört ki.

– Ensfried esperes szent ember – mondta komolyan a művész.

– Az igaz! – vigyorgott István úr. – A szentek mind különös emberek. De mondja csak, hát ide, a lóhere alá meg ki jön?

– Salamon király!

– A gazdag Salamon király! – mondta a kereskedő tisztelettel.

– A bölcs Salamon király! – javította ki az aranyműves.

– Ezen már ugyancsak ne vitatkozzunk – nevetett a kereskedő. – Hallgasson csak ide! Mit szólna hozzá, ha én magának olyan összeget adnék, amellyel nemcsak folytathatná, hanem be is tudná fejezni e munkáját? Természetesen egy feltétellel! Ha Salamon király képében engem mintázna az ereklyetartóra! Nos, mit szól hozzá?

– Azt mondanám, hogy nem kell a maga pénze!

– Nem fogadná el? –, dadogott a kereskedő meghökkenve. – Miért nem?

– Mert nekem a maga pénze szennyes! – kiáltott most a művész dühösen. – Úgy van! A maga pénze piszkos pénz. Az én ereklyetartóm ezüstjéhez és aranyához pedig nem férhet szenny!

– És miért szennyes magának az én pénzem? – kérdezte István hebegve.

– Mert vér és könny tapad hozzá! Különben is vagyonát a kereszteshadjáratból harácsolta össze!

– A kereszteshadakat segítettem felfegyverezni, márpedig ez jócselekedet! – védekezett István úr.

– Igen, jócselekedet, de még jobb üzlet. Mialatt ezrek és ezrek véreztek ott kint, azalatt maga itthon a pénzeszsákját tömte.

– De uram!… – kiáltott a kereskedő felháborodva.

– Még nem fejeztem be! – vágott közbe Miklós. – Amikor az 1197-es esztendővel éhínség, fejetlenség köszöntött be, akkor maga hallatlanul uzsoráskodott gabonájával. Éhező gyermekeknek és asszonyoknak az éhségét használta ki arra, hogy magát és aranyzsákjait hizlalja!

– Uram… ! – kiáltott közbe mégegyszer István.

– Még mindig nem fejeztem be! Amikor kitört a szörnyű polgárháború, akkor maga hol az egyik, hol a másik félnek szállított fegyvereket és minél tovább tartott a szörnyű pusztulás, gyújtogatás és gyilkolás, annál jobban megszedte magát. És most idejön és azt kívánja, hogy én annak az embernek az arcát mintázzam a három királyok ereklyetartójára, aki nyomornak,

vérnek és könnynek köszönheti aranyát? Megérti most már, hogy a pénze meg az arca is piszkos előttem? Isten áldja, István úr!

A kereskedő halotthalványan és mérgében dadogva hagyta el a műhelyt a nélkül, hogy feleletül egy szót is szólt volna.

Miklós mester meg kitárta az ablakot és friss májusi levegőt engedett műhelyébe.

Amikor István úr palotájába visszaérkezett, fehérruhás szerzetes várakozott rá.

– Szultán! Megismersz még? – kérdezte.

– Nem tudom – felelte István. – Ön az…?

– Hermann atya Steinfeldből!

– Csakugyan, most már rád ismerek! – mondta a kereskedő. – Felismerlek a szemedről! De mi járatban vagy nálam?

– Barátom, emlékszel még, – kezdte az atya – amikor még mint gyerekek ott ültünk a Rajna partján és jövő álmainkat szőttük? – Azt mondtad akkor, hogy egyszer még igen gazdag leszel. Lesz palotád a Rajna partján. Pincéd aranyzsákokkal lesz tele.

– Nos, és igazam lett, nemde? – nevetett hamisan a kereskedő.

– Igazad! – tette hozzá Hermann József. – Igen, és én akkor azt mondtam neked, hogy van még valami értékesebb, nagyobb, magasztosabb és szentebb is az aranynál.

– És te ezt megtaláltad? – nevetett István.

– Igen, megtaláltam! – felelte halkan a szerzetes.

– De akkor még valaki más is velünk volt: a mennyországutcai Péter, aki azt mondta …

– Hagyj fel azzal a zsivány banditával! Kár, hogy a hóhér nem veheti a fejét annak a gazembernek csak azért, mert résztvett a kereszteshadjáratban! Inkább beszélj másról!

– Nem, én a himmelreichi Péterről akarok beszélni! – tartott ki Hermann József. – Péter vezekelt, alaposan megbűnhődött. Néhány nappal ezelőtt új emberként jött hozzánk a steinfeldi kolostorba. Én most azért jöttem hozzád, hogy megkérjelek, vedd fel Pétert, adj neki valamilyen munkát raktárodban!

– Mit, bandität vegyek fel, gazembert, azt a rablóvezért? Azért, hogy felgyújtsa a házamat! Hahaha! Hermann, ez a legjobb tréfa, amilyet már rég nem hallottam.

– Ez nem tréfa, ezt komolyan mondom! Péter vezekelt! Joga van, hogy többé senki se rója fel megbánt bűnét!

– Mintha bizony beszélhetne egy ilyen rablóvezér jogról! Ez már aztán igazán nevetséges! – háborodott fel a kereskedő.

– Akinek közületek nincs bűne, az dobja rá az első követ! – mondta Hermann József komolyan.

– Nincs bűne, nincs bűne! – ismételte István bosszankodva. – Hát persze, egyikünk sem angyal, legkevésbé mi, világiak! De banditák, rablók, gyilkosok, hála Isten, mégsem vagyunk! Nekem feleségem van és gyermekem. Ezekről kell gondoskodnom! Csak nem vehetek fel szolgálatomba mindenféle csőcseléket! Nézd, ott ül a fiam, Márton. Hatéves, de már olvasni is tud. Hermann, csodálkozol ugye? Gyere csak Márton, adj kezet az atyának, így! És most olvass valamit a bácsinak. Mi van nálad? A biblia! Jó, derék gyerek vagy! Hát olvass csak valamit a bibliából!

És a gyermek csengő hangon elkezdett olvasni.

„Odaállt a farizeus és így imádkozott magában: Uram, hálát adok neked, hogy nem vagyok olyan, mint a többi ember! Mint a rablók, a csalók, a házasságtörők vagy mint ez a vámos itt!”

– Jól van fiam, jól van! – Elég, hagyd abba! – vágott közbe a kereskedő és tetőtől-talpig elvörösödött.

– Én is úgy gondolom, hogy elég az, amit a gyermek olvasott – mondta az atya komolyan. – Mást én sem válaszolhatok, István! Akkor, Isten veled!

– Hát, Isten áldjon! – István úr is örült, hogy megszabadulhatott ifjúkori barátjától. Az ajtónál azonban Hermann József mégegyszer kiegyenesedett és így szólt: „Adja Isten, hogy fiaddal együtt meg ne lakolj azért, amit vakmerőségedben vétkeztél!”

A kereskedő felháborodva vágta be az ajtót a kellemetlen rendreutasítgató mögött.

Hermann József két nappal később ért haza. Az éjszakát Hoven-ben, a ciszterciek kolostorában töltötte. Késő este volt, amikor megérkezett. Alighogy hazaért, a füssenichi apácák kocsija robogott be a kolostor kapuján.

– Biztosan megint megállt az órájuk! – sóhajtott mosolyogva a pap. Pedig valami más történt. A kocsin jövő kolostori szolga arra kérte a pátert, azonnal induljon el Füssenich-be. Alderik kondás halálán van, és várja az atyát.

Hermann azonnal útrakészen állt. A vörös Péter, aki éppen akkor jött hozzá, könyörögve kérte, vigye magával, mert az éjjeli utazás most ismét veszélyes lehet. Így hárman vágtak neki a sötét éjszakának.

Már majdnem világos volt, amikor a premontrei apácák kolostorába érkeztek.

Hermann József a nyomorúságos kanászkunyhóban megtalálta a haldoklót. A lázas beteg csillogó szemekkel nézett rá.

– Mégis eljött? – susogta. – Eljött hozzám ebben az éjszakában?

– Ahol legnagyobb a nyomor, ott legközelebb van a szeretet! – felelte az atya és a beteg homlokáról letörölte a verítéket.

– Gyónni szeretnék! – sóhajtott fel Alderik. – Súlyos bűnt kell meggyónnom. A kereszteshadjárathoz méltatlant cselekedtem utamban. Becsvágy és birtokvágy csábított, s nem a tiszta krisztusi szeretet. Atyám, hallgasson meg, vallani akarok!

És Hermann József az irgalmas Isten jóságával hallgatta meg a haldokló gyónását.

– Vétkeztél, de megbántad bűnödet. Isten jó szemmel nézte áldozatodat. Bűneid meg vannak bocsátva. – Aztán a feloldozás keresztjét vetette a haldoklóra.

Megnyugodva, lehunyt szemmel feküdt a beteg. Majd felnézett a papra és így szólt:

– Még valamit meg kell gyónnom. Mint kondás, hosszú éveken át szolgáltam a kolostorban. Senki sem tudja, ki vagyok. Nevem, ahogy hívnak, nem az igazi. De atyám, tegye meg a szívességet és értesítse apámat, aki még tartózkodási helyemet sem ismeri. Adja tudtul neki, hogy fia vezekelve és megbűnhődve halt meg Isten békéjében.

– Ki az atyád? – kérdezte a szerzetes.

– A frank király! – válaszolta a vezeklő.

– Kérésedet teljesíteni fogom – biztosította a pap csendesen. Hermann szíve mélyéig megrendült, jóllehet a kondás titkáról többet sejtett, mint a többiek együttvéve.

Aztán elment és a szent útravalót hozta el a haldoklónak. A vezeklő Alderik nem sokkal később Hermann karjában hunyt el megbékélten.

A füssenichi apácák mélyen szomorkodtak hűséges szolgájuk elvesztése miatt.

– Oly engedelmes volt és ízig-vérig megbízható – dicsérte a magisztra a halottat. – Sertéseink mellé hol kapunk ily bizonytalan időben ilyen hűséges szolgát?

Hermann. József egy szempillantásig hallgatott. Majd kérdőleg tekintett egykori diáktársára, a Mennyországutcai Péterre. Péter arca felvidult.

– Ha a tisztelendő nővérek nem kevesellnének …? – dadogta.

– Hűséges, megbízható szolgát kapnak benne, Jepa nővér! – felelte Hermann József a magisztra kérdő pillantására.

Így történt, hogy a vezeklés szelleme a füssenichi disznók mellett tovább folytatódott, és hogy Hermann József ismét egyedül tért vissza a steinfeldi kolostorba.

A gyermekek hadjárata

1212-t írtak. A polgárháború szörnyű vihara sok szenvedést zúdított a Rajna vidékére. Eifelt sem kímélte meg a szenvedés.

– Én mindezt előre láttam, sőt még rosszabbat is sejtek – mondta András, az öreg méhész, amint halálára készült. – A berni Detrét tüzes paripáján látták a Moselnél. Szörnyű jajkiáltást hallatott, betöltötte az egész országot.

Igen, igaza volt berni Detrének, a birodalom hű őrének és Andrásnak, húsz nemzet urának. Eddig is sok szenvedés sújtotta a birodalmat, de még több volt kilátásban.

Rudolf magiszter és a kövér Arnulf atya ugyanennek az évnek egyik tavaszi napján heves beszédbe merülten tárgyaltak, amikor átmentek a kolostor keresztfolyosóján.

– Nem tudom, mi bújhatott ezekbe a gyerekekbe, – sóhajtott a magiszter – mindig hallgattak a szavamra, de most sehogy sem férnek a bőrükbe. Egyikük sem akar tanulni, sőt Cornelius Nepos legszebb története sem érdekli őket. Nem tudom, mi lehet ennek az oka!

– Ez még nem nagy baj! – vigasztalta Arnulf, akinek mindig két lépést kellett addig megtennie, amíg a másik egyet lépett. Menésük olyan volt, mint a járó daktylus: hosszú-rövid-rövid. – így volt ez világéletben. Az egér is csak a végső szükségben fanyarodik a papírevésre. Többre becsül ennél egy falat szalonnát. Így van ez a gyerekeiddel is.

– Nem, nem, te nem veszed ezt komolyan, kedves testvér! – tiltakozott a másik. – A gyerekeknek egészen más motoszkál a fejükben. A minap is egy francia fiúcska jött hozzánk és arról a kereszteshadról mesélt a fiúknak, amelyet gyerekek szerveztek meg náluk. Kétségkívül elég szomorú dolog az, hogy a kereszténységet emésztő civódás miatt még mindig a hitetlenek kezében van Krisztus szent sírja. De hát Istenem, az én kis növendékeim sem tudnák visszaszerezni! Mégis éjjel-nappal arról álmodoznak, hogy a Szentföldre mennek. A kolostori iskolából kiveszett a rend és a fegyelem. Ma tanítás közben is az egyik gyerek egyszerűen a lábam elé dobta a könyvét. Azt mondta, nincs most idő a latin mesékre, hanem menetelni kell. És képzeld csak, Arnulf, az egész társaság megéljenezte!

– Bizonyára lázas lehetett – mondta Arnulf kedélyesen.

– Igen, igen, csakhogy akkor mindegyiknek láza van! Nem is tudom, most már mit csináljak velük! Már vesszővel is szerencsét próbáltam, hogy kiverjem a fejükből. Dehát nem megy!

– Igazad van, Rudolf! – avatkozott bele Antal atya, aki éppen most ért oda és fültanúja volt beszélgetésük egy részének.

– Nem is boldogulsz vesszővel! A vessző nem olthatja ki azt, ami az ifjú szívben lobog. Éppen most jövök Kölnből, ahol valóságos forradalom van. A gyermekek elhagyják szüleiket, feltörik a rájuk zárt szobákat. A csűrökből, házakból és műhelyekből kaszát, kardot, kalapácsot ragadnak el és útra kelnek.

– Biztosan valaki felbujtogatta őket! – sóhajtott a magiszter és homlokáról letörölte az izzadságot.

– Az igaz, hogy hallgatták a vándorszerzetesek kereszteshadjáratra tüzelő prédikációit. De amíg az öregek késlekednek, gondolkodnak és garasukat számolgatják, addig az ifjúság összetömörül, fegyvert ragad és útnak indul.

– Halljátok a zajt? – kiáltotta Rudolf atya megrémülve. – Istenemre, ez mégis csak komoly dolog! – Amikor a három atya a kolostor udvarába lépett, különös kép tárult szemük elé!

Mint egy falka farkas, úgy vették körül az ifjak Makárius apátot, aki alig tudott védekezni a támadás ellen.

– Növendékeink valóságos emberevők! – kacagott Arnulf, de a különben mindig vidám Antal atya megdorgálta érte. – Ez már aztán igazán nem tréfa. Amit itt látsz, az komoly dolog!

Valóban komolyan vették a dolgot az ifjak, akik megrohamozták apátjukat. Még az eddig minden bohó csínyre és tréfára kapható kis trivium-növendékek arcán is elszántság ült. A szent ügyért hevülő olyan tüzes lelkesedés égett az ifjú szemekben, hogy még magának a kövér Arnulf páternek is lassankint elment a kedve a tréfától.

– Apát úr, nem kérjük, hanem követeljük, hogy engedjen el és adja áldását kereszteshadunkra! – kiáltott Wilfried, a quadrivium szóvivője.

– Micsoda jogon beszélsz te így? – dörgött az apát.

– Annak a jogán, akit Krisztus hívott! – felelte a kérdezett rettenthetetlenül. – Mi, Norbert ifjú fiai, maradjunk itthon egyedül, amikor minden német ifjú elindul, hogy felszabadítsa Krisztus szent sírját?

– Az első dolog, amit rendalapítónk, Norbert, fiaitól megkövetel, az az engedelmesség! – mondta az apát.

– Mi Istennek engedelmeskedünk! – hangzott a határozott válasz. – Inkább kell engedelmeskedni Istennek, mint az embernek! Isten hívott minket, ezért apátúr nem tarthat vissza bennünket.

– És mivel bizonyítjátok Istentől való küldetésteket? – kérdezte Makárius.

– Bizonyíték? Bizonyíték? – kiáltotta hebegve az ifjú. – Szóval bizonyítsuk azt, ami szívünket hevíti és majd szétveti keblünket? A bizonyítékot hallja meg szívünk kiáltásában! Apát úr, ez mindenütt feltör, ez mindenütt kitör az ifjúságból, minden országban, az egész világon! Ez csak az Isten akarata lehet!

– Sokan már azt is isteni hívásnak tartották, ami nagyravágyás és önámítás volt – felelte Makárius.

– Bárcsak itt volna József atya! Senki más nem tud úgy a fiúk lelkére beszélni! – súgta Antal Arnulf atyának.

– Igaz, de már megint Hovenben van. Az apácák óráját hozza rendbe! – sajnálkozott Arnulf.

– Apát úr! Tehát utoljára! – kiáltott most Wilfried tüzes hangon. – Bocsásson el és adja reánk áldását!

– Mindkettőt megtagadom tőletek! – válaszolta az apát erélyesen.

– Nos, hát akkor Krisztus nevében! Akkor magunk adjuk meg a jogot! – kiáltott Wilfried. – Rajta testvérek! Törjétek fel a fegyvertárakat! Hozzátok elő a csűrökből a kaszákat, villákat, fütykösöket, a cséphadarókat! Most nincs idő a szalmacséplésre! Előre! Krisztus nevében!

És száz ifjú szívéből harsogott az ég felé: – Előre! Krisztus nevében!

Mielőtt még az atyák és az a néhány testvér, akik éppen jelen voltak, megakadályozhatták volna, az ifjak feltörték a fegyvertárakat, feltépték a csűrök ajtaját, és a steinfeldi ifjúság fegyverben állott.

Leírhatatlan lárma, örömujjongás és vascsörömpölés töltötte be a kolostor udvarát. A szerzetesek tanácstalanul álltak az ifjak hadával szemben. Sokkal elszántabbak voltak, semhogy emberi szó megállást parancsolhatott volna nekik.

Valaki most harsányan kiáltott az egyik torony ablakából:

– Jönnek, jönnek!

– Ezek a trieri és az eifeli kereszteshadak! – kiáltott az egyik ifjú és a kolostor kapujához szaladt.

– Csend! Énekelnek! – kiáltott egy másik. És távolról idehallatszott az ifjú kereszteslovagok dala. Az ének egyre erősebb és dübörgőbb lett. A Krisztus sírjának felszabadítására induló ifjúság csatakiáltása zúgott minden torokból:

Fegyverbe, testvéreim,
a hit legyen pajzsotok,
vegyétek vissza égi
hazánkat, induljatok!

Amerre járunk, vidám,
üde lesz ott minden,
eltűnik a szenvedés,
mert velünk jár az Isten! (Fáy E.)

Az egyik ifjú a keresztes vitézek élén élénkszínű zászlót vitt, amelyen latin T alakban Krisztus keresztje volt látható. Az ifjú szeme lángolt, mintha kezében a világ legnagyobb kincsét hordozná.

Ekkor Norbert ifjú fiai, a steinfeldi skolasztikusok, magasra emelték fegyverüket a napfényben. Vidám csatakiáltással üdvözölték érkező társaikat és maguk is beálltak a gyermekek kereszteshadának menetelő soraiba.

Az apát sápadtan és mélyen megrendülve ment vissza szobájába. Antal atya is aggódott a gyermekek sorsa miatt, de szeméből egyben büszkeség is sugárzott. Büszke volt Szent Norbert derék fiaira. – Egy sem maradt itthon! Ez az ifjúság szent vállalkozása, az ifjúság keresztes-hadjárata!

Az apát szomorúan tekintett rá, fejét rázta és így szólt:

– Nem, ez istentelen vállalkozás. Hiányzik belőle az engedelmesség. Isten az ifjúsághoz mindig csak törvényes elöljárók útján szól, márpedig ők olyant követeltek, ami ellenkezik Isten parancsával.

– Most aztán elmehetsz a Cornelius Neposoddal, kedves barátom! Mehetsz vakációzni! – ingerkedett Arnulf a magiszterrel. Ez azonban indulatosan megfordult és a templomba ment.

– Minden szemetes villát elvittek magukkal! – morgott Brúnó testvér, az istállók gondozója. – Most aztán mit csináljak? – Majd végigtekintett a kolostor udvarán, fejét rázta és így szólt: – Nem, ez nem élet! A kolostor ifjúság nélkül olyan, mint a parasztudvar csibék nélkül! – Aztán szomorúan ment be a tehénistállóba. – Mint a ház napfény nélkül! – morogta még és takarmányt dobott a barmok elé.

Amikor Hermann József a hoveni ciszterciektől visszatért és meghallotta, hogy az ifjak útra keltek, arca halotthalvány lett, megtántorodott és keze révetegen tapogatott támaszték után. Majd összeszedte magát és így szólt:

– Igen, ennek így kellett történnie! Ennek mi vagyunk az okai! Mi öregek! Mindig gyaláztuk a keresztesháborút. Nagyravágyással és kalmár szellemmel vádoltuk a keresztessereget. Most az ifjúság vette át a szót. És amit tesz, azt tiszta szívvel és jóakarattal cselekszi!

– Csak nem akarja védelmébe venni az ifjakat? – vágott közbe az apát bosszúsan. – Csak nem akarja a tűzbe tenni kezét ezért a negyedik parancs ellen lázadó bandáért!

– Márpedig ezt akarom! – felelte az atya. – Nem mondom, hogy helyesen cselekedtek. De az akarat, a szándék jó volt. A mi vétkünk az, hogy nem ismertük fel idejekorán a szívükben zajló forrongást és lelkesedést, s hogy nem tereltük jó irányba. Az ifjakat nem értettük meg idejekorán s a megpróbáltatásokkal nehéz időkben nagyok lettek. Nem oldottuk meg szívük problémáit. Ezért elidegenedtek tőlünk s nem hallgattak ránk. Inkább követték szívük szavát, amit Istentől jövő ösztönzésnek tekintettek… Apát úr! Áldás nélkül engedte el őket? – kérdezte Hermann József őszinte fájdalommal.

– Még meg is áldjam őket elhibázott cselekedetükben? – morgott Makárius.

– Senkinek sincs nagyobb szüksége az áldásra, mint éppen az eltévedteknek! – válaszolta Hermann József komolyan. – Apát úr! Meg kellett volna őket áldania! – Szeme kis időre becsukódott, majd így folytatta: – Ifjúságunkra nagy megpróbáltatás vár. Áldozatot kell hoznunk és imádkoznunk kell értük! – Aztán csendesen a templomba ment. Leborult az Istenanya képe előtt és szíve mélyéből könyörgött a Szűzanyához. Istentől pedig újból szenvedésért esedezett.

És Isten ismét próbára tette szolgáját. Az elhagyatottság és testi fájdalmak nehéz óráit élte át. Isten papja azonban mindezt szótlan türelemmel viselte.

– Gyermekeinkért! Mindezt fiainkért! – könyörgött. – Uram, legalább a lelkük maradjon épen!

A mérhetetlen bánat és a gond a Szűzanya képéhez vezérelte. Leborulva így kiáltott fel:

– Anyám, miért engedted ezt meg?

És úgy látta, hogy a Boldogságos Szűz már nem az isteni Kisdedet tartja karjai közt. A Szűzanya magasztos, gyönyörű arca hirtelen a fájdalom arcává változott, amelyet megkínzott és agyongyötört a szenvedés. Nem bájos gyermeket tartott már karján, hanem gyermekének élettelen holttestét. A fájdalmas Anya szeme a papra szegződött, mintha csak azt akarta volna mondani, hogy megérti a világ szenvedését. De pillantása a szenvedésnek béketűrő elviselésére is tanított: „Isten nem kímélte egyetlen Fiát sem, hanem feláldozta mindnyájunkért.” – Ekkor értette meg Hermann József, hogy az ifjúság e keresztes-hadjárata mélyértelmű vezeklő út volt, amelyen Isten a bűnbe merült kort akarta megtisztítani. És Isten papja megadással kulcsolta össze kezét és így imádkozott:

– Uram! Legyen meg a Te akaratod, miképpen a mennyben, azonképpen itt a földön is!

Pár nappal később Hermann Józsefet a társalgóba hívták. A vendég személyében ifjúkori barátját, Istvánt ismerte fel. De hogy megváltozott ez az ember! Már nem az az önérzetes, önző, gőgös kereskedő állt előtte, hanem egy szegény, Isten kezétől lesújtott ember. István mohón kapott a pap keze után:

– Te, mit is mondtál a minap, amikor haragodban elmentél tőlem?

– Fájdalmamban, nem haragomban! – szólt közbe csendesen a szerzetes.

– Mit mondtál? – nyögött fel a kereskedő. – Azt mondtad, hogy Isten egyetlen gyermekemen megbüntetheti vakmerőségemet? Jaj Istenem, igazat mondtál!

– Mi van Mártonnal, a fiaddal? – kérdezte a pap.

– Elment! Elment a keresztesvitézekkel! Erővel vissza akartam tartani. Bezártam a raktárba, de lefeszítette a lakatot és elfutott. A gyerekek hadában találtam meg, vissza akartam hozni, erővel haza akartam hurcolni. De Istenemre, a gyerekek körbefogták fiamat, felemelték ellenem fegyverüket és lelkemre mondom, inkább széttéptek volna, semhogy visszaadják a gyermekemet. Tehetetlenül kellett néznem, miként ragadták magukkal gyermekemet a nyomorba.

– István! Isten büntetése ez! – mondta a szerzetes komolyan. – Te a fiadból jó kereskedőt akartál nevelni, de elfelejtetted, hogy gyermeked lelkében valami más is van. Vágyódás a nagy, magasztos, a hősi eszmény után. Gyermeked elidegenedett tőled. Ezért sem lakat, sem retesz nem tarthatta vissza.

– Tudom, de hát most mit csináljak? Mit csináljak? Mit csináljak? – jajgatott az apa fájdalmában, szinte magánkívül. – Valamit tennem kell, valamit cselekednem kell! Nem tehetem ölbe a kezemet, amikor gyermekem a pusztulásba rohan!

– Itt az ideje, hogy imádkozzál és vezekelj! – felelte az atya komolyan.

– Úgy van, igen, imádkozni akarok, imádkozni! – nyögte a kereskedő. Homlokán cseppekben állott a veríték. – És vezekelni is! Igen, vezekelni is akarok! De hát mit tegyek, mit csináljak? Mondd, Hermann! Nálad van még az a …, hiszen tudod … Vörös Péter, a bandita? Felfogadom. Egy fedél alatt lakjék házamban! Ha úgy akarod, hát egyék velem egy

asztalnál! Mondd csak, hol van Péter? Jóvá akarom tenni, amit farizeusi gőgömben vétkeztem.

– Pétert már régen felvette másvalaki – felelte a szerzetes.

– Kicsoda, ki vette fel?

– A jó Isten! – felelte Hermann József. – Békében nyugszik már!

– Hát akkor mit csináljak? Gyermekemet vissza kell kapnom. Haza kell térnie! – nyögte a kereskedő. – Lásd, én gazdag vagyok! Nagyon gazdag! Szeretnék valami jót tenni, szeretnék valamilyen alapítványt tenni.

– Akkor adj pénzt Miklós mesternek, hogy befejezhesse a háromkirályok ereklyetartóját! – tanácsolta Hermann József.

– De nem fogadja ám el tőlem! – jajgatott István. – Hiszen már felajánlottam neki. De nem kell neki! Azt mondta, hogy az én pénzem szennyes.

– Ha valamit még jóvá kell tenned, akkor rendezd el először az ügyedet! És ha ezután nem dicsekvésből, hanem igazi vezeklő szellemmel adakozol a háromkirályok ereklyetartójára, akkor senki sem róhat meg, mert a vezeklés minden szennyet lemos.

– És gondolod, hogy Isten is elfogadná áldozatomat és visszaadná gyermekemet? – kérdezte az apa remegő hangon.

– Istennel nem lehet alkudozni! – felelte a szerzetes. – Vele nem lehet követelődzni. Amit ad, azt kegyelemből adja.

– Hát semmi vigasztalásod sincs számomra? – sóhajtott István.

– Nekem nincs. De van valaki másnak!

– Kinek?

– A Vigasztalás Anyjának!

– A Vigasztalás Anyjának? – dadogta utána a kereskedő.

– Igen, Anyánknak! Barátom! Jöjj velem!

Mindketten szótlanul mentek a kolostor templomába.

Az Istenanya képe előtt leborultak és buzgó imádságba merültek. Kis idő múlva Hermann József így imádkozott:

– Anyám! Tekints ránk jóságosan! Ínség, kimondhatatlan ínség szakadt ránk. De az ínség ideje a Te idődd, mert minden szükségben az anyánkhoz kiáltunk. Így hát a Te idődd jött el, Szűzanyánk! Anyánk, ne feledkezzél meg rólunk. Légy irántunk jóságos!

Az édesanya ideje

– Köszönöm, Albert, nagyon köszönöm – mondta Hermann József. Kezében azt a különös gyöngyfüzért tartotta, amelyet franciaországi utazása alkalmával Albert atya hozott neki. – Csakugyan, ez a Szűzanya igazi rózsafüzére! Minden gyöngyszem egy-egy rózsa, amelyet égi Anyánk lába elé helyezünk.

– Tudtam, hogy örömet szerzek vele – mosolygott Albert, amikor rendtársának örömtől csillogó szemébe nézett. – Azt mondják, hogy ezt a rózsafüzért egy szent szerzetes készítette. Mezítláb járja be Dél-Franciaországot. A házaknál koldulja össze kenyerét és szalmán hajtja fejét nyugovóra. Kinevették, kigúnyolták, szeméttel dobálták meg, a földre teperték. De ez a szerzetes még az ellene emelt kezet is megáldja.

– Hogy hívják azt a szerzetest? – kérdezte Hermann József tisztelettel.

– Domonkosnak hívják. Úgy tudom, kasztiliai. Valenciában már tanulókorában elajándékozta mindenét, amije csak volt. Sőt még a könyveit is eladta, hogy az éhezőket táplálhassa. „Mit tépelődjem ezeken a holt tekercseken, ha testvéreim ugyanekkor éhenhalnak?” – válaszolta egyik barátjának, aki e túlságos bőkezűségtől vissza akarta tartani.

– És mit csinál Domonkos Dél-Franciaországban? – kérdezte Hermann József kíváncsian.

– Az eretnekeknek, az albigenseknek prédikál, akik Isten, állam és az Egyház rendjét akarják felforgatni. Ince pápa az eretnekek ellen keresztes hadjáratot hirdetett. Sok német lovag ragadott fegyvert ellenük. Domonkos, a szerzetes azonban fegyvertelenül járja be az albigensek városait, hirdeti az evangéliumot és imádkozik azokért is, akik őt üldözik.

– Hiszen akkor szent! – mondta Hermann József megilletődötten. Szeme tágra nyílt, mintha csak keresné, hogy a távoli messzeségben a különös és bátorlelkű prédikátor alakját megpillanthassa. – És tőle származik ez az imádság, a rózsafüzér?

– Így mondták! De véleményem szerint ez az ima nagyon is egyszerű és gyerekes. – Mindig csak ugyanazokat a szavakat ismétli, Ave Maria!

– Hát nem vagyunk gyerekek Isten előtt? – válaszolta Hermann József és rendi testvérére nézett. – Vajon nem arra kell-e törekednünk, hogy imádságunk egyszerű legyen? A szeretet csak egy szót ismer és mindig ugyanazt ismétli. Ez az ima a megpróbáltatásokban sok embert fog majd megvigasztalni, mert állandóan az „édesanya” szót lopja az ajkukra. – Aztán Hermann József ismét Albert atya keze után nyúlt és így szólt:

– Mégegyszer köszönöm, hogy elhoztad ezt a kedves ajándékot. De mondd, mi van Engelberttel, a kölni préposttal? Nem vett részt ő is a franciaországi keresztes hadjáratban?

– De igen, ő is résztvett, – felelte Albert – és hidd el nekem, egészen más emberként tért vissza. Nem ismernéd fel már benne a kötekedő, féktelen grófi gyereket. Olyan komoly lett, jóságos, igazságos és jámbor. Lehet, hogy Domonkossal, a szent szerzetessel találkozhatott valahol. Domonkos alakíthatta át úgy a szívét. Azt beszélik Engelbertről, hogy még nagy dolgokra hivatott prépost. Kölnben megüresedett az érseki szék. Bergi Engelbertet emlegetik, hogy érsek lesz Kölnben.

– Adja Isten, hogy igazad legyen, amit a megtéréséről mondtál. Adjon az Isten Kölnnek jó püspököt! – kívánta Hermann József. Aztán a templomba ment, hogy a Szűzanya képe előtt először imádkozza el a rózsafüzért.

Hermann Józsefnek igaza volt. Az új imádság, amelyet a Szent ajándékozott a világnak, megvigasztalta a szíveket. Szájról-szájra terjedt és csakhamar minden templomban és minden házban visszhangra talált. Igen, az égi Anya ideje következett el. Tiszteletére zúgták a harangok az Angyali üdvözletet. Így terjedt a harangzúgás és az ima toronyról-toronyra, városról-városra, hirdetve mindenkinek, hogy az égi Anya ideje jött el.

Borzalmas hírek érkeztek a Szentföldről, a keresztények szorongattatásáról. Rossz hír jött Németországból is, az Alpokból, Itáliából, a gyermekek keresztes hadáról. Ezrek pusztultak el az erdőkben és a vadonban. A láz és a járvány bőven szedte áldozatát. A hegyszakadékokba zuhantak és megfagytak a jéghideg éjszakában. A gyermekeknek csak egyharmada érkezett el Genovába. Csak kis maradékcsapat vonult tovább Itálián át. Ökölbe szorított kézzel meneteltek Krisztus zászlajának védelmében, ínség, nyomor és a halál hűséges kísérőjük volt. Mindezzel nem törődtek.

Odahaza pedig a szívek a Szűzanyához fohászkodtak. Német területen még sohasem égett ennyi gyertya a kisdedét karján tartó égi Anya képe előtt.

Az édesanyák az égi Anya fájdalmában kerestek vigasztatást szenvedésükre.

A templomkapuk előtt a mi Urunk Jézus Krisztus szenvedését idézték fel szent játékokban. A jajkiáltás egyre megrázóbban hangzott a keresztről. Egyre megrendítőbben hallatszott az édesanya siralma a Kálvárián, a koponyák hegyén. Úgy látszott, hogy az anyák gyötrelme visszhangra talált a Mária-siralmakban.

És új, eddig szokatlan jelenet került a passiójátékokba. A keresztről való levétel után Krisztus holttestét Anyjának ölébe tették, ugyanúgy, ahogyan Hermann József látta, amikor a templom magányában imádkozott. A szenvedéssel sújtott nehéz időkben így bontakozott ki a fájdalmas Anya képe, amely alakot öltött a szobrász kezében és hamarosan helyet kapott az oltárokon is. Mária mint fájdalmas Anya leszállt gyermekeihez, hogy tőrjárta szívébe zárja minden ember szenvedését.

Igen, az Édesanya ideje jött el.

A tisztelendő apácáknak az eifeli kolostorban már régtől fogva nem volt szükségük arra, hogy órájukat megállítsák, ha azt akarták, hogy Hermann József, a premontrei atya meglátogassa őket. A steinfeldi szerzetesnek a kor és a sok szenvedés már őszbe csavarta haját. 1215-öt írtak ekkor. Az atya már rendszeresen eljár Füssenichbe, Hovenba és még más kolostorba. Istentiszteletet szokott tartani és buzdító szavakat intézett a nővérekhez.

A hoveni kolostor ciszterci apácái most is együtt voltak a templomban és hallgatták az ősz atya beszédét, aki ma különösen a szívükhöz szólott.

– Rendkívül nagy tiszteletet érzek minden apáca iránt, – kezdte beszédét – mert bennük mindig a Szűzanyát látom… A tiszta szüzesség révén hasonlók vagytok a szeplőtelen Királynőhöz. És ez oly magasztos tudat, hogy az ember eléggé fel sem foghatja. – Az atya ekkor szünetet tartott. Rövid időre behunyta a szemét. Ajka imát rebegett. Az volt a szokása, hogy beszéd közben is imádkozott. A nővérek már egészen hozzászoktak. Szavai még a fülekben csengtek és könnyebben mélyedt el így a szív is.

– Ugyanakkor azonban részesei vagytok Mária anyaságának is – folytatta tovább az atya. – Az apáca is anya. Ti vagytok a nép igazi anyja. Anyja a szegényeknek, anyja az árváknak, az elaggottaknak és a nyomorékoknak. Mindazok anyja, akik anyai segítség után sóvárognak. Minden szenvedőnek szüksége van anyára. És minden szenvedőben Krisztus él, akit karján hordozott egykor Mária.

Csend lett a templomban. Csak az őszi vihar rázta ez ablakokat. Az apácák áhítattal figyeltek a pap szavaira. Még Mechtild is, a konyhásnővér, aki jódarabig még azon gondolkodott, hogy holnap babot vagy borsót főzzön-e, most egészen elmélyedt a beszéd gondolataiban.

– Maga az Úr az, akit a kolostorkapuban tápláltok vagy házatokba befogadtok.

Mechtild valósággal itta ezeket a szavakat. Hiszen ilyen értelemben még a nagy üst is, amelyben a szegényeknek főzött, szent jelleget kapott.

– Szenvedéstekben hasonlók vagytok a Szűzanyához. Mária ott állt a kereszt tövénél. Tudom, köztetek is vannak, akik hordozzák a keresztet, legtöbbször némán és titokban. A szerzetesi élet sincs kereszt nélkül. Azonban reggelente a szentmisében a Szűzanyával együtt ti is felemelhetitek a szenvedés kelyhét az Úr keresztjéhez. S az Úr felveszi azt keresztjére, amelyen megváltotta a világot.

Szinte belelát a szívünkbe. Semmi sem titok előtte! – Gondolták a nővérek és mégis úgy örültek annak, amit Hermann József a szenvedésről mondott.

– Áldozatvállalástokban Máriához vagytok hasonlók – folytatta tovább a pap. – Minden istenadta nap egy-egy csésze. Ezt mindennap megtöltitek sok-sok fáradsággal, gonddal és Isten és emberek előtt végzett munkával. És nézzétek, ha ez a csésze estére már színültig megtelt, akkor emeljétek fel Isten színe elé és mondjátok: Uram, íme, neked ajánlom mai napomat. Így tehetett Mária is életének áldozatos napjaiban.

Bizony, munka és fáradság bőven volt a hoveni kolostorban is, és a nővérek örültek, hogy most már minden este csurig telt csészét ajánlhattak fel az Istennek.

– Mária vagytok ti is és osztoztok eszményi szépségében – folytatta a szerzetes. – Mária mint édesanya Isten trónusa előtt áll és imádkozik gyermekeiért. Ti vagytok népünk imádkozó anyái! Ti is ugyanoly közel álltok Isten trónusához, s nemcsak magatokért imádkoztok, hanem mindazokért, akik kegyelemre és segítségre szorulnak. Isten áldását eszközlitek ki ti is, akárcsak a Szűzanya.

Nővérek, ti a nép anyja, ti a népnek segítő, gyógyító, áldozatos, szenvedő, imádkozó anyja vagytok! A világnak szüksége van rátok. A világ nem élhet nélkületek, jöjjön bár az az idő, amikor anyátlan is felnő a gyermek. Kegyelem asszonyai, Mária nővérei, ezért táplál szívem hódoló tiszteletet, mert bennetek az égi Anyát látom.

A világnak ily szüksége még sohasem volt rátok, mint éppen napjainkban, mert a mostani korban az Édesanya ideje jött el.

Ugyanekkor kis csapat haladt a Zülpichbe vezető országúton. Napbarnított, lerongyolódott ifjak bandukoltak. Arcuk beesett és elárulta a sok nélkülözést. Ajkukon nem fakadt nóta vagy szó. Csak fáradt, botorkáló, lépés hallatszott a magános országúton, amelyet falombbal takart be az ősz.

– A hoveni kolostorban tartunk majd pihenőt és ott is fogunk megszállni! – szólt végül az egyik. A többiek a Zülpich falai mögül előbukkanó büszke templomtoronyra tekintettek és csendben bólintottak fejükkel. A fáradt utasok tovább meneteltek a kemény úton.

– Imádkozzunk, kedves nővérek, imádkozzunk! – emelte fel hangját Hermann József a kolostor kápolnájában. Aztán valamennyien térdre borultak. A szerzetes előimádkozta a rózsafüzért a fájdalmas Anya tiszteletére. A trónon ülő Istenanya képe előtt lobogtak a gyertyák. A nővérek halk, áhítatos imájában ércesen zengett a pap férfias szava: – Ave Mária. Künn a vihar tépdeste a faleveleket. Isten papja és az apácák a kolostorkápolna csendjében imarózsákból fontak koszorút a kegyelem Asszonyának.

Éppen az utolsó Ave hangzott el, amikor erősen kopogtak a kolostor ajtaján. Már a kapusnővér fel is akart állni, hogy megnézze, ki kér ilyen késői órában bebocsátást. Ekkor azonban a pap hirtelen felkelt a Mária-oltár lépcsőjéről és így szólt:

– Majd én kinyitom az ajtót! Maradjatok csak itt és imádkozzatok! – Tekintete szokatlanul komoly, de egyben vidám is volt. Vonásaiból a várakozást lehetett kiolvasni. A nővérek nagyon megijedtek s még lélegzeni is alig mertek. Az volt az érzésük, hogy amikor kinyílik az ajtó, valami rendkívüli fog történni. A nővérek mégsem mertek felnézni. A kezek még jobban összekulcsolódtak: Ave Maria!

Amikor Hermann József kinyitotta az ajtót és maga előtt látta a megkínzott, elcsigázott kis csapatot, arcán örömsugár csillant meg. Mintha ebben az órában nagy kérése nyert volna meghallgattatást. Majd kitárta mindkét kezét és így szólt a hazatérőkhöz:

– Isten hozott benneteket az anyai házba! Tudtam, hogy visszajöttök, vártalak benneteket!

– József atya! – kiáltották, de arcuk komor maradt. Szemüket a földre sütötték. A kitárt kezekhez senki sem mert közeledni.

– Csak ennyien jöttetek haza? – kérdezte a pap fájdalomtól remegő hangon.

– Igen, csak ennyien! – volt a komor válasz.

– És a többiek? Hol vannak a többiek?

– Meghaltak!

Dermedt csend támadt. A pap szemére tapasztotta kezét. Teste megremegett.

– Hová akartok menni? – kérdezte aztán Hermann József.

– Steinfeldbe! – válaszolt egy tizennyolcéves, sudárnövésű ifjú. A szerzetes szomorúan ismerte fel a komor arcban az egykori vidám, életerős és szenvedélyes Wilfriedet. – Steinfeldbe akarunk menni! Szigorú ítéletet akarunk kérni az apáttól!

– A szeretet fogad titeket Steinfeldben, a szeretet és az irgalom! – igyekezett őket Hermann József megvigasztalni.

– Nem kell nekem irgalom! – nyögte fájdalmában az ifjú. – Sokak halálának voltam a szemtanúja, akikkel egykor vidáman indultam útnak! Én, én vagyok a bűnös! Engem terhel a lelkiismeret! Ezért nem akarok irgalmat, hanem igazságot, szigorú ítéletet! – Az ifjú szavaiban kínzó fájdalom beszélt. De a szerzetes Wilfried vállára tette a kezét és úgy szólt hozzá, ahogyan csak az édesanya tud beszélni gyermekével:

– Gondolod, hogy te voltál a vezér? Ez nem így van! Isten vezérelt titeket!

– Isten, Isten, ilyen szerencsétlenségre? Ez káromlás, páter! – mondta az ifjú.

– Az Isten saját fiát sem kímélte! – válaszolta a pap csendesen. – Ti kereszteshadjáratot akartatok. S Isten megengedte, hogy kereszteshadjáratba menjetek. Hadakozni mentetek, de Isten béketűrésre szemelt ki benneteket. Korunk sok bűnét engeszteltétek ki.

– Mi engeszteltük ki? – dadogta utána az ifjú. Arcán örömsugár villant át. – Pedig mi azt hittük, hogy minden hiába, amikor a püspök Brindisiből hazaküldött. Azt hittük, minden hiába, amikor a püspök úgy küldött haza bennünket, mint megtévelyedett gyerekeket.

– Hiába semmi sincs! – vigasztalta őket Hermann József. Nem hiába szenvedtetek, és testvéreitek sem haltak meg hiába. Kereszteshadjáratotokért a jó Isten kegyelmével ajándékoz meg majd minket.

Erre az ifjak magasra emelték fejüket. Arcuk felvidult, komor tekintetük örömre változott. A pap keze után nyúltak és megcsókolták.

– Nem volt hiába, nem volt hiába! – lelkendeztek újra meg újra. Néhány ifjú heves zokogásban tört ki s a könnyben mérhetetlen fájdalom talált enyhületet.

– Nem! Nem volt hiába! – mondta mégegyszer a szerzetes határozottan. – Szeretnék nektek valamit mutatni. Jöjjetek velem!

A hoveni ciszterci nővérek még mindig a rózsafüzért imádkoztak. Egyszercsak félbeszakították, mert Hermann Józsefet pillantották meg. Lerongyolódott ifjak csapata élén éppen a szentély felé lépdelt, ahol a kis Istenanya trónolt.

– Nézzetek ide, gyermekeim! – szólt akkor az atya. – Nézzetek csak ide! Utatok nem volt hiábavaló. Az emberek nektek köszönhetik, hogy ismét megtalálták Édesanyjukat!

A steinfeldi kolostorban szívélyes szeretet fogadta a hazatérőket. Az apát egyetlen feddő szót sem szólt. Kezét nyújtotta mindegyiknek és úgy tett, mintha sohasem távoztak volna el a kolostorból.

Egyszercsak megérkezett Hermann József is, éppen akkor, midőn Brúnó testvér ezt mondta a volt keresztesvitézeknek:

– Legalább aztán visszahoztátok-e magatokkal a vasvillát? – Az ifjak azonban semmit sem feleltek.

– Még a nevetést is elfelejtették! – sóhajtotta Brúnó.

– Pedig csak jókedvre akartam őket deríteni!

– Majd később, testvér, – válaszolta Hermann József – most csak hagyd őket. A szív sebe még nem hegedt be!

Néhány nap múlva Hermann Józsefet ismét a társalgóba hívták. Amikor belépett, István kereskedő ült előtte. A büszke férfi teljesen megtört. Amikor felkelt, kínos erőlködéssel támaszkodott a tölgyfaasztalra.

Szótlanul nézett egymás szemébe a két egykori iskolatárs. Hermann József fölöslegesnek tartotta a kérdezősködést. Ebből a tekintetből mindent kiolvasott.

– Meghalt a fiad? – kérdezte azután.

– Igen, nem tért vissza! – egyenesedett ki nehézkesen a kereskedő. – Hősi halált halt! A hazatértektől mindent megtudtam. A vége felé esett el. Zászlóval együtt temették a sírba!

Az atya megrendülve szorította meg az édesapa kezét. Aztán ismét csend lett. A kereskedő lassan, mintha magának beszélne, így szólt:

– Bizony, így van ez. A többiek hazatértek. Az én fiam meghalt! Mit ér nekem már az élet? Lelke üdvéért kórháznak rendezem be kastélyomat, vagyonomat pedig a szegényeknek adom. Örökösöm nincsen. A fiam halott! – Az ősz férfi fásultan meredt maga elé. Időnkint bólingatott a fejével. Most Hermann József kezét ifjúkori barátjának vállára tette és így szólt:

– István, fiad nem halt meg. Krisztussal járta meg a keresztutat a Golgotáig! Ekkor valaki ölébe vette fiad holttestét: Mária anyánk! Akit pedig Mária ölébe vesz, az sohasem hal meg, mert Mária az Élet Anyja! Akit Mária Anyánk ölébe vesz, az feltámad az örök életre!

Hermann atya felegyenesedett és utolsó szavait rendíthetetlen bizalommal hangsúlyozta. Egyideig ismét csend lett. Az elárvult édesapa egyszercsak hasonló bizalommal rebegte:

– Akit Mária Anyánk az ölébe vesz, az feltámad az örök életre!

Az égi jel

A háromkirályok pompás ereklyetartója végre elkészült és helyet kapott a kölni dómban. Sok gyertya égett előtte, amelyek a nemes ékszert majdnem földöntúli fényességgel árasztották el. Minden gyertya egy-egy imádság volt a szent Bölcsekhez. Az egyik gyertyát hálából ajánlotta fel egy édesanya, mert gyermeke szerencsésen hazatért. A másik halotti gyertya volt, egy hadban elesett keresztes ifjúért.

Az est már régen leszállt. Síri csend honolt a templomban. Peregtek az órák s egy imádkozó még mindig ott térdelt a királyok ereklyetartója előtt. A hideg az oszlopokat és a falakat is átjárta. A víz befagyott a szenteltvíztartóban. A sekrestyés vastag kabátba burkolódzva az egyik sarokban kuporgott. Várta, hogy a magános imádkozó elhagyja a templomot és utána bezárhassa a kapukat. Foga vacogott a hidegtől. Kulcscsomójával mégsem mert zörögni. A köhögést is magába fojtotta, hogy elkerülje a szándékos figyelmeztetés gyanúját. A háromkirályok ereklyetartója előtt ugyanis Engelbert von Berg gróf térdelt. Éppen e napon, 1216. február 29-én választották meg érseknek. Mintha nem is érezte volna a dermesztő hideget. Az erőteljes férfi áhítattal merült el az imádságban. Nemes tekintete megvillant a gyertyák fényében. Engelbert így imádkozott:

– Fogadom e szent ereklyetartó előtt, hogy a pásztorbotot és a kormánypálcát bölcsen, jóságos szívvel, jognak és igazságnak megfelelően használom. Fogadom, hogy nem a saját javamat keresem, hanem egyedül a rám bízott gyermekeim üdvét. Fogadom, hogy semmi hatalmaskodónak mesterkedése és hízelgése nem befolyásol cselekedeteimben, hanem egyedül Isten törvénye, az Egyház java és a nemzet boldogulása! Ti, három szent királyok, adjátok meg nekem királyi értelmeteket, amely meg nem hajol semmiféle Heródes előtt, és nem keres mást, mint egyedül az Istent!

Engelbert ezután felegyenesedett. Szeme az ódon dóm sötétjébe meredt. Azután ismét a királyok ereklyetartójához beszélt:

– Fogadom, hogy új dómot építtetek e sírhelyen. Gyönyörű lesz és hatalmas. Nem lesz párja a német birodalomban. Új dómot építtetek e királyi ereklyetartó fölé. Tornyai majd az égig nyúlnak. A dómot pedig annak az Úrnőnek fogom szentelni, aki előtt a három Bölcs is levette a koronáját: Máriának, az ég Királynőjének. Uram, add, hogy művedet bevégezhessem!

Hermann József ugyanebben az órában a steinfeldi kolostor sekrestyéjének ablakánál állt és nézte a csillagos eget. Millió csillag ragyogott. A kolostordombról Eifelen át messze el lehetett látni egészen Kölnig. Hermann úgy érezte, mintha a tündöklő ég sugara a Rajnáig érne. Mintha a legfényesebb csillagok a püspöki város felett ragyognának.

– A csillagok úgy ragyognak Köln felett, mint egy csillogó korona a királyi város felett – mormolta magában. Aztán önkénytelenül is arra gondolt, hogy Kölnben ma választották meg az új érseket. Kezét ismét összekulcsolta. Szívből imádkozott: Uram, adj nyájadnak jó pásztort!

Az égbolton mind ragyogóbb lett a csodás fény. Egyre sokasodott a csillagsereg.

– Istenem, ez a Te ruhád, ez a Te gyönyörűséges ruhád! – ujjongott fel a szerzetes és szeme nem telt be a kimeríthetetlen fényességgel.

Mély gondolatokat forgatott szívében. Mi lehet az a fény ott az égen? Istentől gyújtott lámpák voltak-e, hogy vigasztaló fénysugarat lövelljenek az éjszaka sötétjébe? A szerzetes

mosolyogva emlékezett vissza arra, amit gyermekkorában egyszer a kis malcbücheli Margitnak mondott. A csillagok lyukak az égbolton. Az égi fény ezeken a lyukakon árad a földre.

A magános szerzetest őszinte vágyódás fogta el, hogy mélyebben beletekinthessen a teremtés csodájába, az égbolton izzó, ragyogó titokba.

– Uram, add, hogy lássak! – sóhajtott fel szíve mélyéből. – Add, hogy lássak! Mutasd meg közelebbről, mutasd meg érthetőbben azt a remek tükröt, amelyből tekinteted sugárzik. Uram, Uram, add, hogy lássak!

Az ég egyszerre ragyogóbb lett. Hermann úgy érezte, mintha a csillagok föléje hajolnának. Mintha e roppant égitestek őt is lángba borítanák és végtelen örvénybe taszítanák. Elöntötte a melegség. Gyötrelmében szeretett volna felkiáltani, de még lélegzeni sem mert. Szeme káprázott a vakító ragyogástól. Mégsem nézett félre, látnia kellett, látnia kellett mindent.

Nap lett minden csillag. A napok keringeni kezdtek. Magukkal ragadták a földet, holdat és az egész mindenséget. Lángtenger lett minden és csupa fényesség. A keringő fény szüntelen örömujjongásban tört ki. Dallá lett minden, lánggá, dicsőítő himnusszá, örömujjongássá.

De mit akart jelképezni e világító körtánc? Mindez csak játék volt-e? Isten játéka a nagy mindenséggel? De hol van a gyújtópont, amelytől az égitestek tündöklő tűzgolyói erőt és irányítást nyertek? Hol dobogott a világ rejtett, titokzatos szíve?

És mintha a felelet csilingelve szállna Hermann atya felé a végtelen ragyogásból. Felelet, amely előtt Hermann József imádattal rogyott térdre. S a felelet ez volt:

– A mindenség szíve a szeretet!

Ugyanazon az éjjelen egy szent állt az umbriai hegyeken és feltekintett a csillagos égre. Lelke húrján ezer hárfa dalolt. Szíve egybeolvadt a teremtés örömujjongásával és dal kélt az ajkán. Szent Ferenc rákezdett a teremtés fenséges dicséretére:

Áldott légy, Uram, s minden alkotásod,
Legfőképpen urunk-bátyánk a nap,
Aki a nappalt adja és aki ránk deríti a te világosságod.
És szép ő, és sugárzó, nagy ragyogással ékes:
A te képed, Fölséges.
Áldjon, Uram, téged hold-nénénk és minden csillaga az égnek.
Őket az égen alkotta kezed, fényesnek, drága szépnek!

Így volt az Umbriában is, akárcsak az eifeli dombokon, így volt ez mindenütt az egész világon. A teremtés néma dicsérete dallá lett a szentek ajkán.

Engelbert, az új kölni érsek, úgy viselte a pásztorbotot és a kormánypálcát, ahogyan a szent királyok ereklyetartója előtt megígérte. A szemfényvesztőket, a bohócokat, a hízelgőket kiutasította udvarából. Mindezek Kölnben éppen úgy, mint a többi fejedelmi udvarban, nagyon elharapództak. A szegények és nyomorultak előtt azonban mindig nyitva állt Engelbert ajtaja. Maga ítélkezett, és mindenki hozzá fordulhatott panaszával. Nem akarta, hogy a szegények drágábban vásárolják meg az igazságot. Egyszer egy özvegyasszony ment hozzá. Ügye védelmére ügyvédet kért tőle. Engelbert, jól ismervén az ügyvédek kapzsiságát, így szólt:

– Jó asszony, beszéljen csak maga, hiszen maga jobban tudja, hogy mire van szüksége, mint más! – Hiába tiltakoztak az esküdt bírák, hogy ez az eljárás törvényellenes, Engelbert rájuk sem hederített. A szegények igaza előbbrevaló volt az ócska paragrafusoknál.

Egyszer egy szegény jött hozzá panaszával. Engelbert éppen lovagolni készült. Azonnal kiugrott a nyeregből és meghallgatta a könyörgő panaszát.

Máskor az érsek westfáliai útja alkalmával éppen asztalhoz akart ülni. Keserves sírás közben egy anya jelent meg a teremben, hogy panaszt tegyen egy rablólovag ellen. Ez férjét agyonütötte és őt gyermekeivel együtt kiűzte birtokáról. Engelbert erre felugrott.

– Azonnal indulunk – parancsolta felháborodottan kíséretének. – Nem illik, hogy amikor a nyáj nyomorog, a pásztor szórakozzék! – Majd pedig az asszonyhoz fordulva így szólt: – Üljön gyermekeivel együtt az asztalomhoz. Maguknak készült ez az ebéd. Mi pedig Isten segítségével visszahelyezzük jogaiba!

Aztán Engelbert a lovagokkal és a háborús kísérettel együtt ellovagolt. Ostrom alá vette a gonosztevő várát. Magát a gonosztevőt a vár kapujára akasztatta. Az özvegynek pedig visszaadta elrablott vagyonát.

Engelbert püspöknek valóban nemcsak áldástosztó keze volt. Öklével is le tudott sújtani. Erejét nem egyszer tapasztalták meg nemes vagy nem nemes zsiványok.

Engelbert jó lelkipásztor is volt. Szent Ferenc és Szent Domonkos szerzeteseit Kölnbe hívta. Helyet jelölt ki nekik kolostoralapításra. A szegénység testvérei bejárták Köln utcáit. Prédikáltak a templomokban. A barna- és fehérruhás kolduló barátok nyomán mérhetetlen áldás fakadt.

A püspök nem feledkezett meg arról az ígéretéről sem, hogy templomot épít. Amikor azonban a különböző német városból meghívott építőmesterek bemutatták tervüket, elhárító mozdulattal tolta félre mindegyiket és így szólt:

– Nem, ez még mindig nem az a hatalmas, nem az a királyi dóm, amilyent én a Szűzanya tiszteletére akarok emelni. Uraim, készítsenek új terveket!

Egyre nőtt a kölni érsek hatalma. Ez a nagy hatalom az egész birodalomnak csak javára szolgált. II. Frigyes, az új császár, itáliai tartózkodása idejére Engelbertet, a leghatalmasabb német fejedelmet nevezte ki a birodalom kormányzójává. És a hatalmas herceg és egyházfejedelem személyében jó kezekben volt a birodalom sorsa. Szavától remegtek a gonosztevők. A jók azonban örültek ökle hatalmának.

Egyszer egy kereskedő ment Engelberthez. Biztosító kíséretet kért tőle a Harz-hegységen átvonuló kocsikaravánja mellé. A püspök egyszerűen csak a kesztyűjét adta oda a segítséget kérőnek. Ezt kellett csak felmutatnia az útonállóknak. A kesztyű nem egyszer mutatta meg a hatalmát. A kereskedő útja szerencsés befejezése után lelkes sorokat írt a püspöknek:

Én magamban gyenge ember
az erdőknek sűrűjében
félek, de ha Uram segít,
elérem majd a pogány hont.

Engelbert igazságérzete nem ismert határt. Nem riadt vissza senkitől sem, még tulajdon rokonaitól sem.

Egy nap unokaöccse, izenburgi Frigyes gróf ellen tettek panaszt. A gróf az esseni kolostort sanyargatta, holott mint kormányzójának védelmeznie kellett volna. Engelbert kérdőre vonta és jóvátételre kényszerítette rokonát. Végül még a dúsan jövedelmező kormányzóságot is elvette tőle. Frigyes gróf hosszú ideig hajthatatlan maradt, míg végre is engedett. Engelbert azt remélte, hogy egy új westfáliai találkozáson rokonával teljes megegyezésre juthat. 1125 novemberében Schwelmben akart templomot szentelni és ott akart találkozni Frigyes gróffal.

Sokan voltak, akik Engelbertet óva intették alattomos rokonától. A hatalmas püspök azonban csak mosolygott az ilyen beszéden. – Hiszen Frigyes az unokaöcsém! Saját rokonomnál ne legyen biztonságban az életem? – mondta magában bízóan.

Az indulás reggele felvirradt. A kíséret már lóra ült. A püspök is már nyeregbe akart ugrani. Ekkor hirtelen fehérruhás szerzetes tört magának utat a bámészkodó tömegen át és Engelberthez igyekezett. Arca sovány volt, haja őszbeborult. Határozott mozdulattal lépett az érsekhez. Megragadta a ló zabláját és erélyes hangon így szólt az érsekhez:

– Uram, ne menjen Schwelmbe!

Az érseket elöntötte a harag. Ajkán indulatos szó kélt. De az ősz atya tiszteletreméltó alakja visszatartotta:

– Ki ez a szerzetes? – kérdezte halkan környezetének egyik papjától.

– A premontrei Hermann József atya Steinfeldből! – volt a válasz. – Szent híre van az eifeli kolostorokban.

– Miért ront így rám? – kérdezte Engelbert.

– Ne menjen Schwelmbe! – kérte ismét a szerzetes. – Uram, kérve kérem a püspökség és a birodalom nevében! Leselkednek önre!

– Ki leselkedik énrám? – kérdezte Engelbert mosolyogva. – Melyik útonálló széles ez országban merészelne kezet emelni a hatalmas kölni érsekre? Ki leselkedik reám? – kérdezte ismét.

– A halál! – mondta a szerzetes komoran. – A halál!

– Ha életemre törő titkos összeesküvésről tud valamit, akkor beszéljen! – parancsolta most a püspök.

– Ilyenről nem tudok! – felelte Hermann József. – De különös sejtelem, nem is sejtelem, biztos tudat szorongatja a szívemet! Uram, higgyen az öreg embernek! Nem hiába tettem meg a hosszú utat Eifelen át! Ne menjen Schwelmbe!

– Ah mit! Sejtelem, sejtelem! – förmedt rá az érsek bosszúsan. – Indulunk!

Ezzel nyeregbe pattant. Az eifeli szerzetes most egyszerűen útját állta. Komoly tekintetével a püspök szemébe nézett, mintha kényszeríteni akarná, és így szólt:

– Uram! Ne menjen Schwelmbe! A halál leselkedik önre!

A püspök egy szempillantásig tétovázott. Majdnem úgy tett, mintha ismét le akarna szállni és kíséretének is leszállást parancsolna. Majd hirtelen elhatározással kiegyenesedett, kezét a premontreinek nyújtotta és így szólt:

– Köszönöm önnek, tisztelendő atya, a figyelmeztetést. Döntöttem! Életemet Istenre és öklömre bízom. – Aztán harsány hangon kiáltott: – Előre, indulunk! – Paták csattogása dübörgött. Szikrák villantak. A szerzetes sokáig nézett a lovascsapat után. Az érsek hatalmas alakja a távolban is kimagaslott. Aztán az ősz atya nekivágott Köln ódon utcáinak. A régi gyerekkori játékok és emlékek most mind eszébe jutottak. Mégis nagyon szomorú volt. Mégegyszer elment Szentmergenbe. A temetőben szüleinek és a jó Iburga nővérnek sírjánál imádkozott. Majd hosszasan, áhítattal imádkozott a kis Madonna előtt is, akinek egyszer gyermekkorában odaadta almáját. Mégis vigasztalhatatlan maradt. Hazafelé menet Brúnó testvérrel, aki a lovakat hajtotta, egy szót sem váltott.

Az est leszállt. A nap lenyugodott. Az első csillagok már ragyogtak az égen, amikor Engelbert lovascsapatával mély úthoz érkezett. A püspök már régóta hallgatott. Az eifeli szerzetes pillantását nem tudta elfelejteni. Az intő szó állandóan a fülében csengett: „Ne menjen Schwelmbe!” Már azon volt, hogy visszatér kis csapatával. Kísérete azonban hátha gyávaságnak minősítette volna! – Mit, gyáva legyek? Nem, akkor inkább meghalok!

Paták dübörögtek a mély úton át. Mindenki szótlan volt. Hirtelen sivító, velőtrázó fütty hallatszott. Még a lovak is megrémültek. Fegyveres banda tört elő minden dombról, bokorból és az erdőből. A püspök embereire rohantak, akik a rémülettől megdermedve alig gondoltak

ellenállásra. Csak Konrád von Dortmund gróf rántott kardot és fedte el testével a püspököt. Heribert von Rinkerode, az isenburgi gróf szövetségese azonban a földre sújtotta. Erre tizen vagy tizenketten a püspöknek estek és lerántották a lováról. Engelbert emberfeletti erővel már-már kiszabadította magát. A mély úton azonban nem volt többé menekülés. Az ellenség számbeli fölényben volt. Az érseket újból földre teperték. Aztán csattogtak a kardok, a szuronyok és a fejszék. Testét tetőtől-talpig egyetlen seb borította. Lábbal taposták a haldokló püspököt. Testét még akkor is rugdosták, amikor már régen elszállt belőle az élet. Aztán vérébe fagyva otthagyták az úton és Isenburgba lovagoltak.

Köln érseke, Westfália hercege, a császár helytartója vérbefagyva, agyontaposva még sokáig feküdt a schwelmi mélyúton. Emberi szörnyek gyilkolták meg, akiket tulajdon unokaöccse bérelt fel.

Hermann József ugyanabban az órában a steinfeldi kolostor sekrestyeablakában állt és felnézett az égre. Nézte a csillagos eget. Leírhatatlan aggodalom vett rajta erőt. Felindult lelkiállapotban tért haza kölni útjáról. Testvéreinek egy szót sem szólt. Most ismét egyedül volt, de aggodalma nem akart elmúlni. Mindig öröm töltötte el lelkét, ha a csillagok ragyogásában gyönyörködhetett. Ezen az éjszakán azonban mégsem hoztak számára vigasztalást.

Hirtelen felriadt. Mintha keleten különös fény villant volna meg az égen. Vérvörös volt, mint valami tüzes, izzó láng. Nőtt, egyre erősbödött. Végre csendben megállt Köln városa felett. A lángból valami éles, hegyes alak rajzolódott ki. Úgy látszott, mintha szúrni, döfni akarna.

– Gyilok! – nyögte a szerzetes. – Gyilok! Engelbert püspököt meggyilkolták! – Aztán gyors futással a zsolozsmára hívó harang köteléhez rohant. A harang kongott, sírt a síri éjszakában. A steinfeldi szerzetesek riadtan siettek elő és magyarázatot kértek a korai ébresztésre … Hermann József tovább kongatta a harangot. Felelet helyett rémülettől tágranyílt szemmel bámult társaira. Aztán remegő hangon kérte őket:

– Menjetek, menjetek a zsolozsmára! Imádkozzatok! … Meggyilkolták püspökünket!

Az érsek hű emberei, akik a veszély pillanatában sem futottak meg, ugyanebben az órában szállították el Schwelmbe uruk holttestét. Az egyik paraszt talyigáját kérték el, aki még előbb ebben hordta ki a trágyát. Az érsek meggyalázott holttestét feltették a talyigára. Az embertelen gyilkosok még a ruháitól is megfosztották.

A halott püspök négy nap múlva tért meg városába, Kölnbe. Testét értékes koporsóba tették és ugyanabban a dómban helyezték örök nyugalomra, amelyben a szent királyok ereklyetartója volt. Az Egyház Engelbertet felvette szentjei sorába.

Mit használt azonban, hogy a püspök gyilkosai nem kerülték el sorsukat? Mit használt, hogy a hóhér Frigyes von Isenburg grófot kerékbe törte? A püspök halott volt. A püspökség, a hercegség és az egész birodalom nemes fejedelmet veszített személyében.

Súlyos szembetegség vett erőt Hermann Józsefen, amióta a tüzes égi jelben megsejtette az érsek halálát. Betegségéből csak akkor gyógyult meg hirtelen, amikor elzarándokolt a szent királyok templomába és Engelbert sírjánál imádkozott.

Amikor hazaérkezett, csak ennyit mondott: „Engelbert szent! Nem kell érte imádkoznunk! Ő imádkozik értünk!” Ezután emelkedett hangon folytatta: „Köln jó püspököt veszített el a földön, de még többet, még nagyobbat, … szentet nyert az égben!”

Az igazi öröm és a két alma

– Márpedig ez igaz! – bizonyítgatta Mechtild, a hoveni konyhásnővér. – A steinfeldi József atya csodákat művel, egészen rendkívüli csodákat. A múlt nyáron egyszer rekkenő hőségben érkezett hozzánk. Fülledt volt a levegő és forró, mint a borsóleves. Az atyáról patakokban csurgott a veríték. Kért, hogy adjak neki egy korty vizet. Én azonban víz helyett üres korsót nyomtam a kezébe. Kíváncsi voltam, hogyan tud bosszankodni és mérgelődni egy ilyen szent ember. Egy csepp víz sem volt a korsóban. És Istenemre mondom, az üres korsót a szájához emelte és nagyot húzott belőle. Képzeljétek, ivott az üres korsóból! Aztán rám tekintett. Így csak József atya tud nézni és így szólt: – Mechtild nővér, köszönöm a vizet! – Én meg csak ott álltam, hápogtam és a szent csodálkozástól egy szót sem tudtam szólni.

– Hát még Steinfeldben mi mindent tudnak az emberek! – erősítette Ruxtell perjelnő. – A Szűzanya Hermann atyának helyretette mindkét kiesett fogát. Törött karját is csodálatos módon gyógyította meg. Ilyesmi természetesen előfordul, de csak egészen nagy szenteknél.

– Azt nem tudom, hogy igaz-e mindaz, amit az emberek beszélnek – ellenkezett Gertrud, az apátnő. – Azt azonban tudom, hogy az anyák mind hozzájönnek Eifelből, hogy megáldassák vele szívük alatt hordott gyermeküket. Hermann atya valóban jóságos és jámbor férfiú!

– Szent! – mondta egy hallgatag nővér, akit Erzsébetnek hívtak. – Szűzanya ma éjjel megjelent nekem és azt mondta: – József atya az én káplánom, igaz tisztelettel közeledjetek feléje.

– Szerencsés vagy, nővér – sóhajtotta Eufémia, egy halvány ciszterci apáca. – Neked mindig a Szűzanya jelenik meg, nekem meg az ördög. Szegény zaklatott emberfia vagyok, az ördög sohasem hagyja nyugtomat.

– Eufémia! Ne légy szomorú – vigasztalta az apátnő. – Hiszen még magát az üdvözítőt sem kímélte az ördög!

– Ha ő valóban a Szűzanya káplánja, – mondta Hildegunde, a sekrestyésnővér hosszú gondolkodás után – akkor illően is kell fogadnunk. Úgy gondolnám, hogy a ministránsok égő füstölővel menjenek elébe, mintha a püspök jönne … Az Istenanya káplánja? Erzsébet nővér! Jól értetted ezt?

– Egész biztos, hogy jól! – bizonyította a nővér.

– És én mégis hányszor mérgelődtem magamban, hogy olyan lassan misézik. Szörnyű sok gyertyát fogyaszt!

– Ez hát nem így van! – vágta közbe Mechtild. – Egészen jól láttam, hogy nála a gyertyák lassabban égnek, mint másnál. De csak tudnám, hogy mit főzzek holnap, ha jön. Olyan nyomorúságban élünk. Úgysem tudja Hermann atya, hogy mit eszik. A minap is őzgerincet tálaltam fel neki. Megkérdeztem tőle, hogy ízlett-e, és képzeljétek, sejtelme sem volt, hogy őzgerincet evett. Úgy bizony! Kis hiba még a legnagyobb szenteknél is előfordul. Aki pedig nem tudja, hogy mit eszik, annak a feje körül még hiányzik egy sugaracska a szentek fénykoszorújából!

Hermann József ezalatt a tapasztalt és tudós József papnál tartózkodott Löwenichben, az eifeli falucskában. A steinfeldi szerzetes nyolcvankét éves volt már. Haja hófehér. Szeme mélyen benn ült a szemüregben. Szeméből különös meleg áradt. Néhány év óta nem törődve a magas korral, minden útját gyalog tette meg. Mivel az út Steinfeldből igen hosszú volt, este József paphoz tért be pihenőre.

A menés nehezére esett, mert Eifelt mély hó fedte. Szüntelenül szállt a fehér hópehely. Keze megkékült a hidegtől. A löwenichi lelkész azonban alaposan befűtött. A vastag

hasábfák sercegtek és pattogtak a nyitott kandalló tüzében. Más fény nem is volt a kis szobában.

– Atya! Óhajt még egy csésze forró tejet? – kérdezte József, a gondos lelkész.

– Nem, köszönöm! – válaszolta a premontrei. – Inkább beszéljen tovább Assisi szent szegényéről!… Szóval Ferencnek hívják? … Különös név!… És maga valóban látta őt?

– Szemtől-szembe!

– Akkor beszéljen róla! – kérte az atya. A löwenichi lelkész pedig ismét beszélni kezdett az umbriai hegyek lakójáról, Isten dalnokáról, akiről Hermann Józsefnek már annyiszor mesélt. Az eifeli szerzetes még sem tudott betelni. A lelkész rövid időre behunyta a szemét, mintha távoli, messze hangra figyelne. Aztán halkan így szólt:

– Ó Atya, hogy is lehetne ezt elmondani? Hiszen ehhez minden szó színtelen és kevés! A Poverellonak dal volt az élete. Dal, amely az ég zenészeinek a szerszámairól tévedt a földre. Paradicsommá lett a világ, ahová Ferenc a lábát betette. A szenvedés és a halál elveszítette fullánkját. A rózsáknak nem volt tövisük. A szegénység szentje a nagy természetben Isten üdvözletét látta. Minden élőlényt, még az útjába kerülő legapróbb rovart is úgy szerette, mint a testvérét vagy nővérét. Még a madaraknak is tartott prédikációt. Csicseregtek, ha Ferenc kívánta és elhallgattak, ha Ferenc úgy akarta. Mintha csak a Szent minden élőt megértene és a természet is megértené őt.

Hermann József szinte itta a löwenichi pap minden szavát és hallgatott. Majd később megszólalt:

– Isten nagyon szeretheti azt, aki az ő teremtményét így szereti.

– Igen, ilyen volt Ferenc! – folytatta tovább elmélázva a lelkész. – Egészen más volt, mint mások! Koldus volt. Ajtóról-ajtóra járt a bénákkal és a sok nyomorékkal egy falat kenyérért. Mégis vidám koldus volt. Mindig azt mondogatta, hogy az a gazdag, akinek semmije sincs. Hiszen a koldus nap-nap után Isten és az emberek szeretetében és könyörületében részesül. Ez pedig a legnagyobb kitüntetés! A szegénység szent! – szokta mondani.

– A szegénység szent! – mosolygott az öreg szerzetes és behunyta a szemét.

– Mire gondol? – kérdezte a lőwenichi pap.

– Szent József pereceire! – mondta vidáman a szerzetes. Ifjúkori emlékek elevenedtek meg előtte. Lélekben látta, amint Margittal együtt ott áll a szentmergeni templom remek ajtószárnyai előtt. Pedig Margit már évek óta a füssenichi temetőben nyugszik.

– A szegénység szent! – bólintott aztán maga elé.

– Ah, testvér, ha én mégegyszer elölről kezdhetném, de szép is volna!

– Hogy-hogy? Hiszen azt hittem, hogy atya már a mennyországba vágyakozik! – mosolygott József.

– Igen, de most mégegyszer fiatal szeretnék lenni. Assisi Szegényével szeretnék koldulni. De jó is volna! – Az öreg szerzetes arcán túlvilági fény ömlött el. – Mit tud még róla? – kérdezte kicsit később.

– Mindig vidám testvér volt! – mesélte tovább a löwenichi lelkész. Azt hiszem, semmiről sem beszélt olyan sokat, mint az örömről, az igazi örömről!

– Az igazi örömről! – ismételte Hermann József.

– Hát sohasem szenvedett?

– Többet, mint bárki más! Az Úr sok bajjal és nyomorúsággal sújtotta. De éppen ez a különös! Képzelje csak, azt mondta, hogy a szenvedés az igazi öröm, mert aki szenved, az Krisztushoz hasonlít. A szenvedés csak durva hüvely, a magja azonban …

– Mi a magja? – kérdezte kíváncsian a szerzetes.

– A magja a megváltás!

– A magja a megváltás! – mondta utána lassan Hermann József. – És ez az igazi öröm! – Arcát kezébe temette és magába mélyedt.

Mily súlyos szenvedést mért őreá is az Isten! Valósággal porig alázta. Sokszor még a kedvét is elvesztette. És most jön valaki, aki azt mondja: „A szenvedés az igazi öröm.” – Ah, József testvér, ha én mégegyszer elölről kezdhetném! Ha én mégegyszer egészen elölről kezdhetném!

– Azt hiszem, Hermann atya sem áll messze a Poverellótól. – mondta a lelkész. – Sőt, nagyon is hasonlít hozzá!

Hermann József nem hallgatott arra, amit társa mondott. A kandallóban sercegő lángokba meredt és egyre csak azt susogta maga elé: – Ha én mégegyszer elölről kezdhetném! Akkor minden sokkal jobb … minden egészen más lenne!

Amikor másnap reggel barátságos vendéglátójától elbúcsúzott, így szólt:

– Nem kaphatnék két almát, két szép piros almát?

– Ó, dehogynem! – mosolygott a löwenichi pap. – De nem lesz kemény az alma? Az atya fogai már meglehetősen gyengék. Sőt egynémelyik már hiányzik is! Jóllehet a hoveni apácák azt híresztelik, hogy a Szűzanya az ön fogorvosa.

– A hoveni apácák gyermekded lelkűek – mosolygott az öreg szerzetes. – Éppen ezért szeretni kell őket. Az alma azonban nem nekem kell! Ördögűzésnél lesz rá szükségem. Almával űzöm ki az ördögöt.

– Ejha, azt meg nem is tudtam, hogy atyaságod ilyen titokzatos dolgokkal is foglalkozik! – mondta a löwenichi pap hitetlenkedve.

– Bizony, ez már csak így van! – felelte vidáman az eifeli szerzetes.

Erzsébet nővér egész reggel a templomtoronyban ült és figyelte a steinfeldi atyát. Amint meglátta, hogy közeledik, hangosan kiáltott:

– Húzzátok meg a harangot, jön! – A harangzúgásra egész raj fekete denevér surrant ki a toronyból. Erzsébet mint egy kislány, úgy futott le a csigalépcsőn. Pedig igazán nem volt már fiatal. Az is igaz, hogy ezt a jámbor apácáknál nem egykönnyen lehet megállapítani.

– A denevérek repülnek ki a toronyból – nevetett Hermann József és ismét csak ifjúkori emlék elevenedett fel emlékezetében. – Dehát miért harangoznak? – Az eifeli szerzetes még jobban csodálkozott, amikor a kolostorkapuban égő füstölőkkel fogadták és harsány hangon a Benediktust énekelték:

– Áldott, ki az Úr nevében jön! Hozsanna a magasságban!

Hermann József kézzel-lábbal tiltakozott az ünnepélyes fogadtatás ellen.

– A tisztelendő nővérek tévednek! – kiáltotta már messziről. – A kölniek nem engem választottak meg püspöknek! Henrik von Molenark lett a püspök! – Aztán tisztelettel köszöntötte az apátnőt, a többi nővéreket, végül Eufémia nővért, aki még mindig sápadt volt, mert az ördög ismét hatalmába kerítette. Majd Hermann József a zsebében keresgetett és két szép piros almát vett elő.

– Tessék, Eufémia, ez jó orvosság lesz az ördög ellen.

– Alma! – csodálkozott a nővér.

– Úgy van, az ellenséget mindig a saját fegyverével kell leverni – nevetett az atya. – Az ördög Évát almával csalta meg, és ha mi is almát eszünk, minden jóra fordul.

A nővér elpirult. Mégis örömmel elfogadta a gyönyörű gyümölcsöket.

– Eufémia nővért ezentúl többször kell foglalkoztatni a gazdaságban! – fordult azután a szerzetes az apátnőhöz. – üde levegő és jó táplálék, ez való a gonosz gondolatok ellen.

– De hiszen oly szép oltárruhákat hímez! – vetette közbe Gertrud apátnő szomorúan.

– Az igaz, de a mellett bőven is van ideje töprengeni!… Nem, nem, apátnő! A nővér csak menjen a gazdaságba!

– Ám … Isten nevében! – egyezett bele a kolostor elöljárónője. Hiszen minket is úgy bánt, amikor így gyötrődik.

Hermann József az igazi örömről beszélt az esti ájtatosságon. Minden szem ragyogott. Eufémia nővér is boldog volt. Az alma és Szent Ferenc öröme meggyógyította.

A következő reggel iszonyú hideggel köszöntött be. Az éj derült, csillagos volt. Jégtakaró borított mindent, patakot és folyót. Dermesztő hideg volt a templomban is, és az apácák szörnyen fáztak.

Egyedül a miséző Hermann József nem érzett semmit a hidegből. Ilyen lassan még sohasem misézett. Az átváltoztatás után meg egyáltalán nem haladt előre. Kiterjesztett karral úgy állt az oltárnál, mintha kőbe meredt volna. Szemét a fehér ostyára szegezte és így esdekelt: „Uram! Az igazi örömöt! Add meg minden embernek az igazi örömöt!” – Az oltárnál álló pap kikapcsolódott a világból, elfeledkezett az időről és a térről. Semmit sem látott mást, csak a hófehér ostyában pihenő Úr Jézus szent testét. Ajka egyre csak ezt rebegte: – Uram, add meg nekik az igazi örömöt!

A nővérek a padokban valósággal csonttá fagytak. Már egy egész rózsafüzért elmondtak, s az atya mementójának még mindig nem volt vége. Mechtild a meleg tűzhely mellé kívánkozott, jóllehet kövérsége eléggé megóvta a hidegtől. A sekrestyés is dörzsölgette a kezét és törölgette az orrát Megszánta tagjait és a didergő ciszterci nővéreket. Gondolt egyet és úgy megrántotta a pap miseruháját, hogy végre is feleszmélve, továbbfolytatta a misét.

Amikor a misének vége volt, a nővérek bizony méltatlankodtak. A forró reggeli mellett azonban lassacskán elfelejtették az elszenvedett kínokat. Eufémia nővér ezen a reggelen olyan vidám volt, mint már régen. Kiszabadult az ördög karmai közül.

– Ha a mementót Eufémiáért mondta, akkor szívesen fagyoskodtam – sóhajtott a perjelnő alázatosan. És bizonyára úgy lehetett, mert a jó nővér egyszersmindenkorra megszabadult minden szenvedéstől, amely jámbor szívét annyira gyötörte.

Az Énekek Éneke

Hermann József alig fejezte be a szentmisét, amikor hevesen rázni kezdte a hideg. Később meg nagy forróság öntötte el. Testét kiverte a veríték. A ciszterci apácák vánkosokba és takarókba bujtatták. A beteg, aki nem törődve a korral mindig puszta fán és kövön aludt, tiltakozott ellene. Mechtild nővér forró sörrel telt korsót vitt be neki és szelíd erőltetéssel kínálta a gyógyító italt.

Nemsokára a láz is fellépett. Hermann homloka tüzes lázban égett. Képzelődni kezdett. A beteg mellett virrasztó Eufémia nővér nem győzött eléggé csodálkozni, hogy miféle Poverellóról beszél annyit az eifeli szerzetes. Miféle barna kámzsáról, kolduszsákról és igazi örömről.

Hildegunde nővér, aki mindenféle betegséghez értett, s közbe-közbe bekukkantott a szobába, aggódva rázta a fejét. – Itt már nincs segítség! – súgta Eufémiának. – Úgylátszik, a tüdejét támadta meg. Igen, ha még fiatal volna, de az atya már nyolcvankét éves.

– Hát már semmi remény sincs? – kérdezte Eufémia szomorúan.

– Valóságos csoda lenne, ha mégegyszer felgyógyulna! – válaszolta a sekrestyés nővér.

– Akkor imádkozzunk! – mondta Eufémia határozottan. Szerencse még, hogy Hermann József a hoveni nővéreket megtanította a rózsafüzér imádságra. Hiszen félelemben és szorongásban oly jót tesz az embernek, ha úgy imádkozhatik, hogy nem kell szavakat keresnie. A gyönyörű imádság gyöngyszemei szakadatlanul peregtek az apáca ujjai között.

Nap nap után telt. A láz nem szűnt. A beteg egyre hevesebben képzelődött. Vad álmaiban ismét a keringő csillagfényt látta. Azt a fényt, amelyet egyszer azon a téli éjszakán látott.

– Jönnek, jönnek a tüzes golyók – nyögött tágranyílt szemekkel. – Ezer nap, ezer lángoló égitest! Megragadják a szívemet! Istenem, Istenem, mily tüzes a kezed!

Eufémia nővér vízzel hűsítette a beteg homlokát. De az atya felegyenesedett és ezeket mormogta:

– Ott! Ott! Ott van a lángoló kereszt! Uram! tárd ki karodat! Végy fel a keresztedre! A tűzhöz nyúlok és eloltom. – Hermann József zihálva rogyott vissza a vánkosra. – Átszúrták a Szívedet – nyögte keservesen. – Lángok mardossák a Szívedet! – Aztán felkiáltott és erősen szorította kezével a szívét. Úgy rémlett neki, mintha izzó lándzsa döfte volna át.

Eufémia nővér szünet nélkül pergette a rózsafüzért. – Száz csillag körtánca – így nevezte ezt egykor a steinfeldi szerzetes. Csodálatos, hogy valahányszor a rózsafüzért imádkozta, mindig a csillagfény körtáncára gondolt. Arra a fényre, amelyet egyszer Isten kegyelméből megláthatott. – A rózsafüzér az örökkévalóság izenete – mondogatta.

A hoveni nővérek szünet nélkül a gyógyulás csodájáért imádkoztak. Senki sem didergett már a templomban. Inkább órákon át hallgatták volna a szentmisét, csak a jó atyát újból ott láthatták volna az oltárnál.

Erzsébet egész napon át a tabernákulum előtt térdelt.

– Uram, gyógyítsd meg őt! – könyörgött. – Adj neki még pár évet. Hiszen oly nagy szükségünk van rá!

A beteg lázálmában mindig csak a golgotai összetört, lángmardosta Szívet látta. Minden csillag és minden égitest lobogó körtáncban a kereszt körül keringett.

Mechtild nővér szorgalmasan hordta a sört és a forró köveket. Így történt, hogy akár a jó konyhás nővér gondoskodásának, akár a nővérek bensőséges imájának volt köszönhető, Hermann József egyik reggel láz nélkül ébredt fel. A válság elmúlt, a betegség ereje megtört.

A templomban a nővérek Te Deumot énekeltek.

A steinfeldi atyának pedig az volt az érzése, hogy a betegség lázában a világ legmélyebb titkaiba pillanthatott.

– A Szív az egész világ középpontja! – mondta tisztelettel Eufémia nővérnek. – A golgotái Szív!

– Aztán felegyenesedett, sürgősen papírt, tintát és tollat kért.

– Az atya még gyenge ahhoz, hogy írjon – ellenkezett Eufémia. De Hermann József oly esengve kérte, hogy végül is felállt és teljesítette kívánságát.

– Isten megihletett, azt akarom leírni! – És Hermann József az isteni Szív tiszteletére megírta az első himnuszt, amely valaha is a földön felcsendült. A szenvedéssel és egyenetlenkedéssel teli napokban a csendes eifeli szerzetes rátalált arra az útra, amely elvezet minden élet és minden szeretet forrásához.

Ujjongó, hű szívvel mondok
dalt, hozsannát: komor gondok
nem bántják most szolgádat, ó
Királyi Szív, életadó
menedékem, hallgass rám!

És Hermann József ismét látta a halállal tusakodó golgotai Szívet. Mégis Őt dicsérte az egész mindenség. Látta az összetört Szívet, amely minden élet kútforrása.

A fájdalom nem rendít meg,
bár sebektől vérzik Szíved:
mert a gonosz, sunyi halál
téged, Jézus, meg nem talál:
hisz tőled jő az élet.

Most lángok csaptak Hermann József szíve felé is. Ugyanazt a heves lándzsaszúrást érezte, mint egykor a lázas éjjeleken, vagy amikor gyermekkorában a Szűzanyához mászott át a szentélyrácson.

Magadtól ó ne taszíts el,
de egyesíts szent Szíveddel:
jóság, áldás honol benne,
s ha a kínod enyém lenne,
gyenge, bűnös nem lennék.

Most jóságod teljét nézem,
s tudom: minden földi vészen
túl országod is megadod,
s mint rózsaág a harmatot,
úgy ölelsz majd magadhoz.

Egyik versszakot a másik után írta a pergamenre. Eufémia nővér ezalatt a száz-rózsa imáját mormolta. Hermann József közben-közben erőtlenül rogyott vissza vánkosára. Keze remegett. A nővér mégsem merte kivenni a tollat kezéből. Amikor újból felegyenesedett az íráshoz, földöntúli fény csillogott szemében. Hermann József tovább írta dalának zengő sorait:

Személyednek napsugara,
szentjeidnek ékes kara
vár rám; hol Te vagy az élet,
ott akarok élni véled:
vedd hát tőlem szívemet! (Fáy E.)

A szerzetes kezéből kiesett a toll. Nehezen lélegzett. A szíve úgy vert, mintha ki akarna ugrani a helyéből. Holtra fáradtan rogyott vissza a vánkosra. Amikor Eufémia nővér ijedten felugrott, hogy segítsen a betegnek, mosolyogva tiltakozott és így szólt:

– Nővér! Nincs semmi baj! Egészen jól érzem magamat. Szívem húrján Isten dalolt. – Kis idő múlva csendesen elaludt.

Amikor a nővér felemelte a lapot és elolvasta a szent sorokat, az volt az érzése, mintha égi hárfák zenéjét hallaná. A steinfeldi szerzetes a népek istendicsőítő kórusában új dalra zendített, Isten Szívét dicsérő dalra, mely azóta soha el nem halt.

Tavasz volt, midőn Hermann József ismét visszatért Steinfeldbe. Kocsin akarták hazavinni, de Hermann atya ismét csak gyalog tette meg az utat. A kertekben a fák virágba borultak. Az erdei fenyők feltűzték húsvéti gyertyáikat. A mezőkről pacsirták szálltak a magasba és dallal köszöntötték az eget.

– Az élet a Te Deumot énekli! – mondta Hermann József egy ifjú szerzetesnek, Wilfriednek, aki elkísérte az úton. – Itt a tavasz!

– Igen, ez a tavasz! – válaszolta Wilfried. Az élet ilyenkor ébred és vihar vonul át a földeken. – Arca komoly volt. Hermann József jól tudta, mire gondol szerzetestársa. Arra az ifjú viharra, amely élete tavaszán támadt lelkében, amikor felemelte Krisztus zászlaját, hogy jelt adjon a gyermekek kereszteshadjáratára. – Ó, úgy szeretnék Keleten lenni, Csehországban, Sziléziában, Magyarországon vagy Poroszországban! – sóhajtotta Wilfried. Szemében tűz lángolt. – Ez a nagy, ez az igazi szent vihar! Új tavasz ébred. Atyám, hallott már azokról a szerzetes lovagokról, akik Krisztus jelét hordozzák a pogány Keleten?

Védőbástyát építettek magyar honban a hitetlenség és az iszlám ellen. Most a fehér lovagok Poroszországon keresztül törnek előre Kelet felé. A mocsarat és a vadont termékeny földdé varázsolják. Az ellenséggel, farkasokkal, medvékkel és bölényekkel vívják harcukat. A tenger áradása és a vizek jégzajlása ellen küzdenek. Westfáliából, Flandriából és a frízek közül jönnek ide a német telepesek. Jól ismerik a harcot, hogyan kell megbirkózni a mocsárral, pusztával, a tengerrel és az árral. A lovagok és a parasztok tulajdon testükkel építenek eleven sáncot Kelet ellen. Az új területeken pompás várakat, ormokat, Krisztusvárakat emelnek. Az egész vidéket a Szűzanya tiszteletére szentelik. A Szűzanya lesz a királynője ennek a vidéknek, amelyet ők Terra Mariana-nak, Mária országának neveznek.

– Mária országa! – ismételte Hermann József tisztelettel. E pillanatban Angyali üdvözletre kondultak meg az eifeli tornyok Mária-harangjai. – A mi országunk is Mária földje!

– Keletre szeretnék menni! – kezdte ismét Wilfried, miután elmondta az angyali üdvözletet. – Mit csináljak itt Steinfeldben? Az apát úr azt akarja, hogy Antal atyának segítsek a könyvmásolásban. Írószobámba temetkezzem és iniciálékat festegessek papírra? Holnap a testvérek újabb csapata indul a cseh kolostorokba. Miért nem enged az apát úr engem is? Mit használok én itt az eifeli kolostorban? – Keserű panaszba fakadt ki a premontrei. Őszbeborult társa komolyan nézett a szemébe.

– Wilfried, az engedelmesség mindenek előtt! – mondta Hermann József. – Az ima és az áldozat Isten szemében olyan fegyver, amellyel senki sem veheti fel a harcot.

Szótlanul folytatták útjukat a célig. A viruló mezők mögül felbukkantak a steinfeldi tornyok. A teremtés dicsérete zsongott az öreg szerzetes lelkében. A csendes eifeli kolostort még sohasem látta ilyen szépnek. Útitársa szívében azonban vihar dúlt, amelyet alig tudott lecsendesíteni.

A szerzetestestvérek és a skolasztikusok örömujjongása határtalan volt, amikor Hermann József megérkezett. A latin iskola kis tanulói meg egyenesen magukon kívül voltak örömükben. Az atya szobáját virágokkal szórták tele.

– Gyermekeid köszöntenek a virágokban! – mondta Antal atya, aki Hermann Józsefet elkísérte a szobájába. – A fickók még sohasem imádkoztak olyan áhítatosan, mint betegséged ideje alatt! – Az ősz atya szemében könny csillant meg.

– Mennyi virág – rebegte. – Mennyi szép virág!

Kevéssel azután az írószobába ment. Antal atya volt az egyetlen, aki élt még steinfeldi ifjúkori barátai közül. Albert, a kövér Arnulf, Rudolf magiszter már régen meghaltak. Néhány évvel ezelőtt érkezett meg a hír Csehországból, hogy Konrád atya is meghalt. Heves láz oltotta ki a derék, fáradhatatlan premontrei atyának az életét.

– Antal! Mit írsz most? – kérdezte Hermann József a kódex-írót.

– Az Énekek Énekét! – felelte a másik. – Az Énekek Énekét! Ez lesz az utolsó munkám. Azután leteszem a tollat. Látod, kezem már remeg. De az Énekek Énekét még meg akarom írni!

– Az Énekek Énekét! – mondta Hermann József elfogódottan. – Igen, ez a méltó befejezés! – Aztán tisztelettel elolvasta az első ének gyönyörű sorait. Antal atya remek iniciálékkal festette meg a sorokat. Hermann lelkében túlvilági zene muzsikált.

A következő reggel Hermann József ismét elment a kódex-festő szobájába.

– Antal! – mondta vidáman. – Magyarázatot, jegyzetet akarok írni én is az Énekek Énekéhez! – Antal atya kedvesen felnevetett:

– Mit? Jegyzetet akarsz írni az Énekek Énekéhez?

– Úgy van! Ki akarom nyitni az emberek fülét, hogy meghallják az Ég szavát. Ezért akarom feldolgozni az Énekek Énekét -– válaszolta a szerzetes.

– Nos, az Énekek Énekéről már a nagy Origenes, a cyrusi Theodor, nissai Gergely, sőt a clairvauxi Bernát apát is írtak. Hiába voltak bölcsek és szentek, még sem mentek vele sokra.

S most a steinfeldi Józsefnek kell jönnie, hogy megadja a helyes magyarázatot? – Az öreg könyvfestő nagyot nevetett.

– Ne gúnyolódjál! – mosolygott Hermann József. – Éjjel, álmomban megjelent a Szűzanya. Nagy, csillogó edényt tartott a kezében. Azt mondta, hogy ez az Énekek Éneke. „Vedd és merítsd ki!" Szűzanyám! Hiszen ez teljesen üres! – mondtam csodálkozva. De a Szűzanya csak mosolygott és így válaszolt: – „Nem üres az! Nézd csak meg jobban!" Az edény fenekén kevés olajat láttam. „Ezt ürítsd ki!" – parancsolta az égi Anya s aztán eltűnt. – Idefigyelj, Antal! Hermann József atya most felveszi a tollat és magyarázatot ír az Énekek Énekéhez. Egyet kérek a jó Istentől, hogy legalább addig élhessek, amíg ezt befejezem.

– És miért szereted annyira az Énekek Énekét? – kérdezte Antal atya, aki most ismét elkomolyodott.

– Mert ez az a párbeszéd, amely a két legszentebb Szívből, az Úr Jézus és a Szűzanya Szívéből fakad. –

A sárga veszedelem

Antal atya már régen befejezte az Énekek Énekét. Remegő, fáradt kezével már sok szép iniciálét festett. Wilfried, aki eleinte csak kelletlenül járt be az írószobába, szintén kedvet kapott. Az öreg kódexmásoló rövid zárószót is írt:

– Krisztusom, ezt a Te és a Szűzanya tiszteletére írtam. Elfáradtam… Kedves olvasó! Imádkozzál e könyv írójáért!

Aztán letette az ecsetet,… meghalt.

De valaki még mindig dolgozott az Énekek Énekén. Hermann József atya. Az események forgataga nem hatott el hozzá. Pedig a welfek és a gibellinek fegyvercsörtetése betöltötte az egész földet. II. Frigyes, a Stauf császár, a már majdnem százéves Gergely pápával viszálykodott. Sőt pártütő fia, Henrik ellen is fegyvert kellett ragadnia. Keleten a lovagok seregei nyomultak előre és Mária földjén új várakat építettek. Az Énekek Énekén dolgozó szerzetes minderről semmit sem tudott. Fáradt keze valahányszor írni készült, mindannyiszor égből jövő, földöntúli hangra kellett figyelnie. Sokszor heteken keresztül gondolkodott az isteni dal egy-egy során. Amikor azonban ki akarta meríteni a verssornak igazi értelmét és magyarázatot akart írni, minden szó színtelennek és erőtlennek bizonyult.

Ilyenkor aztán széttépte a megírt lapot és a szent énekből áradó csodálatos fényre és égi dallamra figyelt. Nyitott ablakára néha egy fehér galamb szállt. Kíváncsian szemlélte a gondolataiba merült, vagy tollat ragadó szerzetest. Isten papja a madárban a Szentlélek követét látta.

Hermann József kilencven éves volt már. Teste meggörnyedt, haja hófehér lett. Szellemi frissessége azonban még mindig a régi volt. A külvilág nem érdekelte, gondolataiba mélyedt. De az Énekek Énekéhez írt magyarázatával még mindig nem készült el.

– Úgy vagyok a Szűzanya edényével, mint a sareptai özvegy a korsóval. Az olaj sohasem fogy ki. Nem tudom kimeríteni! – Így beszélt egy napon Wilfried atyának, aki felkereste őt cellájában. – Amíg azonban az Énekek Éneke el nem készül, nem halok meg!

– Hol tart, József atya? – kérdezte Wilfried és az öreg szerzetes előtt fekvő lapot fürkészte.

– Az utolsó fejezetnél! – válaszolta Hermann József. – Figyelj ide!

Tégy engem, mint a pecsétgyűrűt, szívedre,
Mint a pecsétgyűrűt, karodra;
Mert erős a szerelem, mint a halál,
Könyörtelen a féltés, mint az alvilág;
Szikrája izzó, tüzes szikra!
Tengernyi víz sem tudja eloltani a szerelmet,
Folyamok sem tudják elsodorni.

Az atya remegő hangon olvasta a szent sorokat.

– Testvér! – folyatta – ezt sohasem tudom kimeríteni!

– József atya! Ráér még! – válaszolta a másik. – Mindnyájan szeretnők, ha jó pár évig még közöttünk élhetne!

– Ah, testvér, – tűnődött Hermann József – most már tudom, hogy mi az az örökkévalóság! Évek óta keresem a befejező dallamokat. És bármennyire akarom kimeríteni ennek a dalnak a gazdagságát, sohasem jutok a végére. Istent kimeríteni csak az égben lehet. Az emberi lélek csak az égben és az örökkévalóságban merítheti ki az Istent.

A szerzetesek és a növendékek közt lassan elterjedt a hír, hogy József atya nem hal meg addig, amíg az Énekek Énekét be nem fejezte. Így aztán gyakran megtörtént, hogy a trivium kis tanulói a kolostor udvarán az öreg atyához szegődtek és így szóltak hozzá:

– Ráér még, József atya! Ráér még az Énekek Énekével! – Isten szolgája ilyenkor elmosolyodott és így válaszolt:

– Úgy is van! Az Énekek Énekéhez még sok időre van szükségem! Még az örökkévalóságban is erről fogok dalolni.

Egyik karácsony a másik után múlt. Az 1240. év karácsonyára még mindig nem készült el a magyarázat. Aprószentek ünnepe közelgett. Ekkor érdekes dolog történt.

A latin iskola egyik kis növendéke most is átvette az ütempálcát, amikor a kórus a Magnificatban ezt énekelte:

A hatalmasokat letaszította a trónról,
És felmagasztalta az alázatosakat.

Ismét gyermek ült a káptalanterem emelvényén. Ezüst apáti botot tartott a kezében. Az ifjú apát egész sereg salamoni ítéletet hozott már, amikor egyszercsak ezt mondta:

– József atyának pedig megtiltom, hogy befejezze az Énekek Énekét. Különben beteg lesz és meghal. Mindnyájunknak szüksége van még rá!

A tisztelendő premontreiek sorain nevetés futott végig. Nemkülönben a kevésbé tisztelendő növendékek is nevettek. De most valami sokkal érdekesebb történt. Ilyesmi még nem is fordult elő a kolostorban, amióta szokásban volt, hogy aprószentek napján az apáti ünnepet megülték.

– Amikor a Magnificatban, – folytatta a gyermekapát – az alázatos szívűek felmagasztalásáról énekeltünk, elnyertük az apáti hatalmat. Minthogy azonban a steinfeldi kolostorban senki sincs oly alázatos lelkű, mint József atya, ezért megparancsolom, hogy az apáti méltóságot a mai napra vegye át tőlem, én pedig ezennel lemondok.

Ez a káptalanteremben nagy feltűnést keltett. A skolasztikusok lelkes tapsban nyilvánították tetszésüket. Az igazi apát pedig ezt súgta a perjelnek:

– A gyermeknek igaza van! Egyikünknek sincs olyan gyermekded szíve, mint a mi kilencven éves József atyánknak.

– Jámbor szíve van! – felelte a perjel. – Akinek pedig ilyen szíve van, az a föld legértékesebb kincsének, a gyermekded lelkületnek a tulajdonosa. A kegyelem aranyozza be

egész életét és tele van csodákkal. Hermann atya sokat mesélt nekem, főként gyermekéveiről. Mindezt oly szépnek találtam, hogy üres óráimban fel is jegyezgettem, természetesen a nélkül, hogy ezt jó testvérünk tudná. Higgye el nekem, hogy róla még mindig beszélnek majd az emberek, amikor a mi nevünket már réges-régen a feledés homálya takarja.

E közben a skolasztikusok a tiszteletreméltó ősz szerzetest, bármennyire tiltakozott is, az apáti székbe ültették. Hermann József engedelmeskedett, és kezébe vette az ezüstbotot. Másik kezével csendet parancsolt és így szólt:

– Elődöm megtiltotta, hogy dolgozzam az Énekek Énekén… Jól tudom, ha elkészülök vele, meg kell halnom … – Síri csend honolt a káptalani teremben. – De én meg mint steinfeldi apát, megparancsolom Hermann József atyának, hogy nagyhétig fejezze be az Énekek Énekét! Sírjánál már a húsvéti harangok fogják hirdetni a feltámadást. – Kínos csend lett. Minden arc elsápadt. A latin iskola növendékeinek szemébe könny tolult. Jól tudták, hogy az agg szerzetes igazat mondott. Hermann József nem egyszer látta és mondta meg, amit a jövő magában rejtett.

Makárius apát az aprószentek emlékezetes ünnepe után néhány nappal ismét a káptalanterembe hívta egybe a konventet. Arca sápadt volt. Komolyan tekintett le az egybegyűltekre.

– Rossz hírek érkeztek a csehországi és a sziléziai kolostorainkból – mondta komor hangon. – A mongolok Nyugat felé törnek. Dzsingisz khán felszabadította a sárga veszedelmet. Pusztítva vonul végig az orosz fejedelemségeken. Galícián és Lengyelországon keresztül a Birodalom határai felé közeledik. Amelyik országba az ázsiai hordák beteszik a lábukat, ott kő kövön nem marad. Maga a halál száguld kicsi, gyors paripáikon. A császár messze Itáliában van. Ha a sárga veszedelem Németország határánál meg nem torpan, elpusztul a Birodalom és a kereszténység. – Az apát szünetet tartott. Szerzetesei tekintetét fürkészte.

– Keleten küzdő testvéreinknek segítségre van szükségük! – folytatta tovább Makárius. – Szerzetesek, lovagok és parasztok most Kelet védőbástyái. Nekünk is segítségükre kell sietnünk! A frízek és westfáliai telepesek új haddal indulnak Csehország felé. Halálra kész emberek valamennyien. Az ekét karddal cserélik fel, hogy elszántan harcoljanak Istenért és a hazáért. Nekünk is ki kell vennünk a részünket. Aki Keletre indul, arra a halál leselkedik. Borzalmas halállal kell számolniuk, mert a sárga lovasok nem ismernek könyörületet. Éppen ezért most nem használok parancsszót. A mostani Csehországba induló csapathoz önkéntesekre van szükségem! – Makárius ismét elhallgatott. Szemével végigmérte a szerzeteseket. Szemükben tűz égett, kezüket a felindultságban ökölbe szorították!

– Ki jelentkezik önként? – kérdezte most az apát. Az ifjú szerzetesek egy emberként ugrottak fel valamennyien. Sőt még az idősebbek is jelentkeztek, mindenekelőtt Wilfried atya. Az apát öt-hat nevet említett. Szívét büszkeség töltötte el. Büszke volt Norbert vitéz fiaira. Az első, akit felszólított, Wilfried volt. Az atya örömében szeretett volna felkiáltani, de uralkodott magán. Tekintetében merész elszántság ült.

– Egyszer áldás nélkül indultam útnak Steinfeldből! – mondta Wilfried pár nappal később, amikor Hermann Józseftől elbúcsúzott. – Most az ön áldását kérem! Mindig olyan volt hozzám, akárcsak édesapám. Úgy áldjon meg, mint apa a gyermekét, akit sohasem lát viszont. – Hermann József rendtársának a fejére tette a kezét.

– Isten áldjon, Wilfried! – Szeme a messzi távolba révedt, majd hosszú szünet után így folytatta: „A halálba indulsz. Az én sorsom is ugyanez, csakhogy én gyalog megyek. Megáldalak, mint édesapa a gyermekét. De én tudom, hogy viszontlátjuk még egymást… a célnál!” Az öreg szerzetes sokáig tartotta kezét a térdeplő homlokán. Aztán felemelte őt és némán megszorította a kezét.

A lovak toporzékoltak a kolostor udvarán. A Keletre indulók lóra pattantak. Az eifeli utakat paták dobbanása verte fel. Hermann József jódarabig nézte a lovasokat, aztán a templomba ment és a jó Istenhez újra csak a szenvedés kelyhéért könyörgött.

A premontrei szerzetesek a fríz telepesekkel együtt szótlanul vonultak át a német területeken. Az arcokra kiült az elszántság és a vasakarat. Sokszor egész napon át egy szót sem szóltak. Gondolatuk messze időzött a célnál. Vajon nem érkeznek-e későn? Ez volt egyedüli gondjuk. Aztán gyorsabb ütemre sarkantyúzták a lovakat. Késő éjre járt már az idő, de a karaván némán és elszántan még mindig nyeregben ült. Amikor végre ott távol, Keleten, a célnál kelt fel a nap, konok, érces hangon felharsant a telepesek dala:

Szászok, álljatok a vártán!
Védjétek a hon minden rögét,
atyáitok szentelt örökét.
Egykor itt hullott az ősök vére:
karddal, szóval küzdjetek hát érte! (Fáy E.)

És a paták csattogása tovább dübörgött Kelet felé. Szikrák villantak a német utakon.

A kilencvenegy éves Hermann József a tabernákulum előtt térdelt a steinfeldi kolostorban. Életét a Keletre indulókért ajánlotta fel. Kimondhatatlanul szenvedett. Fájt minden tagja. Belső hév emésztette testét. Lelke szomorú volt. Éj volt az élete, amelyben egyetlen csillag sem ragyogott. Hermann József mégsem engedte, hogy a szenvedés legyen úrrá akaratán. Állandóan assziszi Szegényének alakja lebegett előtte, aki vidáman tekintett rá és minthacsak ezt mondta volna neki:

– Légy bátor! A szenvedésben van az igazi öröm.

És Hermann József nem törődött a szenvedéssel.

Vagy talán éppen a szenvedés volt az oka, hogy az Énekek Énekéhez tovább írta a magyarázatot.

Beköszöntött a böjti idő. A harangok magábaszállásra és vezeklésre figyelmeztettek. Komolyabban szóltak, mint valaha, mert borzalmas hírek érkeztek a mongol veszedelemről. – Uram, mentsd meg a Birodalmat és a kereszténységet! – így imádkozott minden szív… A steinfeldi kolostorban pedig egy szerzetes tovább írta az Énekek Énekét.

Nagyböjt harmadik vasárnapján a hoveni ciszterci apácáktól követ érkezett Steinfeldbe. A nővérek arra kérték az apátot, hogy segítségnek küldjön hozzájuk egy atyát. Ha lehetséges, nagyon kérik, hogy Hermann József atya mehessen.

– Nem engedhetem meg, hogy az idős atya újból megtegye azt a fáradságos utat – utasította vissza a kérést Makárius határozottan. De Hermann József, aki értesült a hoveni nővérek kívánságáról, olyan esdve kérte, hogy elmehessen, hogy az apát végül is beleegyezett.

Az ősz szerzetes végre feketevasárnap befejezte az Énekek Énekéhez írt jegyzetét. Holtra fáradtan tette le kezéből a tollat.

– Semmiség az egész! – mondta társainak, akik munkáját dicsérték – mindez csak szerény visszhangja annak a csodás isteni muzsikának, amely az utóbbi kilenc év alatt cellámat és lelkemet betöltötte.

– Aztán szinte fiatalos gyorsasággal készült fel a hoveni útra. Virágvasárnap előtt való szerdán mondott búcsút Steinfeldnek. Sokáig térdelt imába merülve a kolostortemplomban, ahol majdnem nyolcvan éven át annyi boldogságban és vigasztalásban részesült. Meghitten búcsúzott cellájától, amely annyira a szívéhez nőtt. Aztán szerzetestársaitól és a

növendékektől búcsúzott el. Elbúcsúzott a békés sírhalmoktól is, amelyekben már oly sok kedves társa aludta örök álmát.

Amikor lefelé ment a kolostor-hegyről, újból és újból hátratekintett. Felnézett a hatalmas tornyokra és mosolyogva mondta kísérőjének, a latin iskola egyik kis növendékének: – Nézd csak, majdnem nyolcvan évvel ezelőtt abból a toronyból űztem ki egyszer Szent Ágostonnal a denevéreket. Igen, a steinfeldi kolostor volt az én otthonom, ez volt az én Bethániám. De íme, most felmegyünk Jeruzsálembe! – Az atya aztán gondolataiba temetkezett. A növendék pedig a fejét rázta. Az atyát, akit különben mindnyájan szerettek, még sohasem látta ilyen különösnek.

A steinfeldi szerzetesek a telepesekkel együtt ugyanekkor érkeztek Boroszlóba. A város olyan volt, mint egy nyüzsgő tábor. Fényes fegyverzetű lovagok vágtattak az utcákon át. Parasztok és telepesek özönlöttek mindenünnen. Ott hagyták az ekét és kardot ragadtak. A premontreiekkel és a Keletre indulókkal egy időben a német lovagok tekintélyes csapata is megérkezett Szilézia fővárosába. Hosszú, omló köpenyt hordtak mindnyájan. A vállukon keresztet viseltek. Zászlójukat fekete sasok díszítették.

Wilfried apátja üzenetét vitte a sziléziai Henrik hercegnek. Felvágtatott tehát a várba. Henrik, a jámbor Hedvig hercegasszonynak a fia, jóleső érzéssel olvasta a levelet.

– Csehországba akartok menni? – kérdezte és tüzes szemével végigmérte a szerzetest. – Nagy merészség manapság Keletre menni! A sárga veszedelem egyre közeledik. A mongolok Liegnitz felé nyomulnak. Életre-halálra menő küzdelem lesz. Remélem azonban, hogy még idejében érkeztek Csehországba. Erős kíséretet adok. De tovább már nem késlekedhettek, mert minden utat elzárnak.

– Csehországba majd csak akkor megyünk, ha a mongol hordát már levertük, – vagy soha! mondta Wilfried elszántan.

– Csak nem …? – kérdezte Henrik habozva.

– De igen! Henrik herceg, az ön seregében akarunk harcolni!

– Szerzetes! A sárga lovasok annyian vannak, mint a fövény! – válaszolta a herceg. – Mi meg kevesen! Az ütközet véres lesz. Mindnyájan ott veszünk!

– Herceg! Akkor együtt halunk meg önökkel! – mondta Wilfried villogó szemekkel.

– És ez nemcsak az ön személyes elhatározása? A többiek…? – érdeklődött kutató tekintettel a herceg.

– A többiek, szerzetesek és parasztok éppen úgy gondolkodnak, mint én! – felelte a premontrei habozás nélkül.

Ekkor Henrik herceg a steinfeldi atyának nyújtotta mindkét kezét. Keményen és hosszasan volt így kéz a kézben. Később Henrik herceg így szólt:

– Köszönöm! Isten hozott benneteket! – aztán megindultan tette hozzá: – Ha pedig fegyvereink nem tudják leteríteni az ellenséget, vitézségünkre és áldozatunkra letekint az Isten és megkegyelmez majd a Birodalomnak.

Az új idők kapusa

Hermann József kísérőjével, a növendékkel együtt ismét betért a löwenichi József paphoz. Mindhárman szótlanul ültek a kandallónál. Szemük a lángokba meredt.

– Ferenc „Naphimnusz”-nak nevezte a dalát? – kérdezte egyszercsak az öreg szerzetes. – Nagyon tetszik nekem. Mintha csak az ég dalolna benne. József testvér! Ismételd csak el nekem mégegyszer a végét!

És a löwenichi pap halkan belekezdett a teremtés örömhimnuszának utolsó soraiba:

Áldjon, Uram, testvérünk, a testi halál,
Akitől élő ember el nem futhat.
Akik halálos bűnben halnak meg, jaj azoknak,
És boldogok, kik magukat megadták te szent akaratodnak.
A második halál nem fog fájni azoknak.

Dicsérjétek az Urat és áldjátok,
És mondjatok hálát neki,
És nagy alázatosan szolgáljátok. (Sík S.)

Néma csend lett a szobában. Csak a tűz pattogott a kemencében. Aztán Hermann József lassan susogta, mintha minden szót titokzatos serpenyőn mérlegelne:

Áldjon, Uram, testvérünk, a testi halál,
Akitől élő ember el nem futhat.

– Akkor örülünk igazán, ha a halált is szívesen nevezzük testvérünknek. Ez az igazi öröm! Az a szép halál, ha ilyen lelkülettel tudunk meghalni!

– Igen, Ferenc atya is ének közben halt meg – magyarázta tovább a pap. Pedig ugyancsak nagy fájdalmai voltak. Kezén, lábán és az oldalán elnyerte az Úr sebhelyeit.

– Csakugyan igaz ez? – érdeklődött Hermann József.

– Igaz! – Mind az öt szent sebet! – erősítette József.

– Hiszen az a legnagyobb kegyelem, ha valakit Isten a keresztjére emel! – mondta az atya kis szünet után. És most visszagondolt azokra a napokra, amikor a nagy tűz után lázában így kiáltott fel az Úrhoz: „Végy magadhoz a keresztre! A tűz fölé én is kiterjesztem a kezemet, hogy eloltsam a lángot.”

Ezen az estén egy szót sem szóltak többet.

A harangok virágvasárnapra harangoztak, amikor Hermann József kísérőjével együtt megérkezett Hovenbe. A nővérek ismét nagy tisztelettel fogadták a kedves vendéget. A ministránsok füstölőkkel jöttek élébe.

– Ez számomra is virágvasárnap! – mosolygott a szerzetes. Csakhamar elkomolyodott és így folytatta: – A Golgota-hegye már nincsen messze! – Amikor azonban Eufémia nővért megpillantotta, kedélyesen megkérdezte: – Hogy van, kedves nővér? Adjak még egypár almát?

A ciszterci nővér elpirult. Tagadólag rázta a fejét és ezt mondta:

– Köszönöm, már nincs rá szükségem!

Mindnyájan átmentek a kolostor keresztfolyosóján.

Az atya hirtelen megállt. Kezébe vette vándorbotját, amelyre hosszú útján támaszkodott. Határozott vonallal négyszöget rajzolt ki a kövezetre és így szólt:

– Itt temessétek el a testemet!

Félelem és borzadály sápasztotta el a nővérek arcát. De Hermann József ismét mosolygott és így szólt:

– Kedves nővérek! Ezért ne szomorkodjanak! Jó ágy a sír! A halál az a testvérünk, aki Atyánkhoz vezet el bennünket.

Hermann József a nagyhét első napjain nehézkesen végezte az istentiszteletet. Az Úr Jézus kínszenvedésének történetét nagykedden Szent Márk szerint olvasta. Hirtelen heves láz öntötte el a testét. Szörnyű kínok közt fejezte be a szent áldozatot. Hideg veríték gyöngyözött a homlokán. Az utolsó evangélium után összerogyott az oltárlépcsőn.

A nővérek ijedten ugrottak oda. Megoldották rajta a miseruhákat és ágyba vitték a beteget. Tudták, hogy a sír szélén álló ember fekszik előttük. Aggodalom szállta meg a

szívüket. Vádolták önmagukat, mert az ősz atyát ők bírták rá a hosszú útra. Az eifeli szerzetes azonban nemsokára eszméletre tért és vigasztalni kezdte a nővéreket:

– Nővérek! Így van ez jól! Steinfeld életemben volt az otthonom. Itt meg itthon vagyok a halálra. Aztán esdő tekintettel nézett rájuk és így szólt: – Kedves nővérek! Nagy kérésem volna. A templomban van a trónuson ülő Madonna képe. Nem hoznák azt be a szobámba? Aki haldoklik, annak szüksége van Édesanyára!

Az apácák legféltettebb ereklyéjüket, a Szűzanya képét, nagy tisztelettel vitték be a beteg szobájába.

– Most már Anyám szeme előtt halhatok meg! – mosolygott Hermann atya és öröm csillant meg szemében. Később újból heves láz lépett fel. Látszott, hogy nagyon szenved. Állandóan égő városokról, száguldó lovasokról és valami sárga veszedelemről beszélt. Azután felegyenesedett vánkosán és így szólt:

– Uram, mentsd meg a Birodalmat!

A mongol áradat mind beljebb nyomult Nyugat felé! Lengyelország ellenállás nélkül esett el. Krakkó városát felgyújtották. Magyarország székhelye környékén úgy égtek a falvak az éjszakában, mint a fáklyák. A támadó érseket mocsárba csalták, seregét pedig lekaszabolták. Minden békés lakost kardélre hánytak. A mongolok dicséretben részesültek, valahányszor egy-egy ifjú magyarnak a fejét kettészelték. A dunamenti gyönyörű várost földig leégették.

Az ázsiaiak a morvák és a sziléziaiak ellen tovább folytatták pusztító hadjáratukat. A szorongatott lakosság megtöltötte a keleti német területek templomait. Minden ember egyért imádkozott: „Uram, szabadíts meg minket a tatárok hordájától!” – A harangok segélytkiáltóan zúgtak az Ég felé.

Nagypénteken löwenichi József pap is megérkezett Hovenbe. Hermann József buzgó áhítattal végezte el nála szeplőtelen életének utolsó gyónását.

Hirtelen különös aggodalom vett rajta erőt.

– Ah, József testvér, – nyögte – milyen is volt az én életem! A Szűzanya azt hagyta meg nekem, hogy az üdvözítőt hordozzam a világban. És mit tettem? Csak a saját szívem csendjét és nyugalmát kerestem a cellámban. Magamat kerestem, pedig szegény eltévelyedett testvéreimmel kellett volna törődnöm.

– Ön az Istent kereste a magányban! – vigasztalta a pap. – És sok jót tett a testvérekkel. Isten az embereknek nem egyforma sorsot rendel. Az egyiket azért küldi, hogy térítsen és prédikáljon, a másikat meg, hogy szóval és karddal harcoljon. Isten önt vezeklésre, imádságos, magános életre szemelte ki. A jó Isten nagyon jól tudja, hogy áldozatával mennyi áldást esdett agyongyötört földünkre. – A beteg azonban nem figyelt a gyóntatóatya szavaira. Ismét csak felnyögött:

– Nem, nem testvér! Semmi sem volt az életem! Ha mégegyszer elölről kezdhetném! Az volna az igazi!

– József atya! Nagyon is megérdemelte már az örök nyugodalmat! – vigasztalta a másik. – Az ön élete sok kegyelmet és jó gyümölcsöt termett. Teli kévéket visz majd az égi aratásra.

Ismét forró láz gyötörte Hermann Józsefet. Nehéz óráiban szeme előtt látta azt a mérhetetlen szenvedést, amely az ország határán leselkedett.

– Uram! Távoztasd tőlünk! – kiáltott fel s eszméletlenül rogyott vissza párnáira.

– Nem várhatok tovább! – határozott Szilézia hercege. – Nehéz léptekkel járt fel és alá szobájában. Egyik tapasztalt hadvezére állt előtte. – Nem várhatok, amíg a cseh király megérkezik. A tatárok betörtek országomba. Felégetik és felperzselik falvainkat. Feldúlják az országot, meggyalázzák az asszonyokat, öreget és gyermeket egyaránt lemészárolnak. És ön mégis azt mondja, hogy várjak? Szilézia hercege ölbetett kézzel várjon, hogy országát elpusztítsák?

– Uram! – felelte a lovag – ön jól tudja, hogy nem gyávaságból tanácsolom a várakozást! Mi azonban kevesen vagyunk. Az ellenség Liegnitz-nél ötszörte nagyobb erővel áll velünk szemben.

– Akkor Isten áll majd a mi oldalunkon! vetette ellene Henrik, akit jámbornak neveztek. – Isten nem fogja engedni, hogy áldozatunk kárba vesszék!

Ebben a pillanatban özvegyi ruhában fejedelmi asszony lépett be a szobába. Az öreg lovag mélyen meghajolt előtte és így szólt:

– Nemes hercegasszony, kegyeskedjék, fiát nagyobb higgadtságra inteni! Várnunk kell, amíg csapataink a cseh király seregével egyesülnek.

Hedvig azonban, Henriknek az édesanyja, így szólt komolyan:

– Édesanyák jöttek hozzám, kezükben tartották gyermeküket. Sírva könyörögtek segítségért. Szavamat adtam. – Aztán gyermekéhez fordult és ezeket mondotta: – Fiam, Szilézia hercege, tedd meg a kötelességedet! Isten veled lesz!

Jámbor Henrik forrón megszorította Hedvig asszony kezét.

– Köszönöm, anyám! Szívemet az utolsó kétségtől is megszabadítottad. Lovag úr! – fordult aztán ismét az agg hadvezérhez. – Holnap van az Úr feltámadásának a napja. Aki velem akar harcolni, hallgasson szentmisét és utolsó útravalóul vegye magához az Úr testét. A húsvéti istentisztelet után azonnal indulunk!

Az öreg arca felvidult. A herceg keze felé nyúlt és így szólt:

– Kelletlenül ajánlottam azt, amit a látszólagos okosság tanácsolt. Most azonban örülök, hogy nem követi a tanácsomat. Hercegem! Isten küzd a bátrakkal!

– Nem, többé már nem én vagyok az ön hercege. Szent Mihály a mi hercegünk! Szent Mihály zászlaja lobogjon előttünk. Szent Mihály zászlaja takarja be holttestünket! Szent Mihály nevében, Istenért és a hazáért… előre!

– Szent Mihály nevében, Istenért és a hazáért! – ismétli katonásan a hadvezér. Aztán gyors léptekkel távozott a hercegi várból.

Hovenben szomorúan zúgtak a húsvéti harangok. A haldokló szerzetes egészségi állapota lehangolta a szíveket. De a keleti események még nagyobb aggodalomra adtak okot. Minden szív a Birodalomért aggódott.

– Ott vágtatnak! – dadogta a lázas szerzetes és görcsösen karolta át a löwenichi pap kezét, aki a nagymise után meglátogatta a beteget. – Fehér köpenyben fekete kereszttel vágtatnak. A lovagok páncélja ragyog. Tarkán csillog az apródok és a parasztok öltönye. Nézd csak, József, ott lobognak a zászlók! A zászlókat Szent Mihály képe díszíti. Kezében tartja lángpallosát. Látod azt ott? Egy fehérruhás premontrei is ott vágtat. Két kezével magasra emeli Szent Mihálynak a zászlaját! – A szerzetes szeme lázban égett. Hirtelen feltápászkodott és így kiáltott: – Wilfried! A zászlót! A szent zászlót! – aztán nyögve rogyott vissza fekvőhelyére.

Harmincezer német lovag, paraszt és bányász menetelt a ragyogó húsvéti reggelen. Jól tudták mindnyájan, hogy a halálba mennek. Merész, elszánt tekintettel nézték a távolban égő falvakat, amelyek kísértetiesen mutatták nekik az utat.

A fríz- és westfáliai telepesek egyik csoportjában haladt Wilfried szerzetes is. Átszellemült arccal Szent Mihály zászlórúdját markolta a kezében.

Így vonultak a lovasok, amikor húsvét reggelén minden harang a feltámadást hirdette. A menetelő sereg egyszerre csak olyan dörgő és szívből jövő dalra zendített, hogy az ég és a föld is visszhangzott bele. A németek ősrégi csatadala harsant fel:

Győzhetetlen hős vezérünk!
Népünk vezesd, téged kérünk!
Te erős vagy a harcban s bátor,
Szent Mihály herceg! (Fáy E.)

Hermann József fehérvasárnap tiszta öntudattal mégegyszer magához vette az Úr testét. Minden aggodalma elmúlt. Szeme örömtől sugárzott.

Amikor elimádkozta az áldozás utáni imát, így szólt József paphoz: – Fehérvasárnap mindig kedves vasárnapom volt. Az örök élet szikrája villan fel e napon! De ugyanez a nap sok fehér ruhát is vörösre fest. A halál-testvér suhogtatja kezében a kaszát. Az Ég azonban még a frissen hullt hónál is fehérebb ruhát tart készenlétben. József testvér! Add ide a rózsafüzéremet! A Szűzanyának fehér rózsákból akarok koszorút fonni.

A mongol horda és a német sereg ugyanebben az órában Wahlstatt-nál, Liegnitz közelében fekvő kis községben ütközött meg. A németek az ötszörte nagyobb erővel szemben elkeseredett bátorsággal küzdöttek. Sőt nemcsak bátran, hanem olyan vitézül, ahogyan csak hívő lélek harcolhat. Szent Mihály zászlói magasan lobogtak. Szilézia hercege mindenütt ott volt. Ezüst kardjával véres rendeket vágott a tatárok sorai közt. A német lovagok, telepesek és az apródok úgy megálltak a helyüket, mint valami eleven bástyafal, amelyet a sárga lovasok beláthatatlan tömege hasztalan rohamozott.

– Szent Mihály nevében Istenért és a hazáért! – harsogott szüntelen a szent csatakiáltás. A telepesek úgy küzdöttek, mint a dühödt oroszlánok. Mindnyájan Wilfried zászlóhordozójuk körül csoportosultak. A premontrei már sok sebből vérzett, mégis nyeregben maradt. A halál és pusztulás üszkein magasra emelte zászlaját.

Este volt. A hoveni kolostor szobájában ciszterci apácák térdeltek a szerzetes ágyánál, akit úgy tiszteltek, mintha atyjuk lett volna. Szemét már régóta csukva tartotta. Csendesen lélegzett. A pap aggódva figyelte a haldokló szíve dobbanását.

A steinfeldi szerzetes egyszercsak felnyitotta szemét és tiszta tekintettel nézett rá.

– József testvér! – susogta – mondd el nekem mégegyszer a Naphimnusz utolsó sorait! – A löwenichi pap pedig teljesítette a haldokló kívánságát Ferenc testvér szavait mondta, amelyeket Isten dalnoka éppoly szívesen énekelt örömében, mint legnagyobb bánatában:

Áldjon, Uram, testvérünk, a testi halál,
Akitől élő ember el nem futhat.
Akik halálos bűnben halnak meg, jaj azoknak;

Hermann József erőtlen mozdulattal emelte fel kezét és a végét már maga mondta:

És boldogok, kik magukat megadták te szent akaratodnak.
A második halál nem fog fájni azoknak.

– József testvér! Add ide a háromrózsás kelyhemet! – kérte azután a beteg.

A pap tisztelettel nyújtotta át a szent edényt.

Hermann József most magasra emelte a kelyhet, amely megvillant a halotti gyertya fényében.

– Uram! Fogadd el utolsó áldozatomat!… Életemet! – kiáltotta fennen …

A kehely, amelyben első szentmiseáldozatát bemutatta, lassan visszahanyatlott kezében.

Csend honolt a liegnitzi éjszakában. Síri csend borult az ütközet mezejére. A hold halovány fénnyel szőtte be a vérrel áztatott földet. Az ütközet eldőlt. A németek utolsó szálig

feláldozták magukat. Itt-ott még hallható volt egy-egy haldokló hörgése, egy-egy utolsó sóhaj: „Szent Mihály nevében Istenért és a hazaért!”

Az elesettek között feküdt Wilfried szerzetes is. Keze még most is markolta a zászlórudat. Szent Mihály zászlaja borította testét.

Valahol fáklyák villantak meg. Hedvig hercegasszony ott ült az elesett hősök között, ölében tartotta halott gyermekét Szemében azonban nem volt könny.

Ázsiai hordák patája dobbant a messze távolban. A Wahlstattnál szenvedett szörnyű veszteség után eszeveszetten menekültek vissza az orosz pusztákra.

A hősök áldozata diadalmaskodott a sárga veszedelmen!

Hermann József megtört szemmel nézett a trónon ülő Szűzanya képére.

– Anyám! Végy fel Magadhoz! – akadozott a haldokló. – A szentélyrácsot bezárták. – Anyám, add ide a kezedet. Végy fel magadhoz! Tőr szúrja át szívemet!… Így, most már jól van. Anyám! Add ide a kezedet! Végy… fel… az öledbe! Benned… van … az… élet!

Hermann Józsefet a hoveni kolostorban temették el. A steinfeldi szerzetesek azonban később hazavitték az eifeli kolostorba.

– Utolsó pihenőre helyezünk egy szívet, amely csendben élt a lármás időkben – mondta az apát a koporsónál. – De a csendben oly nagy dolgot vitt véghez, hogy csak az Úristen tudja azt méltóan jutalmazni. Az az érzésem, hogy Hermann József új idők kapusaként állt ott az elkövetkezendő évszázad küszöbén, amelyben Mária fog uralkodni. Mária, az Istenanya, akinek szeretetében most szíve utolsót dobbant.

Gerhard von Rile építész állt ugyanebben az órában Konrád von Hochstaden kölni érsek előtt. Az építész nagyszabású terveket és rajzokat terített az egyházfejedelem elé, aki csodálattal eltelve hol a nagyméretű papírokra, hol meg az építészre tekintett.

– Gondolja, hogy ezt fel tudja építeni? – kételkedett az érsek.

– Igen! Isten és kegyes atyám segítségével! – felelte Gerhard.

– Akkor hát jól van! Köln dicsőségére fogjuk felépíteni …

– És a Szűzanya tiszteletére… – vetette közbe az építész.

– A rajnaparti Mária-dómot – fejezte be az érsek.